JASHER

1-BOB

1 Xudo: «Oʻz suratimizda, oʻzimizga oʻxshash odamni yarataylik», – dedi. Xudo odamni Oʻz suratida yaratdi.
2 Xudo odamni yerdan yaratdi va uning burnidan hayot nafasini pufladi. Shunda odam gapira oladigan tirik jonga aylandi.
3 Shunda Egamiz: «Insonning yolgʻiz boʻlishi yaxshi emas, Men unga yordamchi yarataman», – dedi.
4 Shunda Egamiz Odamni chuqur uyquga botirdi. U uxlab qoldi. Uning qovurg'alaridan birini olib, ustiga go'sht yasab, shakl berib, Odamga olib keldi. Odam uyg'onib ketdi va birdan uning oldida bir ayol turardi.
5 U: «Bu mening suyaklarimdan chiqqan suyakdir, unga ayol deyiladi, chunki bu odamdan olingan», – dedi. Odam Ato unga Momo Havo deb ism qoʻydi, chunki u barcha tirik mavjudotlarning onasi edi.
6 Xudo ularni yaratgan kuniyoq baraka berdi va ularga Odam Ato va Momo Havo deb ism qo'ydi. Parvardigor Xudo: «Barakali bo'linglar, ko'payinglar va yer yuzini to'ldiringlar», – dedi.
7 Parvardigor Xudo Odam Ato va uning xotinini olib, ularni Adan bog'iga joylashtirdi, uni parvarish qilish va asrash uchun; U ularga buyurib, dedi: “Bog'dagi har bir daraxtdan yeyishingiz mumkin, lekin yaxshilik va yomonlikni bilish daraxtidan yemanglar, chunki undan yegan kuni o'lasizlar”.
8 Xudo ularga baraka berib, amr berganidan keyin, ulardan ketdi. Odam Ato va uning xotini Xudovand ularga buyurgan amrga ko'ra bog'da yashadilar.
9 Xudo ular bilan yer yuzida yaratgan ilon ularga Xudo buyurgan amrni buzishga undash uchun keldi.
10 Ilon ayolni bilim daraxtidan yeyishga ko'ndirdi. Ayol ilonning ovoziga quloq solib, Xudoning kalomini buzdi. Yaxshilik va yomonlikni bilish daraxtidan olib, yedi, undan olib, eriga ham berdi, u ham yedi.
11 Odam Ato va uning xotini Xudoning ularga buyurgan amrini buzdilar. Xudo buni bilgach, ularga qarshi g'azablandi va ularni la'natladi.
12 O'sha kuni Parvardigor Xudo ularni Adan bog'idan haydab chiqardi, ular olingan yerni ishlov berish uchun. Ular Adan bog'ining sharqiga borib joylashdilar. Odam Ato xotini Momo Havo bilan yotdi va u ikki o'g'il va uch qiz tug'di.
13 U to'ng'ichining ismini Qobil qo'ydi va: "Men Xudovanddan bir odamni tanladim", dedi. Ikkinchisining ismini esa Hobil qo'ydi, chunki u: "Biz yer yuziga behuda keldik va behuda undan olib ketilamiz", dedi.
14 Bolalar ulg'ayishdi va otalari ularga yerni mulk qilib berdi; Qobil yerga dehqon, Hobil esa qo'y boquvchi bo'ldi.
15 Bir necha yil o'tgach, ular Egamizga taxminan bir qurbonlik keltirdilar. Qobil yerning hosilidan, Hobil esa suruvining birinchi tug'ilgan bolalaridan yog'idan olib keldi. Xudo Hobilga va uning qurbonligiga yuz tutdi. Osmondan olov tushib, uni kuydirib yubordi.
16 Ammo Xudovand Qobilga va uning qurbonligiga yuz o'girmadi va unga moyil bo'lmadi, chunki u yerning past hosilidan Xudovandga olib kelgan edi. Qobil ukasi Hobilga hasad qilib, uni o'ldirish uchun bahona qidirdi.
17 Bir muncha vaqt o'tgach, Qobil va uning ukasi Hobil bir kuni dalaga ishlarini qilish uchun ketishdi; ikkalasi ham dalada edilar, Qobil yer haydab, shudgor qilardi, Hobil esa suruvini boqardi; suruv Qobil yer haydagan joydan o'tib ketdi va bu Qobilni juda xafa qildi.
18 Qobil g'azab bilan ukasi Hobilga yaqinlashdi va u unga dedi: — Men bilan sening o'rtamizda nima muammo borki, sen mening yerimda qo'y-echkilaringni boqish uchun olib kelyapsan?
19 Hobil ukasi Qobilga javoban dedi: — Mening suruvimning goʻshtini yeb, junidan kiyinib, men bilan sening oʻrtamizda nima ayb bor?
20 Endi qo'ylarimning junini yechib tashla, yegan mevalari va go'shtlari uchun menga haq to'la. Shuni qilganingdan keyin, aytganingdek, men sening yeringdan ketaman.
21 Qobil ukasi Hobilga: «Agar men seni bugun o'ldirsam, kim sening qoningni mendan talab qiladi?» – dedi.
22 Hobil Qobilga javoban dedi: — Bizni yer yuzida yaratgan Xudo, albatta, mening ishim uchun qasos oladi va agar meni o'ldirsang, qonimni sendan talab qiladi. Chunki Rabbimiz hakam va hakamdir. U insonga yomonligiga yarasha, yovuz odamga esa yer yuzida qilgan yomonligiga yarasha jazo beradi.
23 Endi, agar meni shu yerda o'ldirsangiz, Xudo sizning yashirin fikrlaringizni biladi va bugun menga qilgan yomonligingiz uchun sizni jazolaydi.
24 Qobil ukasi Hobilning gaplarini eshitgach, bu gapni aytgani uchun ukasi Hobilga qarshi g'azablandi.
25 Qobil shoshib o'rnidan turdi va shudgorlash asbobining temir qismini oldi. U to'satdan akasini urib o'ldirdi. Qobil akasi Hobilning qonini yerga to'kdi va Hobilning qoni suruvning oldida yerga oqdi.
26 Shundan keyin Qobil ukasini o'ldirganidan tavba qildi va u juda xafa bo'ldi, u uchun yig'ladi va bu uni juda xafa qildi.
27 Qobil o'rnidan turib, dalada chuqur qazdi va ukasining jasadini dafn qildi, ustiga tuproq soldi.
28 Xudovand Qobilning akasiga nima qilganini bilib qoldi. Xudovand Qobilga zohir bo'lib: «Sen bilan birga bo'lgan akang Hobil qayerda?» - deb so'radi.
29 Qobil xiyonat qilib: «Bilmadim, men akamning qo'riqchisimanmi?» — dedi. Xudovand unga: «Nima qilding?» — dedi. Ukangning qoni sen uni o'ldirgan yerdan Menga faryod qilmoqda.
30 Sen akangni o'ldirding va mening oldimda xiyonat qilding. Yuragingda men seni ko'rmaganimni va barcha ishlaringni bilmaganimni tasavvur qilding.
31 Lekin sen bu ishni qilding va ukangni bekorga o'ldirding, chunki u senga to'g'ri gapirdi. Shuning uchun endi ukangning qonini qo'lingdan olish uchun og'zini ochgan va uni ko'mgan yer senga la'nat bo'lsin.
32 Agar siz uni ishlasangiz, u sizga avvalgidek kuch bermaydi, chunki yer tikanlar va qushqo'nmaslarni o'stiradi va siz o'lim kuningizgacha yerda kezib yuraverasiz.
33 O'sha paytda Qobil Egamizning huzuridan, o'zi turgan joydan chiqib ketdi. U va unga tegishli bo'lganlarning hammasi Adanning sharqidagi yerda kezib yurdi.
34 O'sha kunlarda Qobil xotini bilan yaqinlashdi. U homilador bo'lib, o'g'il tug'di. Qobil uning ismini Xano'x qo'ydi: "Shu vaqtdan boshlab Xudovand unga yer yuzida osoyishtalik va osoyishtalik ato etdi".
35 O'sha paytda Qobil ham shahar qurishni boshladi. U shaharni qurdi va shaharga o'g'lining ismi bilan Xano'x deb

nom berdi, chunki o'sha kunlarda Egamiz unga yer yuzida osoyishtalik bergan edi, u avvalgidek qimirlamadi va adashmadi.
36 Irad Xano'xdan tug'ildi. Irad Maxuyaelni, Maxuyael esa Methusaelni tug'di.

2-BOB

1 Odam Ato yer yuzida yashaganining bir yuz o'ttizinchi yilida, u yana xotini Momo Havo bilan uchrashdi. Momo Havo homilador bo'lib, uning suratida va suratida o'g'il tug'di. U uning ismini Shis qo'ydi va: "Xudo menga Hobilning o'rniga boshqa bir zurriyot berdi, chunki Qobil uni o'ldirdi", dedi.
2 Set bir yuz besh yoshida o'g'il ko'rdi va o'g'lining ismini Enosh qo'ydi: "O'sha paytda inson o'g'illari ko'payib, Xudoga qarshi isyon ko'tarib, jonlari va qalblarini qiynay boshladilar".
3 Enosh davrida ham inson o'g'illari Xudoga qarshi isyon ko'tarishda davom etdilar va bu bilan Egamizning inson o'g'illariga qarshi g'azabini kuchaytirdi.
4 Inson o'g'illari borib, boshqa xudolarga sig'inishdi va ularni yer yuzida yaratgan Egamizni unutishdi. O'sha kunlarda inson o'g'illari mis, temir, yog'och va toshdan butlarni yasab, ularga sajda qilib, xizmat qilishardi.
5 Har bir inson o'z xudosini yasab, ularga sajda qildi. Inson o'g'illari Enosh va uning o'g'illari butun umri davomida Egamizdan yuz o'girishdi; va ularning yer yuzida qilgan ishlari va jirkanch ishlari tufayli Egamizning g'azabi alanga oldi.
6 Egamiz Gixon daryosining suvlarini ularni bosib oldi, ularni vayron qildi va yer yuzining uchdan bir qismini vayron qildi. Shunga qaramay, inson o'g'illari yomon yo'llaridan qaytmadilar va qo'llarini Egamizning nazarida yomonlik qilishga cho'zdilar.
7 O'sha kunlarda yerda na ekin ekilgan, na o'rim-yig'im qilingan edi; inson o'g'illari uchun oziq-ovqat yo'q edi va o'sha kunlarda ocharchilik juda katta edi.
8 O'sha kunlarda yerga sepgan urug'lar tikanlar, qushqo'nmaslar va tikanlar bo'lib chiqdi; chunki Odam Ato davridan beri yer haqida Xudoning la'nati haqida e'lon qilingan edi, chunki Odam Ato Xudo oldida qilgan gunohi uchun yerni la'natlagan edi.
9 Odamlar Xudoga qarshi isyon ko'tarishda, gunoh qilishda va yo'llarini buzishda davom etganlarida, yer ham buzilib ketdi.
10 Enosh to'qson yoshida o'g'li Keynonni tug'di.
11 Keynon ulg'ayib, qirq yoshga kirdi. U dono bo'lib, barcha donolikda bilim va mahoratga ega bo'ldi. U barcha inson o'g'illari ustidan hukmronlik qildi va inson o'g'illarini donolik va bilimga boshlab bordi. Chunki Keynon juda dono odam edi va barcha donolikda aql-idrokka ega edi va o'z donoligi bilan ruhlar va jinlar ustidan hukmronlik qilardi.
12 Keynon o'zining donoligi bilan Xudo yer yuzida gunoh qilgan inson o'g'illarini yo'q qilishini va oxirzamonda Xudo ularning ustiga to'fon suvlarini yog'dirishini bilardi.
13 O'sha kunlarda Keynon kelajakda nima bo'lishini tosh lavhalarga yozib, ularni xazinasiga qo'ydi.
14 Keynon butun yer yuzi ustidan hukmronlik qildi va ba'zi inson o'g'illarini Xudoga xizmat qilishga undadi.
15 Keynan yetmish yoshga to'lganda, uch o'g'il va ikki qiz tug'di.
16 Keynonning o‘g‘illarining ismlari quyidagicha: to‘ng‘ichining ismi Maxlalel, ikkinchisining ismi Enan va uchinchisining ismi Mered, ularning singillari Ada va Zilla edi; Keynonning beshta o‘g‘li shular edi.
17 Metushalning o'g'li Lamex Keynonga uylandi va u ikki qizini xotinlikka oldi. Ada homilador bo'lib, Lamexga o'g'il tug'di va ismini Yobal qo'ydi.
18 U yana homilador bo'lib, o'g'il tug'di va uning ismini Yubal qo'ydi; uning singlisi Zilla o'sha kunlarda bepusht edi va farzand ko'rmadi.
19 O'sha kunlarda inson o'g'illari Xudoga qarshi gunoh qila boshladilar va Uning Odam Atoga yer yuzida ko'payib, serhosil bo'lishlarini buyurgan amrlarini buzdilar.
20 Ba'zi odamlar o'z xotinlariga go'zal qiyofalarini saqlab qolishlari va so'nmasligi uchun ularni bepusht qiladigan ichimlik ichirdilar.
21 Odam o'g'illari xotinlaridan ba'zilarini suvga cho'mdirganlarida, Zilla ular bilan birga suv ichdi.
22 Erlari tirikligida, tug'ruqchi ayollar erlarining nazarida beva ayollardek jirkanch ko'rinardi, chunki ular faqat bepusht ayollarga bog'lanib qolishgan edi.
23 Kunlar va yillar o'tib, Zilla qarib qolganda, Egamiz uning qornini ochdi.
24 U homilador bo'lib, o'g'il tug'di va uning ismini Tubal-Qabil qo'ydi. U: "Men uni Qodir Xudodan oldim", dedi.
25 U yana homilador bo'lib, qiz tug'di. Uning ismini Naama qo'ydi, chunki u: "Men qurib qolganimdan keyin zavq va zavq oldim", dedi.
26 Lamex qarib, qarib qolgan edi, ko'zlari xiralashgan edi, ko'ra olmasdi. O'g'li Tubal Qobil uni boshlab borardi. Bir kuni Lamex dalaga bordi va o'g'li Tubal Qobil ham u bilan birga edi. Ular dalada ketayotganlarida, Odam Atoning o'g'li Qobil ularga yaqinlashdi, chunki Lamex juda qarib qolgan edi va ko'p narsani ko'ra olmasdi, o'g'li Tubal Qobil esa juda yosh edi.
27 Tubal Qobil otasiga kamonini tortishni buyurdi va o'qlar bilan Qobilni urib o'ldirdi, u hali uzoqda edi va Qobil ularni hayvonga o'xshatib o'ldirdi.
28 Qobil uzoqda bo'lsa ham, o'qlar uning tanasiga kirdi va u yerga yiqilib o'ldi.
29 Egamiz Qobilning ukasi Hobilga qilgan yomonliklariga yarasha jazosini berdi. Bu yomonliklarni Egamizning aytgan so'ziga muvofiq amalga oshirdi.
30 Qobil o'lgandan keyin, Lamek bilan Tubal o'zlari so'ygan hayvonni ko'rish uchun borishdi va bobolari Qobil yerga yiqilib, o'lik holda yotganini ko'rishdi.
31 Lamex bu ishdan juda xafa bo'ldi va qo'llarini bir-biriga urib, o'g'lini urib o'ldirdi.
32 Lamexning xotinlari Lamexning qilgan ishini eshitib, uni o'ldirmoqchi bo'lishdi.
33 Lamekning xotinlari o'sha kundan boshlab undan nafratlanishdi, chunki u Qobil va Tubal-Qobilni o'ldirdi. Lamekning xotinlari undan ajralishdi va o'sha kunlarda unga quloq solishmadi.
34 Lamex xotinlarining oldiga keldi va ularni bu haqda unga quloq solishga undadi.
35 U xotinlari Oda va Zillaga dedi: «Ey Lamekning xotinlari, ovozimni tinglanglar, so'zlarimga quloq solinglar. Endi sizlar men yaralarim bilan bir odamni, yaralarim bilan

bir bolani o'ldirganimni tasavvur qildingizlar va zo'ravonlik qilmagani uchun aytdingizlar. Lekin men qarib qolganimni va sochim oqayotganini, ko'zlarim qarilikdan og'irlashganini va bu ishni bilmasdan qilganimni bilinglar.»
36 Lamekning xotinlari bu masalada unga quloq solishdi va otalari Odamning maslahati bilan unga qaytib kelishdi, lekin o'sha paytdan boshlab unga farzand tug'ishmadi. Chunki Xudoning o'sha kunlarda inson o'g'illariga qarshi g'azabi kuchayib, ularni yovuzliklari uchun to'fon suvlari bilan yo'q qilishini bilishardi.
37 Keynon o'g'li Mahlalel oltmish besh yoshida Yoredni tug'di; Yored oltmish ikki yoshida Xano'xni tug'di.

3-BOB

1 Xano'x oltmish besh yoshida Metushelahni tug'di; Xano'x Metushelahni tug'gandan keyin Xudo bilan yurdi va Egamizga xizmat qildi va odamlarning yomon yo'llaridan nafratlandi.
2 Xano'xning qalbi Egamizning ta'limotiga, bilim va tushunchaga o'ralgan edi; u donolik bilan inson o'g'illaridan uzoqlashdi va ulardan uzoqroq kunlar davomida yashirindi.
3 U ko'p yillar o'tgach, Egamizga xizmat qilib, uyida Uning oldida ibodat qilayotgan edi. Shunda Egamizning farishtasi osmondan unga: «Men mana shu yerdaman», – dedi.
4 U shunday dedi: «O‘rningdan tur, uyingdan va yashiringan joyingdan chiq. Inson o‘g‘illariga ko‘rin, toki ularga qaysi yo‘ldan borishlari kerakligini va Xudoning yo‘liga kirish uchun nima qilishlari kerakligini o‘rgat.»
5 Xano'x Egamizning so'ziga binoan o'rnidan turdi va uyidan, o'z joyidan va yashiringan xonasidan chiqib, inson o'g'illarining oldiga borib, ularga Egamizning yo'llarini o'rgatdi. O'sha paytda inson o'g'illarini to'plab, ularga Egamizning ko'rsatmalarini o'rgatdi.
6 U bu haqda inson o'g'illari yashaydigan barcha joylarda e'lon qilishni buyurdi va shunday dedi: “Egamizning yo'llarini va yaxshi ishlarni bilishni istagan odam qayerda? U Xano'xning oldiga kelsin”.
7 Shunda barcha inson o'g'illari uning oldiga to'planishdi, chunki bu narsani istaganlarning hammasi Xano'xga borishdi. Xano'x Egamizning so'ziga ko'ra inson o'g'illari ustidan hukmronlik qildi. Ular kelib, unga ta'zim qilishdi va uning so'zini eshitishdi.
8 Xudoning Ruhi Xano'xga tushdi va u barcha odamlariga Xudoning donoligini va Uning yo'llarini o'rgatdi. Inson o'g'illari Xano'xning butun umri davomida Xudoga xizmat qilishdi va uning donoligini eshitish uchun kelishdi.
9 Inson o'g'illarining barcha shohlari, birinchi va oxirgilari, shahzodalari va hakamlari bilan birga Xano'xning donoligi haqida eshitib, uning oldiga kelib, unga ta'zim qilishdi va Xano'xdan ular ustidan hukmronlik qilishni talab qilishdi, u ham rozi bo'ldi.
10 Ular jami bir yuz o'ttizta shoh va beklarni to'pladilar va Xano'xni o'zlariga shoh qilib tayinladilar. Ularning barchasi uning qo'lida va buyrug'i ostida edilar.
11 Xano'x ularga donolik, bilim va Egamizning yo'llarini o'rgatdi va ular orasida tinchlik o'rnatdi va Xano'xning hayoti davomida butun yer yuzida tinchlik hukm surdi.
12 Xano'x ikki yuz qirq uch yil davomida insonlar ustidan hukmronlik qildi. U butun xalqiga adolat va solihlik bilan yo'l ko'rsatdi va ularni Egamizning yo'llaridan boshlab bordi.
13 Mana bu uch o'g'il — Xano'x, Metushelah, Elishay va Elimelekning nasl-nasabi; ularning singillari — Melka va Nahma. Metushelah sakson yetti yil yashab, Lamekni tug'di.
14 Lamek hayotining ellik oltinchi yilida, Odam Ato to'qqiz yuz o'ttiz yoshida vafot etdi. Uning ikki o'g'li, Xano'x va Metushelah bilan birga, Xudo unga aytgan g'orga, shohlar dafn etilgandek, uni katta dabdaba bilan dafn qildilar.
15 Va o'sha yerda barcha inson o'g'illari Odam Ato uchun qattiq motam tutib, yig'lashdi; shuning uchun bu bugungi kungacha inson o'g'illari orasida odat bo'lib qolgan.
16 Odam Ato bilim daraxtidan yegani uchun o'ldi; u va undan keyingi avlodlari, Parvardigor Xudo aytganidek.
17 Odam Atoning o'limi yilida, ya'ni Xano'x hukmronligining ikki yuz qirq uchinchi yilida, Xano'x o'zini inson o'g'illaridan ajratib, dastlab Xudoga xizmat qilish uchun o'zini yashirishga qaror qildi.
18 Xano'x shunday qildi, lekin o'zini ulardan butunlay yashirmadi, uch kun odam o'g'illaridan uzoqlashdi va keyin bir kunga ularning oldiga bordi.
19 U o'z xonasida bo'lgan uch kun davomida Xudovand Xudoga ibodat qilib, Uni ulug'ladi. U borib, fuqarolariga ko'ringan kuni ularga Xudovandning yo'llarini o'rgatdi va ular Undan Xudovand haqida so'raganlarining hammasini aytib berdi.
20 U ko'p yillar davomida shu tarzda yashadi va keyin olti kun yashirinib, yetti kundan bir kun o'z xalqiga ko'rindi; undan keyin oyda bir marta, keyin esa yiliga bir marta, barcha shohlar, shahzodalar va inson o'g'illari uni qidirib, yana Xano'xning yuzini ko'rishni va uning so'zini eshitishni istamaguncha; lekin ular buni qila olmadilar, chunki barcha inson o'g'illari Xano'xdan juda qo'rqishardi va uning yuzida Xudoga o'xshash qo'rquv borligi sababli unga yaqinlashishdan qo'rqishardi; shuning uchun hech kim unga qaray olmadi, chunki u jazolanishi va o'lishi mumkinligidan qo'rqardi.
21 Barcha shohlar va beklar inson o'g'illarini to'plashga va Xano'xning oldiga kelishga qaror qilishdi, chunki ular u bilan gaplashishlari mumkin deb o'ylashdi va shunday qilishdi.
22 Bir kuni Xano'x chiqib, hammasi to'planib, uning oldiga keldi. Xano'x ularga Egamizning so'zlarini aytib berdi, ularga donolik va bilim berdi. Ular uning oldida egilib: “Shoh tirik bo'lsin! Shoh tirik bo'lsin!”, dedilar.
23 Bir muncha vaqt o'tgach, shohlar, beklar va inson o'g'illari Xano'x bilan gaplashib, ularga Xudoning yo'llarini o'rgatayotganlarida, Xudoning farishtasi osmondan Xano'xni chaqirdi va uni osmonga olib chiqib, yer yuzidagi inson o'g'illari ustidan hukmronlik qilganidek, Xudoning o'g'illari ustidan hukmronlik qilishni xohladi.
24 O'sha paytda Xano'x buni eshitib, borib, yer yuzidagi barcha aholini to'pladi, ularga donolik va bilim o'rgatdi va ilohiy ko'rsatmalar berdi. U ularga dedi: Men osmonga ko'tarilishim kerak edi, shuning uchun men qachon ketishim kerakligini bilmayman.
25 Shuning uchun endi men senga donolik va bilimni o'rgataman, seni tark etishimdan oldin, yer yuzida qanday yashashingni ko'rsataman; va u shunday qildi.

26 U ularga donolik va bilim berdi, ularga ta'lim berdi, ularni tanbeh berdi, yer yuzida bajarishlari kerak bo'lgan qonun-qoidalar va farmonlarni ularga berdi, ular orasida tinchlik o'rnatdi va ularga abadiy hayotni o'rgatdi. Ular bilan bir muddat birga yashab, bularning barchasini ularga o'rgatdi.
27 O'sha paytda inson o'g'illari Xano'x bilan birga edilar va Xano'x ular bilan gaplashayotgan edi. Ular ko'zlarini ko'tarib, osmondan ulkan otning surati tushdi va ot havoda yurar edi.
28 Ular ko'rganlarini Xano'xga aytib berishdi va Xano'x ularga: «Bu ot mening nomimdan yerga tushdi; endi men sizlardan ketishim kerak bo'lgan vaqt keldi va sizlar meni boshqa ko'rmaysizlar», dedi.
29 O'sha paytda ot tushib, Xano'xning oldida turdi. Xano'x bilan birga bo'lgan barcha inson o'g'illari uni ko'rishdi.
30 Shunda Xano'x yana bir ovozni e'lon qilishni buyurdi: “Egasi Xudoning yo'llarini bilishni istagan odam qayerda? U bizdan olinmasdan oldin bugun Xano'xning oldiga kelsin”.
31 O'sha kuni barcha inson o'g'illari to'planib, Xano'xning oldiga kelishdi; va yer yuzidagi barcha shohlar, ularning shahzodalari va maslahatchilari bilan o'sha kuni u bilan qolishdi; Xano'x inson o'g'illariga donolik va bilimni o'rgatdi va ularga ilohiy ta'lim berdi; va u ularga umr bo'yi Xudoga xizmat qilishni va Uning yo'llaridan yurishni buyurdi va ular orasida tinchlik o'rnatishda davom etdi.
32 Shundan keyin u o'rnidan turib, otga mindi va yo'lga chiqdi va barcha inson o'g'illari, taxminan sakkiz yuz ming kishi, uning orqasidan ergashdilar va ular u bilan bir kunlik yo'l yurishdi.
33 Ikkinchi kuni esa u ularga: «Chodirlaringizga qaytinglar, nega ketyapsizlar? Balki o'lishingiz mumkin», dedi. Ularning ba'zilari undan ketdi, qolganlari esa u bilan olti kunlik yo'l bosib o'tdilar. Xano'x har kuni ularga: «Chodirlaringizga qaytinglar, o'lmasligingiz uchun», deb aytardi. Ammo ular qaytishni istamadilar va u bilan birga ketishdi.
34 Oltinchi kuni ba'zi odamlar qolib, unga yopishib olishdi va unga: "Biz siz bilan birga boradigan joyga boramiz, Xudo haqi, faqat o'lim bizni ajratadi", - deyishdi.
35 Ular u bilan borishni shunchalik qattiq talab qildilarki, u ular bilan gaplashishni to'xtatdi; ular uning orqasidan ergashib, qaytib kelishmadi.
36 Shohlar qaytib kelganlarida, Xano'x bilan birga ketgan qolgan odamlarning sonini bilish uchun aholini ro'yxatga olishdi; Yettinchi kuni Xano'x olovli otlar va aravalar bilan bo'ron ichida osmonga ko'tarildi.
37 Sakkizinchi kuni Xano'x bilan birga bo'lgan barcha shohlar, Xano'x osmonga ko'tarilgan joyda u bilan birga bo'lgan odamlarning sonini qaytarib olish uchun odamlarni yubordilar.
38 Barcha shohlar u yerga borib, yer qorga to'lganini va qor ustida katta qor toshlari borligini ko'rishdi. Ulardan biri ikkinchisiga: “Kelinglar, qorni yorib ko'raylik. Balki Xano'x bilan qolgan odamlar o'lgandir va endi qor toshlari ostidadir”, dedi. Ular Xano'xni qidirib topdilar, ammo uni topa olmadilar, chunki u osmonga ko'tarilgan edi.

4-BOB

1 Xano'x yer yuzida uch yuz oltmish besh yil yashadi.
2 Xano'x osmonga ko'tarilganda, yer yuzidagi barcha shohlar o'rnidan turib, uning o'g'li Metushelahni olib, unga moy surtib, otasining o'rniga o'zlari ustidan shoh qilib tayinladilar.
3 Metushelah otasi Xano'x o'rgatganidek, Xudoning nazarida to'g'ri yo'l tutdi. U butun umri davomida inson o'g'illariga donolik, bilim va Xudodan qo'rqishni o'rgatdi va to'g'ri yo'ldan o'ngga ham, chapga ham og'madi.
4 Ammo Metushelahning oxirgi kunlarida inson o'g'illari Egamizdan yuz o'girib, yer yuzini buzib, bir-birlarini talon-taroj qilib, Xudoga qarshi isyon ko'tarib, gunoh qilib, yo'llarini buzib, Metushelahning ovoziga quloq solmay, Unga qarshi isyon ko'tardilar.
5 Egamiz ularga qattiq g'azablandi. O'sha kunlarda Egamiz urug'larni yo'q qilishda davom etdi, shuning uchun yerda na ekin ekildi, na o'rim-yig'im qilindi.
6 Ular oziq-ovqat topish uchun yerga ekkanlarida, ular ekmagan tikanlar va qushqo'nmaslar o'sib chiqdi.
7 Ammo inson o'g'illari hali ham yomon yo'llaridan qaytmadilar va Xudoning nazarida yomonlik qilish uchun qo'llarini cho'zdilar. Ular o'zlarining yomon yo'llari bilan Egamizni g'azablantirdilar. Egamiz juda g'azablandi va odamni yaratganidan pushaymon bo'ldi.
8 U ularni yo'q qilishni va yo'q qilishni o'yladi va shunday qildi.
9 Metushaloh o'g'li Lamek 160 yoshga kirgan kunlarda Odam Atoning o'g'li Shis vafot etdi.
10 Shis jami to'qqiz yuz o'n ikki yil umr ko'rdi va vafot etdi.
11 Lamek amakisi Xano'xning o'g'li Elishayning qizi Ashmuani uylanganida, u bir yuz sakson yoshda edi. Ashmua homilador bo'ldi.
12 O'sha paytda inson o'g'illari yer ekishdi va ozgina ozuqa hosil bo'ldi, ammo inson o'g'illari yomon yo'llaridan qaytmadilar va gunoh qilib, Xudoga qarshi isyon ko'tarishdi.
13 Lamekning xotini homilador bo'lib, o'sha paytda, yilning birinchi yarmida unga o'g'il tug'di.
14 Metushelah uning ismini Nuh deb qo'ydi va: «Uning davrida yer yuzi tinch va buzuqlikdan xoli edi», dedi. Otasi Lamek esa uning ismini Menaxem deb qo'ydi va: «Bu bizni Xudo la'natlagan yer yuzidagi mehnatlarimizda va mehnatlarimizda yupatadi», dedi.
15 Bola ulg'ayib, sutdan ajratildi va otasi Metushelahning yo'lidan yurdi, Xudo oldida benuqson va solih edi.
16 O'sha kunlarda barcha inson o'g'illari Egamizning yo'lidan adashib, yer yuzida o'g'il-qizlar ko'payib, bir-birlariga yomon ishlarini o'rgatishdi va Egamizga qarshi gunoh qilishda davom etishdi.
17 Har bir inson o'ziga xudo yasab, qo'shnisini va qarindoshini talon-taroj qildi. Yer yuzini buzdi va yer zo'ravonlikka to'ldi.
18 Ularning sudyalari va hukmdorlari odam qizlariga borib, o'z xohishlariga ko'ra erlaridan xotinlarini zo'rlik bilan tortib olishardi. O'sha kunlarda odam o'g'illari yer yuzidagi chorva mollaridan, dasht hayvonlaridan va osmondagi qushlardan tortib olib, bir turdagi hayvonlarni boshqasi bilan aralashtirishni o'rgatishardi, shu bilan Egamizni g'azablantirardilar. Xudo butun yer yuzini ko'rdi va u buzuq edi, chunki yer yuzidagi barcha tirik mavjudotlar,

barcha odamlar va barcha hayvonlar o'z yo'llarini buzib qo'yishgan edi.
19 Egamiz shunday dedi: “Men yaratgan insonni yer yuzidan yo‘q qilaman, odamdan osmon qushlarigacha, chorva va dashtdagi hayvonlar bilan birga. Chunki Men ularni yaratganimdan pushaymonman.”
20 Egamizning yo'lidan yurgan barcha odamlar o'sha kunlarda, Egamiz insonlarga e'lon qilgan baloni yubormasdan oldin vafot etishdi. Chunki bu Egamizdan edi, chunki ular Egamizning inson o'g'illari haqida aytgan balosini ko'rmasliklari uchun edi.
21 Nuh Xudovandning nazarida marhamat topdi va Xudovand uni va uning bolalarini butun yer yuzida zurriyotlar yaratish uchun tanladi.

5-BOB

1 Nuhning umrining sakson to'rtinchi yilida, Shit o'g'li Xano'x to'qqiz yuz besh yoshida vafot etdi.
2 Nuhning hayotining bir yuz yetmish to'qqizinchi yilida Eno'sh o'g'li Xenan vafot etdi. Xenanning umri to'qqiz yuz o'n yil bo'lib, u vafot etdi.
3 Nuhning hayotining ikki yuz o'ttiz to'rtinchi yilida Xenan o'g'li Mahlalil vafot etdi. Mahlalil sakkiz yuz to'qson besh yoshida vafot etdi.
4 Mahlalil o'g'li Yored o'sha kunlarda, Nuhning uch yuz o'ttiz oltinchi yilida vafot etdi; Yoredning jami kunlari to'qqiz yuz oltmish ikki yil bo'lib, u vafot etdi.
5 Xudovandga ergashganlarning hammasi o'sha kunlarda, Xudo yer yuziga keltirishni buyurgan yovuzlikni ko'rmasdan oldin vafot etdilar.
6 Nuhning hayotining to'rt yuz saksoninchi yilida, Xudovandga ergashganlarning hammasi inson o'g'illari orasidan o'lib ketganida va faqat Metushelah qolganida, Xudo Nuh va Metushelahga dedi:
7 Inson o'g'illariga shunday deb e'lon qiling: “Egamiz shunday demoqda: yomon yo'llaringizdan qaytinglar, ishlaringizni tark etinglar, shunda Egamiz sizlarga yetkazmoqchi bo'lgan yomonlikdan tavba qiladi, bu esa amalga oshmaydi.”
8 Chunki Egamiz shunday deydi: “Mana, Men sizlarga yuz yigirma yil muddat beraman. Agar Menga yuz tutib, yomon yo'llaringizdan qaytsangizlar, Men ham sizlarga aytgan yomonlikdan yuz o'giraman va u bo'lmaydi, deydi Egamiz.
9 Nuh va Metushaloh inson o'g'illariga har kuni Xudovandning barcha so'zlarini aytib berishdi, ularga tinimsiz gapirib berishdi.
10 Ammo inson o'g'illari ularga quloq solmadilar, so'zlariga quloq solmadilar va ular o'jarlik qilishdi.
11 Xudovand ularga yuz yigirma yil muddat berib: “Agar ular qaytib kelsalar, Xudo yer yuzini yo‘q qilmaslik uchun yomonlikdan tavba qiladi”, dedi.
12 Lamek o'g'li Nuh o'sha paytlarda farzand ko'rish uchun xotin olishdan tiyildi. U: “Xudo yer yuzini yo'q qiladi, nega men farzand ko'raman?” deb o'yladi.
13 Nuh o'z avlodida solih, mukammal inson edi. Xudovand uni yer yuzida uning zurriyotidan zurriyot yetishtirish uchun tanladi.
14 Egamiz Nuhga dedi: «O'zingga xotin ol va farzandlar tug', chunki Men seni bu naslda O'zimdan oldin solih ko'rdim».
15 Sen yer yuzida zurriyot ko'paytirasan va o'zing bilan birga farzandlaringni ham ko'paytirasan; Nuh borib, xotin oldi va Xano'xning qizi Naamani tanladi. U besh yuz sakson yoshda edi.
16 Nuh Naamani xotinlikka olganida, to'rt yuz to'qson sakkiz yoshda edi.
17 Naama homilador bo'lib, o'g'il tug'di. Uning ismini Yafet qo'ydi. U: «Xudo meni yer yuzida kengaytirdi», dedi. Naama yana homilador bo'lib, o'g'il tug'di. Naama uning ismini Som qo'ydi. U: «Xudo meni yer yuzida nasl qoldirish uchun qoldirdi», dedi.
18 Naama Somni tug'ganda, Nuh besh yuz ikki yoshda edi. Bolalar ulg'ayib, otalari Metushelah va Nuh o'rgatgan hamma narsani Egamizning yo'lidan borishdi.
19 Nuhning otasi Lamek o'sha kunlarda vafot etdi, ammo u otasining yo'lidan yurmadi va Nuhning umrining bir yuz to'qson beshinchi yilida vafot etdi.
20 Lamek yetti yuz yetmish yil umr ko'rdi va vafot etdi.
21 Xudovandni bilgan barcha inson o'g'illari o'sha yili Xudovand ularga balo keltirmasdan oldin vafot etdilar, chunki Xudo ularning o'limini xohladi, Xudo ularning birodarlari va qarindoshlariga yuboradigan baloni ko'rmasliklari uchun, U shunday qilishni buyurgan edi.
22 O'sha paytda Egamiz Nuh va Metushalohga dedi: “O'sha kunlarda sizlarga aytgan barcha so'zlarni inson o'g'illariga e'lon qilinglar. Balki ular yomon yo'llaridan qaytishar, shunda Men tavba qilib, yomonlikni yubormayman.”
23 Nuh bilan Metushelah oldinga chiqib, Xudo ular haqida aytgan hamma narsani inson o'g'illariga aytib berishdi.
24 Ammo inson o'g'illari quloq solmadilar, ularning barcha gaplariga quloq solmadilar.
25 Shundan keyin Egamiz Nuhga dedi: — Hamma maxluqlarning yovuz ishlari tufayli ularning oxiri Mening oldimda keldi. Mana, Men yer yuzini vayron qilaman.
26 Sen o'zingga gofer yog'ochini olib, ma'lum bir joyga bor. Katta kema yasab, uni o'sha joyga qo'y.
27 Uni shunday yasang: uzunligi uch yuz tirsak, kengligi ellik tirsak va balandligi o'ttiz tirsak.
28 Yon tomondan eshik yasab, yuqori qismini bir tirsakgacha oching. Uni ichkaridan va tashqarisidan qatron bilan qoplang.
29 Mana, Men yer yuziga to'fon keltiraman, barcha tirik mavjudotlar qirilib ketadi, osmon ostidagi yer yuzidagi hamma narsa yo'q bo'lib ketadi.
30 Sen va xonadoning borib, barcha tirik jonzotlardan, erkak va urg'ochi hayvonlardan ikki juft to'planglar va ularni kemaga olib kiringlar, toki ulardan yer yuzida urug' chiqarsinlar.
31 Va barcha hayvonlar yeydigan barcha ozuqani o'zingizga to'plang, toki siz va ular uchun ozuqa bo'lsin.
32 O'g'illaringizga erkak qizlaridan uchta bokira qiz tanlab bering, ular o'g'illaringizga xotin bo'lsin.
33 Nuh Xudo buyurgan joyda turib, kema qurdi. Nuh Xudo buyurganidek qildi.
34 Nuh besh yuz to'qson beshinchi yoshida kema qurishni boshladi va u Egamiz amr etganidek, kemani besh yilda qurdi.

35 Nuh, Egamiz Nuhga amr etganidek, Metushalohning o'g'li Eliyaqimning uchta qizini o'g'illariga xotinlikka oldi.
36 O'sha paytda Xano'xning o'g'li Metushelah vafot etdi, u to'qqiz yuz oltmish yoshda edi.

6-BOB

1 Metushelahning o'limidan so'ng, o'sha paytda Xudovand Nuhga dedi: "Oila a'zolaringiz bilan kemaga kiringlar. Mana, Men yer yuzidagi barcha hayvonlarni, dasht hayvonlarini va osmon qushlarini sizning oldingizga to'playman. Ularning hammasi kelib, kemani o'rab oladi.
2 Sen borib, kema eshigi yoniga o'tir. Barcha hayvonlar, cho'ponlar va qushlar to'planib, sening oldingga turishadi. Ularning oldingga kelib, egilganlarini olib, o'g'illaringning qo'liga topshirasan. Ular kemaga olib kelishadi. Sening oldingda turganlarning hammasini tark etasan.
3 Ertasi kuni Egamiz buni amalga oshirdi. Hayvonlar, hayvonlar va qushlar juda ko'p bo'lib kelib, kemani o'rab oldilar.
4 Nuh borib, kema eshigi yoniga o'tirdi. Uning oldida cho'kkan barcha tirik mavjudotlarni kemaga kiritdi va oldida turganlarning hammasini yer yuzida qoldirdi.
5 Shunda urg'ochi sher ikkita bolasini, erkak va urg'ochi bolasini olib keldi. Uchalasi ham Nuhning oldida cho'kdi. Ikkala bola ham urg'ochi sherga suyanib, uni urib, joyidan qochib ketdi. U ketib qoldi. Ular o'z joylariga qaytib, Nuhning oldida yerga cho'kdilar.
6 Urg'ochi sher qochib ketdi va sherlar o'rnida turdi.
7 Nuh buni ko'rib, juda hayron bo'ldi va o'rnidan turib, ikkita bolachani olib, kemaga kiritdi.
8 Nuh yer yuzidagi barcha tirik jonzotlardan kemaga kirgizdi, shuning uchun Nuh kemaga olib kirganlaridan boshqa hech kim qolmadi.
9 Nuhning oldiga ikkitadan kema kirdi, lekin Xudo unga amr etganidek, u halol hayvonlar va halol qushlardan yetti juftni olib keldi.
10 Barcha hayvonlar, hayvonlar va qushlar hali ham o'sha yerda edilar va ular kemani har tomondan o'rab olishdi va yomg'ir yetti kundan keyin ham yog'madi.
11 O'sha kuni Egamiz butun yer yuzini larzaga keltirdi, quyosh qorayib, dunyoning poydevori g'azablandi, butun yer qattiq silkindi, chaqmoq chaqdi, momaqaldiroq gumburladi va yer yuzidagi barcha buloqlar ilgari aholiga ma'lum bo'lmagan darajada portladi; Xudo bu qudratli ishni inson o'g'illarini qo'rqitish uchun qildi, toki yer yuzida endi yovuzlik bo'lmasin.
12 Ammo inson o'g'illari hali ham yomon yo'llaridan qaytishni istamadilar va o'sha paytda Egamizning g'azabini kuchaytirdilar, hatto bularning bariga o'z qalblarini qaratmadilar.
13 Nuhning olti yuzinchi yilida, yetti kundan keyin yer yuzini to'fon suvlari bosdi.
14 Tubsizlikning barcha buloqlari ochildi, osmon derazalari ochildi va yer yuziga qirq kunu qirq kecha yomg'ir yog'di.
15 Nuh, uning xonadoni va u bilan birga bo'lgan barcha tirik mavjudotlar to'fon suvlari tufayli kemaga kirishdi va Egamiz uni ichkaridan yopib qo'ydi.
16 Yer yuzida qolgan barcha inson o'g'illari yomg'ir tufayli yomg'irdan holdan toydilar, chunki suvlar yer yuziga tobora shiddat bilan ko'tarilardi va hayvonlar hali ham kema atrofida edi.
17 Odam o'g'illari, yetti yuz mingga yaqin erkak va ayol to'planib, Nuhning kemasiga kelishdi.
18 Ular Nuhni chaqirib: «Bizga kemani oching, biz sizning oldingizga kemada boraylik, nega o'lamiz?» — dedilar.
19 Nuh kemadan baland ovozda ularga javob berdi: — Sizlar hammangiz Egamizga qarshi isyon ko‘tarib, U yo‘q, deb aytmadingizmi? Shuning uchun Egamiz sizlarni yer yuzidan qirib tashlash uchun boshingizga bu baloni yubordi.
20 Men sizlarga bir yuz yigirma yil oldin aytgan gapim shu emasmidi? Sizlar esa Egamizning ovoziga quloq solmadingizlar, endi esa yer yuzida yashashni xohlaysizlarmi?
21 Ular Nuhga: «Biz Egamizga qaytishga tayyormiz, faqat o‘lmasligimiz uchun tirik qolishimiz uchun eshikni oching», – dedilar.
22 Nuh ularga javoban dedi: — Mana, endi jonlaringizning qayg‘usini ko‘rib, Egamizga qaytishni xohlaysizlar; nega Egamiz sizlarga belgilangan muddat sifatida bergan shu yuz yigirma yil ichida qaytib kelmadingizlar?
23 Ammo endi sizlar kelib, qalbingizdagi qayg'ular tufayli menga buni aytyapsizlar. Endi Egamiz sizlarni tinglamaydi va bugun ham sizga quloq solmaydi, shuning uchun siz endi orzularingizga erisha olmaysiz.
24 Inson o'g'illari yomg'ir yog'ayotgani uchun kemaga kirish uchun yaqinlashdilar, chunki ular yomg'irga chiday olmadilar.
25 Egamiz kema atrofida turgan barcha hayvonlarni va hayvonlarni yubordi. Hayvonlar ularni yengib, u yerdan haydab yubordi. Har kim o'z yo'liga ketdi va ular yana yer yuziga tarqalib ketishdi.
26 Yomg'ir hali ham yer yuziga yog'ayotgan edi. Qirq kunu qirq kecha yog'di. Suv yer yuzida juda ko'p to'ldi. Yer yuzidagi va suvdagi barcha tirik jonzotlar — odamlar, hayvonlar, hayvonlar, sudralib yuruvchilar yoki qushlar — nobud bo'ldi. Faqat Nuh va u bilan kemada bo'lganlar qoldi.
27 Suvlar ko'payib, yer yuzida juda ko'payib ketdi. Kema ko'tarildi va u yerdan ko'tarildi.
28 Kema suv yuzida suzib yurdi va u suvga shunday oqib tushdiki, ichidagi barcha tirik mavjudotlar qozondagi sho'rva kabi aylanib ketishdi.
29 Kemadagi barcha tirik mavjudotlar qattiq vahimaga tushib qoldilar va kema sindirib ketay deb qoldi.
30 Kemadagi barcha tirik mavjudotlar dahshatga tushdilar, sherlar bo'kirishdi, ho'kizlar bo'kirishdi, bo'rilar uvillashdi. Kemadagi har bir tirik mavjudot o'z tilida gapirdi va nola qildi, shuning uchun ularning ovozi uzoqqa yetdi. Nuh va uning o'g'illari qayg'ularida yig'lab, yig'lashdi; ular o'lim darvozalariga yetib kelganlaridan juda qo'rqishdi.
31 Nuh bu haqda Egamizga ibodat qildi va unga iltijo qildi. U shunday dedi: "Ey Rabbimiz, bizga yordam ber, chunki bizni o‘rab olgan bu yomonlikka dosh berishga kuchimiz yetmaydi, chunki suv to‘lqinlari bizni o‘rab oldi, yovuz oqimlar bizni dahshatga soldi, o‘lim tuzoqlari oldimizga keldi. Bizga javob ber, ey Rabbimiz, bizga javob ber, bizga yuzingni yoritib ber va bizga marhamat ko‘rsat, bizni qutqar va qutqar".
32 Egamiz Nuhning ovozini eshitdi va uni esladi.

33 Yer yuzida shamol esdi, suvlar tinchlandi va kema to'xtadi.
34 Tubsizlik buloqlari va osmon derazalari to'xtatildi, osmondan yog'ayotgan yomg'ir esa to'xtatildi.
35 O'sha kunlarda suv kamayib, kema Ararat tog'larida to'xtadi.
36 Nuh kemaning derazalarini ochdi. Nuh o'sha paytda ham Egamizga iltijo qilib: «Ey Egam, yerni, osmonni va undagi barcha narsalarni yaratgan Zot, jonimizni bu qamoqdan va bizni qamab qo'ygan zindondan chiqargin, chunki men oh-vohdan juda charchadim», – dedi.
37 Egamiz Nuhning gapiga quloq solib, unga: «Bir yil to‘lgandan keyin ham yo‘lga chiqasan», – dedi.
38 Nuh kemada yashaganidan bir yil o'tgach, yer yuzidagi suv quridi va Nuh kemaning qopqog'ini ochdi.
39 O'sha paytda, ikkinchi oyning yigirma yettinchi kuni yer qurigan edi. Lekin Nuh, uning o'g'illari va u bilan birga bo'lganlar Egamiz ularga aytmaguncha kemadan chiqishmadi.
40 Egamiz ularga chiqishni buyurgan kun keldi va ularning hammasi kemadan chiqib ketishdi.
41 Ular borib, har biri o'z yo'liga va o'z joyiga qaytdi. Nuh va uning o'g'illari Xudo ularga aytgan yerda yashab, umr bo'yi Egamizga xizmat qilishdi. Egamiz Nuh va uning o'g'illarini kemadan chiqqanlarida duo qildi.
42 Iso ularga dedi: “Barakali bo‘linglar va butun yer yuzini to‘ldiringlar, kuchli bo‘linglar va yer yuzida mo‘l-ko‘l bo‘lib, unda ko‘payinglar.

7-BOB

1 Nuhning o'g'illarining ismlari: Yofet, Xom va Som; va to'fondan keyin ulardan farzandlar tug'ildi, chunki ular to'fondan oldin xotin olishgan edi.
2 Yafetning yettita o‘g‘li bor edi: Go‘mer, Mag‘og‘, Maday, Yavon, Tubal, Meshex va Tiras.
3 Gomerning o'g'illari Askinaz, Rafat va Tegarma edi.
4 Magogning o'g'illari Elixanaf va Lubal edi.
5 Madayning o'g'illari Axon, Zelo, Xazoniy va Lut edi.
6 Yovonning o'g'illari Elisha, Tarshish, Xittim va Dudonim edi.
7 Tubalning o'g'illari Orifiy, Kesed va Taari edi.
8 Meshexning o'g'illari Dedon, Zaron va Shebashni edi.
9 Tirasning o'g'illari Benib, Gera, Lupirion va Gilak edi; bular Yafetning o'g'illari bo'lib, o'sha kunlarda ularning soni to'rt yuz oltmish kishi edi.
10 Xomning o‘g‘illari: Kush, Misraim, Fut va Kan’on, to‘rtta o‘g‘il; Kushning o‘g‘illari: Seba, Xavila, Sabta, Raama va Satexa, Raamaning o‘g‘illari esa Sheba va Dedon edi.
11 Mizraimning o'g'illari Lud, Anom, Patros, Xaslot va Xaftor edi.
12 Putning o'g'illari Gebul, Hadan, Banah va Adan edi.
13 Kan'onning o'g'illari: Sidon, Xet, Amori, Gergashi, Xivi, Arki, Seni, Arodi, Simodi va Xamoti.
14 Bular Xomning o‘g‘illari bo‘lib, o‘sha kunlarda ularning soni yetti yuz o‘ttizga yaqin edi.
15 Somning o‘g‘illari: Elam, Ashur, Arpaxshod, Lud va Oram — beshta o‘g‘il; Elamning o‘g‘illari Shushan, Maxul va Harmon edi.
16 Asharning o'g'illari Mirus va Mokil, Arpaxshodning o'g'illari esa Shelax, Anor va Ashkol edi.
17 Ludning o'g'illari Petor va Bizayon, Aramning o'g'illari esa Uz, Xul, Geter va Mash edi.
18 Bular Somning o'g'illari bo'lib, o'sha kunlarda ularning soni uch yuzga yaqin edi.
19 Somning nasl-nasabi quyidagicha: Som Arpaxshodni, Arpaxshod Shelaxni, Shelax esa Iberni tug'di. Iberdan ikki o'g'il tug'ildi. Birining ismi Peleg edi, chunki uning davrida odamlar bo'linib ketishdi va oxir-oqibat yer ikkiga bo'lindi.
20 Ikkinchisining ismi Yoktan edi, ya'ni uning davrida inson o'g'illarining hayoti kamayib borardi.
21 Yoqtonning o'g'illari quyidagilardir: Almodad, Shelaf, Xazarmovet, Yerax, Xadurom, Ozel, Dikla, Obal, Abimael, Sheba, Ofir, Xavila va Yo'bob; bularning barchasi Yoqtonning o'g'illari.
22 Uning ukasi Peleg Yenni, Yen Serugni, Serug Nahorni va Nahor Terahni tug'di. Terah o'ttiz sakkiz yoshida Haron va Nahorni tug'di.
23 Nuhning o'g'li, Xomning o'g'li Kush o'sha kunlarda qarilik chog'ida xotin oldi. U o'g'il tug'di. Uning ismini Nimro'd qo'yishdi: "O'sha paytda inson o'g'illari yana Xudoga qarshi isyon ko'tarib, gunoh qila boshladilar. Bola ulg'aydi va otasi uni juda yaxshi ko'rardi, chunki u uning qarilik chog'idagi o'g'li edi".
24 Odam Ato va uning xotini bog'dan chiqqanlarida, Xudo ularga teridan tikilgan kiyimlarni Kushga berdi.
25 Odam Ato va uning xotini vafot etgandan keyin, kiyimlar Yored o'g'li Xano'xga berildi. Xano'x Xudoning huzuriga olib ketilganda, ularni o'g'li Metushalohga berdi.
26 Metushelah vafot etganida, Nuh ularni kemaga olib kirdi va ular u kemadan chiqquncha u bilan birga bo'lishdi.
27 Ular chiqib ketayotganlarida, Xom otasi Nuhning kiyimlarini o'g'irladi va ularni akalaridan yashirdi.
28 Xom to'ng'ich o'g'li Kushni dunyoga keltirganida, unga yashirincha kiyimlarni berdi va ular Kush bilan uzoq vaqt birga bo'lishdi.
29 Kush ham bu kiyimlarni o'g'illari va aka-ukalaridan yashirdi. Kush Nimrodni tug'ganida, unga bo'lgan mehr-muhabbati tufayli o'sha kiyimlarni berdi. Nimrod ulg'ayib, yigirma yoshga to'lganda o'sha kiyimlarni kiydi.
30 Nimrod kiyimlarini kiyganida kuchayib ketdi. Xudo unga kuch va quvvat berdi. U yer yuzida mohir ovchi edi. Ha, u dalada mohir ovchi edi. U hayvonlarni ovlar, qurbongohlar qurar va ularga Egamiz oldida qurbonliklar keltirar edi.
31 Nimrod o'zini mustahkamladi va birodarlari orasidan chiqib, atrofdagi barcha dushmanlariga qarshi birodarlarining janglarida qatnashdi.
32 Egamiz uning birodarlarining barcha dushmanlarini uning qo'liga berdi va Xudo uni vaqti-vaqti bilan janglarda muvaffaqiyatga erishtirdi va u yer yuzida hukmronlik qildi.
33 Shuning uchun o'sha kunlarda bir kishi jangga tayyorlagan odamlarini olib chiqqanda, ularga: “Xudo yer yuzida kuchli ovchi bo'lgan va birodarlariga qarshi janglarda g'alaba qozongan Nimro'dga qilganidek, ularni dushmanlari qo'lidan qutqardi, shuning uchun Xudo bizni bugun qutqarsin”, der edi.
34 Nimrod qirq yoshga to'lganda, uning aka-ukalari bilan Yofet avlodlari o'rtasida urush bo'lib, ular dushmanlarining qo'lida edilar.

35 Nimrod o'sha paytda chiqib, Kushning barcha o'g'illarini va ularning oilalarini, taxminan to'rt yuz oltmish kishini to'pladi. U do'stlari va tanishlaridan sakson kishini yolladi va ularga xizmat haqini berdi. U ular bilan jangga ketdi. Yo'lda Nimrod o'zi bilan birga borgan odamlarning qalbini mustahkamladi.
36 Iso ularga dedi: — Qo‘rqmanglar va vahimaga tushmanglar, chunki barcha dushmanlarimiz bizning qo‘limizga topshiriladi. Ular bilan xohlaganingizcha ish tutishingiz mumkin.
37 Borganlarning hammasi besh yuzga yaqin edi. Ular dushmanlariga qarshi jang qilishdi, ularni yo'q qilishdi va bo'ysundirishdi. Nimro'd ularning o'rinlariga doimiy qo'mondonlar qo'ydi.
38 U ularning ba'zi bolalarini garovga oldi. Ularning hammasi Nimro'd va uning aka-ukalariga qul bo'lishdi. Nimro'd va u bilan birga bo'lgan barcha odamlar uylariga qaytishdi.
39 Nimrod dushmanlarini mag'lub etib, jangdan xursandchilik bilan qaytgach, barcha aka-ukalari va uni ilgari bilganlar uni o'zlariga shoh qilish uchun yig'ilishdi va boshiga shohona toj kiydirishdi.
40 U podshohlar orasida odat bo'lganidek, o'z fuqarolari va xalqi, shahzodalar, sudyalar va hukmdorlarni tayinladi.
41 U Naxorning o'g'li Terahni o'z qo'shinining bekasi qilib tayinladi va uni barcha beklaridan yuqori qo'ydi.
42 U atrofdagi barcha dushmanlarini mag'lub etgandan so'ng, o'z yuragining xohishiga ko'ra hukmronlik qilayotgan paytda, maslahatchilari bilan saroyi uchun shahar qurishni maslahat berdi va ular shunday qilishdi.
43 Ular sharq tomonda katta vodiy topdilar va unga katta va keng shahar qurdilar. Nimro'd o'zi qurgan shaharga Shinar deb nom berdi, chunki Egamiz dushmanlarini qattiq larzaga solib, yo'q qilgan edi.
44 Nimrod Shinarda yashab, tinchlik bilan hukmronlik qildi. U dushmanlari bilan jang qilib, ularni mag'lub etdi. Barcha janglarida muvaffaqiyat qozondi va uning shohligi juda ulug'vor bo'ldi.
45 Barcha xalqlar va tillar Uning shuhrati haqida eshitib, Uning oldiga yig'ilishdi, yerga egilib, Unga qurbonliklar keltirishdi. U ularning xo'jayini va shohi bo'ldi. Ularning barchasi Shinar shahrida u bilan birga yashadilar. Nimro'd Nuhning barcha o'g'illari ustidan yer yuzida hukmronlik qildi va ularning barchasi uning qo'lida va maslahati ostida edilar.
46 Butun yer yuzi bir tilda va birlashgan so'zlar bilan yashardi. Lekin Nimro'd Egamizning yo'lidan yurmadi va to'fon kunlaridan to o'sha kunlargacha o'zidan oldingi barcha odamlardan ko'ra yovuzroq edi.
47 U yog'och va toshdan xudolar yasab, ularga sajda qildi, Egamizga qarshi isyon ko'tardi, barcha fuqarolariga va yer yuzidagi odamlarga Uning yovuz yo'llarini o'rgatdi; uning o'g'li Mardon otasidan ham yovuzroq edi.
48 Nimrod o'g'li Mardonning qilmishlarini eshitgan har bir kishi u haqida: “Yomondan yovuzlik chiqadi”, der edi. Shuning uchun butun yer yuzida “Yomondan yovuzlik chiqadi” degan maqol tarqaldi. Bu maqol o'sha zamonlardan to hozirgi kungacha odamlarning so'zlarida keng tarqalgan edi.
49 Nimrod qo‘shinining shahzodasi Naxor o‘g‘li Terah o‘sha paytda shoh va uning fuqarolari oldida juda ulug‘ edi. Shoh va beklar uni yaxshi ko‘rishardi va uni juda yuksaltirishardi.
50 Terah Korneboning qizi Amtelo ismli xotin oldi; o'sha kunlarda Terahning xotini homilador bo'lib, unga o'g'il tug'di.
51 Terah yetmish yoshida o'g'il ko'rganida, u o'g'lining ismini Ibrom qo'ydi, chunki o'sha paytda shoh uni tarbiyalab, yonidagi barcha shahzodalaridan ulug'lagan edi.

8-BOB

1 Ibrom tug'ilgan kechada Terahning barcha xizmatkorlari, Nimro'dning barcha donishmandlari va sehrgarlari kelib, Terahning uyida yeb-ichishdi va o'sha kecha u bilan birga xursand bo'lishdi.
2 Barcha donishmandlar va sehrgarlar o'sha kecha Terahning uyidan chiqib, yulduzlarga qarash uchun osmonga ko'z tikdilar. Ular qaradi va mana, sharqdan juda katta bir yulduz paydo bo'lib, osmonda uchib yuribdi. U osmonning to'rt tomonidan to'rtta yulduzni yutib yubordi.
3 Shohning barcha donishmandlari va sehrgarlari bu manzaradan hayratda qolishdi va donishmandlar bu masalani tushunishdi va uning ahamiyatini bilishdi.
4 Ular bir-birlariga: “Bu faqat shu kecha Terahdan tug‘ilgan bolaga ishora qiladi. U ulg‘ayadi, serhosil bo‘ladi, ko‘payadi va butun yer yuziga egalik qiladi, u va uning avlodlari abadiy qoladi. U va uning avlodlari buyuk shohlarni o‘ldirib, ularning yerlarini meros qilib oladi”, dedilar.
5 O'sha kecha donishmandlar va sehrgarlar uylariga ketishdi. Ertalab esa barcha donishmandlar va sehrgarlar erta tongda turib, belgilangan uyda yig'ilishdi.
6 Ular bir-birlariga: “Mana, kecha ko‘rgan manzara shohdan yashiringan, unga ma’lum qilinmagan”, dedilar.
7 Agar bu voqea keyingi kunlarda shohga ma'lum bo'lsa, u bizga: “Nega bu masalani mendan yashirdingizlar, shunda hammamiz o'lamiz”, deydi. Shuning uchun, endi borib, shohga ko'rgan manzaramizni va uning ta'birini aytib beraylik, shunda biz o'zimizni oqlaymiz.
8 Ular shunday qilishdi. Hammalari shohning oldiga borib, yerga muk tushib ta'zim qilishdi va: “Shoh tirik bo‘lsin, shoh tirik bo‘lsin”, dedilar.
9 Biz sizning lashkarboshingiz Naxorning o'g'li Terahning o'g'li tug'ilganini eshitdik. Biz kecha uning uyiga bordik va o'sha kecha u bilan birga yeb-ichdik va xursand bo'ldik.
10 Xizmatkorlaringiz Terahning uyidan chiqib, tunash uchun o'z uylarimizga borganlarida, biz osmonga ko'z tikdik va sharqdan kelayotgan ulkan yulduzni ko'rdik. O'sha yulduz katta tezlikda uchib, osmonning to'rt tomonidan to'rtta ulkan yulduzni yutib yubordi.
11 Biz ko'rgan manzaradan xizmatkorlaringiz hayratda qoldilar va juda dahshatga tushdilar. Biz bu manzara haqida xulosa chiqardik va donoligimiz bilan uning to'g'ri talqinini bildik: bu narsa Terahdan tug'ilgan bolaga tegishli. U ulg'ayadi, ko'payadi, kuchli bo'ladi, yer yuzidagi barcha shohlarni o'ldiradi va ularning barcha yerlarini abadiy meros qilib oladi.
12 Endi esa, janobimiz va shohimiz, biz bu bola haqida ko'rganlarimizni sizga haqiqatan ham ma'lum qildik.
13 Agar shoh bu bola uchun otasiga qadr berishni ma'qul ko'rsa, u ulg'ayib, yurtda ko'payib ketmasdan oldin uni

o'ldiramiz. Uning bizga qarshi yomonligi kuchayib, biz va farzandlarimiz uning yomonligidan halok bo'lmaymiz.
14 Shoh ularning so'zlarini eshitib, ularga ma'qul keldi. U odam yuborib, Terahni chaqirtirdi. Terah shohning huzuriga keldi.
15 Shoh Terahga dedi: — Menga aytishlaricha, kecha senga oʻgʻil tugʻilgan ekan, u tugʻilganda osmonda ham shunday koʻrinish kuzatilgan ekan.
16 Endi bolani menga beringlar, uning yovuzligi bizga qarshi chiqmasdan oldin uni o'ldiraylik. Men uning narxi evaziga sizga kumush va oltinga to'la uyingizni beraman.
17 Terah shohga javob berib dedi: — Hazratim va shohim, men sizning so'zlaringizni eshitdim, qulingiz shohi xohlagan hamma narsani qiladi.
18 Lekin shoh hazratlari, kecha men bilan nima bo'lganini sizga aytib beraman, shoh xizmatkoriga qanday maslahat berishini ko'rib chiqaman, shunda men shohga aytgan gaplariga javob beraman; shoh: "Gapiringlar", dedi.
19 Terah shohga dedi: — Mored oʻgʻli Ayon kecha mening oldimga kelib, shunday dedi:
20 Podshoh senga bergan ulkan va chiroyli otni menga bering, men senga uning qiymatiga kumush, oltin, somon va yem beraman. Men unga: "Shohning soʻzlarini koʻrishimga qadar kutib tur, shoh nima desa, shuni qilaman", dedim.
21 Endi esa, shoh hazratlari, men sizga bu haqda xabar berdim va shohim o'z xizmatkoriga beradigan maslahatga amal qilaman.
22 Shoh Terahning so'zlarini eshitib, g'azablandi va uni ahmoq deb hisobladi.
23 Shoh Terahga javoban dedi: — Sen shunchalik ahmoq, johil yoki aqlsizmisanki, bu ishni qilasanmi? Otingni kumush va oltinga, hatto somon va yemga berasanmi?
24 Kumush va oltining shunchalik kammiki, otingni boqish uchun somon va ozuqa topa olmayapsanmi? Kumush va oltin, somon va ozuqa senga nima bo'ldiki, men senga bergan, butun yer yuzida tengi yo'q o'sha ajoyib otni berib yuborasanmi?
25 Shoh gapini to'xtatdi. Terah shohga javoban: — Shoh xizmatkoriga shunday dedi:
26 Ey shoh hazratlari, sizdan iltimos qilaman, menga: "Oʻgʻlingizni bering, biz uni oʻldiramiz, men sizga uning qiymatiga kumush va oltin beraman", deb aytgan gapingiz nima edi? Oʻgʻlim vafotidan keyin kumush va oltinni nima qilaman? Menga kim merosxoʻr boʻladi? Shubhasiz, men vafot etganimda, kumush va oltin uni bergan shohimga qaytadi", dedingiz.
27 Shoh Terahning so'zlarini va shoh haqidagi masalni eshitgach, juda xafa bo'ldi va bu voqeadan g'azablandi, ichida g'azabi alanga oldi.
28 Terah shohning unga qarshi g'azablanganini ko'rib, unga javoban dedi: "Mening hamma narsam shohning ixtiyorida. Shoh o'z xizmatkoriga nima qilishni xohlasa, shuni qilsin. Ha, o'g'lim ham shohning ixtiyorida, u va undan katta bo'lgan ikki akasi hech qanday evaziga hech narsaga arzimaydi."
29 Shoh Terahga: — Yoʻq, men kenja oʻgʻlingizni pul evaziga sotib olaman, — dedi.
30 Terah shohga javoban dedi: — Shoh hazratlari, qulingiz sizning oldingizda bir ogʻiz soʻz aytishiga ijozat bering, shoh esa qulining soʻzini eshitsin, — dedi Terah. — Shoh hazratlari, menga uch kun muhlat bersin, men bu masalani oʻzim koʻrib chiqib, oilam bilan shohimning soʻzlari haqida maslahatlashib koʻray. U shohni bunga rozi boʻlishga qattiq undadi.
31 Shoh Terahning gapiga quloq solib, unga uch kun vaqt berdi. Terah shohning huzuridan chiqib, oilasi oldiga qaytib, shohning barcha so'zlarini aytib berdi. Xalq juda qo'rqib ketdi.
32 Uchinchi kuni shoh Terahga xabar yuborib: "Oʻgʻlingni menga aytganimdek, pul evaziga yubor. Agar buni qilmasang, uyingdagi hamma jonzotni oʻldirib, birorta ham iting qolmaydi", dedi.
33 Terah shohdan shoshilinch ish bo'lgani uchun shoshilib, xizmatkorlaridan birining bolasini oldi. O'sha kuni xizmatkori unga tug'ib bergan edi. Terah bolani shoh huzuriga olib kelib, uning qadriga yetdi.
34 Bu masalada Egamiz Terah bilan birga edi, toki Nimro'd Ibromning o'limiga sabab bo'lmasin. Shoh bolani Terahdan olib, bor kuchi bilan boshini yerga urdi, chunki u bu Ibrom deb o'yladi. Bu voqea o'sha kundan beri undan yashiringan edi va shoh tomonidan unutilgan edi, chunki Ibromning o'limiga yo'l qo'ymaslik Xudoning irodasi edi.
35 Terah o'g'li Ibromni, onasi va enagasini yashirincha olib, ularni g'orga yashirdi va ularga har oy oziq-ovqat olib keldi.
36 Egamiz Ibrom bilan g'orda edi va u ulg'aydi. Ibrom g'orda o'n yil yashadi. Shoh va uning beklari, folbinlari va donishmandlari shoh Ibromni o'ldirgan deb o'ylashdi.

9-BOB

1 O'sha kunlarda Ibromning to'ng'ich akasi Terahning o'g'li Horon xotin oldi.
2 Horon uni o'ttiz to'qqiz yoshida xotini bilan xotinlikka oldi. Horonning xotini homilador bo'lib, o'g'il tug'di. Horon uning ismini Lut qo'ydi.
3 U yana homilador bo'lib, qiz tug'di va ismini Milka qo'ydi; u yana homilador bo'lib, qiz tug'di va ismini Saray qo'ydi.
4 Horon qirq ikki yoshida Sorayni dunyoga keltirdi. Bu Ibromning hayotining o'ninchi yili edi. O'sha kunlarda Ibrom, onasi va enagasi g'ordan chiqib ketishdi, chunki shoh va uning fuqarolari Ibromning ishini unutib qo'yishgan edi.
5 Ibrom g'ordan chiqqach, Nuh va uning o'g'li Somning oldiga bordi. U ular bilan birga qoldi va Xudovandning ta'limotini va Uning yo'llarini o'rgandi. Ibromning qayerda ekanligini hech kim bilmas edi. Ibrom uzoq vaqt Nuh va uning o'g'li Somga xizmat qildi.
6 Ibrom Nuhning uyida o'ttiz to'qqiz yil yashadi. Ibrom uch yoshidan boshlab Xudovandni bildi va Nuh va uning o'g'li Som unga o'rgatganidek, vafotigacha Xudovandning yo'llaridan yurdi. O'sha kunlarda yer yuzidagi barcha o'g'illar Xudovandga qarshi qattiq gunoh qilishdi, Unga qarshi isyon ko'tarishdi va boshqa xudolarga sig'inishdi va ularni yer yuzida yaratgan Xudovandni unutishdi. Yer yuzida yashovchilar o'sha paytda har bir kishi o'z xudosini, gapira olmaydigan, eshita olmaydigan va qutqara olmaydigan yog'och va tosh xudolarini yasashdi. Inson o'g'illari ularga xizmat qilishdi va ular ularning xudolariga aylanishdi.

7 Shoh, uning barcha xizmatkorlari, shuningdek, Terah va uning butun xonadoni yog'och va tosh xudolarga sig'inadiganlarning birinchisi bo'lishdi.
8 Terahning oʻn ikkita katta xudosi bor edi, ular yilning oʻn ikki oyi davomida yogʻoch va toshdan yasalgan edi. U har oyda har biriga xizmat qilardi. Terah har oy oʻz xudolariga don va ichimlik nazrlarini keltirardi. Terah har kuni shunday qilardi.
9 O'sha avlodning hammasi Egamizning nazarida yovuz edilar va har bir kishini o'zining xudosi qildilar, ammo ularni yaratgan Egamizni tark etdilar.
10 O'sha kunlarda butun yer yuzida Xudovandni biladigan birorta ham odam yo'q edi (chunki ular har biri o'z Xudosiga xizmat qilar edi), faqat Nuh va uning xonadonidan boshqa. Uning maslahatiga bo'ysunganlarning hammasi o'sha kunlarda Xudovandni bilishardi.
11 Terah o'g'li Ibrom o'sha kunlarda Nuh xonadonida yuksalib borayotgan edi va buni hech kim bilmas edi. Egamiz u bilan birga edi.
12 Egamiz Ibromga aqlli qalb berdi. U o'sha avlodning barcha ishlari behuda ekanligini va ularning barcha xudolari behuda ekanligini va hech qanday foyda bermasligini bildi.
13 Ibrom yer yuzida porlayotgan quyoshni ko'rdi va o'ziga: «Endi yer yuzida porlayotgan bu quyosh Xudodir va men Unga xizmat qilaman», - dedi.
14 Ibrom o'sha kuni quyoshga xizmat qilib, unga ibodat qildi. Kech kirganda, odatdagidek quyosh botdi. Ibrom o'zicha: «Bu Xudo bo'lishi mumkin emasmi?» deb o'yladi.
15 Ibrom esa o'zicha gapiraverdi: “Osmonu yerni kim yaratgan, yer yuzida kim yaratgan? U qayerda?”
16 Tun uni qorong'ilashtirdi. U ko'zlarini g'arbga, shimolga, janubga va sharqqa qaratdi va quyosh yer yuzidan g'oyib bo'lganini va kun qorong'ilashganini ko'rdi.
17 Ibrom oldida yulduzlar va oyni ko'rib: «Haqiqatan ham bu butun yer yuzini va insonni yaratgan Xudodir, mana bu xizmatkorlari uning atrofida xudolardir», dedi. Ibrom butun tun oyga sajda qilib, unga ibodat qildi.
18 Ertalab quyosh odatdagidek yer yuziga porlab, tong otganda, Ibrom Xudovand Yer yuzida yaratgan barcha narsalarni ko'rdi.
19 Ibrom o'ziga o'zi: «Bular yer yuzini va butun insoniyatni yaratgan xudolar emas, balki Xudoning qullari», – dedi. Ibrom Nuhning uyida qoldi va u yerda Egamizni va Uning yo'llarini bildi. U umrining oxirigacha Egamizga xizmat qildi. Bu avlodning hammasi Egamizni unutib, yog'och va toshdan yasalgan boshqa xudolarga xizmat qilib, ularning umri davomida isyon ko'tardi.
20 Shoh Nimro'd xavfsiz hukmronlik qildi va butun yer yuzi uning qo'lida edi, butun yer yuzi bir tilda va birlashgan so'zlar bilan edi.
21 Nimrodning barcha shahzodalari va uning buyuk odamlari — Fut, Misraim, Kush va Kan’on xalqlari oilalari bilan maslahatlashib, bir-birlariga: “Kelinglar, oʻzimizga shahar quraylik, uning ichida mustahkam minora quraylik, uning tepasi osmonga yetib boradi. Shunda butun dunyo ustidan hukmronlik qilishimiz uchun, dushmanlarimizning yovuzligi bizdan toʻxtashi uchun, ular ustidan kuchli hukmronlik qilishimiz uchun va ularning urushlari tufayli yer yuziga tarqalib ketmasligimiz uchun shuhrat qozonaylik”, dedilar.
22 Ularning hammasi shohning huzuriga borib, bu so'zlarni shohga aytib berishdi. Shoh bu masalada ularga qo'shilib, shunday qildi.
23 Barcha oilalar taxminan olti yuz ming kishidan iborat bo'lib, shahar va minora qurish uchun keng yer uchastkasini qidirishga yo'l olishdi. Ular butun yer yuzini qidirib topishdi va Shinar yerining sharqida ikki kunlik yo'l bosib o'tadigan bitta vodiyga o'xshash joy topmadilar. Ular u yerga yo'l olishdi va u yerda yashab qolishdi.
24 Ular shaharni va minorani qurish uchun g'isht quyib, olov yoqishni boshladilar.
25 Minora qurish ular uchun gunoh va gunoh edi. Ular uni qurishni boshladilar. Ular osmon Xudosi Parvardigorga qarshi qurilish ishlarini olib borayotganlarida, qalblarida Unga qarshi urush qilishni va osmonga ko'tarilishni o'ylashdi.
26 Bu odamlar va barcha oilalar uch qismga bo'lindi; birinchisi: "Biz osmonga ko'tarilib, unga qarshi jang qilamiz", dedi; ikkinchisi: "Biz osmonga ko'tarilib, u yerda o'z xudolarimizni joylashtiramiz va ularga xizmat qilamiz", dedi; uchinchisi: "Biz osmonga ko'tarilib, uni kamon va nayzalar bilan uramiz", dedi. Xudo ularning barcha ishlarini va barcha yomon niyatlarini bilardi va ular qurayotgan shahar va minorani ko'rdi.
27 Ular qurayotganlarida o'zlariga katta shahar va juda baland va mustahkam minora qurdilar; uning balandligi tufayli ohak va g'ishtlar quruvchilarga ko'tarilishda yetib bormadi, toki yuqoriga ko'tarilganlar bir yil to'lmaguncha. Shundan so'ng, ular quruvchilarga qo'l uzatib, ularga ohak va g'ishtlarni berishdi; bu har kuni shunday qilinardi.
28 Mana, ular kun bo'yi ko'tarilishdi, boshqalari esa tushishdi; agar qo'llaridan g'isht tushib, sinsa, hamma yig'lardi, agar biror kishi yiqilib o'lsa, ularning hech biri unga qaramasdi.
29 Egamiz ularning fikrlarini bildi. Ular qurilish ishlarini olib borayotganlarida, o'qlarni osmonga otishdi. Barcha o'qlar qonga belanib, ularning ustiga tushdi. Ularni ko'rib, bir-birlariga: “Haqiqatan ham biz osmondagilarning hammasini o'ldirganmiz”, dedilar.
30 Chunki bu ularni yo'ldan ozdirish va yer yuzidan yo'q qilish uchun Egamizdan edi.
31 Ular minora va shaharni qurdilar va bu ishni ko'p kunlar va yillar o'tguncha har kuni qildilar.
32 Xudo Uning oldida turgan yetmishta farishtaga, Unga yaqin bo'lganlarga dedi: “Kelinglar, pastga tushib, ularning tillarini aralashtirib yuboraylik, toki birorta ham odam qo'shnisining tilini tushunmasin”. Ular esa ularga shunday qilishdi.
33 O'sha kundan boshlab, har biri o'z qo'shnisining tilini unutib, bir tilda gapirishni tushunmay qoldi. Quruvchi qo'shnisining qo'lidan buyurtma qilmagan ohak yoki toshni olganida, quruvchi uni tashlab, qo'shnisining ustiga tashlab, u o'lardi.
34 Ular shuncha kun davomida shunday qilishdi va ko'plarini shu tarzda o'ldirishdi.
35 Egamiz u yerdagi uchta bo'linmani mag'lub etdi va ularni qilmishlari va niyatlariga ko'ra jazoladi; “Osmonga chiqib, xudolarimizga xizmat qilamiz” deganlar maymun va fillarga o'xshab qolishdi; “Osmonga o'qlar bilan uramiz” deganlarni esa Egamiz o'ldirdi, bitta odamni qo'shnisining qo'li bilan; uchinchi bo'linmani esa “Osmonga chiqib, unga

qarshi jang qilamiz” deganlarni Egamiz butun yer yuziga tarqatib yubordi.
36 Ularning orasida qolganlar esa, boshlariga kelayotgan yomonlikni bilib, anglab yetganlaridan so'ng, binoni tashlab ketishdi va butun yer yuziga tarqalib ketishdi.
37 Ular shahar va minora qurishni to'xtatdilar, shuning uchun u bu joyni Bobil deb atadi, chunki u yerda Egamiz butun yer yuzining tilini aralashtirib yubordi; mana, u Shinar yerining sharqida edi.
38 Inson o'g'illari qurgan minoraga kelsak, yer og'zini ochdi va uning uchdan bir qismini yutib yubordi. Osmondan olov tushib, yana uchdan bir qismini kuydirdi. Qolgan uchdan bir qismi bugungi kungacha saqlanib qolgan. U osmonda bo'lgan qismdan bo'lib, uning atrofi uch kunlik yo'l edi.
39 O'sha minorada ko'plab inson o'g'illari, son-sanoqsiz xalq halok bo'ldi.

10-BOB

1 O'sha kunlarda, Terah o'g'li Ibromning qirq sakkizinchi yilida, Iber o'g'li Palax vafot etdi. Palaxning jami kunlari ikki yuz o'ttiz to'qqiz yil edi.
2 Egamiz minorada qilgan gunohlari uchun inson o'g'illarini tarqatib yuborganida, ular ko'p bo'linmalarga tarqalib ketishdi va barcha inson o'g'illari yer yuzining to'rt burchagiga tarqalib ketishdi.
3 Hamma oilalar oʻz tili, yeri yoki shahri boʻyicha tarqaldi.
4 Inson o'g'illari o'z oilalariga ko'ra, borgan barcha joylarida va Egamiz ularni tarqatib yuborgan butun yer yuzida ko'plab shaharlar qurdilar.
5 Ularning ba'zilari keyinchalik yo'q qilingan joylarda shaharlar qurdilar va bu shaharlarni o'z nomlari yoki farzandlarining ismlari yoki ularning o'ziga xos hodisalari bilan atadilar.
6 Nuh o'g'li Yofetning o'g'illari borib, tarqalib ketgan joylarida o'zlariga shaharlar qurdilar va barcha shaharlarini o'z nomlari bilan atashdi. Yofetning o'g'illari yer yuzida ko'p bo'linishlar va tillarga bo'linib ketishdi.
7 Yafetning o'g'illari quyidagilar: Go'mer, Magog, Meday, Yovan, Tubal, Meshek va Tiras; bular avlodlariga ko'ra Yafetning o'g'illari.
8 Gomerning o'g'illari shaharlariga ko'ra, Frankumlar edi. Ular Franz daryosi bo'yidagi, Senah daryosi bo'yidagi Franz yerida yashardilar.
9 Refat avlodlari esa Bartoniylar boʻlib, ular Leda daryosi boʻyidagi Bartoniy yurtida yashaydilar. Leda daryosi oʻz suvlarini buyuk Gihon dengiziga, ya’ni okeanga oqib tushiradi.
10 Tugarma avlodlari o'nta oiladan iborat bo'lib, ularning ismlari quyidagicha: Buzar, Parzunak, Balgar, Elikanum, Ragbib, Tarki, Bid, Zebuk, Ongal va Tilmaz; bularning barchasi shimolda tarqalib, o'rnashib, o'zlariga shaharlar qurdilar.
11 Ular o'z shaharlarini o'z nomlari bilan atashdi. Ular bugungi kungacha Xitlax va Italax daryolari bo'yida yashaydilar.
12 Ammo Angoli, Balgar va Parzunak oilalari buyuk Dubnee daryosi bo'yida yashaydilar; va ularning shaharlarining nomlari ham o'z nomlariga ko'ra berilgan.
13 Yavon avlodlari Makdoniya yurtida yashovchi Yavon xalqi, Medayare avlodlari Kurson yurtida yashovchi Orelum xalqi, Tubal avlodlari esa Pashiyo daryosi bo'yidagi Tuskana yurtida yashovchi xalqdir.
14 Meshexning o'g'illari Shibashni, Tirasning o'g'illari esa Rushash, Kushni va Ongolisdir; bularning hammasi borib, o'zlariga shaharlar qurdilar; bu shaharlar Tragan daryosiga quyiladigan Kura daryosi bo'yidagi Yabus dengizi bo'yida joylashgan.
15 Elishahning o'g'illari esa almanimlar bo'lib, ular ham borib, o'zlariga shaharlar qurishdi; bu shaharlar Ayub va Shibatmo tog'lari orasida joylashgan; va ulardan Ayub va Shibatmo tog'larining ro'parasida yashaydigan Lumbardi xalqi bor edi va ular Italiya yerlarini bosib oldilar va shu kungacha u yerda qolishdi.
16 Xittim avlodlari Tibreu daryosi bo'yidagi Kanopiya vodiysida yashovchi Rom xalqidir.
17 Dudonim o'g'illari Bordna yurtidagi Gihon dengizi bo'yidagi shaharlarda yashaydilar.
18 Yafet avlodlari oʻz shaharlari va tillari boʻyicha oilalar boʻlib, ular minoradan keyin tarqalib ketishgan va shaharlarini oʻz nomlari va hodisalari bilan atashgan; va bu ularning oʻsha kunlarda minoradan keyin qurgan barcha shaharlarining oilalari boʻyicha nomlari.
19 Xomning nasli va shaharlari bo'yicha Kush, Misraim, Fut va Kan'on xalqlari bor edi.
20 Bularning hammasi borib, o'zlariga munosib joylarni topib, shaharlar qurdilar va shaharlariga otalarining Kush, Misraim, Fut va Kan'on nomlarini berdilar.
21 Misr oʻgʻillari: Lud, Anam, Lehab, Naftuxim, Patros, Kasluxim va Kafturim — yettita urugʻ.
22 Bularning hammasi Misrning Sixor daryosi bo'yida yashaydi. Ular o'zlariga shaharlar qurib, ularni o'z nomlari bilan ataydilar.
23 Patros va Kasloxning o'g'illari bir-biri bilan turmush qurishdi va ulardan beshta oilada Pelishtim, Azatim, Gerarim, Githim va Ekronim nasli paydo bo'ldi; ular ham o'zlariga shaharlar qurdilar va shaharlarini otalarining nomlari bilan atashdi.
24 Kan’on xalqi ham oʻzlariga shaharlar qurdilar va oʻz shaharlarini oʻz nomlari bilan atadilar. Oʻn bitta shahar va son-sanoqsiz boshqa shaharlar.
25 Xom urugʻidan toʻrt kishi tekislikka yoʻl oldi; toʻrt kishining ismlari Sadoʻm, Gʻamoʻra, Adma va Zeboʻyim edi.
26 Bu odamlar oʻzlariga tekislikda toʻrtta shahar qurdilar va shaharlarining nomlarini oʻz nomlari bilan atadilar.
27 Ular, ularning farzandlari va ularga qarashli barcha odamlar o'sha shaharlarda yashadilar. Ular barakali bo'lib, juda ko'payib, tinch-totuv yashadilar.
28 Xurning oʻgʻli Seir, Xivining nevarasi, Kan’onlik Seir borib, Paran togʻining roʻparasida bir vodiy topdi. U yerda shahar qurdi. U yetti oʻgʻli va xonadoni bilan u yerda yashadi. U qurgan shaharni oʻz nomi bilan Seir deb atadi; bu yer bugungi kungacha Seir yeridir.
29 Xom naslining oilalari oʻz tillari va shaharlari boʻyicha minoradan keyin oʻz yurtlariga tarqalib ketgan edi.
30 Nuh o'g'li Somning ba'zi avlodlari, ya'ni Iber avlodlarining otasi, ham borib, tarqalib ketgan joylarida o'zlariga shaharlar qurdilar va o'z shaharlarini o'z nomlari bilan atadilar.

31 Somning o'g'illari Elam, Ashur, Arpaxshod, Lud va Oram edi. Ular o'zlariga shaharlar qurdilar va barcha shaharlariga o'z nomlarini berdilar.
32 O'sha paytda Som o'g'li Ashur, uning bolalari va xonadoni, juda ko'p odamlar bilan yo'lga chiqdi. Ular topgan uzoq yurtga yo'l olishdi. Ular borgan yurtda juda keng vodiyga duch kelishdi. Ular o'zlariga to'rtta shahar qurib, ularni o'z nomlari va voqealari bilan atashdi.
33 Ashur avlodlari qurgan shaharlarning nomlari quyidagicha: Nineva, Resen, Kalax va Rexoboter; Ashur avlodlari bugungacha u yerda yashaydilar.
34 Oram xalqi ham borib, oʻzlariga shahar qurdilar va shaharga akalarining sharafiga Uz deb nom berdilar va u yerda yashab kelmoqdalar; bu yer bugungi kungacha Uz yeridir.
35 Minora qurilganidan keyingi ikkinchi yili Ashur xonadonidan Bela ismli bir kishi oilasi bilan birga yashash uchun Nineva yurtidan ketdi va Sado'm shahriga yaqin tekislikdagi shaharlarning ro'parasiga kelib, u yerda yashadi.
36 O'sha odam o'rnidan turib, u yerda kichik bir shahar qurdi va uni o'z nomi bilan Bela deb atadi; bu yer bugungi kungacha Zoar yeridir.
37 Som o'g'illarining oilalari o'z tillari va shaharlari bo'yicha minoradan keyin yer yuziga tarqalib ketgan edi.
38 Shundan keyin har bir shohlik, shahar va Nuh avlodlari oilasi o'zlariga ko'plab shaharlar qurdilar.
39 Ular o'z buyruqlari bilan tartibga solish uchun barcha shaharlarida hukumatlar o'rnatdilar; Nuh avlodlarining barcha oilalari ham abadiy shunday qildilar.

11-BOB

1 Kush o'g'li Nimro'd hali ham Shinar yurtida edi. U yerda hukmronlik qildi va u yerda yashadi, Shinar yurtida shaharlar qurdi.
2 U qurgan to'rtta shaharning nomlari quyidagicha edi: minora qurilishi paytida ular bilan sodir bo'lgan voqealarga ko'ra, ularga nom berdi.
3 U birinchisiga Bobil deb nom berdi: “Chunki Xudovand u yerda butun yer yuzining tilini aralashtirib yubordi”, ikkinchisiga esa Erech deb nom berdi, chunki Xudo ularni u yerdan tarqatib yubordi.
4 Uchinchisini esa Exed deb atadi va u yerda katta jang bo'lganini aytdi; to'rtinchisini esa Kalna deb atadi, chunki uning beklari va qudratli jangchilari u yerda halok bo'lishdi va ular Egamizni xafa qilishdi, Unga qarshi isyon ko'tarishdi va gunoh qilishdi.
5 Nimro'd Shinar yurtida bu shaharlarni qurib bo'lgach, u yerlarga o'z xalqining qolgan qismini, beklarini va shohligida qolgan qudratli jangchilarini joylashtirdi.
6 Nimrod Bobilda yashadi va u yerda qolgan fuqarolari ustidan hukmronligini qayta tikladi va xavfsiz hukmronlik qildi. Nimrodning fuqarolari va beklari unga Amrafel deb ism qo'yishdi, chunki minorada uning beklari va odamlari uning qo'lidan yiqildi, deyishdi.
7 Shunga qaramay, Nimrod Egamizga qaytmadi va yovuzlik qilishda davom etdi va inson o'g'illariga yovuzlikni o'rgatdi; uning o'g'li Mardon otasidan ham battar edi va otasining jirkanch ishlarini ko'paytirishda davom etdi.
8 U inson o'g'illarini gunohga botirdi, shuning uchun: “Yomondan yovuzlik chiqadi”, deyilgan.
9 O'sha paytda Xom avlodlari o'zlari qurgan shaharlarda yashab turganlari uchun ularning oilalari o'rtasida urush bo'ldi.
10 Elam shohi Kedorlaomer Xom avlodlaridan ajralib chiqib, ular bilan jang qilib, ularni bo'ysundirdi. U tekislikdagi beshta shaharga borib, ularga qarshi jang qilib, ularni bo'ysundirdi va ular uning qo'li ostida edi.
11 Ular unga o'n ikki yil xizmat qilishdi va unga yillik soliq to'lashdi.
12 O'sha paytda Serug' o'g'li Naxo'r vafot etdi. U Terah o'g'li Ibromning qirq to'qqizinchi yilida edi.
13 Terah o'g'li Ibrom hayotining ellikinchi yilida Ibrom Nuh xonadonidan chiqib, otasining uyiga bordi.
14 Ibrom Xudovandni bildi va uning yo'llari va ko'rsatmalariga amal qildi. Xudovand Xudo u bilan birga edi.
15 O'sha paytda uning otasi Terah hali ham Nimro'd shohining qo'shin sardori edi va u hali ham begona xudolarga ergashardi.
16 Ibrom otasining uyiga kelib, ularning ibodatxonalarida o'n ikkita xudoni ko'rdi. Ibrom otasining uyida bu haykallarni ko'rib, g'azablandi.
17 Ibrom shunday dedi: — Xudo haqi, bu haykallar otamning uyida qolmaydi. Agar uch kun ichida ularning hammasini sindirib tashlamasam, meni yaratgan Xudo menga ham shunday qiladi.
18 Ibrom ularning yonidan chiqib ketdi va ichida g'azabi alanga oldi. Ibrom shoshilib, xonadan otasining tashqi hovlisiga chiqdi. U otasini va barcha xizmatkorlarini hovlida o'tirgan holda topdi. Ibrom kelib, uning oldiga o'tirdi.
19 Ibrom otasidan so'radi: — Ota, menga osmonu yerni, yer yuzidagi barcha inson o'g'illarini yaratgan, seni va meni yaratgan Xudo qayerda? — Terah o'g'li Ibromga javoban dedi: — Mana, bizni yaratganlar hammamiz uyda biz bilan birga.
20 Ibrom otasiga: — Hazratim, iltimos, ularni menga koʻrsating, — dedi. Terah Ibromni ichki hovlining xonasiga olib kirdi. Ibrom qarasa, butun xona yogʻoch va toshdan yasalgan xudolarga, oʻn ikkita ulkan va son-sanoqsiz boshqa haykallarga toʻla ekan.
21 Terah o'g'liga dedi: — Mana, yer yuzida sen ko'rib turgan hamma narsani yaratganlar, meni, seni va butun insoniyatni yaratganlar shular.
22 Terah oʻz xudolariga sajda qilib, ulardan yuz oʻgirib ketdi. Oʻgʻli Ibrom ham u bilan ketdi.
23 Ibrom ularning yonidan ketgandan keyin onasining oldiga borib, uning oldida o'tirdi va onasiga dedi: — Mana, otam menga osmonu yerni yaratganlarni va barcha inson o'g'illarini ko'rsatdi.
24 Endi tezroq suruvdan bir uloqchani olib keling va undan mazali go'sht tayyorlang. Men uni otamning xudolariga qurbonlik qilib yedirib qo'yay. Balki shu yo'l bilan ular meni qabul qilishar.
25 Onasi shunday qildi: uloqchani olib kelib, undan mazali taom pishirib, Ibromga olib keldi. Ibrom esa mazali taomni onasidan olib, otasining xudolari oldiga olib keldi. Ibrom ularga yeyish uchun yaqinlashdi, otasi Terah esa bundan bexabar edi.

26 Ibrom ularning orasida o'tirgan kuni ularning na ovozi, na eshitishi, na harakati borligini va hech biri qo'lini ovqat yeyishga uzata olmasligini ko'rdi.
27 Ibrom ularni masxara qilib: «Men tayyorlagan mazali go‘sht ularga yoqmadi, yoki ehtimol, ular uchun juda oz bo‘lgandir, shuning uchun ular yeyishni xohlamadilar; shuning uchun ertaga men bundan ham yaxshiroq va mo‘l-ko‘l yangi mazali go‘sht tayyorlayman, natijasini ko‘raman», – dedi.
28 Ertasi kuni Ibrom onasiga mazali taom haqida ko'rsatma berdi. Onasi o'rnidan turib, suruvdan uchta yaxshi uloqchani olib keldi va ulardan o'g'li yoqtirgan mazali taom tayyorlab, o'g'li Ibromga berdi; otasi Terah esa bundan bexabar edi.
29 Ibrom onasidan mazali taomni olib, otasining xudolari oldidagi xonaga olib kirdi. Ular ovqatlanishlari uchun ularga yaqinlashdi va taomni ularning oldiga qo'ydi. Ibrom esa kun bo'yi ularning oldida o'tirdi, ehtimol ular ham ovqat yeyishar, deb o'yladi.
30 Ibrom ularga qaradi va ularning na ovozi, na eshitishlari borligini, na birontasi qo'lini go'shtga uzatayotganini ko'rdi.
31 O'sha kuni kechqurun o'sha uyda Ibrom Xudoning ruhi bilan to'yingan edi.
32 U baqirib dedi: “Voy otamga va qalblari behuda narsalarga moyil bo‘lgan bu yovuz avlodga! Ular yog‘och va toshdan yasalgan, yeyishga, hidlashga, eshitishga va gapirishga qodir bo‘lmagan butlarga sig‘inadilar, og‘izlari gapirmaydigan, ko‘zlari ko‘rmaydigan, quloqlari eshitmaydigan, qo‘llari sezmaydigan va oyoqlari qimirlay olmaydigan butlarga sig‘inadilar. Ularni yaratganlar va ularga ishonganlar ularga o‘xshaydi.
33 Ibrom bu voqealarning hammasini ko'rib, otasiga g'azablandi. U qo'liga bolta olib, shoshilib xudolar xonasiga bordi va otasining barcha xudolarini sindirib tashladi.
34 U butlarni sindirib bo'lgach, boltani ularning oldida turgan buyuk xudoning qo'liga berdi va u chiqib ketdi; Otasi Terah esa eshik oldida boltaning urilgan ovozini eshitib, uyga qaytdi. Terah bu nima bo'lganini bilish uchun uyga kirdi.
35 Terah butlar xonasida bolta ovozini eshitib, haykallar oldidagi xonaga yugurdi va tashqariga chiqayotgan Ibromga duch keldi.
36 Terah xonaga kirdi va barcha butlarning yiqilib, singan holda ekanligini, eng kattasining qo'lidagi boltaning sinmaganligini va o'g'li Ibrom pishirgan mazali taom hali ham ularning oldida turganini ko'rdi.
37 Terah buni ko'rib, qattiq g'azablandi va shoshilib xonadan chiqib, Ibromning oldiga bordi.
38 U o'g'li Ibromni hali ham uyda o'tirgan holda topdi va unga: «Xudolarimga bu nima qilding?» dedi.
39 Ibrom otasi Terahga javob berdi: — Unday emas, hazratim, men ularning oldiga mazali taom olib keldim. Ular yeyishlari uchun go‘sht bilan ularga yaqinlashganimda, buyuk zot qo‘lini yeyishdan oldin hammalari qo‘llarini yeyish uchun cho‘zishdi.
40 Katta odam ularning qilgan ishlarini ko'rib, ularga qattiq g'azablandi. U borib, uydagi bolg'ani oldi va ularning oldiga kelib, hammasini sindirdi. Mana, bolg'a hali ham uning qo'lida. Ko'rib turganingizdek, bolg'a hali ham uning qo'lida.
41 Terah bu gaplarni aytib, o'g'li Ibromga g'azablandi va Terah g'azab bilan o'g'li Ibromga dedi: — Bu nima gap? Menga yolg'on gapiryapsan.
42 Bu xudolarda sen menga aytganlarning hammasini bajarish uchun ruh, jon yoki kuch bormi? Ular yog'och va tosh emasmi? Men ularni o'zim yaratmaganmanmi? Sen esa ular bilan bo'lgan buyuk xudo ularni urdi, deb yolg'on gapira olasanmi? Sen uning qo'liga bolta tutqazib, keyin hammasini urdi, deding.
43 Ibrom otasiga javob berib dedi: — Unda qanday qilib hech narsaga qodir bo'lmagan bu butlarga sig'inasan? Ishongan butlaringiz seni qutqara oladimi? Ularga iltijo qilganingda ular seni eshita oladimi? Ular seni dushmanlaring qo'lidan qutqara oladimi? Yoki ular sen uchun dushmanlaringga qarshi jang qiladimi? Sen gapira ham, eshita ham olmaydigan yog'och va toshga sig'inasanmi?
44 Endi esa, bu ishlarni qilish senga ham, sen bilan bog'liq bo'lgan inson o'g'illariga ham yaxshi emas; sen shunchalik ahmoqmisan, shunchalik ahmoqmisan yoki shunchalik aqlsizmisanki, yog'och va toshga xizmat qilib, shunday qilyapsanmi?
45 Sizlar osmonu yerni yaratgan va sizlarni yerda yaratgan Xudovand Xudoni unutib, tosh va yog'ochga xizmat qilib, bu masalada jonlaringizga katta yomonlik keltiryapsizlarmi?
46 Qadimgi davrlarda ota-bobolarimiz bu ishda gunoh qilishmaganmidi? Koinotning Xudosi — Parvardigori Olam ularning ustiga to'fon suvlarini yog'dirib, butun yer yuzini vayron qilmaganmidi?
47 Qanday qilib buni davom ettirib, eshita olmaydigan, gapira olmaydigan yoki sizni zulmdan qutqara olmaydigan yog'och va tosh xudolarga xizmat qila olasiz? Shu bilan sizlarga koinot Xudosining g'azabini yog'dira olasiz?
48 Shuning uchun otam, bundan qoching va o'zingizga va xonadoningizdagilarga yomonlik qilmang.
49 Ibrom shoshilib otasining oldidan sakrab tushdi va otasining eng katta butidan boltani oldi. Ibrom boltani sindirib qochib ketdi.
50 Terah Ibromning qilgan barcha ishlarini ko'rib, uyidan shoshilib chiqib, shohning oldiga bordi. Nimrod Nimrodning oldiga kelib, uning oldida turdi va shohga ta'zim qildi. Shoh undan: «Nima istaysan?» — deb so'radi.
51 U shunday dedi: — Hazratim, meni tinglashingizni iltimos qilaman. Ellik yil oldin menda bir bola tug'ildi va u mening xudolarimga shunday qildi va shunday dedi; shuning uchun, endi, shoh hazratim, uni chaqirtiring, u sizning oldingizga kelib, qonun bo'yicha hukm qilsin, shunda biz uning yovuzligidan qutulamiz.
52 Shoh uch xizmatkorini yubordi. Ular borib, Ibromni shoh huzuriga olib kelishdi. O'sha kuni Nimro'd, uning barcha a'yonlari va xizmatkorlari uning oldida o'tirishgan edi, Terah ham ularning oldida o'tirishdi.
53 Shoh Ibromdan: — Otangga va uning xudolariga nima qilding? — deb so‘radi. Ibrom shohga otasiga aytgan gaplarida javob berdi: — Uyda ular bilan birga bo‘lgan buyuk xudo ularga sen eshitgan narsani qildi.
54 Shoh Ibromga: «Ularning gapirish, ovqatlanish va siz aytgandek qilish vakolati bormidi?» — dedi. Ibrom shohga javoban: «Agar ularda kuch bo‘lmasa, nega ularga xizmat qilib, ahmoqligingiz bilan inson o‘g‘illarini yo‘ldan ozdiryapsiz?» — dedi.

55 Ular seni qutqara olishadi yoki kichik yoki katta biror narsa qilishadi, deb o'ylaysanmi, sen ularga xizmat qilasanmi? Nega seni yaratgan va o'ldirish va tirik qoldirish uning qo'lida bo'lgan butun koinotning Xudosini sezmaysan?
56 0 ahmoq, sodda va johil shoh, senga abadiy voy bo'lsin.
57 Men Sen qullaringga to'g'ri yo'lni o'rgatasan deb o'ylagandim, lekin sen bunday qilmading, balki butun yer yuzini o'zingning gunohlaring va Sening yo'lingdan yurgan xalqingning gunohlari bilan to'ldirib yubording.
58 Qadim zamonlarda ota-bobolarimiz o'sha yerda gunoh qilganini va abadiy Xudo ularning ustiga to'fon suvlarini yuborib, ularning hammasini vayron qilganini, shuningdek, butun yer yuzini vayron qilganini bilmaysizmi yoki eshitmadingizmi? Endi siz va xalqingiz koinotning Xudosi Parvardigorning g'azabini qo'zg'atish va sizga va butun yer yuziga yomonlik keltirish uchun qo'zg'olon ko'tarib, shu ishni qilasizmi?
59 Endi qilayotgan bu yomon ishingni tashla va joning Uning qo'lida bo'lgani kabi, koinot Xudosiga xizmat qil, shunda senga yaxshi bo'ladi.
60 Agar yovuz qalbingiz mening so'zlarimga quloq solmasa va sizni yomon yo'llaringizdan voz kechishga va abadiy Xudoga xizmat qilishga undamasa, unda siz, xalqingiz va siz bilan bog'liq bo'lganlarning barchasi, so'zlaringizni eshitib yoki yomon yo'llaringizdan yurib, oxirgi kunlarda sharmanda bo'lib o'lasizlar.
61 Ibrom shoh va beklar oldida gapirishni to'xtatgandan so'ng, Ibrom ko'zlarini osmonga ko'tarib: «Egamiz barcha yovuzlarni ko'radi va ularni hukm qiladi», dedi.

12-BOB

1 Shoh Ibromning so'zlarini eshitgach, uni zindonga tashlashni buyurdi; Ibrom o'n kun zindonda edi.
2 O'sha kunlarning oxirida shoh barcha shohlar, beklar, turli viloyatlarning hokimlari va donishmandlarini uning huzuriga kelishlarini buyurdi. Ular uning huzuriga o'tirishdi. Ibrom esa hali ham qamoqda edi.
3 Shoh beklar va donishmandlarga dedi: — Terahning o‘g‘li Ibrom otasiga nima qilganini eshitdingizmi? U unga shunday qildi. Men uni huzurimga olib kelishni buyurdim va u shunday dedi. Uning yuragi uni aldamadi, mening oldimda qimirlamadi. Mana endi u zindonda.
4 Shuning uchun shohni haqorat qilgan, siz eshitganlarning hammasini gapirgan va qilgan bu odamga qanday hukm chiqarilishini hal qiling.
5 Ularning hammasi shohga javoban: “Shohni haqorat qilgan odam daraxtga osilishi kerak”, dedilar. Lekin u aytganlarining hammasini qilib, xudolarimizni mensimaganligi uchun uni yoqib o‘ldirish kerak, chunki bu masalada qonun shunday.
6 Agar shoh buni qilishga rozi bo'lsa, xizmatkorlariga g'ishtli pechingda kechayu kunduz olov yoqishlarini buyursin, shunda biz bu odamni olovga tashlaymiz. Shoh shunday qildi va xizmatkorlariga Kasdimdagi shoh pechida uch kunu uch kecha olov tayyorlashni buyurdi; shoh ularga Ibromni zindondan olib chiqib, uni yoqish uchun olib chiqishni buyurdi.
7 Shohning barcha xizmatkorlari, beklar, beklar, hokimlar, sudyalar va yurtning barcha aholisi, taxminan to'qqiz yuz ming kishi Ibromni ko'rish uchun pechning ro'parasida turishdi.
8 Barcha ayollar va bolalar Ibrom bilan nima bo'layotganini ko'rish uchun tomlar va minoralarga to'planishdi va ularning hammasi uzoqdan turishdi; o'sha kuni bu manzarani ko'rish uchun kelmagan birorta ham odam qolmadi.
9 Ibrom kelganida, shohning sehrgarlari va donishmandlari Ibromni ko'rib, shohga baqirishdi: — Ey hukmdorimiz, bu biz bilgan odam, tug'ilganida buyuk yulduz to'rtta yulduzni yutib yuborgan bola edi. Biz bu haqda ellik yildan beri shohga xabar berib kelmoqdamiz.
10 Mana, uning otasi ham sizning amrlaringizni buzdi va sizga boshqa bir bolani olib kelib, sizni masxara qildi, siz esa uni o'ldirdingiz.
11 Shoh ularning so'zlarini eshitgach, juda g'azablandi va Terahni huzuriga olib kelishni buyurdi.
12 Shoh dedi: — Sehrgarlarning gaplarini eshitdingmi? Endi menga rostini ayt, qanday qilib gapirding? Agar rost gapirsang, oqlanasan.
13 Shohning g'azabi juda alangalanganini ko'rib, Terah shohga dedi: — Hazratim va shohim, siz haqiqatni eshitdingiz, donishmandlar aytgan gaplar to'g'ri. Shoh dedi: — Qanday qilib bu ishni qildingiz, mening buyruqlarimni buzib, menga o'zingiz tug'magan bolani berib, uning qadrini o'zlashtirdingiz?
14 Terah shohga javob berdi: — O‘sha paytda o‘g‘limga bo‘lgan mehr-muhabbati juda kuchli edi. Shuning uchun cho‘rimning o‘g‘lini olib, shoh huzuriga olib keldim.
15 Shoh: «Buni senga kim maslahat berdi?» — deb so‘radi. Ayting-chi, mendan hech narsani yashirmang, aks holda o‘lmaysiz.
16 Terah shohning oldida juda qo'rqib ketdi va shohga dedi: — Buni menga to'ng'ich o'g'lim Xaron maslahat berdi. O'sha kunlarda Xaron Ibrom tug'ilganida, o'ttiz ikki yoshda edi.
17 Ammo Horon otasiga hech narsa maslahat bermadi, chunki Terah shohdan jonini qutqarish uchun bu gaplarni aytdi, chunki u juda qo'rqardi. Shoh Terahga: «Senga buni maslahat bergan o'g'ling Horon Ibrom bilan birga olovda o'ladi, chunki u shohning bu ishni qilishdagi xohishiga qarshi chiqqani uchun o'limga mahkum bo'ldi», dedi.
18 O'sha paytda Horon Ibromning yo'lidan borishga moyil edi, lekin u buni o'zida saqlab qoldi.
19 Horon o'z ko'nglida shunday dedi: “Mana, shoh Ibromni qilgan ishlari uchun ushladi. Agar Ibrom shohdan ustun kelsa, men unga ergashaman, agar shoh ustun kelsa, men shohning orqasidan boraman.
20 Terah shohga o'g'li Horon haqida gapirgandan so'ng, shoh Horonni Ibrom bilan birga qo'lga olishni buyurdi.
21 Ular ikkalasini ham, Ibromni va uning ukasi Xaronni olovga tashlash uchun olib kelishdi; o'sha kuni yurtning barcha aholisi, shohning xizmatkorlari, beklari, barcha ayollar va bolalar ularning ustida turishardi.
22 Shohning xizmatkorlari Ibrom bilan uning ukasini olib ketishdi va ustidagi ichki kiyimlaridan tashqari hamma kiyimlarini yechib olishdi.
23 Ular qo'l va oyoqlarini zig'ir iplar bilan bog'ladilar. Shohning xizmatkorlari ularni ko'tarib, ikkalasini ham o'choqqa tashladilar.

24 Egamiz Ibromni sevdi va unga rahm qildi. Egamiz pastga tushib, Ibromni olovdan qutqardi va u kuymadi.
25 Ammo Ibrom uni bog'lagan barcha arqonlar yonib ketdi, Ibrom esa olov ichida yuraverdi.
26 Xaron uni olovga tashlaganlarida o'ldi va u kuyib kulga aylandi, chunki uning yuragi Egamizga sodiq emas edi; uni olovga tashlagan odamlarning ustiga olov alangasi yoyildi va ular kuyib ketishdi va ulardan o'n ikki kishi halok bo'ldi.
27 Ibrom uch kunu uch kecha olov ichida yurdi. Shohning barcha xizmatkorlari uning olov ichida yurganini ko'rib, kelib, shohga: “Mana, biz Ibromning olov ichida yurganini ko'rdik, hatto uning ustidagi kiyimlari ham kuymagan, balki bog'langan arqon kuygan”, dedilar.
28 Shoh ularning so'zlarini eshitgach, yuragi siqilib, ularga ishonmadi; shuning uchun u bu masalani ko'rish uchun boshqa sodiq shahzodalarni yubordi va ular borib, buni ko'rib, shohga aytib berishdi; shoh esa borib ko'rish uchun o'rnidan turdi va Ibromning olov orasida u yoqdan bu yoqqa yurganini va Xoronning jasadini kuyganini ko'rdi va shoh juda hayron bo'ldi.
29 Shoh Ibromni olovdan chiqarishni buyurdi; xizmatkorlari uni tashqariga chiqarish uchun yaqinlashishdi, ammo ular buni uddalay olmadilar, chunki olov atrofni qoplagan edi va olov pechdan ularga ko'tarilgan edi.
30 Shohning xizmatkorlari u yerdan qochib ketishdi. Shoh ularga tanbeh berib: «Tezroq bo‘linglar va Ibromni olovdan olib chiqinglar, aks holda o‘lmaysizlar», dedi.
31 Shohning xizmatkorlari yana Ibromni olib chiqish uchun yaqinlashishdi. Olov ularning ustiga tushib, yuzlarini kuydirib yubordi, sakkiz kishi halok bo'ldi.
32 Shoh xizmatkorlari kuyib ketmasliklari uchun olovga yaqinlasha olmaganini ko'rgach, Ibromga: «Ey osmondagi Xudoning xizmatkori, olov orasidan chiqib, oldimga kel», deb baqirdi. Ibrom shohning gapiga quloq solib, olovdan chiqib, shohning oldida turdi.
33 Ibrom podshoh va uning barcha a'yonlari tashqariga chiqqanlarida, Ibromning shohning oldida kiyimlarini kiyib kelayotganini ko'rishdi. Chunki kiyimlari kuymagan edi, balki uni bog'lagan arqon kuyib ketgan edi.
34 Shoh Ibromga: — Nega olovda kuydirilmading? — dedi.
35 Ibrom shohga dedi: — Men osmonu yerning Xudosiga ishonaman, hamma narsaga qodirman. Sen meni olovga tashlagan olovdan U meni qutqardi.
36 Ibromning ukasi Horon kuyib kulga aylandi. Ular uning jasadini qidirib topishdi va uni yonib ketgan holda topishdi.
37 Xaron sakson ikki yoshida Kasdim olovida vafot etdi. Shoh, beklar va yurt aholisi Ibromning olovdan qutulganini ko'rib, kelib, Ibromga ta'zim qilishdi.
38 Ibrom ularga dedi: — Menga sajda qilmanglar, balki sizlarni yaratgan dunyoning Xudosiga sajda qilinglar, Unga xizmat qilinglar va Uning yo'llaridan yuringlar. Chunki meni bu olovdan qutqargan Udir. U barcha odamlarning jonlari va ruhlarini yaratgan, insonni onasining qornida shakllantirgan va uni dunyoga keltirgan. U Unga ishonganlarni barcha azob-uqubatlardan qutqaradi.
39 Bu shoh va beklar nazarida juda ajoyib tuyuldi: Ibrom olovdan qutqarildi va Xoron yondirildi; shoh Ibromga ko'p sovg'alar berdi va unga shoh uyidan ikkita bosh xizmatkorini berdi; birining ismi Oni, ikkinchisining ismi Eliezer edi.
40 Barcha shohlar, beklar va xizmatkorlar Ibromga ko'p miqdorda kumush, oltin va marvarid sovg'a qilishdi. Shoh va uning beklari uni jo'natib yuborishdi va u tinchlik bilan ketdi.
41 Ibrom shohning huzuridan tinchlik bilan chiqib ketdi. Shohning ko'plab xizmatkorlari unga ergashdi va uch yuzga yaqin odam unga qo'shildi.
42 Ibrom o'sha kuni qaytib kelib, o'zi va unga ergashgan odamlari bilan otasining uyiga bordi. Ibrom umrining oxirigacha o'z Xudosi Egamizga xizmat qildi, o'z yo'lidan yurdi va uning qonunlariga amal qildi.
43 O'sha kundan boshlab Ibrom inson o'g'illarining qalbini Egamizga xizmat qilishga moyil qildi.
44 O'sha paytda Naxor va Ibrom akalari Xaronning qizlarini o'zlariga xotinlikka olishdi; Naxorning xotini Milka, Ibromning xotinining ismi esa Soray edi. Ibromning xotini Soray bepusht edi, o'sha paytda farzand ko'rmas edi.
45 Ibrom olovdan chiqqanidan ikki yil o'tgach, ya'ni umrining ellik ikkinchi yilida, shoh Nimro'd Bobilda taxtda o'tirgan edi. Shoh uxlab qoldi va tushida o'z qo'shinlari va lashkarlari bilan shohning pechining ro'parasidagi vodiyda turganini ko'rdi.
46 U boshini ko'tarib, o'choqdan chiqayotgan Ibromga o'xshash bir odamni ko'rdi. U qilichini yalang'ochlab shohning oldida turdi. Keyin qilichini olib shohga qarab yugurdi. Shoh qo'rqib qochib ketganida, u yugurib ketayotganida, shoh boshiga tuxum tashladi va tuxum katta daryoga aylandi.
47 Shoh tushida barcha qo'shinlari o'sha daryoga cho'kib, o'lganini ko'rdi. Shoh oldida turgan uchta odam bilan qochib qutuldi va qochib qutuldi.
48 Shoh bu odamlarga qaradi va ular shohlar liboslari kabi shahzoda liboslarini kiygan edilar, ular shohlarning qiyofasiga va ulug'vorligiga ega edilar.
49 Ular yugurib ketayotganlarida, daryo yana shohning oldida tuxumga aylandi va tuxumdan yosh qush chiqib, shohning oldiga kelib, uning boshiga uchib kelib, shohning ko'zini yulib oldi.
50 Shoh bu manzaradan xafa bo'ldi va uyqusidan uyg'ondi va ruhi bezovta bo'ldi; u qattiq dahshatni his qildi.
51 Ertalab shoh qo'rqib yotog'idan turdi va barcha donishmandlar va sehrgarlarni uning oldiga kelishlarini buyurdi. Shoh ularga tushini aytib berdi.
52 Shohning Anuki ismli dono xizmatkori shohga javoban dedi: — Bu Ibrom va uning avlodlarining yomonligidan boshqa narsa emas, ular keyingi kunlarda mening Hazratim va shohimga qarshi chiqadi.
53 Mana, Ibrom, uning avlodlari va xonadonining farzandlari shohim bilan urushadigan va shohning barcha qo'shinlari va qo'shinlarini qirib tashlaydigan kun keladi.
54 O'zingizga o'xshagan uchta odam haqida aytganlaringizning ma'nosi shundaki, ular qochib qutulgan, ammo siz bilan birga jangda bo'ladigan yer yuzidagi uchta shoh bilan faqat siz qochib qutulasiz.
55 Avvalgidek tuxumga aylangan daryo va ko'zingizni o'yib tashlagan qush haqida ko'rganlaringiz, bu faqat Ibromning zurriyotidan boshqa narsani anglatmaydi, bu esa keyinchalik shohni o'ldiradi.
56 Mana bu mening shohimning tushi va uning ta'biri. Bu tush rost va qulingiz sizga aytgan ta'bir to'g'ri.

57 Endi shohim, bilasizki, donishmandlaringiz Ibrom tug'ilganda buni ko'rganlariga ellik ikki yil bo'ldi. Agar shohim Ibromga yer yuzida yashashga ruxsat bersa, bu mening shohim va hazratimga zarar keltiradi. Ibrom tirik bo'lgan kunlar davomida na siz, na sizning shohligingiz mustahkam bo'lmaydi, chunki bu uning tug'ilishida ilgari ma'lum bo'lgan edi; va nega shohim uni o'ldirmaydi, toki uning yomonligi keyingi kunlarda sizdan uzoqlashsin?
58 Nimrod Anukining gapiga quloq solib, xizmatkorlaridan bir nechtasini yashirincha yubordi, ular Ibromni tutib olib, uni o'limga mahkum qilish uchun shoh huzuriga olib kelishdi.
59 Shoh Ibromga bergan xizmatkori Eliazar o'sha paytda shohning huzurida edi. U Anukining shohga nima deganini va shohning Ibromni o'ldirish uchun nima deganini eshitdi.
60 Eliazar Ibromga: «Tezroq tur, joningni qutqar, shohning qo‘lida o‘lmaysan», – dedi. Chunki u sen haqingda tushida shunday ko‘rgan edi, Anuki buni shunday ta’birlagan edi va Anuki sen haqingda shohga shunday maslahat bergan edi.
61 Ibrom Eliazarning gapiga quloq soldi. Ibrom shoshilib, Nuh va uning o'g'li Somning uyiga qochib ketdi. U yerda yashirinib, xavfsiz joy topdi. Shohning xizmatkorlari uni qidirish uchun Ibromning uyiga kelishdi, lekin uni topa olishmadi. Ular butun mamlakat bo'ylab qidirishdi, ammo u topilmadi. Ular borib, hamma yo'nalishni qidirishdi, ammo unga duch kelishmadi.
62 Shohning xizmatkorlari Ibromni topa olmagach, shohning oldiga qaytib kelishdi. Lekin shohning Ibromni topa olmagani uchun unga bo'lgan g'azabi bosildi va shoh Ibrom haqidagi bu gapni xayolidan chiqarib yubordi.
63 Ibrom Nuhning uyida bir oy yashirinib yurdi, shoh bu voqeani unutib yuborguncha, lekin Ibrom hali ham shohdan qo'rqardi; Terah o'g'li Ibromni Nuhning uyida yashirincha ko'rish uchun keldi va Terah shohning nazarida juda ulug'vor edi.
64 Ibrom otasiga dedi: — Podshoh o‘zining yovuz maslahatchilarining maslahati bilan meni o‘ldirishni va nomimni yer yuzidan yo‘q qilishni o‘ylayotganini bilmaysanmi?
65 Endi bu yerda kiming bor va bu yerda nimang bor? Qani, birga Kan’on yurtiga boraylik, toki uning qo‘lidan qutulaylik, aks holda keyingi kunlarda sen ham uning qo‘lidan halok bo‘lasan.
66 Namrud sizga bu sharafni sevgi bilan emas, balki faqat o'z manfaati uchun berayotganini bilmaysizmi yoki eshitmadingizmi?
67 Agar u sizga bundan ham ko'proq yaxshilik qilsa, shubhasiz, bular dunyoning behuda narsalaridir, chunki g'azab va g'azab kunida boylik va boylik foyda bermaydi.
68 Endi mening ovozimga quloq solinglar, Nimrodning zararidan qochib, Kan'on yurtiga boraylik; va sizni yer yuzida yaratgan Egamizga xizmat qiling, shunda siz bilan yaxshi bo'ladi; va ta'qib qilayotgan barcha behuda narsalaringizni tashlab yuboring.
69 Ibrom gapini to'xtatdi. Nuh va uning o'g'li Som Terahga: «Ibromning senga aytgan so'zlari rost», – deb javob berishdi.
70 Terah o'g'li Ibromning gapiga quloq soldi va Terah Ibromning aytganlarining hammasini qildi, chunki bu Egamizning amri bilan bo'lgan edi, toki shoh Ibromning o'limiga sababchi bo'lmasin.

13-BOB

1 Terah o'g'li Ibromni, nabirasi Xaronning o'g'li Lutni, o'g'li Ibromning xotini bo'lgan kelini Sorayni va barcha xonadon a'zolarini olib, Ur Kasdimdan Kan'on yurtiga jo'nab ketdi. Ular Xaron yurtiga yetib kelganlarida, u yerda qolishdi, chunki bu yer yaylov uchun juda yaxshi va ularga hamroh bo'lganlar uchun yetarli kenglik edi.
2 Horon yeri aholisi Ibromning Xudo va odamlar oldida yaxshi va solih ekanligini, uning Xudosi Egamiz u bilan ekanligini ko'rishdi. Horon yeri aholisidan ba'zilari kelib, Ibromga qo'shilishdi. Ibrom ularga Egamizning ta'limotini va Uning yo'llarini o'rgatdi. Bu odamlar Ibrom bilan uning uyida qolishdi va unga sodiq qolishdi.
3 Ibrom bu yurtda uch yil turdi. Uch yildan keyin Egamiz Ibromga zohir bo'lib dedi: — Men seni Ur Kasdimdan olib chiqqan va barcha dushmanlaring qo'lidan qutqargan Egamman.
4 Endi agar sen Mening ovozimga quloq solib, amrlarimga, qonunlarimga va qonunlarimga rioya qilsang, dushmanlaringni oldingga yiqitib, zurriyotingni osmon yulduzlari kabi ko'paytiraman va qo'llaringning barcha ishlariga baraka beraman va sen hech narsadan mahrum bo'lmaysan.
5 Endi tur, xotiningni va bor mol-mulkingni olib, Kan'on yurtiga bor va u yerda qol. Men u yerda senga Xudo bo'laman va seni duo qilaman. Ibrom o'rnidan turib, xotinini va bor mol-mulkini olib, Xudovand aytganidek, Kan'on yurtiga yo'l oldi. Ibrom Horondan chiqqanida ellik yoshda edi.
6 Ibrom Kan’on yurtiga kelib, shaharning o‘rtasida o‘rnashib oldi. U yerda chodirini Kan’on xalqi orasida, u yerda yashovchi odamlar orasida qurdi.
7 Ibrom Kan’on yurtiga kelganida, Xudovand unga zohir bo‘lib dedi: «Mana shu yerni Men senga va sendan keyingi zurriyotingga abadiy berdim. Men sening zurriyotingni osmondagi yulduzlar kabi ko‘paytiraman va sen ko‘rib turgan barcha yerlarni zurriyotingga meros qilib beraman».
8 Ibrom Xudo unga gapirgan joyda qurbongoh qurdi va u yerda Egamizning ismini tilga oldi.
9 O'sha paytda, Ibrom Kan'on yurtida uch yil yashaganidan so'ng, Nuh o'sha yili vafot etdi. Bu Ibromning ellik sakkizinchi yili edi; Nuh jami to'qqiz yuz ellik yil umr ko'rdi va vafot etdi.
10 Ibrom, xotini, unga qarashli barcha odamlari, unga ergashganlar va u yerdagi xalqdan unga qo'shilganlar Kan'on yurtida yashardilar; Ibromning ukasi Nahor, otasi Terah, Xaronning o'g'li Lut va ularning hammasi Xaronda yashardilar.
11 Ibrom Kan’on yurtida yashaganining beshinchi yilida, Sado‘m va G‘amo‘ra aholisi va tekislikdagi barcha shaharlar Elam shohi Kedorlaomerning hukmronligidan isyon ko‘tardilar, chunki tekislikdagi barcha shaharlarning shohlari o‘n ikki yil davomida Kedorlaomerga xizmat qilib, unga yillik soliq to‘lab turishgan edi, ammo o‘n uchinchi yilida ular unga qarshi isyon ko‘tarishdi.
12 Ibrom Kan’on yurtida yashaganining o‘ninchi yilida Shinar shohi Nimro‘d bilan Elam shohi Kedorlaomer

o‘rtasida urush bo‘ldi. Nimro‘d Kedorlaomer bilan jang qilib, uni bo‘ysundirish uchun keldi.
13 Chunki o'sha paytda Kedorlaomer Nimro'd qo'shinlarining beklaridan biri edi. Minoradagi barcha odamlar tarqalib, qolganlari ham yer yuziga tarqalib ketganida, Kedorlaomer Elam yurtiga borib, u yerda hukmronlik qildi va xo'jayiniga qarshi isyon ko'tardi.
14 O'sha kunlarda Nimro'd tekislik shaharlari isyon ko'targanini ko'rib, mag'rurlik va g'azab bilan Kedorlaomer bilan urushga chiqdi. Nimro'd barcha shahzodalari va fuqarolarini, taxminan yetti yuz ming kishini to'plab, Kedorlaomerga qarshi chiqdi. Kedorlaomer unga qarshi besh ming kishi bilan chiqdi va ular Elam bilan Shinar orasidagi Bobil vodiysida jangga tayyorlanishdi.
15 O'sha shohlarning barchasi u yerda jang qilishdi. Nimro'd va uning xalqi Kedorlaomer xalqidan mag'lub bo'lishdi. Nimro'dning odamlaridan olti yuz mingga yaqin odam halok bo'ldi, shohning o'g'li Mardon ham ular orasida halok bo'ldi.
16 Nimrod qochib, sharmandalik va sharmandalik bilan o'z yurtiga qaytib keldi. U uzoq vaqt Chedorlaomerga bo'ysundi. Chedorlaomer o'z yurtiga qaytib, qo'shin beklarini atrofidagi shohlarga, Elasar shohi Arioxga va Goyim shohi Tidalga yubordi. Ular bilan ahd tuzdi va ularning barchasi uning amrlariga itoat qilishdi.
17 Ibrom Kan’on yurtida yashaganining o‘n beshinchi yilida, ya’ni Ibrom umrining yetmishinchi yilida Egamiz Ibromga zohir bo‘lib dedi: — Men seni bu yerni meros qilib berish uchun Ur Kasdimdan olib chiqqan Egamman.
18 Endi Mening oldimda yuring, mukammal bo'ling va amrlarimga rioya qiling, chunki Men senga va sening zurriyotingga Misr daryosidan buyuk Furot daryosigacha bo'lgan bu yerni meros qilib beraman.
19 Sen ota-bobolaring huzuriga tinchlik va farovonlikda qaytasan, to'rtinchi avlod esa bu yerga qaytib, uni abadiy meros qilib oladi. Ibrom qurbongoh qurdi va unga zohir bo'lgan Egamizning ismini chaqirdi va qurbongohda Egamizga qurbonliklar keltirdi.
20 O'sha paytda Ibrom qaytib kelib, ota-onasini va otasining xonadonini ko'rish uchun Horonga bordi. Ibrom, xotini va barcha mol-mulki bilan Horonga qaytib keldilar. Ibrom Horonda besh yil yashadi.
21 Horon aholisining ko'plari, taxminan yetmish ikki kishi, Ibromga ergashdilar. Ibrom ularga Egamizning ta'limotini va Uning yo'llarini o'rgatdi va u ularga Egamizni bilishni o'rgatdi.
22 O'sha kunlarda Egamiz Horonda Ibromga zohir bo'lib, unga dedi: — Mana, yigirma yil oldin senga shunday degan edim:
23 O'z yurtingdan, tug'ilgan joyingdan va otangning uyidan chiqib, Men senga va farzandlaringga berish uchun ko'rsatgan yurtga bor. Chunki o'sha yurtda Men seni duo qilaman, sendan buyuk xalq yarataman va nomingni ulug'layman. Yer yuzidagi qabilalar sen orqali baraka topadilar.
24 Endi turinglar, xotining, barcha qarindoshlaringiz, xonadoningizda tug‘ilganlar va Horonda yaratgan barcha jonlaringiz bilan bu yerdan chiqib ketinglar. Ularni bu yerdan olib chiqib, Kan’on yurtiga qaytinglar.
25 Ibrom o'rnidan turib, xotini Sorayni, o'zining barcha mol-mulkini, uyida tug'ilgan barcha odamlarini va Horonda ko'paytirgan jonlarini olib, Kan'on yurtiga yo'l oldi.
26 Ibrom, Egamizning amriga ko'ra, Kan'on yurtiga qaytib ketdi. Ukasi Horonning o'g'li Lut ham u bilan birga ketdi. Ibrom yetmish besh yoshida Horondan Kan'on yurtiga qaytish uchun yo'lga chiqdi.
27 Ibromga Xudovandning amriga ko'ra, u Kan'on yurtiga keldi. U chodirini qurdi va Mamre dashtida yashadi. U bilan birga ukasi Lut va unga tegishli bo'lgan barcha mol-mulk bor edi.
28 Shunda Egamiz Ibromga yana zohir bo'lib: «Men bu yerni sening zurriyotingga beraman», dedi. U o'sha yerda o'ziga zohir bo'lgan Egamizga qurbongoh qurdi, bu qurbongoh bugungi kungacha Mamre tekisligida joylashgan.

14-BOB

1 O'sha kunlarda Shinar yurtida bir dono odam bor edi. U har qanday donolikda aqlli va go'zal qiyofaga ega edi, ammo u kambag'al va kambag'al edi; uning ismi Rikayon edi va o'zini boqishga qiynalardi.
2 U Misrga, Misr shohi Anomning o'g'li Osvirisning oldiga borishga qaror qildi, shohga o'z donoligini ko'rsatish uchun; chunki ehtimol u uning nazarida marhamat topib, uni tarbiyalab, unga ta'minot berar; va Rikayon shunday qildi.
3 Rikayon Misrga kelganida, u Misr aholisidan shoh haqida so'radi va Misr aholisi unga Misr shohining odatini aytib berishdi, chunki o'sha paytda Misr shohining odati bor edi, u shoh saroyidan chiqib, yiliga faqat bir kun tashqarida ko'rinardi va shundan keyin shoh u yerda qolish uchun saroyiga qaytib kelardi.
4 Shoh chiqib ketgan kuni yurtda hukm chiqardi va da'vosi bo'lgan har bir kishi o'sha kuni shohning iltimosini olish uchun uning oldiga keldi.
5 Rikayon Misrdagi odatni va shoh huzuriga kela olmasligini eshitgach, juda xafa bo'ldi va juda xafa bo'ldi.
6 Kechqurun Rikayon tashqariga chiqib, xarobaga aylangan bir uyni topdi. Bu uy ilgari Misrda nonvoyxona bo'lgan edi. U tun bo'yi u yerda achchiq va ochlikdan qiynalib o'tirdi, ko'zlaridan uyqu ketdi.
7 Rikayon shoh paydo bo'lguncha shaharda nima qilishi kerakligi va u yerda qanday qilib o'zini tutishi haqida o'yladi.
8 U ertalab turdi va aylanib yurdi. Yo'lida sabzavot va turli xil urug'larni sotadigan va aholiga yetkazib beradigan odamlarni uchratdi.
9 Rikayon shaharda omon qolish uchun ham shunday qilishni xohladi, lekin u xalqning urf-odatlaridan bexabar edi va ular orasida ko'r odamga o'xshardi.
10 U borib, o'zini boqish uchun sabzavotlarni sotib oldi. Olomon uning atrofiga to'planib, uni masxara qilishdi, undan sabzavotlarini tortib olib, hech narsa qoldirmadi.
11 U u yerdan achchiqlanib o'rnidan turib, xo'rsinib, kechasi bo'yi tunab qolgan novvoyxonaga bordi va ikkinchi kecha ham u yerda uxladi.
12 O'sha kecha u yana ochlikdan qanday qutulish mumkinligi haqida o'yladi va qanday harakat qilish kerakligi haqida reja tuzdi.

13 U ertalab turib, aqlli ish qildi. Qo'llarida jangovar qurollarini ko'tarib, olomon orasidan o'ttizta kuchli odamni yolladi. Ularni Misr qabrining tepasiga olib chiqib, u yerga qo'ydi.
14 U ularga buyurdi: — Shoh shunday demoqda: “O‘zingizni mustahkamlang va jasur bo‘linglar. Ikki yuz kumush tanga berilmaguncha va keyin dafn qilinmaguncha, bu yerga hech kim dafn qilinmasin. Bu odamlar butun yil davomida Misr xalqiga Rikayonning buyrug‘iga binoan shunday qilishdi.
15 Sakkiz oy ichida Rikayon va uning odamlari juda ko'p kumush va oltin to'plashdi va Rikayon juda ko'p otlar va boshqa hayvonlarni olib, yana odamlarni yolladi va ularga otlar berdi va ular uning yonida qolishdi.
16 Yil tugagach, shoh shaharga chiqqanida, Misrning barcha aholisi Rikayon va uning odamlarining ishi haqida u bilan gaplashish uchun to'planishdi.
17 Podshoh belgilangan kuni chiqib ketdi. Barcha misrliklar uning oldiga kelib, faryod qilishdi:
18 Shohimiz abadiy yashasin. Shaharda xizmatkorlaringizga nima qilyapsiz? Shuncha kumush va oltin berilmaguncha, jasadni dafn qilishga yo'l qo'ymaysizmi? Butun yer yuzida, avvalgi shohlar davridan, hatto Odam Ato davridan to hozirgi kungacha, marhumlar faqat belgilangan narxga dafn qilinmasligi uchun shunday holat bo'lganmi?
19 Biz shohlarning tiriklardan yillik soliq olish odati borligini bilamiz, lekin siz nafaqat buni qilasiz, balki o'liklardan ham kundan-kunga soliq undirasiz.
20 Ey shoh, endi biz bunga chiday olmaymiz, chunki butun shahar shu sababli vayron bo'lgan va siz buni bilmaysizmi?
21 Shoh ularning gaplarini eshitib, juda g'azablandi va bu voqeadan ichida g'azabi alanga oldi, chunki u bu haqda hech narsa bilmas edi.
22 Shoh: — Mening buyrug‘imsiz yurtimda bu yovuz ishni qilishga jur’at etgan kim va qayerda? — dedi. — Albatta, menga aytasiz.
23 Ular unga Rikayon va uning odamlarining barcha ishlarini aytib berishdi va shohning g'azabi qaynab, Rikayon va uning odamlarini uning oldiga olib kelishni buyurdi.
24 Rikayon mingga yaqin bola, o'g'il va qizlarni olib, ularga ipak va kashta tikdi, otlarga mindirib, odamlari orqali shohga yubordi. Shuningdek, u shohga sovg'a sifatida juda ko'p kumush, oltin va qimmatbaho toshlar hamda kuchli va chiroyli otni oldi. U shohning oldiga kelib, yerga egilib ta'zim qildi. Shoh, uning xizmatkorlari va Misrning barcha aholisi Rikayonning ishidan hayratda qolishdi va uning boyliklarini va shohga olib kelgan sovg'alarini ko'rishdi.
25 Bu shohga juda yoqdi va u bundan hayratda qoldi; Rikayon uning oldida o'tirganida, shoh undan barcha ishlari haqida so'radi va Rikayon barcha so'zlarini shoh, uning xizmatkorlari va Misrning barcha aholisi oldida donolik bilan aytdi.
26 Shoh Rikayonning so'zlarini va uning donoligini eshitgach, Rikayon uning nazarida marhamat topdi va shohning barcha xizmatkorlari va Misr aholisining donoligi va ajoyib nutqlari tufayli unga mehr va rahm-shafqat ko'rsatdi va o'sha paytdan boshlab ular uni juda yaxshi ko'rishdi.
27 Shoh Rikayonga javoban: — Sening isming endi Rikayon emas, balki Fir’avn bo‘ladi, chunki sen o‘liklardan soliq yig‘ding, — dedi. U o‘ziga Fir’avn deb ism qo‘ydi.
28 Shoh va uning fuqarolari Rikayonni donoligi uchun yaxshi ko'rishardi va uni shoh qo'l ostida mukammal qilish uchun Misrning barcha aholisi bilan maslahatlashishdi.
29 Misrning barcha aholisi va donishmandlari shunday qilishdi va bu Misrda qonunga aylandi.
30 Ular Rikayon fir'avnini Misr shohi Osviris qo'l ostida mukammal qilib tayinladilar va Rikayon fir'avni Misr ustidan hukmronlik qildi, har kuni butun shaharga adolatni ta'minladi, lekin shoh Osviris yiliga bir kuni, u o'zini ko'rsatish uchun chiqqanida, yer xalqini hukm qilardi.
31 Rikayon fir'avni ayyorlik bilan Misr hukumatini egallab oldi va Misrning barcha aholisidan soliq undirdi.
32 Misr aholisining barchasi Rikayon fir'avnni juda yaxshi ko'rishardi va ular Misrda o'zlari va ularning avlodlari ustidan hukmronlik qiladigan har bir shohni fir'avn deb atashga farmon chiqarishdi.
33 Shuning uchun o'sha paytdan boshlab Misrda hukmronlik qilgan barcha shohlar bugungi kungacha Fir'avn deb atalgan.

15-BOB

1 O'sha yili butun Kan'on yurtida qattiq ocharchilik bo'ldi va bu yer aholisi ocharchilik tufayli qola olmadilar, chunki u juda og'ir edi.
2 Ibrom va uning barcha qarindoshlari ocharchilik tufayli Misrga yo'l olishdi. Misr soyligiga yetib kelganlarida, yo'lning charchoqlaridan xalos bo'lish uchun u yerda bir muddat qolishdi.
3 Ibrom bilan Soray Misr soyligi bo'yida ketayotgan edilar. Ibrom xotini Sorayning juda go'zal ekanligini ko'rdi.
4 Ibrom xotini Sorayga dedi: — Xudo seni shunday go‘zal chehra bilan yaratgan ekan, misrliklardan qo‘rqaman, ular meni o‘ldirib, seni olib ketishmasin, chunki bu yerlarda Xudodan qo‘rqish yo‘q.
5 Unda sen shunday qilasan: sendan so'ragan har bir kishiga "mening singlimman" deb ayt, toki men bilan yaxshi bo'lsin, tirik qolaylik va o'lmaylik.
6 Ibrom ocharchilik tufayli u bilan Misrga kelganlarning barchasiga, shuningdek, jiyani Lutga ham shunday buyurdi: “Agar misrliklar sendan Soray haqida so‘rasalar, u Ibromning singlisi deb aytinglar.
7 Shunga qaramay, Ibrom bu buyruqlarning barchasiga qaramay, ularga ishonmadi. Sorayni olib, sandiqqa solib, idishlari orasiga yashirdi. Chunki Ibrom misrliklarning yovuzligi tufayli Soray uchun juda xavotirda edi.
8 Ibrom va uning barcha mol-mulki Misr soyligidan chiqib, Misrga yetib kelishdi. Ular shahar darvozalaridan kirishlari bilanoq, soqchilar ularga: “Shohga mol-mulkingizdan ushr beringlar, shunda shaharga kirishingiz mumkin”, dedilar. Ibrom va u bilan birga bo'lganlar shunday qilishdi.
9 Ibrom va u bilan birga bo'lgan odamlar Misrga kelishdi. Ular kelib, Soray yashiringan sandiqni olib kelishdi. Misrliklar sandiqni ko'rishdi.
10 Shohning xizmatkorlari Ibromga yaqinlashib: «Bu sandiqda biz ko‘rmagan nimang bor?» — deb so‘rashdi.

Endi sandiqni och va undagi hamma narsaning ushrini shohga ber.
11 Ibrom: — Bu sandiqni ochmayman, lekin undan so'raganlaringizning hammasini beraman, — dedi. Fir'avnning a'yonlari Ibromga: — Bu qimmatbaho toshlardan yasalgan sandiq, bizga uning o'ndan birini bering, — deb javob berishdi.
12 Ibrom: — Nima soʻrasang, beraman, lekin sandiqni ochma, — dedi.
13 Shohning a'yonlari Ibromni siqib, sandiqni zo'rlik bilan ochishdi. Qarasalar, sandiqda go'zal bir ayol turibdi.
14 Shohning a'yonlari Sorayni ko'rib, uning go'zalligiga qoyil qolishdi. Fir'avnning barcha a'yonlari va xizmatkorlari Sorayni ko'rish uchun to'planishdi, chunki u juda go'zal edi. Shohning a'yonlari yugurib borib, ko'rganlarining hammasini Fir'avnga aytib berishdi va Sorayni shohga maqtashdi. Fir'avn uni olib kelishni buyurdi va ayol shohning oldiga keldi.
15 Fir'avn Sorayni ko'rib, uni juda xursand qildi. Soray uning go'zalligidan hayratda qoldi. Shoh esa undan juda xursand bo'lib, u haqidagi xabarni yetkazganlarga sovg'alar berdi.
16 Ayol fir’avnning uyiga olib kelindi. Ibrom xotini uchun qaygʻurdi va uni fir’avnning qoʻlidan qutqarishini Xudovandga iltijo qildi.
17 Soray ham o'sha paytda ibodat qilib, shunday dedi: “Ey Parvardigor Xudo, Sen mening Hazratim Ibromga o'z yurtidan va otasining uyidan Kan'on yurtiga borishni buyurding va agar u Sening amrlaringni bajarsa, unga yaxshilik qilishga va'da berding. Mana, biz Sen buyurgan narsani qildik, yerimizni va oilamizni tashlab, begona yurtga va ilgari bilmagan xalqqa bordik.
18 Biz bu yurtga ocharchilikdan qochish uchun keldik va bu yomon voqea menga ham yetib keldi; endi, ey Xudovand, bizni qutqargin va bu zolimning qo'lidan qutqargin va rahm-shafqating uchun menga yaxshilik qilgin.
19 Egamiz Sorayning ovozini eshitdi va uni fir'avnning qo'lidan qutqarish uchun farishtasini yubordi.
20 Shoh kelib, Sorayning oldiga o'tirdi. Qarasa, Egamizning farishtasi ularning ustida turibdi. U Sorayga zohir bo'lib: «Qo'rqma, chunki Egamiz sening ibodatingni eshitdi», – dedi.
21 Shoh Sorayga yaqinlashib, undan: — Seni bu yerga olib kelgan odam kim? — deb soʻradi. Soray: — U mening akam, — dedi.
22 Shoh shunday dedi: “Uni ulugʻlash, yuksaltirish va sen bizga buyurgan barcha yaxshiliklarni unga qilish bizning burchimizdir. Oʻsha paytda shoh Ibromga koʻp miqdorda kumush, oltin va qimmatbaho toshlar, shuningdek, chorva mollari, qullar va choʻrilar yubordi. Shoh Ibromni olib kelishni buyurdi. U shoh saroyining hovlisida oʻtirdi. Shoh oʻsha kecha Ibromni juda yuksaltirdi.
23 Shoh Soray bilan gaplashish uchun yaqinlashdi va unga tegmoqchi bo'ldi. Farishta uni qattiq urdi. Shoh qo'rqib ketdi va unga tegishdan o'zini tiydi.
24 Shoh Sorayga yaqinlashganda, farishta uni yerga urdi va tun bo'yi shunday muomala qildi. Shoh qo'rqib ketdi.
25 O'sha kecha farishta Soray tufayli shohning barcha xizmatkorlarini va uning butun xonadonini qattiq qiynadi. O'sha kecha fir'avn xonadonida katta motam tutildi.
26 Fir’avn uning boshiga tushgan baloni koʻrib: «Ha, bu ayol tufayli menga ham shunday boʻldi», dedi. U undan uzoqlashib, yoqimli soʻzlar aytdi.
27 Shoh Sorayga: — Bu yerga kim bilan kelganing haqida gapirib ber, — dedi. Soray: — Bu odam mening erim, men senga u mening akam ekanligini aytdim, chunki uni yovuzlik bilan oʻldirishingdan qoʻrqdim, — dedi.
28 Shoh Soraydan uzoqlashdi va Egamizning farishtasining balolari u va uning xonadonidan to'xtadi. Fir'avn Soray tufayli azob chekkanini bildi va shoh bundan juda hayratda qoldi.
29 Ertalab shoh Ibromni chaqirib, unga dedi: — Menga nima qilding? Nimaga: “U mening singlim”, deding? Shu sababli uni oʻzimga xotinlikka oldim. Shuning uchun bu ogʻir ofat menga va xonadonimga keldi.
30 Mana endi xotining, uni ol va yurtimizdan ket, aks holda hammamiz uning dastidan o'lamiz. Fir'avn Ibromga berish uchun yana chorva mollarini, qul va cho'rilarni, kumush va oltinlarni oldi. Ibrom esa xotini Sorayni unga qaytarib berdi.
31 Shoh oʻzining kanizaklaridan tugʻib olgan bir qizni olib, uni Sorayga xizmatkor qilib berdi.
32 Shoh qiziga: — Qizim, bu ayol tufayli boshimizga tushgan yomonlikni koʻrib, mening uyimda bekasi boʻlgandan koʻra, bu odamning uyida xizmatkor boʻlganing yaxshiroq, — dedi.
33 Ibrom o'rnidan turdi va u va uning barcha qarindoshlari Misrdan chiqib ketishdi; Fir'avn esa o'z odamlaridan ba'zilarini u va u bilan birga borganlarning hammasiga ergashishni buyurdi.
34 Ibrom Kan’on yurtiga, qurbongoh qurgan joyiga, dastlab chodirini tikkan joyiga qaytib keldi.
35 Ibromning ukasi Horonning o'g'li Lutning ko'p qoramoli, qo'y-echki podalari va chodirlari bor edi, chunki Egamiz Ibrom tufayli ularga marhamat ko'rsatgan edi.
36 Ibrom oʻsha yerda yashab yurganida, Lutning choʻponlari Ibromning choʻponlari bilan janjallashib qolishdi. Chunki ularning mol-mulki juda katta edi va chorvalari koʻpligi sababli yer ularga sigʻmasdi.
37 Ibromning choʻponlari suruvlarini boqish uchun u yer xalqining dalalariga borishmadi. Lutning choʻponlarining chorvalari esa aksincha yoʻl tutishdi, chunki ularga bu yer xalqining dalalarida boqishga ruxsat berilgan edi.
38 Yurt aholisi bu voqeani har kuni ko'rib, Ibromning oldiga kelib, Lutning cho'ponlari tufayli u bilan janjallashib qolishardi.
39 Ibrom Lutga dedi: — Nimaga meni yer yuzidagi aholi orasida nafratga solib, chorvadoringizga boshqa xalqlarning dalalarida chorvangizni boqishni buyuryapsiz? Men Kan’on xalqi orasida bu yurtda musofir ekanligimni bilmaysizmi? Nega menga bunday qilmoqchisiz?
40 Ibrom buning uchun Lut bilan har kuni janjallashardi, lekin Lut Ibromning gapiga quloq solmadi. U ham shunday qilaverdi. Yurt aholisi kelib, Ibromga xabar berishdi.
41 Ibrom Lutga dedi: — Qachongacha bu yurt aholisi bilan to'qnashuvga sababchi bo'lasan? Endi sendan iltimos qilaman, o'rtamizda janjal bo'lmasin, chunki biz qarindoshmiz.
42 Lekin iltimos qilaman, mendan ajralib, chorva molingiz va barcha mol-mulkingiz bilan birga yashaydigan joy

tanlang. Lekin o'zingiz va xonadoningiz mendan uzoqroq turing.
43 Mendan ketishdan qo'rqma, chunki agar kimdir senga yomonlik qilsa, menga xabar ber, shunda men undan sening ishing uchun qasos olaman, faqat mendan uzoqlash.
44 Ibrom bu so'zlarning hammasini Lutga aytib bo'lgach, Lut o'rnidan turib, Iordan tekisligiga ko'z tikdi.
45 U bu yerning hammasi yaxshi sug'orilganini, odamlar uchun ham, chorva uchun ham yaylovga ega ekanligini ko'rdi.
46 Lut Ibromdan u yerga ko'chib o'tdi va u yerda chodirini tikib, Sado'mda yashadi. Ular bir-birlaridan ayrilib qolishdi.
47 Ibrom Xevrondagi Mamre tekisligida yashadi va u yerda chodirini qurdi. Ibrom o'sha yerda ko'p yillar yashadi.

16-BOB

1 O'sha paytda Elam shohi Kadorlaomer qo'shni barcha shohlarga, o'sha paytda uning qo'l ostida bo'lgan Shinar shohi Nimro'dga, Goyim shohi Tidalga va Elazar shohi Arioxga xabar yubordi. U ular bilan ahd tuzib: "Menga kelib, menga yordam beringlar, biz Sado'mning barcha shaharlarini va uning aholisini mag'lub etamiz, chunki ular o'n uch yil davomida menga qarshi isyon ko'tarishdi", dedi.
2 Bu to'rtta shoh barcha qo'shinlari bilan, taxminan sakkiz yuz ming kishi bilan yo'lga chiqdilar. Ular o'z qarorgohlarida yo'l bosib, yo'llarida uchratgan har bir kishini o'ldirdilar.
3 Sodo‘m va G‘amo‘raning beshta shohi — Adma shohi Shinab, Zebo‘yim shohi Shemeber, Sodo‘m shohi Bera, G‘amo‘ra shohi Bersha va Zo‘ar shohi Bela ularni kutib olish uchun chiqishdi va ularning hammasi Siddim vodiysida birlashdilar.
4 Bu to'qqizta shoh Siddim vodiysida urush qilishdi; Sado'm va G'amo'ra shohlari Elam shohlari oldida mag'lub bo'lishdi.
5 Siddim vodiysi ohak chuqurlariga to'la edi. Elam shohlari Sodom shohlarini ta'qib qilishdi. Sodom shohlari o'z qarorgohlari bilan qochib, ohak chuqurlariga yiqilishdi. Qolganlarning hammasi najot topish uchun tog'larga ketishdi. Elamning beshta shohi ularning orqasidan ergashib, Sodom darvozalarigacha ularni ta'qib qilishdi va ular Sodomdagi hamma narsani olib ketishdi.
6 Ular Sado'm va G'amo'ra shaharlarining hammasini talon-taroj qilishdi, shuningdek, Ibromning ukasi Lutni va uning mol-mulkini ham olib ketishdi, Sado'm shaharlarining barcha mol-mulkini tortib olishdi va ular ketishdi; Ibromning jangda bo'lgan xizmatkori Unik buni ko'rib, Ibromga shohlar Sado'm shaharlariga nima qilganliklarini va Lut ular tomonidan asirga olinganini aytib berdi.
7 Ibrom buni eshitib, o'zi bilan birga bo'lgan uch yuz o'n sakkiz kishi bilan o'rnidan turdi. O'sha kecha u shohlarni ta'qib qilib, ularni mag'lub etdi. Ularning hammasi Ibrom va uning odamlari oldida yiqildi. Qochib ketgan to'rtta shohdan boshqa hech kim qolmadi va har biri o'z yo'liga ketdi.
8 Ibrom Sado'mning barcha mol-mulkini, shuningdek, Lutni, uning mol-mulkini, xotinlarini, bolalarini va unga tegishli bo'lgan hamma narsani qaytarib oldi. Shunday qilib, Lut hech narsadan mahrum bo'lmadi.
9 U bu shohlarni mag'lub etib qaytib kelgach, odamlari bilan birga shohlar birgalikda urush qilgan Siddim vodiysidan o'tdi.
10 Sado'm shohi Bera va u bilan birga bo'lgan boshqa odamlari qulagan ohak chuqurlaridan chiqib, Ibrom va uning odamlarini kutib olishdi.
11 Quddus shohi Adonisedek, ya'ni Som, odamlari bilan Ibrom va uning odamlarini kutib olish uchun non va sharob bilan chiqdi va ular Malex vodiysida birga qolishdi.
12 Adonizedek Ibromni duo qildi va Ibrom unga dushmanlaridan o'lja olib kelgan hamma narsadan o'ndan bir qismini berdi, chunki Adonizedek Xudoning oldida ruhoniy edi.
13 Sodom va G'amo'raning barcha shohlari o'z xizmatkorlari bilan Ibromga yaqinlashib, asirga olgan xizmatkorlarini qaytarib berishini va barcha mol-mulkni o'ziga olishini iltimos qilishdi.
14 Ibrom Sado'm shohlariga javoban dedi: — Osmon va yerni yaratgan, jonimni barcha azob-uqubatlardan qutqargan, bugun meni dushmanlarimdan qutqarib, qo'limga bergan Xudovand shon-sharafiga qasamki, ertaga sizlar: "Ibrom bizning mol-mulkimizdan boyib ketdi", deb maqtanmasligingiz uchun sizlardan hech narsa olmayman.
15 Chunki men ishongan Xudovand Xudo menga: "Hech narsadan kam bo‘lmaysan, chunki qo‘llaringning barcha ishlarida seni duo qilaman", dedi.
16 Mana endi, mana hamma narsa seniki, ol va ket. Xudo haqi, men sendan birorta ham tirik jonni, hatto galstuk yoki ipni ham olmayman. Men bilan birga jangga borganlarning ovqatidan tashqari, men bilan birga borganlar — Anor, Ashkol va Mamrening ulushlaridan ham ular, ularning odamlari va yuklarni qo'riqlash uchun qolganlar o'ljadan o'z ulushlarini oladilar.
17 Sodom shohlari Ibromga aytganlarining hammasini berishdi va uni xohlagan narsasidan olishga majbur qilishdi, lekin u rozi bo'lmadi.
18 U Sado'm shohlarini va ularning qolgan odamlarini jo'natib yubordi va ularga Lut haqida buyruq berdi. Ular o'z joylariga ketishdi.
19 Ukasining o'g'li Lut ham mol-mulki bilan jo'natib yubordi. U ular bilan birga ketdi. Lut o'z uyiga, Sado'mga qaytib ketdi. Ibrom va uning odamlari Xevrondagi Mamre dashtlariga qaytib ketishdi.
20 O'sha paytda Egamiz Xevronda Ibromga yana zohir bo'lib, unga dedi: «Qo'rqma, mukofoting Mening oldimda juda katta. Chunki seni ko'paytirmagunimcha, baraka bermagunimcha va zurriyotingni osmondagi yulduzlar kabi ko'paytirmagunimcha, ularni o'lchab ham, sanab ham bo'lmaydigan darajada ko'paytirmagunimcha, seni tark etmayman».
21 Ko‘zing bilan ko‘rib turgan barcha yerlarni sening zurriyotingga beraman, ularga abadiy meros qilib beraman. Faqat kuchli bo‘l va qo‘rqma, Mening oldimda yurib, mukammal bo‘l.
22 Ibrom umrining yetmish sakkizinchi yilida, o'sha yili Palax o'g'li Reu vafot etdi. Reu ikki yuz o'ttiz to'qqiz yoshida vafot etdi.
23 Ibromning xotini Horonning qizi Soray o'sha paytlarda hali bepusht edi, Ibromga na o'g'il, na qiz tug'di.
24 U farzand ko'rmasligini ko'rgach, fir'avn unga bergan cho'risi Hojarni olib, eriga Ibromga xotinlikka berdi.

25 Hojar Soray o'rgatganidek, uning barcha yo'llarini o'rgandi, shuning uchun u hech qanday tarzda uning yaxshi yo'llaridan yurmadi.
26 Soray Ibromga dedi: — Mana mening cho‘rim Hojar, uning oldiga bor, u menga tiz cho‘kib tug‘sin, men ham u orqali farzand ko‘ray.
27 Ibrom Kan’on yurtida o‘n yil yashaganidan keyin, ya’ni Ibrom umrining sakson beshinchi yilida Soray Hojarni unga berdi.
28 Ibrom xotini Sorayning gapiga quloq solib, cho'risi Hojarni oldi. Ibrom uning yoniga keldi va u homilador bo'ldi.
29 Hojar homilador bo'lganini ko'rib, juda xursand bo'ldi. Xo'jayini esa nafrat bilan qaradi. U ichida: “Xudo nazarida men xo'jayinim Soraydan ko'ra yaxshiroqman, chunki xo'jayinim xo'jayinim bilan birga bo'lgan kunlarning hammasida u homilador bo'lmagan, lekin Xudovand menga qisqa vaqt ichida homilador bo'lishimni ato etdi”, dedi.
30 Soray Hojarning Ibromdan homilador bo'lganini ko'rgach, cho'risiga hasad qildi. Soray o'ziga o'zi: «Bu shunchaki u mendan yaxshiroq bo'lsa kerak», dedi.
31 Soray Ibromga dedi: — Mening gunohlarim senga bo'lsin. Sen Egamizga farzandlar uchun ibodat qilganingda, nega men uchun ibodat qilmading, toki Egamiz menga sendan zurriyot bersin?
32 Men Hojar bilan sening huzuringda gaplashganimda, u homilador bo'lgani uchun mening so'zlarimni rad etdi va sen unga hech narsa demading. Menga qilgan ishing uchun Egam men bilan sening o'rtamizda hukm qilsin.
33 Ibrom Sorayga: «Mana, cho‘ring qo‘lingda, unga nima ma’qul bo‘lsa, shuni qil», – dedi. Soray unga azob berdi va Hojar undan qochib, sahroga qochib ketdi.
34 Egamizning farishtasi uni qochib ketgan joyida, quduq yonida topdi va unga: «Qo'rqma, men sening zurriyotingni ko'paytiraman, chunki sen o'g'il tug'asan va uning ismini Ismoil qo'yasan. Endi bekang Sorayning oldiga qaytib, uning qo'liga bo'ysun», – dedi.
35 Hojar bu quduqning o'rniga Beer-lahai-roi deb nom berdi, u Kadesh bilan Bered cho'li orasidagi edi.
36 O'sha paytda Hojar xo'jayinining uyiga qaytib keldi va kunlarning oxirida Hojar Ibromga o'g'il tug'di va Ibrom uning ismini Ismoil qo'ydi; Ibrom uni dunyoga keltirganda sakson olti yoshda edi.

17-BOB

1 O'sha kunlarda, Ibrom hayotining to'qson birinchi yilida, Xittim avlodlari Tubal avlodlari bilan urush qilishdi. Chunki Egamiz inson o'g'illarini yer yuziga tarqatib yuborganida, Xittim avlodlari borib, Kanopiya tekisligida joylashdilar va u yerda o'zlariga shaharlar qurdilar va Tibreu daryosi bo'yida yashadilar.
2 Tubal avlodlari Toskanada yashab, chegaralari Tibreu daryosiga yetib bordi. Tubal avlodlari Toskanada shahar qurdilar va uni otalari Tubalning o'g'li Sabinaning ismidan Sabina deb atashdi va ular shu kungacha u yerda yashab kelishdi.
3 O'sha paytda Xittim avlodlari Tubal avlodlari bilan urush boshladilar va Tubal avlodlari Xittim avlodlari oldida mag'lub bo'ldilar. Xittim avlodlari Tubal avlodlaridan uch yuz yetmish kishini o'ldirdilar.
4 O'sha paytda Tubal avlodlari Xittim avlodlariga qasam ichdilar: “Sizlar bizning oramizda qiz almashmanglar va hech kim o'z qizini Xittim o'g'illaridan biriga bermasin”, dedilar.
5 O'sha paytda Tubalning barcha qizlari go'zal edi, chunki o'sha paytda butun yer yuzida Tubalning qizlaridek go'zal ayollar yo'q edi.
6 Ayollarning go'zalligidan zavqlanadiganlarning hammasi Tubal qizlariga borib, ulardan xotin olishardi. O'sha kunlarda ayollarning go'zalligidan zavqlanadigan odamlarning o'g'illari, shohlar va beklar Tubal qizlaridan xotin olishardi.
7 Tubal avlodlari Xitim avlodlariga qizlarini xotinlikka bermaslikka qasam ichganlaridan uch yil o'tgach, Xitim avlodlaridan yigirmaga yaqin kishi Tubal qizlaridan bir nechtasini olish uchun borgan, ammo qiz topmagan.
8 Tubal o'g'illari ular bilan qiz do'sti bo'lmaslikka qasam ichgan edilar va qasamlarini buzmadilar.
9 O'rim-yig'im kunlari Tubal o'g'illari hosil yig'ish uchun dalalariga ketishdi. Chittim yigitlari to'planib, Sabina shahriga borishdi. Har bir erkak Tubal qizlaridan bittadan qiz olib, o'z shaharlariga kelishdi.
10 Tubal o'g'illari buni eshitib, ular bilan urushga kirishdilar, ammo tog' ulardan juda baland bo'lgani uchun ularni mag'lub eta olmadilar. Ular ularni mag'lub eta olmasligini ko'rib, o'z yurtlariga qaytib ketishdi.
11 O'sha yilning inqilobida Tubal o'g'illari borib, yaqin atrofdagi shaharlardan o'n mingga yaqin odamni yollashdi va Chittim o'g'illari bilan urushga kirishdilar.
12 Tubal xalqi Chittim xalqi bilan urushga chiqib, ularning yerlarini vayron qilish va ularga azob berishdi. Bu jangda Tubal xalqi Chittim xalqidan ustun keldi. Chittim xalqi juda xafa bo'lganini ko'rib, Tubal qizlaridan qolgan bolalarni qurilgan devor ustiga ko'tarib, Tubal xalqining ko'z o'ngida ko'rsatishdi.
13 Chittim o'g'illari ularga: — Sizlar o'z o'g'illaringiz va qizlaringiz bilan urushga keldingizlarmi? O'shandan beri biz sizning etingiz va suyagingiz hisoblanmadikmi? — dedilar.
14 Tubal o'g'illari buni eshitgach, Xittim o'g'illari bilan urushni to'xtatib, orqaga qaytib ketishdi.
15 Ular o'z shaharlariga qaytib kelishdi. O'sha paytda Chittim o'g'illari yig'ilib, dengiz bo'yida ikkita shahar qurdilar va birini Purtu, ikkinchisini Ariza deb atashdi.
16 Terah o'g'li Ibrom o'sha paytda to'qson to'qqiz yoshda edi.
17 O'sha paytda Egamiz unga zohir bo'lib, dedi: “Men sen bilan O'zimning ahdimni tuzaman va sening zurriyotingni juda ko'paytiraman. Men sen bilan O'zimning ahdimni shunday tuzamanki, sen va sening zurriyotingdan keyingi har bir o'g'il bola sunnat qilinsin.”
18 Sakkiz kunligida u sunnat qilinsin va bu ahd sizning tanangizda abadiy ahd bo'lsin.
19 Shuning uchun endi sening isming endi Ibrom emas, balki Ibrohim, xotining esa endi Soray emas, balki Sora bo'ladi.
20 Chunki Men ikkalangizga ham baraka beraman va sizdan keyin zurriyotingizni ko'paytiraman, shunda sizlardan buyuk xalq paydo bo'ladi va sizdan shohlar chiqadi.

18-BOB

1 Ibrohim o'rnidan turib, Xudo unga buyurgan hamma narsani qildi. U o'z xonadonidagi erkaklarni va puliga sotib olinganlarni olib, Xudovand unga buyurganidek, ularni sunnat qildi.
2 U sunnat qilmagan birorta ham odam qolmadi. Ibrohim va uning o'g'li Ismoil sunnat qilinganlarida, o'n uch yoshda edi.
3 Uchinchi kuni Ibrohim chodiridan chiqib, tanasining og'rig'idan bahramand bo'lish uchun eshik oldida o'tirdi.
4 Egamiz Mamre dashtida unga zohir bo'lib, uchta xizmatkor farishtasini unga tashrif buyurishga yubordi. U chodirning eshigi oldida o'tirgan edi. U ko'zlarini ko'tarib, uzoqdan uchta odam kelayotganini ko'rdi. U o'rnidan turib, ularni kutib olish uchun yugurdi va ularga ta'zim qilib, ularni uyiga olib kirdi.
5 U ularga dedi: — Agar men sizlarning nazaringizda iltifot topgan bo'lsam, ichkariga kirib, bir bo'lak non yenglar. U ularni siqib qo'ydi, ular ichkariga kirishdi, U ularga suv berdi, ular oyoqlarini yuvishdi va ularni chodirning eshigi oldidagi daraxt tagiga qo'ydi.
6 Ibrohim yugurib borib, yosh va yaxshi buzoqni oldi va uni so'yish uchun shoshildi va xizmatkori Eliezerga pishirib berish uchun berdi.
7 Ibrohim chodirga, Soraning oldiga kirib, unga: «Tezroq uch o‘lchov yaxshi un tayyorla, uni xamir qilib, qozonga go‘sht solingan nonlar yop», dedi. U shunday qildi.
8 Ibrohim shoshilib, ularning oldiga sariyog‘, sut, mol go‘shti va qo‘y go‘shtini olib keldi. Buzoq go‘shti pishmasdan oldin, ular yeb qo‘yishdi.
9 Ular ovqatlanib bo'lgach, ulardan biri unga: «Men hayotingda qaytib kelaman va xotining Sora o'g'il ko'radi», dedi.
10 Shundan keyin odamlar jo'nab ketishdi va yuborilgan joylariga ketishdi.
11 O'sha kunlarda Sado'm va G'amo'ra hamda beshta shahar aholisi juda yovuz va gunohkor edilar. Ular jirkanch ishlari bilan Egamizni g'azablantirdilar. Ular Egamiz oldida jirkanch va nafrat bilan qarib, kuchayib bordilar. O'sha kunlarda ularning yovuzliklari va jinoyatlari Egamiz oldida juda katta edi.
12 Ularning yurtida juda keng vodiy bor edi, piyoda yurish uchun yarim kunlik yo'l bor edi. Unda suv buloqlari va suv atrofida juda ko'p o'tlar bor edi.
13 Sodom va G'amo'ra aholisi, xotinlari, bolalari va barcha mol-mulki bilan yiliga to'rt marta u yerga borib, daf chalib, raqsga tushishardi.
14 Xursandchilik paytida hammalari o'rnidan turib, qo'shnilarining xotinlarini va qo'shnilarining bokira qizlarini ushlab, ulardan zavqlanishardi. Har biri o'z xotini va qizini qo'shnisining qo'lida ko'rib, bir og'iz ham gapirmasdi.
15 Ular ertalabdan kechgacha shunday qilishdi, keyin esa har biri o'z uyiga, har bir ayol o'z chodiriga qaytishdi; ular yiliga to'rt marta shunday qilishardi.
16 Shuningdek, bir notanish odam ularning shaharlariga kirib, u yerga sotmoqchi bo'lgan mol-mulkini olib kelganida, bu shaharlarning aholisi, erkaklar, ayollar va bolalar, yoshu qari yig'ilib, odamning oldiga borib, uning mol-mulkini zo'rlik bilan tortib olishardi. Har bir kishiga ozgina berib, egasining yurtga olib kirgan barcha mol-mulki tugaguncha.
17 Agar mol egasi ular bilan janjallashib, “Menga nima qildingizlar?” deb so‘rasa, ular birma-bir uning oldiga kelib, har biri olgan ozginasini ko‘rsatib, uni masxara qilib: “Men faqat siz bergan ozginasini oldim”, deyishardi. Buni hammadan eshitgach, u qayg‘u va achchiqlik bilan o‘rnidan turib, ulardan uzoqlashardi. Hammalari o‘rnidan turib, uning orqasidan ergashib, uni shahardan shovqin va g‘alayon bilan haydab chiqarardi.
18 Elam yurtidan kelgan bir kishi eshagiga minib, turli rangdagi chiroyli rido ko'tarib, eshagiga arqon bilan bog'langan holda yo'lda bemalol ketayotgan edi.
19 Quyosh botganda, o'sha odam Sado'm ko'chasidan o'tib ketayotgan edi. U tunni o'tkazish uchun o'sha yerda qoldi, lekin hech kim uni uyiga kiritmadi. O'sha paytda Sado'mda yovuz va buzuq, yomonlik qilishga mohir bir odam bor edi. Uning ismi Hedad edi.
20 U boshini ko'tarib, shahar ko'chasida yo'lovchini ko'rdi va uning oldiga kelib: «Qayerdan kelyapsan va qayerga ketyapsan?» deb so'radi.
21 O'sha odam unga dedi: — Men Xevrondan o'zimning Elam shahriga ketyapman. Quyosh botganda hech kim meni uyiga kirishga ijozat bermadi. Nonim, suvim, eshagim uchun somonim va yem-xashakim bor edi, hech narsamga muhtoj emasman.
22 Xadad unga javoban: — Men xohlagan hamma narsani beraman, lekin ko'chada tunab qololmaysan, — dedi.
23 Xadad uni uyiga olib keldi. Yo'lovchi eshakning ustidan arqon bilan to'nni yechib, uyiga olib keldi. Yo'lovchi Xadadning uyida ovqatlanib, ichib o'tirgan paytda, eshakka somon va yem berdi. Yo'lovchi o'sha kechani o'sha yerda o'tkazdi.
24 Ertalab yo'lovchi yo'lini davom ettirish uchun erta turdi. Hadad unga: “Kuting, bir bo'lak non bilan yuragingizni taskinlang va keting”, dedi. U odam u bilan qoldi. Kunduzi birga yeb-ichishdi, keyin esa u odam ketish uchun turdi.
25 Hedad unga: «Mana, kun botmoqda, yuraging taskin topishi uchun tun bo'yi qolishing kerak», – dedi. U uni tun bo'yi o'sha yerda qoldirishga ko'ndirdi. Ikkinchi kuni u ketish uchun erta turdi. Hedad uni: «Bir bo'lak non bilan yuragingni taskinlab, keyin ket», – deb ko'ndirdi. U ikkinchi kuni ham u bilan birga qoldi. Keyin u yo'lida davom etish uchun o'rnidan turdi.
26 Hadad unga: «Mana, kun botmoqda, qalbingni taskinlash uchun men bilan qol, ertalab erta tur va yo‘lingga ket», dedi.
27 Lekin u kishi qolishni istamadi, o'rnidan turib, eshagini egarladi. U eshagini egarlayotganida, Hedadning xotini eriga: «Mana bu odam ikki kundan beri biz bilan birga bo'lib, yeb-ichdi, bizga hech narsa bermadi. Endi u bizdan hech narsa bermasdan keta oladimi?» — dedi. Hedad unga: «Jim bo'l», — dedi.
28 U odam eshagini egarlab, yo'lga chiqdi. Xadaddan eshakka bog'lash uchun arqon va to'n berishini so'radi.
29 Xadad undan: — Nima deysiz? — deb so‘radi. U unga: — Hazratim, menga uyingizda yashirib qo‘ygan ip va turli xil rangdagi ridoni bering, — dedi.
30 Xadad odamga shunday javob berdi: — Tushingizning ta’biri shunday: ko‘rgan arqoningiz umringiz arqon kabi uzayishini anglatadi. Chodirning rang-barangligini

ko‘rsangiz, uzumzoringiz bo‘ladi va u yerda har xil mevali daraxtlar ekasiz.
31 Yo'lovchi javob berdi: — Unday emas, hazratim, chunki men sizga arqon va turli xil rangdagi to'qilgan libosni berganimda uyg'oq edim, siz ularni eshakdan olib, menga qo'ydingiz. — Hadad javob berdi: — Men sizga tushingizning ta'birini aytib berdim, bu yaxshi tush, uning ta'biri shunday.
32 Endi inson o'g'illari menga to'rtta kumush tanga beringlar, bu mening tushlarni ta'birlash majburiyatim, men esa faqat sizdan uch kumush tanga talab qilaman.
33 Bu odam Xadadning so'zlaridan g'azablanib, achchiq-achchiq yig'ladi va Xadadni Sado'm hukmdori Serakning oldiga olib keldi.
34 Bu odam o‘z ishini sudya Serak oldida ko‘rsatdi. Hedad: “Aslida unday emas, lekin masala shundayligicha qolmoqda”, deb javob berdi. Sudya esa sayohatchiga: “Bu odam Hedad senga rost gapiryapti, chunki u shaharlarda tushlarning aniq ta’birini aytishi bilan mashhur”, dedi.
35 Shunda odam qozining so'zini eshitib baqirib yubordi: — Unday bo'lmadi, Hazratim, chunki men unga eshakdagi arqon va chakmonni uyiga qo'yish uchun bergan kuni edi. Ikkalasi ham qozi oldida janjallashib qolishdi. Biri: “Masala shunday edi”, dedi, ikkinchisi esa boshqacha dedi.
36 Xadad o'sha odamga: «Tushlarimni ta'birlash uchun menga to'rtta kumush tanga bering, men hech narsaga rozi bo'lmayman va uyimda yegan to'rtta taomingizning narxini to'layman», dedi.
37 O'sha odam Xadadga: — Uyingda yegan narsam uchun senga pul to'layman, faqat uyingda yashirgan arqon va chakmoningni ber, — dedi.
38 Xadad qozi oldida javob berib, odamga dedi: — Tushingizning ta'birini aytmadimmi? Arqon kunlaringiz arqon kabi uzayishini, tokchangiz esa har xil mevali daraxtlarni ekishingizni anglatadi.
39 Tushingizning to'g'ri ta'biri shunday. Endi menga tovon puli sifatida talab qilayotgan to'rtta kumush tangani bering, chunki men sizga hech qanday imtiyoz bermayman.
40 O'sha odam Hedadning so'zlaridan baqirib yubordi va ikkalasi ham qozi oldida janjallashib qolishdi. Qozi xizmatkorlariga buyruq berdi, ular esa ularni shoshilinch ravishda uydan haydab chiqarishdi.
41 Ular Sodom aholisi bu gaplarni eshitib, qozidan janjallashib ketishdi. Ular atrofga to'planishdi va notanish odamga qarshi baqirib, uni shahardan shoshilinch ravishda haydab chiqarishdi.
42 U odam esa achchiqlanib, yig'lab, eshagiga minib yo'lini davom ettirdi.
43 U yo'lda ketayotib, buzuq Sado'm shahrida boshiga tushgan voqea uchun yig'ladi.

19-BOB

1 Sado'm shaharlarining to'rtta hakami bor edi va ularning nomlari quyidagicha edi: Sado'm shahrida Serak, G'amo'ra shahrida Sharkad, Adma shahrida Zabnak va Zebo'yim shahrida Menon.
2 Ibrohimning xizmatkori Eliazar ularga turli nomlar berdi va u Serakni Shakraga, Sharkadni Shakruraga, Zebnakni Kezobimga va Menonni Matzlodinga o'zgartirdi.
3 To'rtta sudyasining iltimosiga binoan, Sado'm va G'amo'ra aholisi shahar ko'chalariga to'shaklar qo'yishdi. Agar biror kishi bu joylarga kelsa, ular uni ushlab, to'shaklaridan biriga olib borishardi va zo'rlik bilan o'sha to'shaklarga yotqizishardi.
4 U yotganida, uch kishi uning bosh tomonida, uch kishi oyoq tomonida turib, uni to'shakning uzunligi bilan o'lchardi. Agar odam to'shakdan kichikroq bo'lsa, olti kishi uni ikki chetidan cho'zib qo'yardi. U ularga baqirganda, ular javob bermasdi.
5 Agar u to'shakdan uzunroq bo'lsa, ular o'lim darvozasiga yetguncha, to'shakning ikki tomonini ikkala chetidan birlashtirardilar.
6 Agar u ularga baqirishda davom etsa, ular unga javob berib: “Bizning yurtimizga kelgan odamga shunday qilinadi”, der edilar.
7 Sado'm shaharlari aholisi qilayotgan barcha ishlarni eshitib, u yerga kelishdan o'zini tiydi.
8 Agar biror kambag‘al ularning yurtiga kelsa, ular unga kumush va oltin berishardi va butun shahar bo‘ylab unga bir bo‘lak non bermaslik haqida e’lon qilishardi. Agar musofir u yerda bir necha kun qolib, bir bo‘lak non topolmay ochlikdan o‘lsa, u vafot etganida shaharning barcha aholisi kelib, unga bergan kumush va oltinlarini olib ketishardi.
9 Unga bergan kumush yoki oltinni taniy olganlar uni qaytarib olishdi, o'lganida esa kiyimlarini yechib olishdi va ular uchun janjallashishdi, qo'shnisini yenggan esa ularni olishdi.
10 Shundan keyin ular uni olib borib, cho'llardagi butalar tagiga ko'mishardi; shuning uchun ular o'z yurtlarida o'lgan har bir kishiga kun bo'yi shunday qilishardi.
11 Vaqt o'tishi bilan Sora Eliezerni Lutni ko'rish va uning ahvolini so'rash uchun Sado'mga yubordi.
12 Eliazar Sado'mga bordi va u yerda Sado'mlik bir odam bilan notanish odam urishayotganini ko'rdi. Sado'mlik odam kambag'al odamning barcha kiyimlarini yechib, ketib qoldi.
13 Bu kambag'al odam Eliazarga faryod qilib, Sado'mlik odamning unga qilgan ishi uchun iltijo qildi.
14 U unga: «Nega yurtingizga kelgan kambag‘alga bunday qilyapsiz?» — dedi.
15 Sodomlik odam Eliezerga javoban: — Bu odam sening akangmi yoki bugun Sodomliklar seni qozi qilib qo'yishdimi, sen bu odam haqida gapiryapsanmi? — dedi.
16 Eliazar kambag'al odam uchun Sado'mlik odam bilan janjallashdi. Eliazar Sado'mlik odamdan kambag'al odamning kiyimlarini olish uchun yaqinlashganda, u shoshilib, Eliazarning peshonasiga tosh bilan urdi.
17 Eliezerning peshonasidan qon ko'p oqardi. Odam qonni ko'rib, Eliezerni ushlab oldi va: “Peshonangizdagi bu yomon qonni yo'qotganingiz uchun menga haqimni bering, chunki bizning yurtimizda odat va qonun shunday”, dedi.
18 Eliazar unga: «Sen meni yaralading va mendan haqingni talab qilyapsan, Eliazar esa Sado'mlik odamning so'zlariga quloq solmadi», – dedi.
19 O'sha odam Eliezerni ushlab, hukm qilish uchun Sado'm qozisi Shakraning oldiga olib keldi.
20 Shunda u qoziga: — Iltimos qilaman, hazratim, bu odam shunday qildi. Men uni tosh bilan urdim,

peshanasidan qon oqardi, u esa menga haqimni berishga rozi boʻlmadi, — dedi.
21 Sudya Eliezerga: «Bu odam senga rost gapiryapti, unga haqini ber, chunki bizning yurtimizda shunday odat bor», dedi. Eliezer sudyaning so'zlarini eshitib, toshni ko'tarib, sudyani urdi. Tosh uning peshonasiga urildi va sudyaning peshonasidan qon oqdi. Eliezer: «Agar yurtingizda shunday odat bo'lsa, men unga berishim kerak bo'lgan narsani bu odamga bering, chunki bu sizning qaroringiz edi, siz buni buyurdingiz», dedi.
22 Eliazar Sado'mlik odamni qozi bilan qoldirib, u ketdi.
23 Elam shohlari Sado'm shohlari bilan urush boshlaganlarida, Elam shohlari Sado'mning barcha mulkini tortib oldilar va Lutni ham, uning mulkini ham asirga oldilar. Bu haqda Ibrohimga xabar berilganda, u borib Elam shohlari bilan urush qildi va Lutning ham, Sado'mning ham barcha mulkini ularning qo'lidan qaytarib oldi.
24 O'sha paytda Lutning xotini unga qiz tug'di va Lut qizini Paltit deb atadi: "Chunki Xudo uni va uning butun xonadonini Elam shohlaridan qutqargan edi". Lutning qizi Paltit ulg'ayib, Sado'm aholisidan biri uni xotinlikka oldi.
25 Bir kambag'al odam shaharga oziq-ovqat izlab kirib, u yerda bir necha kun yashadi. Sodom aholisi bu odam yerga yiqilguncha unga bir burda non bermaslikni odat qilib oldilar. Ular shunday qilishdi.
26 Lutning qizi Paltit bu odamning ko'chada ochlikdan yotganini ko'rdi. Hech kim unga tirik qolish uchun hech narsa bermadi, u esa o'lim yoqasida edi.
27 Uning qalbi bu odamga achinib ketdi va uni ko'p kunlar davomida yashirincha non bilan boqdi, shunda bu odamning ruhi tirildi.
28 U suv olgani chiqqanda, nonni ko'zaga solardi va kambag'alning uyiga kelganda, ko'zadan nonni olib, unga yedirardi; u ko'p kunlar shunday qilardi.
29 Sado'm va G'amo'ra aholisining hammasi bu odamning shuncha kun ochlikka qanday chidaganiga hayron bo'lishdi.
30 Ular bir-birlariga: “Bu faqat yeb-ichishi mumkin, chunki hech kim bu odam kabi koʻp kun och qololmaydi yoki hatto yuzi ham oʻzgarmasdan yashay olmaydi”, dedilar. Uch kishi kambagʻal odam turgan joyga yashirinib, unga non olib kelgan odamni bilishdi.
31 Lutning qizi Paltit o'sha kuni suv olish uchun tashqariga chiqdi. U ko'zasiga non soldi va kambag'alning uyiga suv tortgani bordi. Ko'zadan nonni olib, kambag'alga berdi va u yedi.
32 Uchala odam Paltitning kambag'alga nima qilganini ko'rib, unga: «Unday bo'lsa, sen uni qo'llab-quvvatlading, shuning uchun u och qolmadi, qiyofasi o'zgarmadi va boshqalar kabi o'lmadi», - deyishdi.
33 Uchala kishi yashiringan joyidan chiqib, Paltitni va kambag'alning qo'lidagi nonni tortib olishdi.
34 Ular Paltitni olib, hakamlari oldiga olib kelishdi va ularga: “U shunday qildi, kambagʻal odamga non bergan ayol edi, shuning uchun u shuncha vaqt davomida oʻlmadi”, dedilar. Endi qonunimizni buzgani uchun bu ayolga qanday jazo berilishi kerakligini bizga aytib bering.
35 Sodom va G'amo'ra aholisi to'planib, shahar ko'chasida olov yoqishdi. Ayolni olib, olovga tashlashdi va u kuyib kulga aylandi.
36 Adma shahrida bir ayol bor edi, unga ham shunday qilishdi.
37 Bir sayohatchi Adma shahriga kirib, ertalab uyiga qaytish niyatida tun bo'yi u yerda qolib, quyosh botganda qizning otasining uyi eshigi oldida o'tirdi. Qiz uni uy eshigi oldida o'tirganini ko'rdi.
38 U undan bir ichimlik suv so'radi, u undan: «Sen kimsan?» deb so'radi. U unga: «Men bugun yo'lda edim va quyosh botganda shu yerga yetib keldim, shuning uchun tun bo'yi shu yerda qolaman va ertalab erta turib, yo'limni davom ettiraman», dedi.
39 Qiz uyga kirib, odamga yeb-ichish uchun non va suv olib keldi.
40 Bu voqea Adma xalqiga ma'lum bo'ldi va ular yig'ilib, qizni bu qilmishi uchun hukm qilish uchun hakamlar huzuriga olib kelishdi.
41 Qozi: «Bu ayol qonunimizni buzgani uchun o'lim jazosiga hukm qilinishi kerak, shuning uchun u haqida shunday qaror chiqarildi», – dedi.
42 O'sha shaharlarning aholisi yig'ilib, yosh ayolni tashqariga olib chiqib, hakam buyurganidek, uni boshidan oyog'igacha asal bilan surtdilar. Uni o'sha paytda o'z uyalarida yashovchi asalarilar to'dasi oldiga qo'yishdi. Asalarilar unga uchib kelib, chaqib olishdi, butun tanasi shishib ketdi.
43 Qiz asalarilar tufayli qichqirdi, lekin hech kim unga e'tibor bermadi yoki unga rahm qilmadi. Uning faryodi osmonga ko'tarildi.
44 Egamiz bu voqeadan va Sado'm shaharlarining barcha ishlaridan g'azablandi. Chunki ularda oziq-ovqat mo'l edi, ular orasida tinchlik hukm surardi, ammo ular baribir kambag'al va muhtojlarni qo'llab-quvvatlamadilar. O'sha kunlarda ularning yovuzliklari va gunohlari Egamiz oldida juda katta bo'lib qoldi.
45 Shunda Egamiz Ibrohimning uyiga kelgan ikkita farishtani Sado'm va uning shaharlarini vayron qilish uchun chaqirtirdi.
46 Farishtalar yeb-ichganlaridan keyin Ibrohimning chodirining eshigidan turishdi va kechqurun Sado'mga yetib kelishdi. Lut Sado'm darvozasida o'tirgan edi. Ularni ko'rib, ularni kutib olish uchun o'rnidan turdi va yerga muk tushib ta'zim qildi.
47 U ularni qattiq qiynab, uyiga olib kirdi. Ularga ovqat berdi, ular esa yeb qo'yishdi. Ular tun bo'yi uning uyida qolishdi.
48 Farishtalar Lutga: «Oʻrningdan tur, bu yerdan chiqib ket, sen va butun avloding, bu shaharning gunohlari tufayli halok boʻlmay qol, chunki Egamiz bu joyni vayron qiladi», dedilar.
49 Farishtalar Lutning qo'lidan, uning xotinidan, bolalaridan va unga tegishli bo'lgan barcha narsalardan ushlab, uni shaharlardan tashqariga olib chiqishdi.
50 Ular Lutga: — Joningni qutqar, — dedilar. — U va unga tegishli boʻlgan hamma narsa qochib ketdi.
51 Shunda Egamiz Sado'm va G'amo'ra ustiga va bu shaharlarning barchasiga osmondan, Egamizdan oltingugurt va olov yog'dirdi.
52 U bu shaharlarni, butun tekislikni, shaharlarning barcha aholisini va yer yuzidagi o'simliklarni vayron qildi. Lutning xotini Ado shaharlarning vayron bo'lishini ko'rish uchun

orqasiga qaradi, chunki u Sado'mda qolgan qizlariga rahmi keldi, chunki ular u bilan ketmadilar.
53 U orqasiga qaraganida, tuz ustuniga aylandi va u shu kungacha o'sha joyda turibdi.
54 O'sha joyda turgan ho'kizlar har kuni oyoqlarining uchlarigacha tuzni yalab qo'yishardi, ertalab esa u yangidan o'sib chiqardi va ular uni yana yalab qo'yishardi.
55 Lut va u bilan qolgan ikki qizi qochib, Adullam g'origa qochib ketishdi va u yerda bir muddat qolishdi.
56 Ibrohim Sado'm shaharlariga nima bo'lganini ko'rish uchun erta tongda turdi va qaradi va shaharlardan tutun pechdan chiqayotgan tutun kabi ko'tarilayotganini ko'rdi.
57 Lut va uning ikki qizi g'orda qolishdi. Ular otalariga sharob ichirdilar va otalari bilan yotishdi. Chunki ular butun yer yuzi vayron bo'lgan deb o'ylaganlari uchun, yer yuzida ulardan urug' o'stira oladigan odam yo'qligini aytishdi.
58 Ikkalasi ham otalari bilan yotishdi. Ular homilador bo'lib, o'g'il tug'ishdi. Katta qizi o'g'lining ismini Mo'ab qo'ydi va: "Men uni otamdan homilador qildim; u bugungi kungacha Mo'abliklarning otasi", dedi.
59 Kichigi ham o'g'liga Benami deb ism qo'ydi; u bugungi kungacha Ammon xalqining otasi hisoblanadi.
60 Shundan keyin Lut ikki qizi bilan u yerdan jo‘nab ketdi. U ikki qizi va o‘g‘illari bilan Iordan daryosining narigi tomonida yashadi. Lutning o‘g‘illari ulg‘ayib, Kan’on yurtidan xotin olishdi va farzand ko‘rishdi. Ular ko‘payib, ko‘payishdi.

20-BOB

1 O'sha paytda Ibrohim Mamre tekisligidan yo'lga chiqib, Filistlar yeriga bordi va Gerarda yashadi; Ibrohim Kan'on yerida bo'lganining yigirma beshinchi yilida va umrining yuzinchi yilida Filistlar yeridagi Gerarga keldi.
2 Ular yurtga kirishganda, u xotini Soraga: «Sendan so‘ragan har bir kishiga sen mening singlimman deb ayt, toki yurt aholisining yovuzligidan qutulaylik», dedi.
3 Ibrohim Filistlar yurtida yashayotgan paytda, Filistlar shohi Abumalekning xizmatkorlari Soraning nihoyatda go'zal ekanligini ko'rib, u haqida so'rashdi. Ibrohim: «U mening singlim», dedi.
4 Abumalekning xizmatkorlari Abumalekning oldiga borib: — Kan’on yurtidan bir odam shu yerga ko‘chib keldi, uning juda chiroyli singlisi bor, — dedilar.
5 Abumalek xizmatkorlarining Sorani maqtagan so'zlarini eshitdi. Abumalek o'z xizmatkorlarini yubordi va ular Sorani shoh huzuriga olib kelishdi.
6 Sora Abumalekning uyiga keldi. Shoh Soraning go'zalligini ko'rib, uni juda yoqtirdi.
7 Sora unga yaqinlashib: «Bizning yurtimizga kelgan odaming kim?» — deb so‘radi. Sora javob berib: «U mening akam, biz Kan’on yurtidan kelganmiz, qayerda yashashimiz mumkin bo‘lsa, shu yerda yashaymiz», — dedi.
8 Abumalek Soraga dedi: — Mana, mening yerim sizning oldingizda. Ukangizni bu yerning sizga yoqadigan istalgan joyiga joylashtiring. U sizning akangiz bo'lgani uchun uni yer yuzidagi barcha xalqlardan ustun qo'yish bizning burchimiz bo'ladi.
9 Abumalek Ibrohimni chaqirtirdi va Ibrohim Abumalekning oldiga keldi.
10 Abumalek Ibrohimga dedi: — Mana, men opang Sora tufayli senga xohlaganingdek hurmat ko'rsatilishini buyurdim.
11 Ibrohim shohning yonidan chiqib ketdi, shohning sovg'alari ham unga ergashdi.
12 Kechqurungidek, odamlar dam olish uchun yotishdan oldin, shoh taxtida o'tirgan edi va uni chuqur uyqu bosdi. U taxtda yotib, ertalabgacha uxladi.
13 U tushida Egamizning farishtasi qo'lida qilich bilan uning oldiga kelayotganini ko'rdi. Farishta Abumalekning ustida turib, uni qilich bilan o'ldirmoqchi bo'ldi. Shoh tushida qo'rqib ketdi va farishtaga: «Men senga qarshi nima gunoh qildimki, meni qiliching bilan o'ldirmoqchi bo'lding?» dedi.
14 Farishta Abumalekka javob berdi: — Mana, sen kecha uyingga olib kelgan ayol tufayli o‘lasan. U uyingga kelgan Ibrohimning xotini, turmushga chiqqan ayol. Endi o‘sha odamga uning xotinini qaytarib ber, chunki u uning xotini. Agar uni qaytarib bermasang, bilginki, sen va senga tegishli bo‘lganlarning hammasi albatta o‘lasan.
15 O'sha kecha Filistlar yurtida katta faryod ko'tarildi. Yurt aholisi qo'lida qilich bilan turgan odamni ko'rib, qilich bilan yer aholisini qirib tashladi, ularni qirishda davom etdi.
16 O'sha kecha Egamizning farishtasi butun Filistlar yurtini qirib tashladi. O'sha kecha va ertasi kuni ertalab katta tartibsizlik yuz berdi.
17 Abumalek Ibrohimning xotini Sora tufayli hamma bachadonlar va barcha tug'ruqlar tugab qoldi. Xudovandning qo'li ularning ustida edi.
18 Ertalab Abumalek qo'rquv, sarosima va vahima ichida o'rnidan turdi. U xizmatkorlarini chaqirtirib, ularga tushini aytib berdi. Xalq juda qo'rqib ketdi.
19 Shohning xizmatkorlari orasida turgan bir kishi shohga javob berib dedi: — Ey shoh hazratlari, bu ayolni eriga qaytaring, chunki u uning eri, chunki bu odam Misrga kelganida Misr shohi bilan ham shunday bo'lgan.
20 U xotini haqida: “U mening singlim”, dedi. Chunki u musofir bo‘lib yashayotgan yurtiga kelganida shunday yo‘l tutadi.
21 Fir'avn bu ayolni xotinlikka olish uchun odam yubordi. Egamiz unga og'ir o'latlarni yubordi, toki u ayolni eriga qaytarib bermaguncha.
22 Endi, ey shoh hazratlari, kecha butun yurtga nima bo'lganini biling. Chunki juda katta dahshat, katta azob-uqubat va nola bor edi. Biz bilamizki, bu siz olgan ayol tufayli bo'lgan.
23 Endi bu ayolni eriga qaytaringlar, toki Misr shohi Fir’avn va uning fuqarolari bilan bo‘lgan voqea bizga ham, o‘limga ham uchramasin. Abumalek shoshilib chaqirdi va Sorani chaqirtirdi, u uning oldiga keldi, Ibrohim chaqirtirdi, u ham uning oldiga keldi.
24 Abumalek ularga dedi: — Nima uchun sizlar o‘zlaringizni aka-uka deb aytyapsizlar, men esa bu ayolni xotinlikka oldim?
25 Ibrohim: «Xotinim tufayli o‘lishim mumkin deb o‘yladim», – dedi. Abumalek qo‘y-echkilarni, podalarni, erkaklar va xizmatkorlarni hamda mingta kumush tangani olib, Ibrohimga berdi. Sorani ham unga qaytarib berdi.

26 Shunda Abumalek Ibrohimga dedi: — Mana, butun yer sening oldingda, qayerda xohlasang, oʻsha yerda yasha.
27 Ibrohim va uning rafiqasi Sora shoh huzuridan izzat-ikrom bilan chiqib, Geror yurtida yashay boshladilar.
28 Filistlar yurtining barcha aholisi va shohning xizmatkorlari hali ham azob chekishardi. Farishta Sora tufayli ularga butun tun davomida yuborgan o'lat tufayli.
29 Shunda Abumalek Ibrohimni chaqirib: "Endi qullaringiz uchun Egangiz Xudoga iltijo qiling, U bu oʻlimni oramizdan yoʻq qilsin", dedi.
30 Ibrohim Abumalek va uning qo'l ostidagilari uchun ibodat qildi. Egamiz Ibrohimning ibodatini eshitdi va Abumalek va uning barcha qo'l ostidagilarini sog'aytirdi.

21-BOB

1 Ibrohim Filistlar yurtida, Gerarda bir yilu to'rt oy yashaganidan keyin, Xudo Sorani ko'rdi. Egamiz uni esladi. Sora homilador bo'lib, Ibrohimga o'g'il tug'di.
2 Ibrohim o'zidan tug'ilgan o'g'lining ismini Ishoq qo'ydi. Sora unga tug'ib berdi.
3 Ibrohim o'g'li Ishoqni sakkiz kunligida sunnat qildi, Xudo Ibrohimga undan keyingi avlodlariga buyurgan edi. Ishoq tug'ilganda, Ibrohim yuz yoshda, Sora esa to'qson yoshda edi.
4 Bola katta bo'lib, uni sutdan ajratdi. Ishoq sutdan ajratilgan kuni Ibrohim katta ziyofat qildi.
5 Som, Iber va yurtning barcha buyuk xalqi, Filistlar shohi Abumalek, uning aʼyonlari va lashkarboshisi Fixol Ibrohim oʻgʻli Ishoq sutdan ajratilgan kuni tayyorlagan ziyofatda yeb-ichish va xursandchilik qilish uchun kelishdi.
6 Ibrohimning otasi Terah va uning ukasi Nahor ham Horondan edilar. Ular va ularning barcha avlodlari Soraga o'g'il tug'ilganini eshitib, juda xursand bo'lishdi.
7 Ular Ibrohimning oldiga kelishdi va Ishoq sutdan ajratilgan kuni Ibrohim tayyorlagan ziyofatda yeb-ichishdi.
8 Terah va Nahoʻr Ibrohim bilan birga xursand boʻlishdi va Filistlar yerida uning yonida ancha vaqt qolishdi.
9 O'sha paytda, Ibrohim o'g'li Ishoq tug'ilganining birinchi yilida, Reu o'g'li Serug vafot etdi.
10 Serugʻ jami ikki yuz oʻttiz toʻqqiz yil umr koʻrdi va vafot etdi.
11 Ibrohim o'g'li Ismoil o'sha kunlarda ulg'aygan edi; Sora Ibrohimga Ishoqni tug'ib berganida, u o'n to'rt yoshda edi.
12 Xudo Ibrohim o'g'li Ismoil bilan birga edi. U ulg'ayib, kamondan foydalanishni o'rgandi va kamonchi bo'ldi.
13 Ishoq besh yoshida Ismoil bilan chodirning eshigi oldida o'tirgan edi.
14 Ismoil Ishoqning oldiga kelib, uning ro'parasiga o'tirdi. U kamonni olib, uni tortib, o'qni ichiga solib, Ishoqni o'ldirmoqchi bo'ldi.
15 Sora Ismoilning o'g'li Ishoqqa nima qilishni xohlayotganini ko'rib, o'g'li uchun juda xafa bo'ldi. U Ibrohimni chaqirib: "Bu cho'rini va uning o'g'lini haydab chiqar, chunki uning o'g'li mening o'g'lim bilan merosxo'r bo'lmaydi", dedi.
16 Ibrohim Soraning gapiga quloq solib, erta tongda turdi. Hojarga o'n ikkita non va bir piyola suv olib, uni o'g'li bilan jo'natdi. Hojar o'g'li bilan sahroga ketdi. Ular Paran cho'lida sahro aholisi bilan birga yashadilar. Ismoil kamonchi bo'lib, uzoq vaqt sahroda yashadi.
17 Shundan keyin u onasi bilan Misr yurtiga bordi va u yerda yashadi. Hojar o'g'liga Misrdan xotin oldi, uning ismi Meriba edi.
18 Ismoilning xotini homilador bo'lib, to'rt o'g'il va ikki qiz tug'di. Shundan so'ng Ismoil, onasi, xotini va bolalari cho'lga qaytib ketishdi.
19 Ular o'zlari yashagan sahroda chodirlar qurdilar va sayohat qilishda davom etdilar, keyin esa har oy va har yili dam oldilar.
20 Xudo Ismoilga otasi Ibrohim tufayli qo'y-echkilar, poda va chodirlar berdi. Shunday qilib, Ismoilning chorvasi ko'paydi.
21 Ismoil uzoq vaqt cho'llarda va chodirlarda yashab, sayohat qilib, dam oldi va otasining yuzini ko'rmadi.
22 Biroz vaqt o'tgach, Ibrohim xotini Soraga: «Men borib o'g'lim Ismoilni ko'raman, chunki uni ko'rishni juda xohlayman, chunki uni anchadan beri ko'rmagan edim», dedi.
23 Ibrohim o'g'li Ismoilni qidirib topish uchun tuyalaridan biriga minib, sahroga yo'l oldi. U cho'lda chodirda yashayotganini va bor mol-mulkini unga tegishli bo'lganini eshitdi.
24 Ibrohim cho'lga yo'l oldi. U tush paytida Ismoilning chodiriga yetib bordi va Ismoildan so'radi. U Ismoilning xotinini bolalari bilan chodirda o'tirgan holda topdi, eri va onasi esa ular bilan birga emas edi.
25 Ibrohim Ismoilning xotinidan: — Ismoil qayerga ketdi? — deb soʻradi. U: — U dalaga ov qilgani ketdi, Ibrohim esa hali ham tuyaga minib olgan edi, chunki u xotini Soraga tuyadan tushmasligiga qasam ichganidek, yerga tushmadi, — dedi.
26 Ibrohim Ismoilning xotiniga: — Qizim, menga ozgina suv ber, ichay, chunki yoʻldan charchadim, — dedi.
27 Ismoilning xotini Ibrohimga: «Bizda na suv bor, na non bor», – dedi. U chodirda oʻtirib, Ibrohimni payqamadi, undan kimligini ham soʻramadi.
28 Lekin u chodirda bolalarini urib, ularni la'natlardi, shuningdek, eri Ismoilni ham la'natlab, uni haqorat qildi. Ibrohim Ismoilning xotinining bolalariga aytgan so'zlarini eshitib, juda g'azablandi va norozi bo'ldi.
29 Ibrohim ayolni chodirdan chiqib kelishga chaqirdi. Ayol kelib, Ibrohimning ro'parasida turdi, chunki Ibrohim hali ham tuyada edi.
30 Ibrohim Ismoilning xotiniga dedi: — Ering Ismoil uyga qaytganda, unga mana bu soʻzlarni ayt:
31 Filistlar yurtidan kelgan juda chol sizni qidirib bu yerga keldi. Uning qiyofasi va qomati shunday edi. Men undan kimligini so'ramadim. Siz bu yerda yo'qligingizni ko'rib, u menga gapirdi: "Ering Ismoil qaytib kelganida, bu odam: "Uyga qaytganingizda, chodiringizning shu mixini qoqib, o'rniga boshqa mix qo'ying", dedi.
32 Ibrohim ayolga bergan ko'rsatmalarini tugatib, tuyaga minib uyiga jo'nab ketdi.
33 Shundan keyin Ismoil onasi bilan ovdan qaytib, chodirga qaytdi. Xotini unga shunday dedi:
34 Filistlar yurtidan bir chol sizni qidirgani keldi, uning qiyofasi va qomati shunday edi. Men undan kimligini so'ramadim. Siz uyda yo'qligingizni ko'rib, u menga: "Ering uyga qaytganda, chol shunday deydi: "Bu yerga o'rnatgan chodiringning mixini qoqib, o'rniga boshqa mix qo'y", dedi.

35 Ismoil xotinining so'zlarini eshitib, bu uning otasi ekanligini va xotini uni hurmat qilmasligini bildi.
36 Ismoil otasining xotiniga aytgan so'zlarini tushundi va Ismoil otasining gapiga quloq soldi. Ismoil o'sha ayolni tashlab ketdi.
37 Shundan keyin Ismoil Kan'on yurtiga bordi va boshqa xotin oldi. Uni o'zi yashagan chodiriga olib keldi.
38 Uch yildan keyin Ibrohim: «Men yana borib, o‘g‘lim Ismoilni ko‘raman, chunki uni anchadan beri ko‘rmagan edim», – dedi.
39 U tuyasiga minib, cho'lga yo'l oldi va peshin paytida Ismoilning chodiriga yetib keldi.
40 U Ismoilni so'radi. Xotini chodirdan chiqib: — Hazratim, u bu yerda yo'q, chunki u dalaga ov qilish va tuyalarni boqish uchun ketgan, — dedi. Ayol Ibrohimga: — Hazratim, chodirga kirib, bir burda non yeb qo'y, chunki yo'ldan charchagan bo'lishing kerak, — dedi.
41 Ibrohim unga: «Men yo‘limni davom ettirishga shoshilayotganim uchun to‘xtamayman, lekin menga ozgina suv bering, chunki chanqadim», dedi. Ayol shoshilib chodirga yugurib kirdi. Ibrohimga suv va non olib kelib, uni oldiga qo‘ydi va uni ovqat yeyishni iltimos qildi. U yeb-ichdi va yuragi taskin topdi va o‘g‘li Ismoilni duo qildi.
42 U ovqatini tugatib, Egamizni duo qildi va Ismoilning xotiniga: «Ismoil uyga qaytgach, unga mana bu so'zlarni ayt», dedi.
43 Filistlar yurtidan kelgan juda chol bu yerga kelib, sendan so'radi, sen esa bu yerda yo'q eding. Men unga non va suv olib chiqdim, u yeb-ichdi va yuragi taskin topdi.
44 U menga shunday dedi: “Ering Ismoil uyga kelganida, unga: “Chodiringning mixi juda yaxshi, uni chodirdan olib tashlama”, deb ayt.
45 Ibrohim ayolga ko'rsatma berib bo'lgach, Filistlar yurtiga, uyiga jo'nab ketdi. Ismoil chodiriga kelganida, xotini uni kutib olish uchun quvonch va shodlik bilan chiqdi.
46 Ayol unga: «Filistlar yurtidan bir chol kelibdi, uning qiyofasiga shunday qaradi. U sendan so‘radi, sen esa bu yerda yo‘q eding, shuning uchun men non va suv olib chiqdim, u yeb-ichdi va yuragi taskin topdi», – dedi.
47 U menga shunday dedi: “Ering Ismoil uyga kelganida, unga: “Chodiringning mixi juda yaxshi, uni chodirdan olib tashlama”, deb ayt.
48 Ismoil bu uning otasi ekanligini va xotini uni hurmat qilganini bildi va Egamiz Ismoilga baraka berdi.

22-BOB

1 Shundan keyin Ismoil o'rnidan turib, xotinini, bolalarini, chorvasini va bor mol-mulkini olib, u yerdan jo'nab, Filistlar yurtiga, otasining oldiga ketdi.
2 Ibrohim o'g'li Ismoilga Ismoilning birinchi xotini bilan bo'lgan bitimini, u qilgan ishlarni aytib berdi.
3 Ismoil va uning o'g'illari Ibrohim bilan o'sha yurtda uzoq vaqt birga bo'lishdi. Ibrohim Filistlar yurtida uzoq vaqt yashadi.
4 Kunlar o'tib, yigirma olti yilga yetdi. Shundan keyin Ibrohim o'z xizmatkorlari va barcha mol-mulki bilan Filistlar yurtidan uzoqqa ko'chib o'tdi. Ular Xevronga yaqinlashib, u yerda qolishdi. Ibrohimning xizmatkorlari suv quduqlari qazishdi. Ibrohim va uning barcha mol-mulki suv bo'yida yashashdi. Filistlar shohi Abumalekning xizmatkorlari Ibrohimning xizmatkorlari yer chetida suv quduqlari qaziganliklari haqidagi xabarni eshitishdi.
5 Ular kelib, Ibrohimning xizmatkorlari bilan janjallashib, qazigan katta quduqni o'g'irlab ketishdi.
6 Filistlar shohi Abumalek bu voqeani eshitib, lashkarboshisi Fixol va yigirma kishisi bilan Ibrohimning oldiga bordi. Abumalek Ibrohimga xizmatkorlari haqida gapirdi. Ibrohim xizmatkorlari uni talon-taroj qilgan quduq uchun Abumalekni tanbeh berdi.
7 Shunda Abumalek Ibrohimga dedi: — Butun yer yuzini yaratgan Xudovand shon-sharaf bilan qasam ichamanki, men qullarimning sizning qullaringizga qilgan ishlarini bugungacha eshitmaganman.
8 Ibrohim yettita urg‘ochi qo‘zini olib, Abumalekka berdi va: «Iltimos, bularni qo‘limdan ol, toki bu quduqni men qaziganimga guvohlik bersin», dedi.
9 Abumalek Ibrohim bergan yettita urg'ochi qo'zini oldi, chunki u unga ko'p miqdorda qoramol va podalarni ham bergan edi. Abumalek Ibrohimga quduq haqida qasam ichdi. Shuning uchun u bu quduqni Beersheba deb atadi, chunki u yerda ikkalasi ham qasam ichdilar.
10 Ikkovlari Beershevada ahd tuzdilar. Abumalek lashkarboshisi Fixol va barcha odamlari bilan birga Filistlar yurtiga qaytib ketdi. Ibrohim va uning barcha qarindoshlari Beershevada yashab, uzoq vaqt o'sha yurtda yashadilar.
11 Ibrohim Beershebada katta bir bog‘ ekdi va yerning to‘rt tomoniga qaragan to‘rtta darvoza yasab, u yerda uzumzor barpo qildi. Agar yo‘lovchi Ibrohimning oldiga kelsa, u yo‘lidagi istalgan darvozadan kirib, o‘sha yerda qolib, yeb-ichib, to‘yib ketardi. Keyin esa ketib qolardi.
12 Chunki Ibrohimning xonadoni har kuni uning xonadoniga kelib, yeb-ichgan, o'tib ketgan va qayta tug'ilgan odamlar uchun doim ochiq edi.
13 Ibrohimning uyiga och qolgan har bir kishiga non berib, u yeb-ichar va to'yardi. Uyiga yalang'och kelgan har bir kishiga xohlagan kiyimlarini kiygizar, kumush va oltin berar va uni yer yuzida yaratgan Egamizni unga tanirardi. Ibrohim butun umri davomida shunday qilardi.
14 Ibrohim, uning o'g'illari va barcha qarindoshlari Beershevada yashadilar va u Xevrongacha chodirini tikdi.
15 Ibrohimning ukasi Naxor, otasi va ularning barcha mol-mulki Horonda yashardi, chunki ular Ibrohim bilan Kan'on yurtiga kelishmagan edi.
16 Naxordan ham o'g'illar tug'ildi. Milka ularni Ibrohimning xotini Soraning singlisi, Xaronning qizi edi.
17 Uning tug'ilgan farzandlarining ismlari: Uz, Buz, Kemuel, Kesed, Xazo, Pildash, Tidlaf va Betuel. Milkaning Ibrohimning ukasi Naxo'rga tug'ib bergan sakkizta o'g'li shulardir.
18 Naxorning Reumah ismli bir kanizagi bor edi. U Naxorga to'rtta o'g'il tug'ib berdi: Zebax, Gaxash, Taxash va Maaxa.
19 Naxo‘rning qizlaridan tashqari o‘n ikki o‘g‘li bor edi. Ularning Xoronda tug‘ilgan farzandlari ham bor edi.
20 Naxo‘rning to‘ng‘ich o‘g‘li Uzning o‘g‘illari Abi, Xaref, Gadin, Melus va ularning singlisi Debora edi.
21 Buzning o'g'illari Beraxel, Naamat, Sheva va Madonu edi.

22 Kemuelning o'g'illari Oram va Raxob edi.
23 Kesedning o'g'illari Anamlex, Meshay, Benon va Yifiy; Xazoning o'g'illari esa Pildash, Mexi va Ofer edi.
24 Pildashning o'g'illari Arud, Xammum, Mered va Molox edi.
25 Tidlafning o'g'illari Mushan, Kushan va Mutzi edi.
26 Betuelning o'g'illari Sexar, Lobon va ularning singlisi Rivqo edi.
27 Naxorning Xoronda tug'ilgan avlodlari mana shulardir; Kemuelning o'g'li Oram va uning ukasi Rexob Xorondan chiqib, Furot daryosi bo'yida bir vodiy topdilar.
28 Ular u yerda shahar qurdilar va shaharga Oram o'g'li Pethorning nomi bilan nom berishdi. Bu nom bugungi kungacha Oram Naxeraim deb ataladi.
29 Kesed avlodlari ham o‘zlari uchun joy topish uchun borib, Shinar yerining ro‘parasida bir vodiy topib, u yerda joylashdilar.
30 Ular u yerda o‘zlariga shahar qurdilar va bu shaharni otalarining nomi bilan Kesed deb atashdi. Bu yer bugungi kungacha Kasdim yurtidir. Kasdimlar o‘sha yurtda yashab, serhosil bo‘lib, juda ko‘payib ketishdi.
31 Naxor va Ibrohimning otasi Terah qarigan chog'ida Pelila ismli boshqa xotin oldi. U homilador bo'lib, unga o'g'il tug'di. Terah uning ismini Zo'ba qo'ydi.
32 Zoba tug'ilgandan keyin Terah yigirma besh yil yashadi.
33 Terah o'sha yili, ya'ni Ibrohim o'g'li Ishoq tug'ilganining o'ttiz beshinchi yilida vafot etdi.
34 Terah ikki yuz besh yosh umr ko'rdi va Horonda dafn qilindi.
35 Terah o'g'li Zoba o'ttiz yoshida o'g'illari Oram, Axlis va Merikni tug'di.
36 Terahning nabirasi Zoba o'g'li Oramning uchta xotini bor edi va u o'n ikki o'g'il va uch qiz tug'di; Egamiz Zoba o'g'li Oramga boylik, mol-mulk, ko'plab qoramol, qo'y va podalarni berdi va bu odam juda ko'payib ketdi.
37 Zoba o'g'li Oram, uning ukasi va butun xonadoni Horondan jo'nab, o'zlari uchun joy topish uchun yo'lga tushishdi, chunki ularning mulki Horonda qolish uchun juda katta edi; chunki ular aka-ukalari Naxorning o'g'illari bilan birga Horonda to'xtay olmadilar.
38 Zoba o'g'li Oram aka-ukalari bilan birga yo'lga chiqdi. Ular sharqiy hududdagi uzoqdagi vodiyni topib, o'sha yerda joylashdilar.
39 Ular u yerda shahar qurib, uni to'ng'ich akalarining ismi bilan Oram deb atashdi; bu bugungi kungacha Oram Zoba deb ataladi.
40 O'sha kunlarda Ibrohimning o'g'li Ishoq ulg'ayib ulg'aygan edi. Otasi Ibrohim unga Xudovandni tanib-bilish uchun Xudovand yo'lini o'rgatdi va Xudovand u bilan edi.
41 Ishoq o'ttiz yetti yoshga to'lganda, ukasi Ismoil u bilan chodirda aylanib yurgan edi.
42 Ismoil o'zi bilan Ishoqqa maqtanib: “Egamiz otamga bizni sunnat qilishni aytganda, men o'n uch yoshda edim”, dedi. Men otamga aytgan Egamizning so'zini qildim va jonimni Egamizga bag'ishladim, otamga buyurgan so'zini buzmadim.
43 Ishoq Ismoilga javoban dedi: — Nimaga sen menga bu bilan maqtanyapsan? Egamiz senga buyurgan tanangdan olgan ozgina tanang bilan?
44 Otam Ibrohimning Xudosi — Xudovand shohid, agar Egam otamga: “O‘g‘ling Ishoqni olib, menga qurbonlik keltir”, desa, men bundan tortinmayman, balki xursandchilik bilan rozi bo‘laman.
45 Egamiz Ishoqning Ismoilga aytgan so'zini eshitdi va bu Egamizga ma'qul keldi. U bu masalada Ibrohimni sinab ko'rishga qaror qildi.
46 Xudoning o'g'illari kelib, Egamizning oldida turishgan kun keldi, shayton ham Xudoning o'g'illari bilan birga Egamizning oldida keldi.
47 Shunda Egamiz Shaytonga: «Qayerdan kelding?» — deb so‘radi. Shayton esa Egamizga javoban: «Yer yuzida aylanib yurishdan, u yerda yuqoriga va pastga yurishdan», — dedi.
48 Shunda Egamiz Shaytonga: «Yer yuzidagi barcha o‘g‘illar haqida menga nima deysan?» — dedi. Shayton esa Egamizga javoban: «Men yer yuzidagi barcha o‘g‘illarning senga xizmat qilishini va sendan biror narsa so‘rashganda seni eslashlarini ko‘rdim», — dedi.
49 Sen ularga Sendan talab qilgan narsani berganingda, ular xotirjam o'tirishadi, Seni tark etishadi va Seni endi eslamaydilar.
50 Terah o'g'li Ibrohimni ko'rdingizmi? U dastlab farzand ko'rmagan edi. U sizga xizmat qilgan, qayerga borsa ham sizga qurbongohlar qurgan, ularga qurbonliklar keltirgan va Sening ismingni yer yuzidagi barcha o'g'illarga doimo e'lon qilgan.
51 Endi o'g'li Ishoq tug'ilgandan keyin u seni tashlab ketdi, butun yurt aholisi uchun katta ziyofat uyushtirdi va Egamizni unutdi.
52 Chunki u qilgan barcha ishlari orasida sizga na qurbonlik keltirdi: na kuydiriladigan qurbonlik, na tinchlik qurbonligi, na mol, na qo'y, na echki, o'g'li sutdan ajratilgan kuni so'ygan barcha narsalarini.
53 O'g'li tug'ilganidan to hozirgacha, o'ttiz yetti yil davomida, u sizning oldingizda qurbongoh qurmadi va sizga hech qanday qurbonlik keltirmadi, chunki u sizdan so'raganini berganingizni ko'rib, sizni tark etdi.
54 Shunda Xudovand Shaytonga dedi: “Mening xizmatkorim Ibrohimga shunday qaradingmi? Chunki yer yuzida unga o‘xshagan hech kim yo‘q. Mening oldimda mukammal va solih, Xudodan qo‘rqadigan va yomonlikdan qochadigan odam yo‘q. Hayotim haqi, agar men unga: “O‘g‘ling Ishoqni mening oldimga olib kel”, desam, u uni mendan ayamas edi. Agar men unga qo‘ylari yoki podalaridan kuydiriladigan qurbonlik keltirishni aytsam, undan ham battarroq bo‘lardi.
55 Shayton Xudovandga javoban dedi: — Unda endi Ibrohimga aytganingdek gapir, shunda u bugun gunoh qilib, so'zlaringdan voz kechmasligini ko'rasan.

23-BOB

1 O'sha paytda Egamizning so'zi Ibrohimga ayon bo'ldi. U unga: «Ibrohim», dedi. U: «Men shu yerdaman», – dedi.
2 U unga dedi: — Endi o‘g‘lingni, sevgan yagona o‘g‘ling Ishoqni olib, Moriah yurtiga bor. U yerda senga ko‘rsatiladigan tog‘lardan birida uni kuydiriladigan qurbonlik sifatida keltir, chunki u yerda bulutni va Egamizning ulug‘vorligini ko‘rasan.
3 Ibrohim o'zicha: “O'g'lim Ishoqni onasi Soradan qanday ajratib, Xudovand oldida kuydiriladigan qurbonlik qilish uchun olib kelaman?” deb o'yladi.

4 Ibrohim chodirga kirib, xotini Soraning oldida o'tirdi va unga quyidagi so'zlarni aytdi:
5 O'g'lim Ishoq ulg'aygan va u anchadan beri Xudosiga xizmat qilishni o'rganmagan. Endi ertaga men uni Somning oldiga va uning o'g'li Eberni olib kelaman. U yerda u Xudoning yo'llarini o'rganadi, chunki ular unga Xudoni bilishni o'rgatadi, shuningdek, u doimo Xudoga ibodat qilganda, U unga javob berishini biladi, shuning uchun u yerda u Xudosi Xudoga xizmat qilish yo'lini biladi.
6 Sora dedi: — Yaxshi gap aytdingiz. Bor, hazratim, aytganingizni qiling. Lekin uni mendan uzoqlashtirmang, u yerda uzoq qolmasin, chunki mening jonim uning qalbida bog'langan.
7 Ibrohim Soraga: «Qizim, keling, Xudoyimiz Egamizga ibodat qilaylik, U bizga yaxshilik qilsin», dedi.
8 Sora o'g'li Ishoqni olib, tun bo'yi u bilan qoldi. Sora uni o'pdi, quchoqladi va ertalabgacha unga ko'rsatmalar berdi.
9 U unga: «Ey o‘g‘lim, jonim sendan qanday ajralishi mumkin?» — dedi. U baribir uni o‘pdi va quchoqladi va Ibrohimga u haqida ko‘rsatmalar berdi.
10 Sora Ibrohimga dedi: — Ey hazratim, o‘g‘lingga ehtiyot bo‘l, unga ko‘z tik, chunki mening undan boshqa o‘g‘lim ham, qizim ham yo‘q.
11 Uni tashlab ketma. Agar och bo'lsa, unga non ber, chanqagan bo'lsa, suv ichib ber. Uni piyoda yurishga ham, quyoshda o'tirishga ham yo'l qo'yma.
12 Uni yolg'iz yo'lda qo'yib yubormang, xohlagan narsasidan majburlamang, balki u sizga aytganini qiling.
13 Sora tun bo'yi Ishoq uchun achchiq-achchiq yig'ladi va ertalabgacha unga ko'rsatmalar berdi.
14 Ertalab Sora uyida bor kiyimlar orasidan juda chiroyli va chiroyli libosni tanlab oldi. Bu liboslarni Abumalek unga bergan edi.
15 U o'g'li Ishoqqa salla kiydirdi, boshiga salla o'radi, sallaning tepasiga qimmatbaho tosh qo'ydi va ularga yo'l uchun oziq-ovqat berdi. Ular jo'nab ketishdi. Ishoq otasi Ibrohim bilan birga ketdi. Xizmatkorlaridan ba'zilari ularni yo'ldan kuzatib qo'yish uchun ularga hamroh bo'lishdi.
16 Sora ular bilan birga chiqib, ularni kuzatib qo'yish uchun yo'lda kuzatib bordi. Ular unga: «Choydirga qayt», – deyishdi.
17 Sora o'g'li Ishoqning so'zlarini eshitib, achchiq-achchiq yig'ladi, eri Ibrohim ham u bilan birga yig'ladi, o'g'illari ham ular bilan birga qattiq yig'ladi; ular bilan birga borganlar ham qattiq yig'lashdi.
18 Sora o'g'li Ishoqni ushlab, bag'riga bosdi, uni quchoqlab, birga yig'layverdi. Sora: «Kim biladi, bundan keyin seni yana ko'ramanmi?» – dedi.
19 Ular hali ham birga yig'lashdi. Ibrohim, Sora, Ishoq va yo'lda ularga hamroh bo'lganlarning hammasi ular bilan birga yig'lashdi. Shundan keyin Sora o'g'lining yonidan yuz o'girib, achchiq-achchiq yig'ladi. Uning barcha erkak va xizmatkorlari u bilan birga chodirga qaytishdi.
20 Ibrohim o'g'li Ishoq bilan birga Xudovand buyurganidek, uni qurbonlik qilish uchun olib kelish uchun bordi.
21 Ibrohim o‘zi bilan ikki yigitini — Hojar o‘g‘li Ismoilni va xizmatkori Eliazarni olib, ular bilan birga ketdi. Ular yo‘lda ketayotganlarida yigitlar o‘zaro shunday dedilar:
22 Ismoil Eliazarga dedi: — Endi otam Ibrohim Ishoq bilan birga Xudo buyurganidek, uni qurbonlik qilish uchun olib kelish uchun ketyapti.
23 Endi u qaytib kelganida, o'zidan keyin meros qilib olish uchun menga hamma mol-mulkini beradi, chunki men uning to'ng'ichiman.
24 Eliazar Ismoilga javoban dedi: — Ibrohim seni onang bilan birga tashlab ketgan ekan, senga uning mol-mulkidan hech narsa meros bo‘lmasligiga qasam ichgan ekan. U o‘zining bor-yo‘g‘ini, barcha xazinalarini kimga beradi? Faqat menga, uyida sodiq bo‘lgan, kechayu kunduz unga xizmat qilgan va mendan xohlagan hamma narsani qilgan xizmatkoriga beradi. U o‘limida bor-yo‘g‘ini menga vasiyat qiladi.
25 Ibrohim o'g'li Ishoq bilan yo'lda ketayotganida, shayton kelib, Ibrohimga juda keksa, kamtar va tavba qilgan odam qiyofasida ko'rindi. U Ibrohimga yaqinlashib, undan: «Sen ahmoqmisan yoki telbamisanki, bugun yolg'iz o'g'lingga bunday qilyapsan?» – dedi.
26 Chunki Xudo senga qarilik chog‘ingda, oxirgi kunlaringda o‘g‘il berdi. U hech qanday zo‘ravonlik qilmagani uchun bugun borib uni so‘yib, yagona o‘g‘lingning joni yer yuzidan yo‘q bo‘lib ketishini istaysanmi?
27 Bu ish Egamizdan bo'lmasligini bilmaysizmi va tushunmaysizmi? Chunki Egamiz yer yuzida odamga shunday yomonlik qila olmaydiki, unga: “Boring, bolangizni so'ying”, deyolmaydi.
28 Ibrohim buni eshitib, uni Rabbimizning yo'lidan chalg'itishga uringan shaytonning so'zi ekanligini bildi, lekin Ibrohim shaytonning ovoziga quloq solmadi va Ibrohim uni tanbeh berib, u ketib qoldi.
29 Shayton qaytib kelib, Ishoqning oldiga keldi va u Ishoqqa kelishgan va ko'zga ko'ringan yigit qiyofasida ko'rindi.
30 U Ishoqqa yaqinlashib, unga dedi: — Bugun ahmoq otang seni bekorga so'yishga olib borayotganini bilmaysanmi va tushunmaysanmi?
31 Endi, o'g'lim, unga quloq solma va e'tibor berma, chunki u ahmoq chol. Sening aziz joning va go'zal qiyofang yer yuzidan yo'q bo'lib ketmasin.
32 Ishoq buni eshitib, Ibrohimga: «Otajon, bu odamning gaplarini eshitdingizmi? U shunday dedi», – dedi.
33 Ibrohim o'g'li Ishoqqa javob berib: «Undan ehtiyot bo'l, uning so'zlariga quloq solma, unga e'tibor berma, chunki u shayton, bugun bizni Xudoning amrlaridan chalg'itishga harakat qilmoqda», – dedi.
34 Ibrohim hali ham shaytonga tanbeh berdi, shayton esa ulardan uzoqlashdi. Ularni yengib chiqa olmasligini ko'rib, ulardan yashirindi va yo'lda ularning oldidan o'tib ketdi. Yo'lda katta irmoqqa aylandi. Ibrohim, Ishoq va uning ikki yigiti o'sha joyga yetib kelishdi va ular ulkan suvlar kabi katta va kuchli irmoqni ko'rishdi.
35 Ular soylikka kirib, undan o'tishdi. Suv dastlab ularning oyoqlariga yetdi.
36 Ular soyning tubiga kirishdi va suv ularning bo'yinlariga yetdi va hamma suvdan qo'rqib ketdi; Ular soydan o'tayotganlarida, Ibrohim o'sha joyni tanidi va u yerda ilgari suv yo'qligini bildi.
37 Ibrohim o'g'li Ishoqqa dedi: — Men bu yerda na ariq, na suv borligini bilaman. Shuning uchun bu shayton bizni bugun Xudoning amrlaridan chalg'itish uchun bularning hammasini bizga qilyapti.

38 Ibrohim unga tanbeh berib: «Ey shayton, Xudo seni jazolasin, bizdan uzoqlash, chunki biz Xudoning amrlariga amal qilamiz», – dedi.
39 Shayton Ibrohimning ovozidan qo'rqib, ulardan uzoqlashdi va bu joy avvalgidek quruqlikka aylandi.
40 Ibrohim Is'hoq bilan birga Xudo aytgan joyga bordi.
41 Uchinchi kuni Ibrohim boshini ko'tarib, uzoqdan Xudo unga aytgan joyni ko'rdi.
42 Unga yerdan osmongacha cho'zilgan olov ustuni va tog'da ulug'vor bulut ko'rindi. Bulutda Egamizning ulug'vorligi ko'rindi.
43 Ibrohim Ishoqqa dedi: — O‘g‘lim, biz uzoqdan ko‘rib turgan tog‘da men ko‘rib turgan narsani ko‘ryapsanmi?
44 Ishoq otasiga javoban dedi: — Men olov ustuni va bulutni ko‘ryapman, bulut ustida esa Xudovandning ulug‘vorligi ko‘rinib turibdi.
45 Ibrohim o'g'li Ishoqni kuydiriladigan qurbonlik sifatida Xudovand qabul qilganini bildi.
46 Ibrohim Eliezerga va uning o'g'li Ismoilga dedi: — Sizlar ham uzoqdagi tog'da ko'rib turganimizni ko'ryapsizlarmi?
47 Ular javob berib: «Biz yer yuzidagi boshqa tog‘lardan boshqa hech narsani ko‘rmayapmiz», – dedilar. Ibrohim ularning Xudovand tomonidan qabul qilinmaganini bilardi. Ibrohim ularga: «Men va o‘g‘lim Ishoq narigi tog‘ga borib, Xudovandga sajda qilib, keyin sizlarning oldingizga qaytib kelgunimizcha, eshak bilan shu yerda qolinglar», – dedi.
48 Ibrohim buyurganidek, Eliazar bilan Ismoil o'sha yerda qolishdi.
49 Ibrohim kuydiriladigan qurbonlik uchun o'tin olib, o'g'li Ishoqning ustiga qo'ydi, olov va pichoqni oldi va ikkalasi ham o'sha joyga borishdi.
50 Ular ketayotganlarida, Ishoq otasiga: «Mana, men olov va o‘tinni ko‘rib turibman, Egamiz oldida kuydiriladigan qurbonlik qo‘zisi qayerda?» – dedi.
51 Ibrohim o'g'li Ishoqqa javob berib: «Xudo seni qo'zi o'rniga mukammal kuydiriladigan qurbonlik qilish uchun tanladi, o'g'lim», dedi.
52 Ishoq otasiga: «Egamiz senga aytgan hamma narsani quvonch va shodlik bilan bajaraman», – dedi.
53 Ibrohim yana o'g'li Ishoqqa dedi: — Bu borada qalbingda biron bir fikr yoki niyat bormi? Aytgin, o'g'lim, iltimos qilaman, buni mendan yashirma.
54 Ishoq otasi Ibrohimga javob berib dedi: — Ey otajon, Xudovand tirik va joning tirik ekan, qasamki, yuragimda U sizga aytgan so'zdan o'ngga ham, chapga ham og'ishimga sabab bo'ladigan hech narsa yo'q.
55 Bunda na oyoq-qo'lim, na mushak qimirlamadi yoki qimirlamadi, yuragimda bu haqda biron bir fikr yoki yomon niyat yo'q.
56 Lekin men bu borada xursand va xursandman va aytaman: "Bugun meni O‘zining oldida kuydiriladigan qurbonlik qilish uchun tanlagan Egamizga hamdu sanolar bo‘lsin".
57 Ibrohim Ishoqning so'zlaridan juda xursand bo'ldi va ular yo'llarini davom ettirib, Xudovand aytgan joyga kelishdi.
58 Ibrohim o'sha yerda qurbongoh qurish uchun yaqinlashdi. Ibrohim yig'layotgan edi. Ishoq esa qurbongohni qurib bo'lguncha tosh va ohak oldi.
59 Ibrohim yog'ochni olib, o'zi qurgan qurbongoh ustiga qo'ydi.
60 U o'g'li Ishoqni olib, qurbongohdagi o'tin ustiga qo'yib, Egamiz oldida kuydiriladigan qurbonlik sifatida so'yish uchun uni bog'ladi.
61 Ishoq otasiga: «Meni mahkam bog‘lab, qurbongohga qo‘ygin, toki men orqamga burilib, qimirlamay, pichoqning ta'siridan qutulib, kuydiriladigan qurbonlikni bulg‘amay qolay», dedi. Ibrohim shunday qildi.
62 Ishoq hali ham otasiga dedi: — Ey otajon, meni so‘yib, qurbonlik qilib kuydirib qo‘yganingizdan keyin, kulimdan qolganini olib, onam Soraga olib keling va unga: "Bu Ishoqning yoqimli hidi", deb ayting. Lekin agar u quduq yonida yoki biron bir balandlikda o‘tirsa, bu haqda unga aytmang, aks holda u mening orqamdan jonini berib o‘ladi.
63 Ibrohim Ishoqning so'zlarini eshitib, ovozini baland ko'tarib yig'ladi. Ishoq bu so'zlarni aytganda, Ibrohimning ko'z yoshlari o'g'li Ishoqqa oqdi. Ishoq achchiq-achchiq yig'ladi va otasiga: «Ey ota, shoshiling va Xudoyimiz Xudo sizga buyurganidek, Uning irodasini men bilan bajaring», dedi.
64 Ibrohim va Ishoqning qalblari Egamiz ularga amr etgan bu narsadan xursand bo'ldilar; lekin ko'zlar achchiq-achchiq yig'ladi, yurak esa quvondi.
65 Ibrohim o'g'li Ishoqni bog'lab, uni qurbongohga, o'tin ustiga qo'ydi. Ishoq bo'ynini otasining oldida qurbongohga cho'zdi. Ibrohim esa o'g'lini Egamiz oldida kuydiriladigan qurbonlik sifatida so'yish uchun pichoqni olish uchun qo'lini uzatdi.
66 O'sha paytda rahm-shafqat farishtalari Egamizning huzuriga kelib, Ishoq haqida unga shunday dedilar:
67 0 Ey Rabbim, Sen osmonda va yerda yaratgan barcha narsalar ustidan rahmdil va rahmdil Shohsan va ularning barchasini qo'llab-quvvatlaysan; shuning uchun quling Ishoq o'rniga to'lov va najot bergin, bugun Sening amrlaringni bajarayotgan Ibrohim va uning o'g'li Ishoqqa rahm-shafqat va rahm-shafqat ko'rsatgin.
68 Ey Rabbim, quling Ibrohim o'g'li Ishoqning hayvon kabi so'yilishga bog'langanini ko'rdingmi? Endi ularga rahm qilgin, ey Rabbim.
69 O'sha paytda Xudovand Ibrohimga zohir bo'lib, osmondan unga nido qildi: "Yigitga qo'l qo'yma, unga hech narsa qilma. Endi bilamanki, sen bu ishni qilib, yagona o'g'lingni mendan ayamay, Xudodan qo'rqyapsan."
70 Ibrohim boshini ko'tarib qaradi va bir qo'chqor shoxlari bilan chakalakzorga ilinib qolganini ko'rdi. Bu qo'chqorni Parvardigor Xudo yer bilan osmonni yaratgan kuni yer yuzida yaratgan edi.
71 Chunki Egamiz o'sha kundan boshlab bu qo'chqorni Ishoq o'rniga kuydiriladigan qurbonlik qilish uchun tayyorlagan edi.
72 Bu qo'chqor Ibrohimga yaqinlashayotgan edi, shayton uni ushlab oldi va shoxlarini chakalakzorga o'rab oldi, toki Ibrohim Ibrohimga yaqinlashib, o'g'lini o'ldirsin.
73 Ibrohim qo'chqorning unga yaqinlashayotganini va shayton uni ushlab turganini ko'rib, uni olib kelib, qurbongoh oldiga olib keldi. O'g'li Ishoqni bog'lab qo'ydi va qo'chqorni uning o'rniga qo'ydi. Ibrohim qo'chqorni qurbongohda so'yib, o'g'li Ishoqning o'rniga qurbonlik qildi.

74 Ibrohim qo'chqorning qonidan qurbongohga sepib: «Bu mening o'g'limning o'rniga qo'yilgan qurbonlikdir. Bugun Xudovand oldida o'g'limning qoni deb hisoblansin», – dedi.
75 Ibrohim qurbongoh yonida qilgan barcha ishlarini aytib, shunday der edi: “Bu mening o‘g‘limning o‘rnida, bugun o‘g‘limning o‘rnida Xudovand oldida e’tirof etilsin”. Ibrohim qurbongoh yonidagi barcha xizmatni tugatdi va xizmat Xudovand oldida qabul qilindi va go‘yo Ishoqdek qabul qilindi. Xudovand o‘sha kuni Ibrohim va uning avlodlariga baraka berdi.
76 Shayton Soraning oldiga bordi va u unga juda kamtar va muloyim chol qiyofasida ko'rindi. Ibrohim esa hali ham Xudovand oldida kuydiriladigan qurbonlik bilan band edi.
77 U unga: «Bugun Ibrohimning yagona o'g'lingiz bilan qilgan barcha ishlarini bilmaysizmi?» dedi. U Ishoqni olib, qurbongoh qurdi va uni o'ldirdi va qurbongohda qurbonlik qildi. Ishoq otasining oldida yig'lab yig'ladi, lekin u unga qaramadi va unga rahm qilmadi.
78 Shayton bu so'zlarni takrorladi va undan uzoqlashdi. Sora shaytonning barcha so'zlarini eshitdi va uni o'g'li bilan birga bo'lgan va kelib, unga bu narsalarni aytib bergan odam o'g'illari orasidan chiqqan chol deb tasavvur qildi.
79 Sora ovozini baland ko'tarib, o'g'li uchun achchiq-achchiq yig'ladi va o'zini yerga tashlab, boshiga tuproq sepdi va dedi: “O'g'lim, Ishoq, o'g'lim, qani endi men bugun sening o'rningga o'lsam edi”. U yig'lashda davom etdi va dedi: “Sen uchun qayg'uraman, o'g'lim, o'g'lim Ishoq, qani endi men bugun sening o'rningga o'lsam edi”.
80 U hali ham yig'lashda davom etdi va dedi: "Seni katta qilib, voyaga yetkazganimdan keyin sen uchun qayg'uraman; endi mening quvonchim sen uchun motamga aylandi, men seni sog'ingan edim va to'qson yoshimda seni tug'gunimcha Xudoga yig'lab ibodat qilgan edim; endi esa bugun pichoq va olovni qurbonlik qilish uchun xizmat qilding."
81 Lekin men o'zimni sen bilan taskinlayman, o'g'lim, bu Egamizning kalomi, chunki sen Xudoyingning amrini bajarding; chunki har bir tirik mavjudotning joni qo'lida bo'lgan Xudoyimizning kalomini kim buzishi mumkin?
82 Ey Xudoyimiz Rabbimiz, Sen adolatlisan, chunki barcha ishlaring yaxshi va solihdir; chunki men ham Sening amr etgan kalomingdan xursandman va ko'zlarim achchiq-achchiq yig'layotgan bir paytda, yuragim quvonadi.
83 Sora cho'rilaridan birining bag'riga boshini qo'ydi va u toshday qotib qoldi.
84 Shundan keyin u o'rnidan turib, Xevronga yetib borguncha hamma joyni so'rab yurdi. Yo'lda uchratganlarning hammasidan so'radi, ammo hech kim unga o'g'liga nima bo'lganini ayta olmadi.
85 U xizmatkorlari va erkak xizmatkorlari bilan Xevron deb ataluvchi Qireat-Arba shahriga keldi va o'g'li haqida so'radi. U o'sha yerda qoldi, xizmatkorlaridan bir nechtasini Ibrohim Ishoq bilan qayerga ketganini so'rash uchun yubordi. Ular Ibrohimni Som va Iberning uyida qidirishdi, ammo uni topa olishmadi. Ular butun yurtni qidirdilar, ammo Ibrohim u yerda yo'q edi.
86 Mana, shayton Soraning oldiga chol qiyofasida keldi va uning oldida turdi va unga: «Men senga yolg'on gapirdim, chunki Ibrohim o'g'lini o'ldirmadi va u ham o'lmadi», dedi. U bu so'zni eshitgach, o'g'li tufayli shunchalik xursand bo'ldiki, joni quvonchdan chiqib ketdi; u vafot etdi va o'z xalqiga qo'shildi.
87 Ibrohim xizmatini tugatgandan so'ng, o'g'li Ishoq bilan yigitlari oldiga qaytib keldi. Ular birga o'rnidan turib, Beershebaga yo'l olishdi va uylariga qaytishdi.
88 Ibrohim Sorani qidirdi, lekin topa olmadi. U haqida so'radi. Ular unga: «U sizlar borgan joydan sizlarni qidirish uchun Xevronga borgan», – deyishdi. Chunki unga shunday xabar berilgan edi.
89 Ibrohim bilan Ishoq Xevronga, uning oldiga borishdi va uning o'lganini ko'rib, ovozlarini baland ko'tarib, achchiq-achchiq yig'lashdi. Ishoq onasining yuziga yiqilib, uning ustida yig'ladi va dedi: "Oyim, onam, meni qanday qilib tashlab ketding va qayerga ketding?" Oyim, meni qanday qilib tashlab ketding!
90 Ibrohim bilan Ishoq qattiq yig'lashdi, barcha xizmatkorlari esa Sora uchun ular bilan birga yig'lashdi va u uchun qattiq va motam tutishdi.

24-BOB

1 Soraning umri bir yuz yigirma yetti yil bo'ldi va Sora vafot etdi. Ibrohim xotini Sorani dafn qilish uchun dafn qilish joyini izlash uchun o'rnidan turdi va u yerda yashovchi Xet o'g'illariga borib dedi:
2 Men sizning yurtingizda musofir va musofirman. Menga yurtingizda dafn qilish uchun mulk bering, toki marhumimni ko'z o'ngimda dafn qilay.
3 Xet xalqi Ibrohimga: «Mana, yer sizning oldingizda, marhumingizni bizning eng yaxshi qabrlarimizga dafn qiling, chunki hech kim sizni marhumingizni dafn qilishdan qaytarmaydi», – dedi.
4 Ibrohim ularga dedi: — Agar bunga rozi bo‘lsangizlar, borib, Zo‘xar o‘g‘li Efrondan iltimos qilinglar. U menga dalasining chetidagi Maxpela g‘orini berishini so‘ranglar. Men uni undan xohlagan narsasiga sotib olaman.
5 Efron Xet xalqi orasida yashadi. Ular borib, uni chaqirishdi. U Ibrohimning oldiga keldi. Efron Ibrohimga: «Mana, qulingning nimaiki talab qilsang, shuni qilaman», – dedi. Ibrohim: «Yo‘q, men sening g‘oring va dalangni qimmatga sotib olaman, toki u abadiy dafn qilinadigan joyga aylansin», – dedi.
6 Efron javob berdi: — Mana, dala va g‘or sizning oldingizda, xohlagan narsangizni bering. Ibrohim esa: — Men uni faqat sizning qo‘lingizdan, shahringiz darvozasidan kiradiganlarning qo‘lidan va avlodlaringizning qo‘lidan to abad to‘liq narxda sotib olaman, — dedi.
7 Efron va uning barcha aka-ukalari buni eshitib, Ibrohim Efronga va uning barcha aka-ukalariga to'rt yuz kumush tanga tortdi. Ibrohim bu bitimni yozib, to'rtta guvoh bilan tasdiqladi.
8 Guvohlarning ismlari quyidagicha: Xetlik Abishna o'g'li Amigal, Xivlik Asunax o'g'li Adixorom, Gomerlik Axiram o'g'li Abdon va Sidonlik Abudish o'g'li Baqdil.
9 Ibrohim sotib olingan buyumlar kitobini olib, xazinasiga qo'ydi. Ibrohim kitobga mana bu so'zlarni yozib qo'ydi:
10 Ibrohim Xetlik Efrondan, uning zurriyotidan, uning shahridan kelganlardan va ularning zurriyotidan sotib olgan g'or va dalani Ibrohim, uning zurriyoti va uning naslidan chiqqanlar abadiy dafn qilinadigan joy sifatida sotib

olishlari kerak edi. U bu dalaning ustiga muhr bosdi va guvohlar bilan tasdiqladi.
11 Dala, undagi g'or va u yerning hammasi Ibrohim va uning avlodlari, Xet avlodidan bo'lganlarga tegishli bo'lib, u Kan'on yurtidagi Mamrening ro'parasida, Xevronda joylashgan edi.
12 Shundan keyin Ibrohim xotini Sorani u yerga dafn qildi. Bu joy va uning barcha chegaralari Ibrohimga va uning avlodlariga dafn qilinadigan joy bo'ldi.
13 Ibrohim Sorani shohlar dafn marosimida ko'rsatilganidek, dabdaba bilan dafn qildi va u juda chiroyli va chiroyli liboslarda dafn qilindi.
14 Uning tobutida Som, uning o'g'illari Iber va Abumalek, shuningdek, Anor, Ashkol va Mamre turardi. Yurtning barcha zodagonlari uning tobutiga ergashishdi.
15 Sora bir yuz yigirma yetti yil umr ko'rdi va u vafot etdi. Ibrohim katta va og'ir motam tutdi va yetti kun motam tutdi.
16 Yurt aholisining barchasi Sora uchun Ibrohim va uning o'g'li Ishoqqa tasalli berishdi.
17 Ularning motam kunlari o'tib ketgach, Ibrohim o'g'li Ishoqni jo'natdi. U Egamizning yo'llarini va ko'rsatmalarini o'rganish uchun Som va Iberning uyiga bordi. Ibrohim u yerda uch yil qoldi.
18 O'sha paytda Ibrohim barcha xizmatkorlari bilan o'rnidan turib, Beershevaga — uylariga qaytib ketdi. Ibrohim va uning barcha xizmatkorlari Beershevada qolishdi.
19 O'sha yili Filistlar shohi Abumalek vafot etdi; u vafot etganida bir yuz to'qson uch yoshda edi; Ibrohim o'z xalqi bilan Filistlar yurtiga bordi va ular butun xonadonni va uning barcha xizmatkorlarini yupatishdi. Keyin u uyiga qaytib ketdi.
20 Abumalek vafotidan keyin Geror xalqi uning o'n ikki yoshli o'g'li Benmalikni olib, otasining o'rniga dafn qildi.
21 Ular unga otasining ismi bilan Abumalek qo'yishdi, chunki Gerorda shunday qilish odati bor edi. Abumalek otasi Abumalekning o'rniga shoh bo'lib, taxtga o'tirdi.
22 Xaron o'g'li Lut ham o'sha kunlarda, Ishoqning o'ttiz to'qqizinchi yilida vafot etdi. Lut jami bir yuz qirq yil umr ko'rib, vafot etdi.
23 Lutning qizlaridan tug'ilgan nasllari mana bulardir: to'ng'ichining ismi Mo'ab, ikkinchisining ismi Benami edi.
24 Lutning ikki o'g'li Kan'on yurtidan xotin olib, ularga farzand tug'ib berishdi. Moabning to'rt o'g'li bor edi: Ed, Mayon, Tarsus va Kanvil. Bular bugungi kungacha Moabning otalaridir.
25 Lut avlodlarining barcha oilalari qayerga borsa, o'sha yerga joylashish uchun bordilar, chunki ular serhosil va ko'payib borardi.
26 Ular borib, oʻzlari yashagan yerlarda shaharlar qurdilar va qurgan shaharlariga oʻz nomlarini berdilar.
27 Ibrohimning ukasi Terahning o'g'li Naxo'r o'sha kunlarda, Ishoqning qirqinchi yilida vafot etdi. Naxo'rning umri bir yuz yetmish ikki yil bo'lib, vafot etdi va Horonda dafn qilindi.
28 Ibrohim akasining o'lganini eshitib, juda qayg'uga botdi va u uchun ko'p kunlar motam tutdi.
29 Ibrohim uyi haqida buyruq berish uchun bosh xizmatkori Eliezerni chaqirdi. Eliezer kelib, uning oldida turdi.
30 Ibrohim unga dedi: — Mana, men qarib qoldim, qachon o'lishimni bilmayman, chunki yoshim o'tib ketdi. Endi tur, borib, o'g'limga bu yerdan, bu yurtdan, biz yashaydigan Kan'onliklarning qizlaridan xotin olma.
31 Lekin mening yurtimga, tug'ilgan joyimga boring va u yerdan o'g'limga xotin oling. Osmon va yerning Xudosi — Egamiz meni otamning uyidan olib, bu yerga olib keldi va menga: “Bu yerni sening zurriyotingga abadiy meros qilib beraman”, dedi. U sizning oldingizda farishtasini yuboradi va yo'lingizni obodonlashtiradi, toki sen mening oilamdan va otamning uyidan o'g'limga xotin topasan.
32 Xizmatkor xo'jayini Ibrohimga javoban dedi: — Mana, men sening tug'ilgan yeringga, otangning uyiga ketyapman va u yerdan o'g'lingga xotin olaman. Agar u ayol men bilan bu yerga borishni istamasa, o'g'lingni sening tug'ilgan yeringga qaytarib olib ketishim kerakmi?
33 Ibrohim unga: «Oʻgʻlimni bu yerga qaytarib olib kelma, chunki men oldida yurgan Egam farishtasini sening oldingga yuboradi va yoʻlingni oʻnglaydi», – dedi.
34 Eliazar Ibrohim buyurganidek qildi va Eliazar xo'jayini Ibrohimga bu haqda qasam ichdi. Eliazar o'rnidan turib, xo'jayinining o'nta tuyasini va xo'jayinining xizmatkorlaridan o'ntasini olib, Ibrohim o'g'li Ishoqqa xotin olish uchun Ibrohim va Naxorning shahri Horonga yo'l oldi. Ular ketishganida, Ibrohim Som va Iberning uyiga odam yubordi va ular u yerdan o'g'li Ishoqni olib kelishdi.
35 Ishoq otasining uyiga, Beershebaga qaytib keldi, Eliazar esa odamlari bilan Horonga yetib kelib, shaharda, suv havzasi yonida to'xtadi. U tuyalarini suv bo'yida cho'ktirdi va ular o'sha yerda qolishdi.
36 Ibrohimning xizmatkori Eliazar ibodat qilib dedi: “Ey xoʻjayinim Ibrohimning Xudosi! Bugun menga tez yordam yuborgin va xoʻjayinimga mehr-shafqat koʻrsatgin, xoʻjayinimning oʻgʻliga uning oilasidan xotin bergin.”
37 Egamiz Oʻz quli Ibrohim haqi Eliazarning soʻzini tingladi. U tasodifan Ibrohimning ukasi Naxorning xotini, Milkaning oʻgʻli Betuelning qizi bilan uchrashdi. Eliazar uning uyiga keldi.
38 Eliazar ularga o'zining barcha tashvishlarini, u Ibrohimning xizmatkori ekanligini aytib berdi va ular undan juda xursand bo'lishdi.
39 Hammalari bu narsani amalga oshirgan Egamizni olqishladilar va Ishoqqa Betuelning qizi Rivqoni xotinlikka berishdi.
40 Qiz juda chiroyli ko'rinishga ega edi, u bokira edi va Rivqo o'sha paytda o'n yoshda edi.
41 O'sha kecha Betuel, Lobon va uning bolalari ziyofat qilishdi. Eliazar va uning odamlari kelib, o'sha kecha u yerda yeb-ichishdi va xursand bo'lishdi.
42 Eliezer ertalab o'rnidan turib, u bilan birga bo'lgan odamlar bilan birga Betuelning butun xonadoniga: “Meni jo'natib yuboringlar, xo'jayinimning oldiga boray”, dedi. Ular o'rnidan turib, Rivqoni va uning enagasi, Uzning qizi Deborani jo'natib yuborishdi. Ular unga kumush va oltin, qullar va cho'rilar berishdi va uni duo qilishdi.
43 Ular Eliezerni odamlari bilan jo'natib yuborishdi; xizmatkorlar Rivqoni olib ketishdi va u Kan'on yurtiga, xo'jayinining oldiga qaytib ketdi.
44 Ishoq Rivqoni oldi va u uning xotini bo'ldi. Is'hoq Rivqoni chodirga olib kirdi.

45 Ishoq qirq yoshida amakisi Betuelning qizi Rivqoni xotinlikka oldi.

25-BOB

1 O'sha paytda Ibrohim qarigan chog'ida yana bir xotin oldi. Uning ismi Ketura edi, u Kan'on yurtidan edi.
2 U unga Zimron, Yoxshon, Medon, Midiyon, Ishboq va Shuaxni tug'ib berdi: oltita o'g'il. Zimronning o'g'illari Abixon, Molix va Narim edi.
3 Yoxshonning o'g'illari Sheba va Dedon, Medonning o'g'illari Amida, Yo'ab, Go'chi, Elishay va No'tax; Midiyonning o'g'illari esa Efa, Efer, Xano'x, Abida va Eldax edi.
4 Ishboqning o'g'illari Makiro, Beyodua va Tator edi.
5 Shuaxning o'g'illari Bildad, Mamdad, Munan va Meban edi; bularning barchasi kan'onlik Keturaning ibroniy Ibrohimga tug'ib bergan farzandlarining urug'lari edi.
6 Ibrohim bularning hammasini jo'natib yubordi va ularga sovg'alar berdi. Ular o'g'li Ishoqdan qochib, o'zlari yashaydigan joyga jo'nab ketishdi.
7 Ularning hammasi sharqdagi tog‘ga chiqib, o‘zlariga oltita shahar qurdilar va ular bugungacha shu yerda yashab kelishdi.
8 Ammo Sheba va Dedon avlodlari, Yoxshon avlodlari o'z farzandlari bilan shaharlarida birodarlari bilan yashamadilar. Ular bugungi kungacha ko'chib yurib, dashtlarda va cho'llarda qarorgoh qurdilar.
9 Ibrohim o'g'li Midiyon avlodlari Kush yurtining sharqiga yo'l olishdi va u yerda sharqdagi katta vodiyni topdilar. Ular u yerda qolib, shahar qurib, o'sha yerda yashab kelishdi. Bu shahar bugungi kungacha Midiyon yurtidir.
10 Midiyonliklar, beshta o'g'li va barcha qarindoshlari bilan birga qurgan shaharda yashadilar.
11 Midiyon o'g'illarining shaharlaridagi ismlari quyidagicha: Efa, Efer, Xano'x, Abida va Eldaah.
12 Efaxning o'g'illari Metax, Meshar, Avi va Tzanua edi. Eferning o'g'illari Efron, Zur, Alirun va Medin edi. Xano'xning o'g'illari esa Reuel, Rekem, Azi, Alyoshub va Alad edi.
13 Abidaning o'g'illari Chur, Melud, Keruri, Molchi edi; Eldaahning o'g'illari Miker, Reba, Malkiyo va Gabol edi; bular Midiyonliklarning oilalariga ko'ra ismlari; keyin Midiyonliklarning oilalari Midiyon yurti bo'ylab tarqaldi.
14 Soraning cho'risi Hojar Ibrohimga tug'ib bergan Ibrohim o'g'li Ismoilning nasl-nasabi quyidagichadir.
15 Ismoil Misr yurtidan xotin oldi. Uning ismi Riba, ya'ni Meriba edi.
16 Riba Ismoilga Nebayot, Kedar, Adbeel, Mibsam va ularning singillari Bosmathni tug'ib berdi.
17 Ismoil xotini Ribani tashlab ketdi. Riba undan ayrilib, Misrga, otasining uyiga qaytib ketdi. Riba u yerda yashadi, chunki u Ismoil va uning otasi Ibrohimning nazarida juda yomon edi.
18 Shundan keyin Ismoil Kan'on yurtidan Malkut ismli xotin oldi va unga Nishma, Duma, Masa, Xadad, Tema, Yetur, Nafish va Kedma ismli o'g'illarni tug'di.
19 Bular Ismoilning o'g'illari, ularning ismlari o'z xalqlariga ko'ra o'n ikki shahzodadir; Keyin Ismoilning oilalari tarqaldi. Ismoil bolalarini, orttirgan barcha mol-mulkini, xonadonidagi jonlarini va unga tegishli bo'lgan hamma narsani olib, o'zlari uchun joy topish uchun yo'lga tushdilar.
20 Ular Paran cho'liga yaqin joyga borib, o'rnashdilar. Ularning maskani Misrning qarshisidagi Shurgacha, Ossuriyaga boradigan yo'ldagi Xaviladan tortib to Shurgacha bo'lgan edi.
21 Ismoil va uning o'g'illari o'sha yurtda yashab, farzand ko'rishdi. Ular ko'payib, ko'payib ketishdi.
22 Ismoilning to'ng'ich o'g'li Nebayotning o'g'illarining ismlari quyidagicha: Mend, Send, Mayon; Kedarning o'g'illari esa Alyon, Kezem, Xamad va Eliy edi.
23 Adbeelning o'g'illari Xamad va Yobin, Mibsamning o'g'illari esa Obodiyo, Ebedmalek va Yoush edi; bular Ismoilning xotini Ribaning avlodlari edi.
24 Ismoil o'g'li Mishmaning o'g'illari Shamua, Zakariyon va Obid; Dumaning o'g'illari esa Kezed, Eli, Maxmad va Omed edi.
25 Masaning o'g'illari Melon, Mula va Ebidadon; Xadadning o'g'illari Azur, Minzar va Ebedmelek; Temaning o'g'illari esa Seir, Sadon va Yakol edi.
26 Yeturning o'g'illari Merit, Yaish, Alyo va Paxot; Nafishning o'g'illari Ebed-Tamed, Abiyasaf va Mir; Kedmaning o'g'illari esa Xalip, Tachti va Omir edi; bular Ismoilning xotini Malxutning o'g'illari edi.
27 Ismoilning bularning hammasi avlodlariga ko'ra bo'lib, ular o'zlari uchun shaharlar qurgan yerlarda shu kungacha yashab kelishgan.
28 Ibrohim o‘g‘li Ishoqning xotini, Betuelning qizi Rivqo o‘sha paytda bepusht edi, farzand ko‘rmasdi. Ishoq otasi bilan Kan’on yurtida yashardi. Xudovand Ishoq bilan birga edi. Nuhning o‘g‘li Somning o‘g‘li Arpaxshod o‘sha paytda, Is’hoqning qirq sakkizinchi yilida vafot etdi. Arpaxshod jami to‘rt yuz o‘ttiz sakkiz yil yashab, vafot etdi.

26-BOB

1 Ibrohim o'g'li Ishoqning ellik to'qqizinchi yilida, uning xotini Rivqo o'sha kunlarda hali ham bepusht edi.
2 Rivqo Ishoqqa dedi: — Eshitganimga qaraganda, onang Sora bepusht edi, otang Ibrohim Xudovand unga ibodat qilib, u undan homilador bo'lgan.
3 Endi o'rningdan turing, Xudoga ibodat qiling, shunda U sizning ibodatingizni eshitadi va bizni O'zining rahm-shafqati bilan eslaydi.
4 Ishoq xotini Rivqoga javoban dedi: — Ibrohim Xudodan zurriyotini ko‘paytirishimni so‘rab iltijo qilgan edi, endi bu bepushtlik bizga sendan o‘tishi kerak.
5 Rivqo unga dedi: — Endi esa o‘rningdan tur va ibodat qil, toki Xudovand ibodatingni eshitsin va menga farzandlar ato etsin. Ishoq xotinining so‘zlariga quloq soldi. Ishoq va uning xotini o‘rnidan turib, ibodat qilish va Xudovandni izlash uchun Moriah yurtiga yo‘l olishdi. Ular o‘sha yerga yetib kelganlarida, Ishoq o‘rnidan turib, xotini bepusht bo‘lgani uchun Xudovandga ibodat qildi.
6 Ishoq dedi: — Ey osmonu yerning Xudosi — Egam, yer yuzini Uning marhamati va rahm-shafqati to‘ldir! Sen otamni otasining uyidan va tug‘ilgan joyidan olib, bu yerga olib kelding. Sen unga: “Sening zurriyotingga yerni beraman”, degan eding. Sen esa unga: “Sening zurriyotingni osmondagi yulduzlar va dengiz qumi kabi

ko‘paytiraman”, deb va’da berding. Endi otamga aytgan so‘zing amalga oshsin.
7 Sen bizning Xudoyimiz Egamizsan, Sen bizga va'da berganingdek, bizga inson zurriyotini berishing uchun ko'zlarimiz Senga qaratilgan. Sen bizning Xudoyimiz Egamizsan va ko'zlarimiz faqat Senga qaratilgan.
8 Egamiz Ibrohim o'g'li Ishoqning ibodatini eshitdi va Egamiz uning iltijosini qabul qildi va xotini Rivqo homilador bo'ldi.
9 Taxminan yetti oy o'tgach, uning qornidagi bolalar qiynala boshladi. Ulardan charchaganidan juda xafa bo'ldi. U o'sha yerdagi barcha ayollardan: “Sizlar bilan ham shunday voqea bo'ldimi?” deb so'radi. Ular unga: “Yo'q”, deb javob berishdi.
10 U ularga: «Nega men yer yuzidagi barcha ayollar orasida yolg‘iz qoldim?» — dedi. U bu haqda Xudoga iltijo qilish uchun Moriah yurtiga bordi. U bu masalada ulardan so‘rash uchun va ular bu masalada Xudoga iltijo qilishlarini so‘rash uchun Som va uning o‘g‘li Eber oldiga bordi.
11 U shuningdek, Ibrohimdan boshiga tushgan barcha narsalar haqida Xudovanddan so'rashini so'radi.
12 Ularning hammasi bu masala bo'yicha Egamizdan so'rashdi va unga Egamizning so'zini yetkazdilar va: “Sening qorningda ikkita bola bor, ulardan ikkita xalq paydo bo'ladi. Bir xalq boshqasidan kuchliroq bo'ladi, kattasi kichigiga xizmat qiladi”, dedilar.
13 Uning tug'ish kunlari tugagach, tiz cho'kdi va Egamiz unga aytganidek, uning qornida egizaklar borligini ko'rdi.
14 Birinchisi tukli kiyim kabi qizarib tug'ildi. Butun yurt xalqi uning ismini Esov qo'yib: «Bu bachadondan tug'ilgan», dedi.
15 Keyin uning ukasi dunyoga keldi. U Esovning tovonidan ushlab oldi. Shuning uchun unga Yoqub deb ism qo'yishdi.
16 Ibrohimning o'g'li Ishoq oltmish yoshida ularni dunyoga keltirdi.
17 Bolalar o'n besh yoshga to'lganlarida, odamlar orasida paydo bo'lishdi. Esov ayyor va yolg'onchi, dala ishlarida mohir ovchi edi. Yoqub esa chodirlarda yashab, podalarni boqib, Egamizning ko'rsatmalarini va ota-onasining amrlarini o'rganib, mukammal va dono odam edi.
18 Xudo ularga amr etganidek, Ishoq va uning xonadonidagi bolalar otasi Ibrohim bilan Kan'on yurtida yashadilar.
19 Ibrohim o'g'li Ismoil o'z farzandlari va ularning barcha mol-mulki bilan birga ketdi va u yerga, Xavila yurtiga qaytib, u yerda yashab qoldi.
20 Ibrohimning kanizaklarining barcha farzandlari sharqdagi yurtga ko'chib ketishdi, chunki Ibrohim ularni o'g'lidan haydab yuborib, ularga sovg'alar bergan edi, ular esa ketishdi.
21 Ibrohim o'zining bor-yo'g'ini o'g'li Ishoqqa berdi va unga barcha xazinalarini ham berdi.
22 U unga shunday buyurdi: “Sen osmonda ham, yerda ham Xudo ekanligini va Undan boshqa Xudo yo‘qligini bilmaysanmi va tushunmaysanmi?”
23 U meni otamning uyidan, tug'ilgan joyimdan olib chiqdi va yer yuzidagi barcha ne'matlarni berdi, yovuzlarning maslahatidan meni qutqardi, chunki men Unga ishongan edim.
24 U meni shu yerga olib keldi va Ur Kasdimdan qutqardi va menga: “Men bu yerlarning barchasini sening zurriyotingga beraman. Agar ular senga buyurgan va Men ularga buyuradigan amrlarimga, qonunlarimga va hukmlarimga rioya qilsalar, ular bu yerlarni meros qilib oladilar”, dedi.
25 Endi o'g'lim, mening gapimga quloq sol va senga buyurgan Egang Xudoning amrlariga rioya qil. To'g'ri yo'ldan o'ngga ham, chapga ham og'ma, toki senga va sendan keyingi avlodlaringga abadiy yaxshilik bo'lsin.
26 Egamizning ajoyib ishlarini va bizga ko'rsatgan mehr-shafqatini eslang, U bizni dushmanlarimiz qo'lidan qutqardi va Egamiz Xudo ularni bizning qo'limizga tushirdi. Endi men sizga amr etgan hamma narsani bajaring, Xudoyingizning amrlaridan yuz o'girmang va Undan boshqa hech kimga xizmat qilmang, toki siz va sizdan keyingi avlodlaringiz yaxshi bo'lsin.
27 Farzandlaringizga va zurriyotlaringizga Egamizning ko'rsatmalarini va amrlarini o'rgating, ularga to'g'ri yo'lni o'rgating, toki ular abadiy yaxshi bo'lsinlar.
28 Ishoq otasiga javob berib: «Xudoyim nima amr etsa, shuni qilaman va Xudoyim Xudoyimning amrlaridan chetga chiqmayman, U menga amr etgan hamma narsani bajaraman», dedi. Ibrohim o'g'li Ishoqni va uning bolalarini duo qildi; Ibrohim Yoqubga Xudoyimizning ta'limotini va yo'llarini o'rgatdi.
29 O'sha paytda Ibrohim vafot etdi. Ishoqning o'g'illari Yoqub va Esovning o'n beshinchi yilida Ibrohim vafot etdi. Ibrohimning umri bir yuz yetmish besh yil bo'ldi. U qarilik chog'ida, to'yib-to'yib, olamdan o'tdi. O'g'illari Ishoq va Ismoil uni dafn qilishdi.
30 Kan’on aholisi Ibrohimning o‘lganini eshitgach, hammalari shohlari, beklari va barcha odamlari bilan Ibrohimni dafn qilish uchun kelishdi.
31 Xoron yurtining barcha aholisi, Ibrohim xonadonining barcha oilalari, barcha beklar, zodagonlar va Ibrohimning kanizaklaridan tug'ilgan o'g'illari Ibrohimning o'limini eshitib, kelib, uning mehr-shafqatiga yarasha mukofot berishdi va o'g'li Ishoqni yupatishdi. Ibrohimni dafn qilish uchun Xetlik Efron va uning bolalaridan sotib olgan g'orga dafn qilishdi.
32 Kan’on aholisining hammasi va Ibrohimni bilganlarning hammasi Ibrohim uchun bir yil davomida yig‘lashdi, erkaklar va ayollar u uchun motam tutishdi.
33 Barcha bolalar va yurt aholisi Ibrohim uchun yig'lashdi, chunki Ibrohim ularga yaxshilik qilgan edi, Xudo va odamlar oldida to'g'ri bo'lgan edi.
34 Ibrohim kabi Xudodan qo'rqadigan hech kim paydo bo'lmadi, chunki u yoshligidan Xudosidan qo'rqardi, Xudoga xizmat qilardi va bolaligidan vafotigacha uning barcha yo'llaridan borardi.
35 Egamiz u bilan birga edi va uni Nimro'd va uning xalqining maslahatidan qutqardi. U Elamning to'rtta shohi bilan urush olib, ularni mag'lub etdi.
36 U yer yuzidagi barcha bolalarni Xudoga xizmat qilishga olib keldi, ularga Egamizning yo'llarini o'rgatdi va ularga Egamizni tanitdi.
37 U bog' yaratdi va u yerda uzumzor barpo qildi. U har doim o'z chodirida yurt bo'ylab o'tayotganlarga ovqat va ichimlik tayyorlab qo'yardi, toki ular uning uyida o'zlarini qoniqtirsinlar.

38 Parvardigor Xudo Ibrohim tufayli butun yer yuzini qutqardi.
39 Ibrohim vafotidan keyin Xudo uning o'g'li Ishoqni va uning bolalarini duo qildi. Xudovand Ishoq bilan birga bo'ldi, chunki u otasi Ibrohim bilan bo'lgani kabi, Ishoq bilan ham birga edi. Chunki Ishoq otasi Ibrohimga buyurganidek, Xudovandning barcha amrlariga amal qildi; u otasi buyurgan to'g'ri yo'ldan o'ngga ham, chapga ham burilmadi.

27-BOB

1 Ibrohim vafotidan keyin Esov tez-tez dalaga ov qilish uchun boraverdi.
2 Bobil shohi Nimrod, ya'ni Amrafel ham tez-tez o'zining kuchli lashkarlari bilan dalada ov qilish va kunduzgi salqinda odamlari bilan sayr qilish uchun borardi.
3 Nimrod Esovni kun bo'yi kuzatib turardi, chunki Nimrodning yuragida Esovga nisbatan hasad paydo bo'lgan edi.
4 Bir kuni Esov ov qilish uchun dalaga chiqdi va Nimro'dni ikki odami bilan sahroda yurgan holda topdi.
5 Uning barcha baquvvat jangchilari va xalqi sahroda u bilan birga edilar, lekin ular undan uzoqlashib, ov qilish uchun turli yo'nalishlarga ketishdi. Esov Nimro'dning izidan yashirindi va Nimro'd sahroda uni qidirib yurdi.
6 Nimrod va uning odamlari uni tanimas edilar. Nimrod va uning odamlari kunning salqin paytida dalada tez-tez aylanib yurishardi va odamlari dalada qayerda ov qilayotganini bilishardi.
7 Nimrod va u bilan birga bo'lgan ikki kishi o'sha yerga yetib kelishganida, Esov to'satdan yashiringan joyidan qochib, qilichini sug'urib oldi va shoshilib Nimrodga yugurib borib, uning boshini kesib tashladi.
8 Esov Nimrod bilan birga bo'lgan ikki kishi bilan qattiq jang qildi. Ular Nimrodni chaqirishganda, Esov ularga qarab, qilichi bilan ularni o'ldirdi.
9 Nimrodni cho'lga tashlab ketgan barcha kuchli jangchilari uzoqdan faryodni eshitishdi va o'sha ikki kishining ovozini tanib, buning sababini bilish uchun yugurishdi. Shohlarini va u bilan birga bo'lgan ikki kishini cho'lda o'lik holda yotgan holda topishdi.
10 Esov uzoqdan kelayotgan Nimrodning kuchli odamlarini ko'rib, qochib qutuldi. Esov Nimrodning otasi Nimrodga vasiyat qilib qoldirgan va Nimrod butun yurtni egallab olgan qimmatbaho kiyimlarini olib, qochib ketdi va ularni uyiga yashirdi.
11 Esov Nimro'dning odamlaridan qochib, kiyimlarini olib, shaharga yugurib kirdi. Jangdan charchagan va holdan toygan holda otasining uyiga qaytib keldi. U qayg'udan o'lishga tayyor edi va ukasi Yoqubga yaqinlashib, uning oldiga o'tirdi.
12 U akasi Yoqubga: «Mana, men bugun o'laman, unda nega menga to'ng'ichlik huquqi kerak?» — dedi. Yoqub bu masalada Esov bilan oqilona ish tutdi va Esov o'zining to'ng'ichlik huquqini Yoqubga sotdi, chunki bu Egamizning irodasi bilan sodir bo'lgan edi.
13 Ibrohim Xet o'g'illaridan qabriston uchun sotib olgan Maxpela dalasidagi g'orda Esovning ulushi ham bor edi. Esov bu yerni Yoqubga sotdi. Yoqub bularning hammasini akasi Esovdan belgilangan qiymatga sotib oldi.
14 Yoqub bularning hammasini kitobga yozdi va guvohlar bilan guvohlik berdi, muhrladi va kitob Yoqubning qo'lida qoldi.
15 Kushning o'g'li Nimro'd vafot etganida, odamlari uni dahshat ichida ko'tarib, o'z shahriga dafn qilishdi. Nimro'd ikki yuz o'n besh yil umr ko'rdi va vafot etdi.
16 Nimrod yurt xalqi ustidan bir yuz sakson besh yil hukmronlik qildi; Nimrod Esovning qilichi bilan sharmandalik va nafrat bilan o'ldi. Ibrohim tushida ko'rganidek, uning o'limiga uning avlodlari sabab bo'ldi.
17 Nimrod vafotidan keyin uning shohligi ko'p qismlarga bo'lindi va Nimrod hukmronlik qilgan barcha hududlar yerning tegishli shohlariga qaytarib berildi. Nimrod vafotidan keyin ular yerlarni qaytarib oldilar. Nimrod xonadonining barcha odamlari uzoq vaqt davomida yerning boshqa barcha shohlariga qul bo'lishdi.

28-BOB

1 Ibrohim vafot etgan kunlarda, o'sha yili Egamiz yurtga qattiq qahatchilik yubordi. Kan'on yurtida qahatchilik avj olayotgan paytda, Ishoq otasi Ibrohim qilganidek, qahatchilik tufayli Misrga borish uchun o'rnidan turdi.
2 O'sha kechasi Egamiz Ishoqqa zohir bo'lib, unga: «Misrga borma, balki Filistlar shohi Abumalekning Gerorga bor va ocharchilik tugaguncha u yerda qol», dedi.
3 Ishoq Xudovand amr etganidek, o'rnidan turib, Gerorga bordi va u yerda bir yil qoldi.
4 Ishoq Gerorga kelganida, yer xalqi uning xotini Rivqoning juda chiroyli ekanligini ko'rdi. Gerorliklar Is'hoqdan uning xotini haqida so'rashdi. Is'hoq: "Bu mening singlim", dedi. Rivqo uni xotinim deb aytishdan qo'rqardi, chunki yer xalqi uni o'ldirib qo'yishidan qo'rqardi.
5 Abumalek a'yonlari borib, ayolni shohga maqtashdi, lekin shoh ularga javob bermadi, ularning so'zlariga ham quloq solmadi.
6 Lekin shoh ularning Ishoq uni o'zining singlisi deb ataganini eshitdi, shuning uchun shoh buni o'zida saqlab qoldi.
7 Ishoq bu yurtda uch oy turgandan keyin, Abumalek derazadan tashqariga qaradi va Ishoq xotini Rivqo bilan o'ynayotganini ko'rdi. Is'hoq shohning tashqi uyida yashar edi, shuning uchun Is'hoqning uyi shohning uyi ro'parasida edi.
8 Shoh Ishoqqa dedi: — Xotining haqida "U mening singlim", deb bizga nima qilding? Xalqning buyuk odamlaridan biri u bilan osongina yotib qolishi mumkin edi, sen esa bizni gunohga botirar eding.
9 Ishoq Abumalekka: — Xotinim tufayli o'lib qolishdan qo'rqib, u mening singlim, dedim, — dedi.
10 O'sha paytda Abumalek barcha beklari va buyuk odamlariga buyruq berdi. Ular Ishoq bilan xotini Rivqoni olib, shoh huzuriga olib kelishdi.
11 Shoh ularga shahzoda liboslarini kiydirib, shahar ko'chalarida ot mindirib, butun mamlakat bo'ylab ularning oldida: "Mana bu odam, mana bu uning xotini, kimki bu odamga yoki uning xotiniga tegsa, albatta o'ladi", deb e'lon qilishni buyurdi. Ishoq xotini bilan shohning uyiga qaytib keldi. Xudovand Ishoq bilan birga edi va u tobora yuksalib, hech narsadan mahrum bo'lmadi.

12 Xudovand Ishoqni Abumalekning va uning barcha qo'l ostidagilarning ko'z o'ngida marhamatga sazovor qildi. Abumalek otasi bilan Ibrohim o'rtasidagi qasamni va ahdni yodda tutgani uchun Ishoqqa yaxshilik qildi.
13 Abumalek Ishoqqa dedi: — Mana, butun yer yuzi sening oldingda. Yurtingga qaytguningcha, ko‘nglingga yoqqan joyda yasha. Abumalek ocharchilik kunlari o‘tib ketguncha, Ishoqqa ekin ekib, o‘rib, yerning hosilini yesin deb, dalalarni, uzumzorlarni va Geror yerlarining eng yaxshi joylarini berdi.
14 Ishoq o'sha yerda ekin ekdi va o'sha yili yuz barobar ko'p hosil oldi. Xudovand unga baraka berdi.
15 Bu odam boyib ketdi, uning qo'y-echkilari, podalari va ko'plab xizmatkorlari bor edi.
16 Ochlik kunlari tugagach, Egamiz Ishoqqa zohir bo'lib dedi: — O'rningdan tur, bu yerdan chiqib, o'z yurtingga, Kan'on yurtiga qayt. Ishoq esa Xudovand amr etganidek, o'zi va barcha mol-mulki bilan Kan'on yurtidagi Xevronga qaytib ketdi.
17 Shundan keyin Arpaxshod o'g'li Shelax o'sha yili, Yoqub bilan Esov umrining o'n sakkizinchi yilida vafot etdi. Shelax jami to'rt yuz o'ttiz uch yil umr ko'rdi va vafot etdi.
18 O'sha paytda Ishoq kenja o'g'li Yoqubni Som va Iberning uyiga yubordi. U Egamizning ko'rsatmalarini o'rgandi. Yoqub Som va Iberning uyida o'ttiz ikki yil yashadi. Akasi Esov esa bormadi, chunki u borishni istamadi va otasining uyida, Kan'on yurtida qoldi.
19 Esov qo'lidan kelganini olib kelish uchun dalalarda tinimsiz ov qilib yurar edi, Esov ham doim shunday qilardi.
20 Esov ayyor va yolg'onchi odam edi, odamlarning qalbini ovlab, ularni aldab yurar edi. Esov daladagi jasur odam edi va vaqt o'tishi bilan odatdagidek ovga bordi va Seir dalasiga, ya'ni Edomga yetib keldi.
21 U Seir yurtida bir yilu to'rt oy dashtda ov qildi.
22 Esov Seir yurtida Kan’onlik bir odamning qizini ko‘rdi. Uning ismi Yehudit edi. U Kan’onlik Xet urug‘idan bo‘lgan Eferning o‘g‘li Beerining qizi edi.
23 Esov uni xotinlikka oldi va uning yoniga keldi; Esov uni qirq yoshida olib, otasining maskani bo'lgan Xevronga olib keldi va u yerda yashadi.
24 O'sha kunlarda, Ishoqning umrining 100-yilida, ya'ni Yoqubning umrining ellikinchi yilida, Nuh o'g'li Som vafot etdi; Som olti yuz yoshda edi.
25 Som vafot etgandan keyin, Yoqub otasining oldiga, Kan'on yurtidagi Xevronga qaytib keldi.
26 Yoqub hayotining ellik oltinchi yilida Horondan odamlar kelishdi. Rivqoga uning ukasi, Betuelning o'g'li Lobon haqida xabar berishdi.
27 Chunki Lobonning xotini o'sha paytlarda bepusht edi va farzand ko'rmasdi, shuningdek, uning barcha cho'rilari ham unga hech narsa tug'masdi.
28 Shundan keyin Egamiz Lobonning xotini Adinani esladi. U homilador bo'lib, egizak qizlar tug'di. Lobon qizlarining ismlarini Lea, kenjasining ismini Rohila qo'ydi.
29 O'sha odamlar kelib, bu voqealarni Rivqoga aytib berishdi. Rivqo Xudovand uning akasini ko'rganidan va uning farzandli bo'lganidan juda xursand bo'ldi.

29-BOB

1 Ibrohim o'g'li Ishoq qarib, yoshi ulg'aygan sari ko'zlari og'irlashib, ko'ra olmay qoldi.
2 Shu payt Ishoq o'g'li Esovni chaqirib dedi: — Qurollaringni, o'qdonlaringni va kamoningni ol. Dalaga borib, menga kiyik go'shti olib kel. Menga mazali taom tayyorlab, olib kel. Men yeb, o'limimdan oldin seni duo qilayin. Men qarib, sochim oqardi.
3 Esov shunday qildi va odatdagidek, qurolini olib, otasi buyurganidek, uni duo qilish uchun daladagi kiyik oviga chiqdi.
4 Rivqo Ishoqning Esovga aytgan barcha so'zlarini eshitib, shoshilib o'g'li Yoqubni chaqirdi: — Otang akang Esovga shunday degan edi, men ham eshitdim. Endi tezroq men senga aytadigan gapni qil.
5 O'rningdan tur, suruvga borib, menga ikkita yaxshi echki olib kel. Men otangga mazali taom olib kelaman. Akang ovdan kelmasdan oldin, otang seni duo qilishi uchun mazali taomni olib kel.
6 Yoqub shoshilib, onasi aytganidek qildi. Esov quvib kelmasdan oldin, mazali taom tayyorlab, otasining oldiga olib keldi.
7 Ishoq Yoqubdan: «Sen kimsan, o‘g‘lim?» — deb so‘radi. U: «Men sening to‘ng‘ich o‘g‘ling Esovman. Sen menga buyurganingni qildim. Endi tur va ovimdan ye, menga aytganingdek, meni duo qil», — dedi.
8 Ishoq o'rnidan turib, yeb-ichdi. Yuragi taskin topdi. Yoqubni duo qildi. Yoqub otasining yonidan ketdi. Ishoq Yoqubni duo qilib, otasining yonidan ketishi bilanoq, Esov daladan ovdan qaytib keldi. U mazali taom tayyorlab, otasiga yedirib, duo qilish uchun olib keldi.
9 Ishoq Esovga: «Sen kelmasdan oldin menga kiyik go‘shtini olib kelib, uni duo qilgan kim edi?» — dedi. Esov akasi Yoqubning buni qilganini bildi va akasi Yoqubga shunday qilganidan g‘azablandi.
10 Esov dedi: — Uni Yoqub deb atash to‘g‘ri emasmidi? Chunki u meni ikki marta almashtirdi, to‘ng‘ichlik huquqimdan mahrum qildi, endi esa duomni ham tortib oldi. Esov qattiq yig‘ladi. Ishoq o‘g‘li Esovning yig‘isini eshitgach, Esovga dedi: — Nima qilay, o‘g‘lim, akang ayyorlik bilan kelib, duoingni tortib oldi. Esov otasi unga bergan duo uchun akasi Yoqubdan nafratlandi va unga qattiq g‘azablandi.
11 Yoqub akasi Esovdan juda qo'rqib, o'rnidan turib, Som o'g'li Eberning uyiga qochib ketdi va u yerda akasi tufayli yashirinib oldi. Yoqub Kan'on yurtidan Xevrondan chiqqanida oltmish uch yoshda edi. Yoqub akasi Esov tufayli Eberning uyida o'n to'rt yil yashirinib yurdi va u yerda Egamizning yo'llarini va Uning amrlarini o'rganishda davom etdi.
12 Esov Yoqubning qochib qutulganini va Yoqubning ayyorlik bilan duo olganini ko'rgach, juda xafa bo'ldi va ota-onasidan xafa bo'ldi; u ham o'rnidan turib, xotinini olib, ota-onasidan Seir yurtiga ketdi va u yerda yashadi; Esov u yerda Xet qizlari orasidan Bosmath ismli bir ayolni ko'rdi, u Xetlik Elonning qizi edi va uni birinchi xotinidan tashqari xotinlikka oldi. Esov uning ismini Odah deb qo'ydi va duo o'sha paytda undan o'tib ketganini aytdi.
13 Esov Seir yurtida olti oy yashadi, ota-onasini ko'rmadi. Shundan keyin Esov xotinlarini olib, Kan'on yurtiga qaytib ketdi. Esov ikkala xotinini ham Xevrondagi otasining uyiga joylashtirdi.

14 Esovning xotinlari Is’hoq bilan Rivqoni xafa qilib, qilmishlari bilan g‘azablantirdilar. Chunki ular Egamizning yo‘lidan yurmadilar, balki otalari o‘rgatganidek, otalarining yog‘och va tosh xudolariga sig‘inishdi. Ular otalaridan ham yovuzroq edilar.
15 Ular qalblarining yomon niyatlariga ergashib, Baallarga qurbonlik qilib, tutatqi tutatdilar. Ishoq bilan Rivqo ulardan bezor bo'lishdi.
16 Rivqo dedi: — Men Xet qizlari tufayli hayotimdan bezor bo‘ldim. Agar Yoqub ham xuddi shu yerlik qizlar kabi Xet qizlaridan xotin olsa, men uchun hayotning nima keragi bor?
17 O'sha kunlarda Esovning xotini Oda homilador bo'lib, unga o'g'il tug'di. Esov tug'ilgan o'g'lining ismini Elifaz qo'ydi. Esov uni tug'ganda oltmish besh yoshda edi.
18 Ibrohim o'g'li Ismoil o'sha kunlarda, Yoqubning umrining oltmish to'rtinchi yilida vafot etdi. Ismoil jami bir yuz o'ttiz yetti yil umr ko'rib, vafot etdi.
19 Ishoq Ismoilning o'lganini eshitgach, u uchun aza tutdi. Ishoq u uchun ko'p kunlar motam tutdi.
20 Yoqub Iberning uyida o'n to'rt yil yashaganidan so'ng, Yoqub ota-onasini ko'rishni xohladi. Yoqub ota-onasining uyiga, Xevronga keldi. Esov o'sha kunlarda Yoqubning duosini olib, unga nima qilganini unutgan edi.
21 Esov Yoqubning ota-onasi oldiga kelayotganini ko'rib, Yoqubning unga qilgan ishini esladi va unga qattiq g'azablanib, uni o'ldirmoqchi bo'ldi.
22 Ibrohim o'g'li Ishoq qarib, yoshi ulg'aygan edi. Esov: «Otamning o'lim vaqti yaqinlashib qoldi. U o'lganda men akam Yoqubni o'ldiraman», – dedi.
23 Bu haqda Rivqoga xabar berishdi. U shoshilib, o'g'li Yoqubni chaqirtirib keldi va unga: «O'rningdan tur, Horonga, akam Lobonning oldiga qoch va u yerda bir muddat qol, akangning g'azabi sendan ketguncha va keyin qaytib kel», dedi.
24 Ishoq Yoqubni chaqirib, unga dedi: — Kan’on qizlaridan xotin olma, chunki otamiz Ibrohim bizga shunday amr qilgan edi: “Men bu yerni sening zurriyotingga beraman. Agar farzandlaring sen bilan tuzgan ahdimga rioya qilsalar, senga aytganlarimni farzandlaringga ham bajaraman va ularni tark etmayman.”
25 Endi o'g'lim, senga amr qiladigan hamma narsaga quloq sol. Kan'on qizlaridan xotin olma. O'rningdan tur, Horonga, onangning otasi Betuelning uyiga bor. U yerdan onangning akasi Lobonning qizlaridan xotin ol.
26 Shuning uchun ehtiyot bo'ling, Egangiz Xudoni va siz boradigan yurtdagi Uning barcha yo'llarini unutib qo'ymang, yurt xalqi bilan aloqada bo'lib, behuda narsalarga ergashib, Egangiz Xudoni tark etmang.
27 Lekin sen yerga kelganingda, u yerda Egamizga xizmat qil. Men senga buyurgan va o'rgangan yo'ldan o'ngga ham, chapga ham burilma.
28 Qodir Xudo sizga yer yuzidagi xalqlarning nazarida marhamat ko'rsatsin, toki siz u yerdan o'zingiz xohlagan, Egamizning yo'lida solih va to'g'ri bo'lgan xotinni tanlasangiz.
29 Xudo senga va zurriyotingga otang Ibrohimning barakasini bersin, seni barakali qilsin va ko'paytirsin, boradigan yurtingda ko'p xalq bo'lsin. Xudo seni bu yurtga, otang yashaydigan yurtga farzandlar, katta boylik, quvonch va zavq bilan qaytarsin.
30 Ishoq Yoqubga amr qilib, uni duo qilib bo'lgach, unga ko'p sovg'alar, jumladan, kumush va oltin berdi va uni jo'natib yubordi; Yoqub ota-onasining gapiga quloq solib, ularni o'pdi va o'rnidan turib, Paddon-Oramga yo'l oldi; Yoqub Kan'on yurtidan Beer-Shevadan chiqqanida yetmish yetti yoshda edi.
31 Yoqub Horonga ketayotganda, Esov o'g'li Elifazni chaqirib, unga yashirincha dedi: — Endi tez bo'l, qilichingni qo'lingga ol. Yoqubni ta'qib qil. Yo'lda uning oldidan o'tib, uni kutib ol. Uni tog'larning birida qiliching bilan o'ldir. Unga tegishli hamma narsani olib, qaytib kel.
32 Esovning o'g'li Elifaz otasi o'rgatganidek, chaqqon va kamondan mohir odam edi. U dalalarda mashhur ovchi va jasur odam edi.
33 Elifaz otasining buyrug'ini bajardi. O'sha paytda Elifaz o'n uch yoshda edi. Elifaz o'rnidan turib, onasining o'nta akasini olib, Yoqubning orqasidan quvdi.
34 U Yoqubning orqasidan ergashdi va uni Kan'on yurtining chegarasida, Shakam shahri ro'parasida kutib oldi.
35 Yoqub Elifaz bilan uning odamlarining uni ta'qib qilayotganini ko'rdi. Yoqub nima bo'lganini bilish uchun ketayotgan joyida to'xtadi, chunki u nima bo'lganini bilmasdi. Elifaz qilichini sug'urib, odamlari bilan Yoqubga qarab yurdi. Yoqub ularga: «Bu yerga nima qildingizlar, nima uchun qilichlaringiz bilan quvib keldingizlar?» dedi.
36 Elifaz Yoqubga yaqinlashdi va u javob berib dedi: — Otam menga shunday buyurgan edi, shuning uchun endi otam menga bergan buyruqlardan chetga chiqmayman. Yoqub Esovning Elifazga kuch ishlatishni buyurganini ko'rgach, yaqinlashib, Elifaz va uning odamlariga yolvorib dedi:
37 Mana, menda bor narsa, ota-onam menga bergan hamma narsa. Meni o'zingizga oling va meni tark eting, meni o'ldirmang. Bu narsa sizga solihlik deb hisoblansin.
38 Egamiz Yoqubni Esov o'g'li Elifaz va uning odamlarining nazarida iltifotga sazovor qildi. Ular Yoqubning gapiga quloq solishdi va uni o'ldirishmadi. Elifaz va uning odamlari Yoqubning barcha mol-mulkini, shuningdek, Bershevadan olib kelgan kumush va oltinni ham olib ketishdi; unga hech narsa qoldirmadilar.
39 Elifaz va uning odamlari undan uzoqlashib, Bershevaga, Esovga qaytib kelishdi. Ular Yoqub bilan bo'lgan voqealarni unga aytib berishdi va Yoqubdan olgan hamma narsani unga berishdi.
40 Esov o'g'li Elifazga va u bilan birga bo'lgan odamlarga Yoqubni o'ldirmagani uchun g'azablandi.
41 Ular Esovga javoban: — Yoqub bizdan uni o‘ldirmaslikni iltimos qilgani uchun, biz unga achindik va biz uning bor narsasini olib, sizga olib keldik. Esov esa Elifaz Yoqubdan olgan barcha kumush va oltinni olib, uyiga qo‘ydi.
42 O'sha paytda Esov Ishoqning Yoqubni duo qilib, unga: “Kan'on qizlaridan xotin olma”, deb buyurganini va Kan'on qizlari Ishoq bilan Rivqoning nazarida yomon ekanligini ko'rib,
43 Keyin u amakisi Ismoilning uyiga bordi va katta xotinlaridan tashqari, Ismoilning qizi, Nebayotning singlisi Maxlatni ham o'ziga xotinlikka oldi.

30-BOB

1 Yoqub yo'lini davom ettirib, Horonga qarab yo'l oldi va Moriah tog'iga yetib keldi va u yerda tun bo'yi Luz shahri yaqinida qoldi. O'sha kecha Egamiz Yoqubga zohir bo'lib dedi: «Men Ibrohimning Xudosi va otang Ishoqning Xudosiman; sen yotgan yerni senga va sening zurriyotingga beraman».
2 Mana, Men sen bilan birgaman va qayerga borsang ham seni himoya qilaman, zurriyotingni osmon yulduzlari kabi ko'paytiraman va barcha dushmanlaringni oldingga yiqitaman; ular sen bilan urushganda, sendan ustun kela olmaydilar va seni bu yurtga quvonch, bolalar va katta boylik bilan qaytaraman.
3 Yoqub uyqudan uyg'onib, ko'rgan vahiysidan juda xursand bo'ldi va bu joyga Baytil deb nom berdi.
4 Yoqub u yerdan xursand bo'lib o'rnidan turdi. Yurganida oyoqlari quvonchdan yengil tortdi. U yerdan Sharq xalqlari yurtiga yo'l oldi va Horonga qaytib, cho'pon qudug'i yoniga yotdi.
5 U yerda u Horondan qo'ylarini boqish uchun ketayotgan bir nechta odamlarni topdi. Yoqub ulardan so'radi va ular: «Biz Horondanmiz», - deyishdi.
6 Yoqub ularga: «Naxo‘rning o‘g‘li Lobonni taniysizlarmi?» deb so‘radi. Ular: «Biz uni taniymiz, mana, uning qizi Rohila otasining qo‘ylarini boqish uchun kelyapti», – deyishdi.
7 U hali ular bilan gaplashib turganda, Lobonning qizi Rohila otasining qo'ylarini boqish uchun keldi, chunki u cho'pon edi.
8 Yoqub onasining akasi Lobonning qizi Rohilani ko'rgach, yugurib borib, uni o'pdi va baland ovozda yig'ladi.
9 Yoqub Rohilaga otasining singlisi Rivqoning o'g'li ekanligini aytdi. Rohila yugurib borib, otasiga aytdi. Yoqub esa yig'layverdi, chunki Lobonning uyiga olib boradigan hech narsasi yo'q edi.
10 Lobon singlisining o'g'li Yoqubning kelganini eshitib, yugurib borib, uni o'pdi va quchoqlab oldi. Uni uyga olib kirib, non berdi, Yoqub esa yedi.
11 Yoqub akasi Esovning va o'g'li Elifazning yo'lda unga nima qilganini Lobonga aytib berdi.
12 Yoqub Lobonning uyida bir oy yashadi. Yoqub Lobonning uyida yeb-ichdi. Keyin Lobon Yoqubdan: «Ayting-chi, qanday qilib menga tekinga xizmat qila olasiz?» — deb so‘radi.
13 Lobonning o'g'illari yo'q edi, faqat qizlari bor edi. O'sha paytlarda uning boshqa xotinlari va cho'rilari hali ham bepusht edilar. Bular Lobonning xotini Adina unga tug'ib bergan qizlarining ismlari: kattasining ismi Lea, kichigining ismi Rohila edi; Lea ko'zlari nozik, Rohila esa go'zal va yoqimli edi, Yoqub esa uni sevardi.
14 Yoqub Lobonga: «Kichik qizing Rohila uchun yetti yil xizmat qilaman», – dedi. Lobon bunga rozi bo‘ldi va Yoqub qizi Rohila uchun Lobonga yetti yil xizmat qildi.
15 Yoqub Horonda yashaganining ikkinchi yilida, ya'ni Yoqub hayotining yetmish to'qqizinchi yilida, o'sha yili Som o'g'li Iber vafot etdi. U to'rt yuz oltmish to'rt yoshida vafot etdi.
16 Yoqub Iberning o'lganini eshitib, juda qayg'uga tushdi va u uchun ko'p kunlar motam tutdi.
17 Yoqub Horonda yashaganining uchinchi yilida, Esovning xotini Ismoilning qizi Bosmat unga o'g'il tug'di va Esov uning ismini Ruvel qo'ydi.
18 Yoqub Lobonning uyida yashaganining to'rtinchi yilida, Xudovand Lobonni ziyorat qildi va uni Yoqub tufayli esladi. Undan o'g'illar tug'ildi. Uning to'ng'ich o'g'li Beor, ikkinchisi Alib va uchinchisi Xorash edi.
19 Xudovand Lobonga boylik, shon-sharaf, o'g'il-qizlar berdi va Yoqub tufayli Lobon juda ko'payib ketdi.
20 O'sha kunlarda Yoqub Lobonga uyda ham, dalalarda ham har qanday ishda xizmat qilardi. Lobonning uyida ham, dalasida ham Egamizning marhamati yog'ilib turardi.
21 Beshinchi yili Esovning xotini Beerining qizi Yehudit Kan'on yurtida vafot etdi. Uning o'g'illari yo'q, faqat qizlari bor edi.
22 Uning Esovga tug‘ib bergan qizlarining ismlari quyidagicha edi: kattasining ismi Marzit, kichigining ismi Puit edi.
23 Yehudit vafot etgandan keyin, Esov odatdagidek, Seirga ov qilish uchun yo'l oldi. Esov uzoq vaqt Seir yurtida yashadi.
24 Oltinchi yili Esov boshqa xotinlaridan tashqari, Xiv xalqidan bo'lgan Zebeonning qizi Ahlibomani ham xotinlikka oldi. Esov uni Kan'on yurtiga olib keldi.
25 Ahliboma homilador bo'lib, Esovga uchta o'g'il tug'di: Youshi, Yaalon va Ko'rax.
26 O'sha kunlarda Kan'on yurtida Esovning cho'ponlari bilan Kan'on yurtida yashovchilarning cho'ponlari o'rtasida janjal chiqdi. Esovning chorvasi va mol-mulki juda ko'p bo'lgani uchun u Kan'on yurtida, otasining uyida yashay olmasdi. Qo'ylari ko'pligi sababli Kan'on yurti uni sig'dira olmasdi.
27 Esov Kan’on yurti aholisi bilan janjallashib borayotganini ko‘rib, o‘rnidan turib, xotinlarini, o‘g‘il-qizlarini, hamma mol-mulkini, chorva mollarini va Kan’on yurtida orttirgan barcha mol-mulkini olib, yer aholisidan Seir yurtiga ketdi. Esov va uning hamma mol-mulki Seir yurtida yashab qolishdi.
28 Lekin Esov vaqti-vaqti bilan ota-onasini ko'rish uchun Kan'on yurtiga borib turardi. Esov xoriylarga uylanib, qizlarini xoriylik Seirning o'g'illariga berdi.
29 U katta qizi Marzitni xotinining ukasi Zebeonning o'g'li Anahga, Puitni esa xoriylik Bilhanning o'g'li Azarga berdi. Esov va uning bolalari tog'da yashab, ko'payib, ko'payib ketishdi.

31-BOB

1 Yettinchi yili Yoqubning Lobonga xizmat qilgan xizmati tugadi va Yoqub Lobonga: «Xotinimni ber, chunki xizmat kunlarim tugadi», dedi. Lobon shunday qildi. Lobon bilan Yoqub o‘sha yerning barcha aholisini to‘plab, ziyofat uyushtirishdi.
2 Kechqurun Lobon uyga keldi, keyin Yoqub ziyofatchilar bilan u yerga keldi. Lobon uydagi barcha chiroqlarni o'chirdi.
3 Yoqub Lobonga: — Nega bizga bunday qilyapsan? — deb so‘radi. Lobon: — Bu yurtda bizning odatimiz shunday.
4 Keyin Lobon qizi Leahni olib, Yoqubga olib keldi. Yoqub uning oldiga keldi, lekin Yoqub uning Leah ekanligini bilmadi.
5 Lobon qizi Leahni o‘zining xizmatkori Zilpani xizmatkor qilib berdi.

6 Bayramda qatnashganlarning hammasi Lobonning Yoqubga nima qilganini bilishardi, lekin bu haqda Yoqubga aytmadilar.
7 O'sha kecha barcha qo'shnilar Yoqubning uyiga kelishdi. Ular yeb-ichishdi, xursand bo'lishdi, Leaning oldida daf chalib, raqsga tushishdi va Yoqubning oldida: "Xelea, Xelea", deb javob berishdi.
8 Yoqub ularning so'zlarini eshitdi, lekin ma'nosini tushunmadi, lekin bu yurtda ularning odati shunday bo'lishi mumkin deb o'yladi.
9 Qo'shnilar bu so'zlarni kechasi Yoqubga aytib berishdi. Lobon o'sha kecha uydagi barcha chiroqlarni o'chirib qo'ygan edi.
10 Ertalab, tong otar ekan, Yoqub xotiniga o'girilib qaradi va ko'rdiki, u Lea uning bag'rida yotgan ekan. Yoqub: «Mana, men kecha qo'shnilar nima deyishganini bildim, Helea», dedilar, lekin men buni bilmas edim.
11 Yoqub Lobonni chaqirib dedi: — Menga nima qilding? Men senga Rohila uchun xizmat qildim. Nega meni aldab, Leahni menga berding?
12 Lobon Yoqubga javoban: «Bizda kattasidan oldin kichigini berish odati yo'q. Agar uning singlisini ham olmoqchi bo'lsang, uni o'zingga ol, menga yana yetti yil xizmat qil», dedi.
13 Yoqub shunday qildi. U Rohilani ham xotinlikka oldi va Lobonga yana yetti yil xizmat qildi. Yoqub ham Rohilaning oldiga keldi. U Rohilani Leadan ko'ra ko'proq sevdi. Lobon unga cho'risi Bilhani cho'ri qilib berdi.
14 Xudovand Leahning nafratlanganini ko'rib, uning qornini ochdi. Leah homilador bo'lib, o'sha kunlarda Yoqubga to'rt o'g'il tug'di.
15 Ularning ismlari: Ruben Shimo‘n, Levi va Yahudo. Shundan keyin u tug‘ishni to‘xtatdi.
16 O'sha paytda Rohila bepusht edi va farzand ko'rmasdi. Rohila singlisi Leaga hasad qildi. Rohila Yoqubga farzand ko'rmaganini ko'rib, cho'risi Bilhani olib, Yoqubga Dan va Naftali ismli ikki o'g'il tug'di.
17 Lea tug'ishdan to'xtaganini ko'rgach, cho'risi Zilpani ham olib, Yoqubga xotinlikka berdi. Yoqub ham Zilpaning oldiga keldi va u Yoqubga Gad va Osher ismli ikki o'g'il tug'di.
18 Leah yana homilador bo'lib, o'sha kunlarda Yoqubga ikki o'g'il va bir qiz tug'di. Ularning ismlari Issaxar, Zabulun va singlisi Dina edi.
19 O'sha paytlarda Rohila hali ham bepusht edi. Rohila o'sha paytda Egamizga ibodat qilib: "Ey Egam Xudo, meni eslab, menga tashrif buyurgin, iltijo qilaman, chunki endi erim meni tashlab ketadi, chunki men unga farzand tug'maganman", dedi.
20 Ey Egam Xudo, Sening oldingda iltijolarimni eshit, azob-uqubatlarimni ko'r. Menga cho'rilar kabi farzandlar ber, toki men endi sharmandaligimga chidab yurmasligim uchun.
21 Xudo uning iltijosini eshitib, uning qornini ochdi. Rohila homilador bo'lib, o'g'il tug'di. U: «Xudo mening sharmandaligimni yo'qotdi», – dedi va uning ismini Yusuf qo'ydi. U: «Xudo menga yana bir o'g'il qo'shsin», – dedi. Yoqub uni tug'ganda to'qson bir yoshda edi.
22 O'sha paytda Yoqubning onasi Rivqo o'zining enagasi Deborani, Uzning qizini va Ishoqning ikkita xizmatkorini Yoqubga yubordi.
23 Ular Yoqubning oldiga, Xoronga kelishdi va unga: «Rivqo bizni sizga yubordi, otangizning uyiga, Kan'on yurtiga qaytishingizni so‘radi», – deyishdi. Yoqub onasining aytganlarini tingladi.
24 O'sha paytda Yoqub Rohila uchun Lobonga xizmat qilgan qolgan yetti yilni ham tugatdi. U Horonda o'n to'rt yil yashaganidan keyin, Yoqub Lobonga: «Xotinlarimni berib, o'z yurtimga ketay», dedi. Onam Kan'on yurtidan menga otamning uyiga qaytishimni aytdi.
25 Lobon unga: — Yo‘q, iltimos qilaman, agar men sizning iltifotingizga sazovor bo‘lgan bo‘lsam, meni tashlab ketmang. Menga maoshingizni belgilang, men ularni beraman va men bilan qolaman, — dedi.
26 Yoqub unga: «Menga maosh evaziga shuni berasan: men bugun butun suruvingizni aylanib chiqaman. Qo‘ylar va echkilar orasidan qora, xolli va dog‘li qo‘zilarni ajratib olaman. Agar shunday qilsangiz, men qaytib kelib, suruvingizni boqaman va ularni avvalgidek boqaman», – dedi.
27 Lobon shunday qildi. Lobon Yoqubning aytganlarining hammasini suruvidan ajratib olib, unga berdi.
28 Yoqub Lobonning qo'ylaridan tortib olgan hamma narsani o'g'illarining qo'liga topshirdi, Yoqub esa Lobonning qolgan qo'ylarini boqayotgan edi.
29 Ishoqning Yoqubga yuborgan xizmatkorlari Yoqubning ular bilan Kan'on yurtiga, otasining oldiga qaytib kelmasligini ko'rib, uni tark etib, Kan'on yurtiga qaytib ketishdi.
30 Debora Yoqub bilan Horonda qoldi va Ishoqning xizmatkorlari bilan Kan'on yurtiga qaytmadi. Debora Yoqubning xotinlari va bolalari bilan Horonda yashadi.
31 Yoqub Lobonga yana olti yil xizmat qildi. Qo'ylar tug'ilganda, Yoqub Lobon bilan kelishib olganidek, ulardan xolli va dog'li qo'ylarni ajratib oldi. Yoqub Lobonnikida olti yil shunday qildi. Yoqub esa ko'payib, mol-qo'ylari, cho'rilari, qullari, tuyalari va eshaklariga ega bo'ldi.
32 Yoqubning ikki yuzta poda mollari bor edi. Uning mollari katta, chiroyli va juda serhosil edi. Inson o'g'illarining barcha oilalari Yoqubning mollaridan bir qismini olishni xohlashdi, chunki ular juda boy edilar.
33 Ko'p odamlar Yoqubning qo'ylaridan bir qismini olish uchun kelishdi. Yoqub ularga xizmatkor yoki cho'ri uchun qo'y, eshak yoki tuya uchun qo'y berdi, yoki Yoqub ulardan xohlagan narsani berdi.
34 Yoqub inson o'g'illari bilan qilgan bu bitimlar orqali boylik, obro' va mol-mulkka ega bo'ldi. Lobonning o'g'illari unga bu sharafga hasad qilishdi.
35 Vaqt o'tishi bilan u Lobonning o'g'illarining: "Yoqub otamizning hamma narsasini tortib oldi, otamizning barcha shuhratini u qo'lga kiritdi", degan gaplarini eshitdi.
36 Yoqub Lobonning va uning bolalarining yuziga qaradi va o'sha paytlarda avvalgidek unga nisbatan emasligini ko'rdi.
37 Olti yil o'tgach, Xudovand Yoqubga zohir bo'lib, unga dedi: «O'rningdan tur, bu yurtdan chiqib ket va o'z tug'ilgan yurtingga qayt, Men sen bilan birga bo'laman».
38 Yoqub o'sha paytda o'rnidan turdi. Bolalarini, xotinlarini va barcha mol-mulkini tuyalarga mindirib, Kan'on yurtiga, otasi Ishoqning oldiga yo'l oldi.
39 Lobon Yoqubning ketib qolganini bilmas edi, chunki o'sha kuni Lobon qo'ylarining junini qirqayotgan edi.

40 Rohila otasining haykallarini o'g'irlab, ularni olib, o'tirgan tuyasiga yashirdi va yo'lida davom etdi.
41 Tasvirlarning odati quyidagicha: to'ng'ich o'g'ilni olib, uni so'yib, boshidan sochini olish, tuz olib, boshiga tuz sepib, moy surtish, keyin mis yoki oltindan yasalgan kichik bir lavha olib, ustiga ismini yozish, lavhani tilining ostiga qo'yish, boshni lavha bilan birga tilning ostiga olib, uyga qo'yish, uning oldida chiroqlar yoqish va unga ta'zim qilish.
42 Ular unga sajda qilganlarida, u ular so'ragan barcha narsalarda, unda yozilgan ismning kuchi bilan ularga gapiradi.
43 Ba'zilar ularni oltin va kumushdan odamlar qiyofasida yasashadi va ularga ma'lum vaqtlarda borishadi, bu qiyofa yulduzlarning ta'sirini oladi va ularga kelajak haqida gapirib beradi va Rohila otasidan o'g'irlagan tasvirlar shu tarzda edi.
44 Rohila otasining bu haykallarini o'g'irladi, toki Lobon Yoqubning qayerga ketganini bilmasin.
45 Lobon uyga qaytib, Yoqub va uning xonadoni haqida so'radi, lekin uni topa olmadi. Lobon Yoqub qayerga ketganini bilish uchun o'zining haykallarini qidirdi, lekin topa olmadi. U boshqa haykallarga bordi va ulardan so'radi va ular unga Yoqub undan qochib, otasining uyiga, Kan'on yurtiga qochib ketganini aytishdi.
46 Lobon o'rnidan turib, aka-ukalari va barcha xizmatkorlarini olib, Yoqubning orqasidan quvdi va Gilad tog'ida unga yetib oldi.
47 Lobon Yoqubga dedi: — Nima qilding, menga qochib, meni aldab, qizlarim bilan bolalarimni qilichdan asirga olib ketding?
48 Sen esa ularni o'pib, xursandchilik bilan jo'natib yuborishimga yo'l qo'ymading, xudolarimni o'g'irlab, ketib qolding.
49 Yoqub Lobonga javoban: «Qizlaringizni mendan zo‘rlik bilan tortib olishingizdan qo‘rqdim. Endi xudolaringizni kimning oldida topsangiz, u o‘ladi», dedi.
50 Lobon haykallarni qidirdi, Yoqubning barcha chodirlari va jihozlarini qidirdi, lekin topa olmadi.
51 Lobon Yoqubga dedi: — Biz ahd qilamiz va bu sen bilan men o'rtasida guvohlik bo'ladi. Agar sen qizlarimni ozorlasang yoki qizlarimdan boshqa xotinlar olsang, bu ishda Xudo sen bilan men o'rtasida guvoh bo'ladi.
52 Ular toshlarni olib, bir uyum yasashdi. Lobon: “Bu uyum men bilan sening oramizda guvohdir”, dedi. Shuning uchun u yerga Gilad deb nom berdi.
53 Yoqub bilan Lobon tog'da qurbonlik qilishdi va u yerda uyum yonida ovqatlanishdi va tun bo'yi tog'da qolishdi. Lobon erta tongda turdi. U qizlari bilan yig'ladi, ularni o'pdi va o'z uyiga qaytib ketdi.
54 U shoshilib, o'n yetti yoshli o'g'li Beorni, Naxorning nevarasi Uzning o'g'li Abixorofni va ular bilan birga o'nta kishini jo'natdi.
55 Ular shoshilib, yo'lga tushishdi va Yoqubning oldidan o'tib, Seir yurtiga boshqa yo'l bilan kelishdi.
56 Ular Esovning oldiga kelib, unga shunday deyishdi: — Sening akang va qarindoshing, onangning akasi, Betuelning o‘g‘li Lobon shunday deyapti:
57 Ukang Yoqub menga nima qilganini eshitdingmi? U menga yalang'och va yalang'och holda birinchi marta kelgan edi. Men uni kutib olgani bordim, uni uyimga sharaf bilan olib keldim, uni ulug'ladim, unga ikkita qizimni va ikkita cho'riimni xotinlikka berdim.
58 Xudo uni men tufayli barakaladi va u ko'payib bordi, o'g'il-qizlar va cho'rilar ko'rdi.
59 Uning juda ko'p qo'ylari, podalari, tuyalari va eshaklari, shuningdek, kumush va oltinlari bor edi; boyligi ko'payib borayotganini ko'rgach, men qo'ylarimni qirqishga ketayotganimda meni tashlab ketdi va yashirincha qochib ketdi.
60 U xotinlari va bolalarini tuyalarga mindirdi, mening yurtimda orttirgan barcha chorva mollari va mol-mulkini olib ketdi va otasi Ishoqning oldiga, Kan'on yurtiga borish uchun boshini ko'tardi.
61 U menga qizlarimni va ularning bolalarini o'pishga ruxsat bermadi, qizlarimni qilichdan asirga olinganday olib ketdi, xudolarimni ham o'g'irlab qochib ketdi.
62 Endi men uni va unga tegishli bo'lgan hamma narsani Yobuk soyligidagi tog'da qoldirdim; u hech narsadan mahrum emas.
63 Agar uning oldiga borishni istasang, boring, uni o'sha yerda topasiz va unga ko'ngling xohlagan narsani qila olasan. Lobonning xabarchilari kelib, bularning hammasini Esovga aytib berishdi.
64 Esov Lobonning xabarchilarining hamma gaplarini eshitib, Yoqubga qattiq g'azablandi. U o'z nafratini esladi va ichida g'azabi alanga oldi.
65 Esov shoshilib, bolalarini, xizmatkorlarini va xonadonidagi oltmish kishini olib, borib, Xorim xalqidan bo'lgan Seirning barcha o'g'illarini va ularning odamlarini, ya'ni uch yuz qirq kishini to'pladi. Qilichli to'rt yuz kishining hammasini olib, Yoqubni o'ldirish uchun uning oldiga bordi.
66 Esov bu sonni bir necha qismga bo'lib, oltmishta o'g'li, xizmatkori va xonadonidagi jonlarni bitta bosh qilib, to'ng'ich o'g'li Elifazga qaramog'iga berdi.
67 Qolgan boshlarni esa Xori xalqidan bo'lgan Seirning olti o'g'liga berdi va har bir kishini o'z avlodlari va o'g'illari ustidan nazoratchi qilib tayinladi.
68 Butun lager avvalgidek yo'lga tushdi. Esov Yoqubning oldiga borib, ularni tezda kuzatib bordi.
69 Lobonning xabarchilari Esovdan jo‘nab, Kan’on yurtiga yo‘l olishdi. Ular Yoqub bilan Esovning onasi Rivqoning uyiga kelishdi.
70 Ular unga: «Mana, o‘g‘ling Esov ukasi Yoqubga qarshi to‘rt yuz kishi bilan chiqdi. Yoqubning kelayotganini eshitib, u bilan urushga kirishib, uni o‘ldirib, bor narsasini tortib olish uchun ketdi», – deyishdi.
71 Rivqo shoshilib, Ishoqning xizmatkorlaridan yetmish ikki kishini Yoqubni kutib olish uchun yo'lda yubordi, chunki u: «Mayli, Esov unga duch kelganida yo'lda urushga kirishi mumkin», dedi.
72 Bu xabarchilar Yoqubni kutib olish uchun yo'lga tushishdi va uni Yobuk soyligining narigi tomonidagi soylik yo'lida uchratishdi. Yoqub ularni ko'rib: «Bu qarorgoh menga Xudo tomonidan berilgan», – dedi. Yoqub bu joyga Maxnayim deb nom berdi.
73 Yoqub otasining barcha qabilasini bilardi, ularni o'pdi, quchoqladi va ular bilan birga ketdi. Yoqub ulardan otasi va onasi haqida so'radi, ular: «Ular sog'-salomat», - deyishdi.

74 Xabarchilar Yoqubga shunday deyishdi: — Onang Rivqo bizni senga yuborib: “O‘g‘lim, akang Esov xoriylik Seir avlodidan bo‘lgan odamlar bilan yo‘lda senga qarshi chiqqanini eshitdim”, deb aytdi.
75 Shuning uchun, o'g'lim, mening ovozimga quloq sol va nima qilishingni maslahating bilan ko'rib chiq. U senga yaqinlashganda, unga iltijo qil va unga shoshilinch gapirma. Unga o'zingdagi va Xudo senga bergan ne'matlardan sovg'a qil.
76 Agar u sizdan ishlaringiz haqida so'rasa, undan hech narsani yashirmang, ehtimol u sizga qarshi g'azabidan qaytsin va shu bilan siz va sizga tegishli bo'lganlarning barchasi joningizni qutqarasiz, chunki uni hurmat qilish sizning burchingizdir, chunki u sizning katta akangizdir.
77 Yoqub onasining xabarchilar aytgan so'zlarini eshitgach, ovozini baland ko'tarib, achchiq-achchiq yig'ladi va onasi buyurganidek qildi.

32-BOB

1 O'sha paytda Yoqub Seir yurtiga ukasi Esovga xabarchilar yubordi va u unga iltijo so'zlarini aytdi.
2 Ularga shunday buyurdi: — Hazratim Esovga shunday deb aytinglar: Qulingiz Yoqub shunday demoqda: “Hazratim otamning menga bergan duosi menga foydali bo‘ldi deb o‘ylamasin.
3 Men Lobon bilan yigirma yil birga bo'ldim. U meni aldab, ish haqimni o'n marta o'zgartirdi, xo'jayinimga hammasi aytilgan edi.
4 Men uning uyida juda mashaqqatli xizmat qildim. Keyin Xudo mening azob-uqubatlarimni, mehnatimni va qo'llarimning mehnatini ko'rib, menga Uning nazarida marhamat va marhamat toptirdi.
5 Keyin Xudoning buyuk rahm-shafqati va mehr-shafqati bilan men ho'kizlar, eshaklar va qoramollar, shuningdek, erkak va xizmatkorlar sotib oldim.
6 Endi men o'z yurtimga, Kan'on yurtidagi ota-onamnikiga ketyapman. Xo'jayinimning iltifotiga sazovor bo'lish uchun bularning hammasini xabar qilish uchun odam yubordim. Toki u men o'zim boylikka erishganimni yoki otam menga bergan duo menga foyda keltirganini o'ylamasin.
7 Xabarchilar Esovning oldiga borib, uni Edom yurti chegarasida, Yoqubga qarab ketayotganida topdilar. Xoriy Seir avlodidan to'rt yuz kishi qilich yalang'ochlab turgan edi.
8 Yoqubning xabarchilari Yoqubning Esov haqida aytgan barcha so'zlarini Esovga aytib berishdi.
9 Esov ularga mag'rurlik va nafrat bilan javob berdi: — Men eshitdim va menga haqiqatan ham aytishdi, Yoqub Lobonga nima qilganini. Lobon uni o'z uyida ulug'ladi, unga qizlarini xotinlikka berdi, u o'g'il-qizlar tug'di va Lobonning uyida o'z mablag'i bilan juda ko'p boylik va boylikka erishdi.
10 U boyligining ko'pligini va boyligining ko'pligini ko'rgach, bor mol-mulkini olib, Lobonning uyidan qochib ketdi. Lobonning qizlarini otalaridan olib ketdi, ular qilichdan asirga olinganday, otalariga aytmasdan.
11 Yoqub nafaqat Lobonga, balki menga ham shunday qildi va ikki marta meni mag'lub etdi. Men jim turishim kerakmi?
12 Shuning uchun men bugun qo'shinlarim bilan uni kutib olish uchun keldim va unga yuragim xohlaganidek munosabatda bo'laman.
13 Xabarchilar qaytib kelib, Yoqubga: «Biz akang Esovning oldiga bordik va unga hamma so'zlaringizni aytib berdik. U bizga shunday javob berdi. Mana, u to'rt yuz kishi bilan seni kutib olgani kelyapti», – dedilar.
14 Endi nima qilishingni bilib, ko'rib chiq va Xudodan seni Undan qutqarishi uchun ibodat qil.
15 U akasining Yoqubning xabarchilariga aytgan so'zlarini eshitgach, juda qo'rqib ketdi va xafa bo'ldi.
16 Yoqub o‘z Xudosi — Egamizga ibodat qilib dedi: — Ey ota-bobolarim Ibrohim va Ishoqning Xudosi — Egamiz! Men otamning uyidan ketayotganimda menga shunday degan eding:
17 Men otang Ibrohimning va Ishoqning Xudosi — Egangman. Men senga bu yerni va sendan keyingi zurriyotingni beraman. Sening zurriyotingni osmon yulduzlari kabi ko'paytiraman. Sen osmonning to'rt tomoniga yoyilasan. Senda va sening zurriyotingda yer yuzidagi barcha qabilalar baraka topadi.
18 Sen so'zlaringni amalga oshirding va menga boylik, bolalar va chorva mollarini berding, yuragimdagi eng katta istaklarimni qulingga berding; Sendan so'ragan hamma narsani menga berding, shuning uchun men hech narsadan mahrum bo'lmadim.
19 Keyin sen menga: “Ota-onang oldiga va tug‘ilgan joyingga qayt, men senga baribir yaxshilik qilaman”, deding.
20 Endi men keldim va sen meni Lobondan qutqarding. Esovning qo'liga tushaman, u meni va bolalarimning onalarini o'ldiradi.
21 Endi, ey Parvardigor Egam, meni akam Esovning qo'lidan ham qutqargin, chunki men undan juda qo'rqaman.
22 Agar Menda solihlik bo'lmasa, buni Ibrohim va otam Ishoq uchun qiling.
23 Chunki men bu boylikni mehr-shafqat va rahm-shafqat orqali qo'lga kiritganimni bilaman; shuning uchun endi Sendan iltimos qilamanki, bugun meni mehr-shafqating bilan qutqarib, menga javob ber.
24 Yoqub Egamizga ibodat qilishni to'xtatdi. U bilan birga bo'lgan odamlarni, qo'y va mollarni ikki guruhga bo'lib, yarmini Ibrohimning xizmatkori Eliezerning o'g'li Damesekka bolalari bilan birga lager qildi, qolgan yarmini esa ukasi Eliezerning o'g'li Eliezerga bolalari bilan birga lager qildi.
25 Keyin ularga shunday buyurdi: — O‘z qarorgohlaringizdan uzoqroq turinglar, bir-biringizga juda yaqinlashmanglar. Agar Esov bir qarorgohga kelib, uni o‘ldirsa, undan uzoqroqdagi boshqa qarorgoh undan qochib qutuladi.
26 Yoqub o'sha kecha u yerda qoldi va butun tun davomida xizmatkorlariga qo'shinlar va bolalari haqida ko'rsatmalar berdi.
27 O'sha kuni Egamiz Yoqubning ibodatini eshitdi va uni ukasi Esovning qo'lidan qutqardi.
28 Shunda Egamiz osmon farishtalaridan uchtasini yubordi. Ular Esovning oldiga borishdi va uning oldiga kelishdi.
29 Bu farishtalar Esov va uning xalqiga har xil jangovar qurollar bilan jihozlangan ikki ming ot minib kelgan holda

ko'rindi. Ular Esov va uning barcha odamlari oldida to'rtta qo'shin va to'rtta boshliq bilan to'rtta qo'shin bo'lib ko'rindi.
30 Bir qo'shin yo'lga chiqib, Esovni to'rt yuz kishi bilan akasi Yoqubga qarab kelayotganini ko'rishdi. Bu qo'shin Esov va uning odamlariga qarab yugurib, ularni dahshatga soldi. Esov qo'rqib otdan yiqildi va barcha odamlari o'sha yerda undan uzoqlashdilar, chunki ular juda qo'rqishgan edi.
31 Ular Esovdan qochib ketishganda, butun qarorgoh ularning orqasidan baqirdi. Jangchi odamlarning hammasi shunday javob berishdi:
32 Biz Xudoning xizmatkori bo'lgan Yoqubning qullarimiz, unda kim bizga qarshi tura oladi? — Ey Esov ularga: — Unda, mening hazratim va akam Yoqub sizning xo'jayiningiz, men uni yigirma yildan beri ko'rmagan edim, bugun uni ko'rgani keldim, menga shunday muomala qilyapsizlarmi?
33 Farishtalar unga javoban: «Egamiz tirik! Agar sen gapirayotgan Yoqub akang bo‘lmaganida, biz sendan va xalqingdan birortasini ham tirik qoldirmagan bo‘lardik, faqat Yoqub tufayli ularga hech narsa qilmaymiz», – dedilar.
34 Bu qo‘shin Esov va uning odamlaridan uzoqlashib, qochib ketdi. Esov va uning odamlari ulardan bir ligacha uzoqlashganda, ikkinchi qo‘shin har xil qurollar bilan unga tomon keldi. Ular ham birinchi qo‘shin ularga qilganidek, Esov va uning odamlariga ham shunday qilishdi.
35 Ular yo'lga chiqish uchun u yerdan chiqib ketishganida, uchinchi qo'shin unga yaqinlashdi va hammasi vahimaga tushdi. Esov otdan yiqildi. Butun qo'shin baqirib: “Haqiqatan ham biz Xudoning quli Yoqubning qullarimiz va bizga kim qarshilik ko'rsata oladi?” dedi.
36 Esov ularga yana javob berdi: — Unda, Yoqub, hazratim, sizning hazratingiz ham mening akam. Yigirma yildan beri uning yuzini ko'rmayapman va bugun uning kelayotganini eshitmayapman. Bugun uni kutib olgani bordim, sizlar menga shunday muomala qilasizlarmi?
37 Ular unga javob berishdi: — Xudovand shohid! Sen aytganingdek, akang Yoqub bo‘lmaganmidi? Sendan va odamlaringdan hech kimni qoldirmas edik. Lekin sen akang deb aytayotgan Yoqub tufayli biz senga ham, odamlaringga ham aralashmaymiz.
38 Uchinchi guruh ham ulardan o'tib ketdi va u odamlari bilan Yoqub tomon yo'lida davom etdi. To'rtinchi guruh unga yaqinlashganda, ular ham boshqalar qilganidek, unga va uning odamlariga ham shunday qilishdi.
39 Esov to'rtta farishtaning unga va odamlariga qilgan yomonliklarini ko'rib, ukasi Yoqubdan juda qo'rqib ketdi va uni tinchlik bilan kutib olgani ketdi.
40 Esov Yoqubga bo'lgan nafratini yashirdi, chunki u akasi Yoqub tufayli jonidan qo'rqardi va u duch kelgan to'rtta qo'shinni Yoqubning qullari deb o'ylardi.
41 Yoqub o'sha kecha xizmatkorlari bilan ularning lagerlarida qoldi va xizmatkorlari bilan birga Esovga o'zidagi bor narsadan va butun mol-mulkidan sovg'a berishga qaror qildi. Yoqub ertalab o'zi va odamlari bilan turdi va ular Esov uchun chorva orasidan sovg'a tanladilar.
42 Yoqub akasi Esovga berish uchun suruvidan tanlagan sovg'a miqdori shu edi: u suruvdan ikki yuz qirq bosh, tuya va eshaklardan o'ttiz bosh, podalardan esa ellik bosh sigir tanladi.
43 U ularning hammasini o'nta podaga bo'lib, har bir turini alohida-alohida joylashtirdi va ularni o'nta xizmatkoriga, har biri alohida podaga topshirdi.
44 Keyin ularga buyurib dedi: — Bir-biringizdan uzoqroq turinglar va podalarning orasiga masofa qo‘yinglar. Esov va uning yonidagilar sizlarni uchratib, “Sizlar kimsizlar, qayerga ketyapsizlar va bularning hammasi kimga tegishli?” deb so‘rashganda, ularga: “Biz Yoqubning qullarimiz va Esovni tinchlik bilan kutib olgani kelyapmiz. Mana, Yoqub orqamizdan kelyapti”, deb aytinglar.
45 Oldimizda turgan narsa Yoqubning akasi Esovga yuborgan sovg'asidir.
46 Agar ular sizdan: “Nega u akasi bilan uchrashish va uning yuzini ko‘rish uchun sizlardan orqada qolib ketdi?” deb so‘rashsa, ularga: “U akasi bilan uchrashish uchun bizning orqamizdan xursand bo‘lib keladi”, deb ayting. Chunki u: “Men unga berilgan sovg‘alar bilan uni tinchlantiraman, shundan keyin uning yuzini ko‘raman, ehtimol u mendan rozi bo‘lar”, dedi.
47 Shunday qilib, barcha sovg'alar uning xizmatkorlari qo'liga o'tdi va o'sha kuni uning oldiga bordi. U o'sha kecha Yabuk soyligining chekkasidagi qarorgohlari bilan tunadi. Yabuk yarim tunda o'rnidan turib, xotinlarini, cho'rilarini va barcha mol-mulkini olib, o'sha kecha ularni Yabuk daryosidan o'tkazib yubordi.
48 Yoqub o‘zining bor-yo‘g‘i yerlaridan soylikdan o‘tib ketayotganda, yolg‘iz qoldi. Uni bir kishi kutib oldi. Yoqub o‘sha kecha u bilan tong otguncha kurashdi. Yoqubning sonidagi bo‘g‘im u bilan kurashib, bo‘g‘imdan chiqib ketdi.
49 Tong otganda, o'sha odam Yoqubni u yerda qoldirdi. Yoqub uni duo qilib, ketdi. Yoqub tong otganda soylikdan o'tib, sonida to'xtadi.
50 U soydan o'tib, chorva mollari va bolalarining oldiga kelganida, quyosh uning ustiga chiqdi.
51 Ular peshingacha yo'l yurishdi. Ular yo'lda ketayotganlarida, sovg'alar ularning oldidan o'tib ketayotgan edi.
52 Yoqub boshini ko'tarib qaradi va uzoqdan Esov kelayotganini ko'rdi. U to'rt yuzga yaqin odam bilan kelayotgan edi. Yoqub akasidan juda qo'rqardi.
53 Yoqub shoshilib, bolalarini xotinlari va cho'rilariga bo'lib berdi, qizi Dinani esa sandiqqa solib, xizmatkorlarining qo'liga topshirdi.
54 U akasini kutib olish uchun bolalari va xotinlaridan oldin o'tib, yerga egilib ta'zim qildi. Ha, akasiga yaqinlashguncha yetti marta ta'zim qildi. Xudo Yoqubni Esov va uning odamlarining nazarida marhamat va iltifotga sazovor qildi, chunki Xudo Yoqubning ibodatini eshitgan edi.
55 Yoqubning qo'rquvi va dahshati uning ukasi Esovni qamrab oldi, chunki Esov Xudoning farishtalari Esovga qilgan ishlari uchun Yoqubdan juda qo'rqardi va Esovning Yoqubga bo'lgan g'azabi mehr-shafqatga aylandi.
56 Esov Yoqubning unga tomon yugurib kelayotganini ko'rib, unga tomon yugurdi va uni quchoqlab oldi. Yoqub uning bo'yniga o'tirdi. Ular o'pishib, yig'lashdi.
57 Xudo Esov bilan kelganlarning qalbiga Yoqubga nisbatan qo'rquv va mehr-shafqat soldi. Ular ham Yoqubni o'pib, uni quchoqladilar.
58 Esovning o'g'li Elifaz ham, Esovning to'rtta o'g'li akasi bilan birga Yoqub bilan birga yig'ladilar va uni o'pishib,

quchoqladilar, chunki Yoqubdan qo'rqish ularning hammasini qamrab olgan edi.
59 Esov boshini ko'tarib, Yoqubning o'g'illari bo'lgan ayollarni va ularning farzandlarini ko'rdi. Ular Yoqubning orqasidan kelayotgan va Esovga yo'l bo'ylab ta'zim qilayotgan edilar.
60 Esov Yoqubdan: — Bular sening bolalaringmi yoki qullaringmi? — deb so‘radi. Yoqub esa Esovga: — Bular mening farzandlarim, Xudo qulingga inoyat qilib bergan, — deb javob berdi.
61 Yoqub Esov va uning odamlari bilan gaplashayotganda, Esov butun qarorgohni ko'rib, Yoqubdan so'radi: — Kecha men uchratgan barcha qarorgohni qaerdan olding? — deb so'radi Yoqub. — Hazratimning iltifotiga sazovor bo'lish uchun Xudo qulingizga bergan narsa shu.
62 Sovg'alar Esovning oldiga yetib kelganida, Yoqub Esovni qiynab: — Iltimos, xo'jayinimga olib kelgan sovg'alarimni ol, — dedi. Esov: — Nimaga bunday qilishim kerak? Qo'lingdagini o'zingda saqla, — dedi.
63 Yoqub dedi: — Yuzingizni ko'rganimdan beri, tinch-totuv yashashingiz uchun bularning hammasini berishim kerak.
64 Esov sovg'ani olishdan bosh tortdi. Yoqub unga: «Hazratim, agar men sizning iltifotingizga sazovor bo'lgan bo'lsam, sovg'amni qo'limdan oling, chunki men sizning yuzingizni ko'rdim, xuddi xudoga o'xshash yuzni ko'rgandek bo'ldim, chunki siz mendan mamnun edingiz», dedi.
65 Esov sovg'alarni oldi. Yoqub ham Esovga kumush, oltin va la'nat berdi. Esov uni shunchalik qattiq talab qildiki, u ularni oldi.
66 Esov lagerdagi mollarni bo'lib, yarmini o'zi bilan kelgan odamlarga berdi, chunki ular yollanib kelishgan edi. Qolgan yarmini esa bolalarining qo'liga berdi.
67 U kumush, oltin va bedelliyni to'ng'ich o'g'li Elifazga berdi. Esov Yoqubga: «Sen bilan qolaylik. Sen mening oldimga kelguningcha, u yerda birga yashaylik», – dedi.
68 Yoqub akasiga javob berib: — Hazratim aytganini qilaman, lekin hazratim bolalarimning zaif ekanligini, men bilan birga bo'lgan qo'y-echkilar va podalarning esa sekin yurishini biladi. Agar ular tez yurishsa, hammasi nobud bo'lardi, chunki Sen ularning yukini va charchoqlarini bilasan, — dedi.
69 Shuning uchun hazratim qulidan oldin o'tib ketsin, men esa bolalar va suruv uchun sekin yurib, hazratimning uyiga, Seirga yetib boraman.
70 Esov Yoqubga: — Yo‘lda senga g‘amxo‘rlik qilish, charchoq va yukingni ko‘tarish uchun yonimdagi odamlardan bir nechtasini sen bilan birga tayinlayman, — dedi. U: — Hazratim, agar men sizning iltifotingizga sazovor bo‘lsam, buning nima keragi bor?
71 Mana, sen aytganingdek, men Seirga, u yerda birga yashash uchun boraman. Unda xalqing bilan bor, chunki men senga ergashaman.
72 Yoqub Esovni va uning odamlarini undan uzoqlashtirish uchun shunday dedi. Shunda Yoqub keyinchalik otasining uyiga, Kan'on yurtiga keta olardi.
73 Esov Yoqubning gapiga quloq soldi. Esov o'zi bilan birga bo'lgan to'rt yuz kishi bilan Seirga qaytib ketdi. Yoqub va uning barcha qarindoshlari o'sha kuni Kan'on yurtining chekkasiga, uning chegaralariga yo'l olishdi va u yerda bir muddat qolishdi.

33-BOB

1 Biroz vaqt o'tgach, Yoqub yer chetidan chiqib, Kan'on yurtidagi Shalem, ya'ni Shakam shahriga keldi va shaharning ro'parasida to'xtadi.
2 U yerdagi dalaning bir qismini yurt xalqi Xamor o'g'illaridan besh misqol evaziga sotib oldi.
3 Yoqub u yerda o'ziga uy qurdi, u yerda chodir tikdi va chorvalari uchun qo'ralar yasab, o'sha joyga Sukko't deb nom berdi.
4 Yoqub Sukkotda bir yilu olti oy qoldi.
5 O'sha paytda yurt aholisining ba'zi ayollari shahar aholisining qizlari bilan raqsga tushib, xursandchilik qilish uchun Shakam shahriga borishdi. Ular chiqib ketganlarida, Yoqubning xotinlari Rohila va Lea ham oilalari bilan shahar qizlarining xursandchiligini ko'rish uchun borishdi.
6 Yoqubning qizi Dina ham ular bilan birga bordi va shahar qizlarini ko'rdi. Ular o'sha yerda, shaharning barcha aholisi ularning yonida ularning xursandchiligini tomosha qilish uchun turishardi. Shaharning barcha buyuk odamlari ham u yerda edilar.
7 Yurtning hokimi, Xamorning o'g'li Shakam ham ularni ko'rish uchun o'sha yerda turardi.
8 Shakam Yoqubning qizi Dinani shahar qizlarining oldida onasi bilan o'tirganini ko'rdi. Qiz unga juda yoqdi. U yerda do'stlaridan va xalqidan: «Bu shaharda tanimaydigan ayollar orasida o'tirgan qiz kim?» deb so'radi.
9 Ular unga: «Haqiqatan ham bu ibroniy Ishoqning o'g'li Yoqubning qizi. U bu shaharda anchadan beri yashab kelmoqda», – deyishdi. Bu yer qizlari xursandchilik qilish uchun chiqib ketishgani haqida xabar topgach, u onasi va cho'rilari bilan birga ularning orasida o'tirishga bordi. Ko'rib turganingizdek,
10 Shakam Yoqubning qizi Dinani ko'rdi va unga qarab, uning qalbi Dinaga qadaldi.
11 U odam yuborib, uni zo'rlik bilan olib ketdi. Dina Shakamning uyiga keldi. Dina uni zo'rlik bilan ushlab, u bilan yotdi va uni kamsitdi. U uni juda sevib, o'z uyiga joylashtirdi.
12 Ular kelib, bo'lgan voqeani Yoqubga aytib berishdi. Yoqub Shakamning qizi Dinani nomusga tegizganini eshitgach, Shakamning uyidan Dinani olib kelish uchun o'n ikkita xizmatkorini yubordi. Ular borib, Dinani u yerdan olib ketish uchun Shakamning uyiga kelishdi.
13 Ular yetib kelganlarida, Shakam odamlari bilan ularning oldiga chiqib, ularni uyidan quvib chiqardi. Shakam esa ularning Dinaning oldiga kelishiga ijozat bermadi. Shakam esa Dina bilan ularning ko'z o'ngida uni o'pib, quchoqlab o'tirgan edi.
14 Yoqubning xizmatkorlari qaytib kelib, unga: “Biz kelganimizda, u odamlari bilan bizni quvib yubordi, Shakam esa bizning ko‘z o‘ngimizda Dinaga shunday qildi”, dedilar.
15 Yoqub Shakamning qizini sharmanda qilganini bilsa ham, hech narsa demadi. O'g'illari dalalarda uning mollarini boqishardi. Yoqub ular qaytib kelguncha jim turdi.

16 O'g'illari uyga kelishlaridan oldin, Yoqub xizmatkorlarining qizlaridan ikkitasini Dinaga Shakamning uyida qarashga va uning yonida qolishga yubordi. Shakam uchta do'stini otasi Xamorga, Peredning o'g'li Chiddekemning o'g'li Xamorga: "Menga shu qizni xotinlikka olib bering", deb yubordi.
17 Xivlik Chiddekemning o'g'li Xamor o'g'li Shakamning uyiga kelib, uning oldida o'tirdi. Xamor o'g'liga dedi: — Demak, xalqingning qizlari orasida o'z xalqingdan bo'lmagan ibroniy ayolni oladigan biron ayol yo'qmi?
18 Shakam unga: «Menga faqat shuni olib ber, chunki u menga juda yoqadi», – dedi. Xamor o‘g‘lining so‘zini bajardi, chunki u o‘g‘lini juda yaxshi ko‘rardi.
19 Xamor bu haqda Yoqub bilan gaplashish uchun uning oldiga bordi. U o'g'li Shakamning uyidan chiqib, Yoqub bilan gaplashish uchun kelishidan oldin, uning oldiga borganda, Yoqubning o'g'illari Xamorning o'g'li Shakamning qilgan ishini eshitishlari bilan daladan kelishgan edi.
20 Erkaklar singlisi uchun juda xafa bo'lishdi va chorva mollarini yig'ish vaqtidan oldin hammalari g'azab bilan uylariga qaytishdi.
21 Ular kelib, otalarining oldiga o'tirishdi va g'azab bilan unga: «Bu odam va uning xonadoni o'limga mahkumdir, chunki butun yer yuzining Xudosi - Egamiz Nuh va uning o'g'illariga: «Odamlar hech qachon talon-taroj qilmasin va zino qilmasin», - deb amr qilgan edi. Mana, Shakam singlimiz bilan zino qildi va shahar aholisidan birortasi ham unga bir og'iz ham gapirmadi», - dedilar.
22 Shakamning qilgan ishi uchun uning otasi va butun shahar o'limga mahkum etilganini bilasiz va tushunasiz.
23 Ular bu haqda otalari bilan gaplashayotganlarida, Shakamning otasi Xamo'r o'g'lining Dina haqidagi gaplarini Yoqubga aytib berish uchun keldi. U Yoqub bilan o'g'illarining oldida o'tirdi.
24 Xamor ularga dedi: — O‘g‘lim Shakamning joni qizingizni juda xohlaydi. Iltimos, uni unga xotin qilib beringlar va biz bilan turmush quringlar. Qizlaringizni bizga beringlar, biz sizlarga qizlarimizni beramiz. Sizlar bizning yurtimizda biz bilan yashaysizlar va biz yurtda bir xalq bo‘lamiz.
25 Bizning yerimiz juda keng, shuning uchun u yerda yashanglar, savdo qilinglar, mulk qilinglar, xohlaganingizni qilinglar, hech kim sizga bir og'iz so'z aytib to'xtata olmaydi.
26 Xamor Yoqub va uning o'g'illari bilan gaplashishni to'xtatdi. Qarasa, o'g'li Shakam uning orqasidan kelayotgan ekan, u ularning oldida o'tiribdi.
27 Shakam Yoqub va uning o'g'illariga: «Qizingizni menga bersangiz, iltifotingizga sazovor bo'lardim. Menga nima desangiz, shuni qilaman», – dedi.
28 Mendan mo'l-ko'l mahr va sovg'alar so'rang, men beraman. Menga nima desangiz ham, men qilaman. Kim sizning buyruqlaringizga qarshi chiqsa, o'ladi; faqat menga qizni xotinlikka bering.
29 Shimo'n bilan Levi Xamor va uning o'g'li Shakamga yolg'on gapirib: "Sizlar bizga aytgan hamma narsani biz sizlar uchun qilamiz", dedilar.
30 Mana, singlimiz sizning uyingizda. Lekin biz bu haqda otamiz Ishoqqa xabar yubormagunimizcha, undan uzoqroq turing. Chunki uning roziligisiz biz hech narsa qila olmaymiz.
31 Chunki u otamiz Ibrohimning yo'llarini biladi va u bizga nima desa, biz sizga aytamiz, sizdan hech narsani yashirmaymiz.
32 Shimo'n bilan Levi bu gaplarni Shakam va uning otasiga aytib berishdi, toki bahona topib, bu masalada Shakam va uning shahriga nima qilish kerakligi haqida maslahat so'rashsin.
33 Shakam va uning otasi Shimo'n va Levining so'zlarini eshitib, ularga yoqdi. Shakam va uning otasi uylariga ketish uchun tashqariga chiqishdi.
34 Ular ketganlaridan keyin, Yoqubning o'g'illari otalariga: «Mana, biz bilamizki, o'lim bu yovuzlarning va ularning shahrining boshiga tushdi, chunki ular Xudo Nuhga, uning avlodlariga va ulardan keyingi avlodlariga amr qilgan narsaga bo'ysunmadilar», - dedilar.
35 Shakam singlimiz Dinani bulg‘ab, uni bulg‘adi, chunki bunday jirkanch ish bizning oramizda hech qachon qilinmaydi.
36 Endi nima qilishingizni bilib oling va ko'rib chiqing, maslahat so'rang va bu shaharning barcha aholisini o'ldirish uchun ularga nima qilish kerakligini bahona qiling.
37 Shimo'n ularga dedi: — Sizlarga bir maslahatim bor: ularga aytinglarki, biz sunnat qilinganimizdek, barcha erkaklarimizni sunnat qilsinlar. Agar ular buni qilishni istamasalar, biz qizimizni ulardan tortib olamiz va ketamiz.
38 Agar ular bunga rozi bo'lishsa va buni qilishsa, ular azobdan cho'kib ketganlarida, biz ularga tinch va osoyishta odamga hujum qilgandek qilichlarimiz bilan hujum qilamiz va ulardagi har bir erkakni o'ldiramiz.
39 Shimo'nning maslahati ularga yoqdi va Shimo'n bilan Levi ularga aytilganidek qilishga qaror qilishdi.
40 Ertasi kuni ertalab Shakam va uning otasi Xamo'r Yoqub va uning o'g'illari oldiga qaytib kelishdi. Ular Dina haqida gaplashishdi va Yoqub o'g'illari ularning so'zlariga qanday javob berishlarini eshitishdi.
41 Yoqubning o'g'illari ularga yolg'on gapirib: "Biz sizning barcha so'zlaringizni otamiz Ishoqqa aytib berdik va sizning so'zlaringiz unga yoqdi", dedilar.
42 Lekin u bizga shunday dedi: "Ibrohim otasi butun yer yuzining Parvardigori Xudodan shunday amr bergan edi: "Otasi Ibrohimning avlodidan bo‘lmagan va uning qizlaridan birini olmoqchi bo‘lgan har bir kishi biz sunnat qilinganimizdek, uning barcha o‘g‘il bolalarini sunnat qildirsin va keyin biz unga qizimizni xotinlikka beramiz".
43 Otamiz bizga aytgan barcha yo'llarimiz haqida sizga ma'lum qildik. Siz aytgan gaplarni qila olmaymiz, qizimizni sunnat qilinmagan odamga bera olmaymiz, chunki bu biz uchun sharmandalikdir.
44 Lekin biz sizga qizimizni berishga, qizlaringizni o'zimizga olishga rozi bo'lamiz. Agar bizga quloq solsangiz va bizga o'xshab, sunnat qilinganimizdek, barcha erkaklaringizni sunnat qilishga rozi bo'lsangiz, orangizda yashab, siz aytganidek, bir xalq bo'lamiz.
45 Agar sizlar bizga quloq solmasangizlar, biz buyurganimizdek, barcha erkaklarni sunnat qilmasangizlar, biz sizning oldingizga kelib, qizimizni sizdan olib ketamiz.
46 Shakam va uning otasi Xamor Yoqub o'g'illarining so'zlarini eshitishdi va bu ularga juda yoqdi. Shakam va uning otasi Xamor Yoqub o'g'illarining xohish-istaklarini

bajarishga shoshilishdi, chunki Shakam Dinani juda yaxshi ko'rardi va uning qalbi unga bog'lanib qolgan edi.
47 Shakam va otasi Xamor shahar darvozasiga shoshilib borishdi va shahardagi barcha odamlarni to'plab, ularga Yoqub o'g'illarining so'zlarini aytib berishdi:
48 Biz Yoqubning o'g'illari bo'lgan bu odamlarning oldiga bordik va ularga qizlari haqida gapirdik. Bu odamlar bizning xohishimizni bajarishga rozi bo'lishadi. Mana, bizning yerimiz ular uchun juda keng, ular u yerda yashab, savdo qilishadi va biz bir xalq bo'lamiz; biz ularning qizlarini olamiz va qizlarimizni ularga xotinlikka beramiz.
49 Lekin bu odamlar faqat shu shart bilan bunga rozi bo'lishadi: oramizdagi har bir erkak Xudo ularga buyurganidek sunnat qilinsin. Biz ularning sunnat qilish haqidagi ko'rsatmalariga amal qilganimizda, ular chorva mollari va mol-mulki bilan birga bizning oramizda yashaydilar va biz ular bilan bir xalq bo'lamiz.
50 Shahar aholisi Shakam va uning otasi Xamorning so'zlarini eshitgach, shahar aholisining barchasi bu taklifga rozi bo'lishdi va sunnat qilinishga itoat qilishdi, chunki Shakam va uning otasi Xamor ular orasida juda hurmatga sazovor edilar, chunki ular yurtning beklari edilar.
51 Ertasi kuni Shakam va uning otasi Xamo'r erta tongda turishdi va shahardagi barcha odamlarni shaharning o'rtasiga to'plashdi va Yoqubning o'g'illarini chaqirishdi. Ular o'sha kuni va ertasi kuni o'zlariga tegishli bo'lgan barcha erkaklarni sunnat qilishdi.
52 Shakamni, uning otasi Xamo'rni va Shakamning beshta aka-ukasini sunnat qildilar. Keyin hamma o'rnidan turib, uylariga qaytdilar. Chunki bu ish Shakam shahriga qarshi Egamizdan edi va bu masalada Shimo'nning irodasi Egamizdan edi. Toki Egamiz Shakam shahrini Yoqubning ikki o'g'lining qo'liga topshirsin.

34-BOB

1 Sunnat qilinganlarning barchasi olti yuz qirq besh erkak va ikki yuz qirq olti bola edi.
2 Ammo Xamorning otasi, Peredning o'g'li Chiddekem va uning olti akasi Shakam va otasi Xamorning gaplariga quloq solmadilar va ularni sunnat qilmadilar. Chunki Yoqub o'g'illarining taklifi ularning nazarida jirkanch edi va shahar aholisi ularga quloq solmagani uchun ular juda g'azablandilar.
3 Ikkinchi kuni kechqurun ular sunnat qilinmagan sakkizta kichkina bolani topdilar, chunki ularning onalari ularni Shakamdan, otasi Xamordan va shahar aholisidan yashirib qo'ygan edi.
4 Shakam va uning otasi Xamor ularni sunnat qilish uchun ularning oldiga olib kelish uchun odam yubordilar. Shunda Chiddekem va uning olti akasi qilichlari bilan ularga hujum qilib, ularni o'ldirmoqchi bo'lishdi.
5 Ular bu ish uchun Shakamni va uning otasi Xamorni ham, Dinani ham o'ldirmoqchi bo'lishdi.
6 Ular ularga: «Bu nima qildingizlar? Kan’onlik birodarlaringizning qizlari orasida ilgari tanimagan ibroniylarning qizlarini o‘zingizga olmoqchi bo‘lgan va ota-bobolaringiz sizga buyurmagan ishni qilmoqchi bo‘lgan ayollar yo‘qmi?» – dedilar.
7 Bu qilgan ishingiz orqali muvaffaqiyatga erishaman deb o'ylaysizmi? Ertaga kelib, bu haqda sizdan so'raydigan birodarlaringiz Kan'onliklarga bu ishda nima deb javob berasiz?
8 Agar sizning ishlaringiz ularning nazarida adolatli va yaxshi ko'rinmasa, bizning ovozimizga quloq solmadingizmi? O'z hayotingiz uchun, men esa bizning hayotimiz uchun nima qilasiz?
9 Agar yurt aholisi va barcha birodarlaringiz — Xom avlodlari sizning qilmishlaringizni eshitib, shunday desalar:
10 Shakam, uning otasi Xamo'r va ularning shahrining barcha aholisi ibroniy ayol tufayli ota-bobolari hech qachon buyurmagan, bilmagan ishlarini qilishdi. Unda qayerga qochib ketasizlar yoki Kan'on yurti aholisi oldida butun umringiz davomida sharmandaligingizni qayerga yashirasizlar?
11 Shuning uchun endi biz sizning qilgan ishingizga dosh berolmaymiz, ota-bobolarimiz bizga buyurmagan bu bo'yinturuqni bizga yuklamaslik kerak.
12 Mana, ertaga biz borib, yurtda yashovchi barcha birodarlarimizni, kan'onlik birodarlarimizni yig'amiz. Hammamiz kelib, seni va senga ishonganlarning hammasini qirib tashlaymiz, toki sendan ham, ulardan ham birorta ham tirik qolmasin.
13 Xamor, uning o'g'li Shakam va shahar aholisi Chiddekem va uning aka-ukalarining so'zlarini eshitib, jonlaridan qo'rqib, qilgan ishlaridan tavba qilishdi.
14 Shakam va uning otasi Xamor otalari Chiddekem va uning aka-ukalariga javob berishdi. Ular ularga: «Siz bizga aytgan barcha so‘zlar rost», – deyishdi.
15 Endi ota-bobolarimiz bizga buyurmagan ishni ibroniylarning sevgisi tufayli qildik, deb aytmanglar va yuragingizda o'ylamanglar.
16 Lekin biz ularning qizlarini olish borasidagi bizning xohish-istaklarimizga rozi bo'lish niyatida emasligini, faqat shu shart bilan rozi bo'lishlarini ko'rganimiz uchun, biz ularning gaplariga quloq solib, siz ko'rgan ishni qildik, ulardan xohishimizni qondirish uchun.
17 Ulardan iltimosimizni olganimizdan keyin, biz ularning oldiga qaytib, siz bizga aytganlaringizni ularga bajaramiz.
18 Shunday ekan, tanamiz tuzalib, yana kuchga kirguncha kutib turinglar, keyin esa birga ularga qarshi chiqamiz va o'z qalbimizda va bizning qalbimizda nima bo'lsa, ularga shuni qilamiz.
19 Yoqubning qizi Dina Chiddekem va uning aka-ukalarining aytgan so'zlarini, Xamor, uning o'g'li Shakam va ularning shahri aholisining ularga bergan javoblarini eshitdi.
20 U shoshilib, otasi Shakamning uyida unga g'amxo'rlik qilish uchun yuborgan cho'rilaridan birini otasi Yoqub va aka-ukalariga yubordi:
21 Chiddekem va uning aka-ukalari siz haqingizda shunday maslahat berishdi, Xamor, Shakam va shahar aholisi ularga shunday javob berishdi.
22 Yoqub bu so'zlarni eshitib, g'azabga to'ldi, ularga g'azablandi va ularga qarshi g'azablandi.
23 Shimo'n bilan Levi qasam ichdilar va dedilar: “Butun yer yuzining Xudosi — Egamiz shohid, ertaga shu vaqtda butun shaharda birorta ham odam qolmaydi”.
24 Sunnat qilinmagan yigirma yigit yashirinib olgan edi. Bu yigitlar Shimo'n va Leviyga qarshi jang qilishdi. Shimo'n va Leviy ulardan o'n sakkiz kishini o'ldirishdi. Ikki kishi ulardan qochib, shahardagi ohak chuqurlariga qochib

ketishdi. Shimo'n va Leviy ularni qidirdilar, lekin topa olmadilar.
25 Shimo'n bilan Levi shaharda aylanib yurishdi va shaharning barcha aholisini qilichdan o'tkazdilar, birortasini ham tirik qoldirmadilar.
26 Shahar o'rtasida katta dahshat ko'tarildi. Shahar aholisining faryodi osmonga ko'tarildi. Barcha ayollar va bolalar baland ovozda qichqirishdi.
27 Shimo'n bilan Levi butun shaharni qirib tashladilar, shaharda birorta ham erkakni qoldirmadilar.
28 Ular Xamorni va uning o'g'li Shakamni qilichdan o'tkazdilar va Dinani Shakamning uyidan olib ketishdi.
29 Yoqubning o'g'illari borib qaytib kelishdi. O'ldirilganlarni topib, shahardagi va daladagi barcha mol-mulklarini talon-taroj qilishdi.
30 Ular oʻljani olib ketayotganlarida, uch yuz kishi oʻrnidan turib, ularga tuproq otib, toshboʻron qildi. Shimoʻn ularga qarab, hammasini qilich bilan oʻldirdi. Shimoʻn esa Levining oldiga burilib, shaharga kirdi.
31 Ular qo'ylarini, ho'kizlarini, qoramollarini, qolgan ayollar va bolalarni ham olib ketishdi. Ular darvozani ochib, otalari Yoqubning oldiga jasorat bilan kelishdi.
32 Yoqub ularning shaharga qilgan barcha ishlarini va ulardan tortib olgan oʻljalarini koʻrib, qattiq gʻazablandi. Yoqub ularga: “Menga nima qildingizlar? Mana, men oʻsha yerning Kanʼon aholisi orasida tinchlik topdim, ularning hech biri menga aralashmadi”, dedi.
33 Endi siz meni Kan'onliklar va Parizliklar orasida yashovchilar orasida jirkanch qildingiz. Men juda oz sonli odamman. Ularning barchasi sizning birodarlari bilan qilgan ishingizni eshitib, menga qarshi to'planishadi va meni o'ldirishadi, shunda men va mening xonadonim halok bo'lamiz.
34 Shimo'n, Levi va ularning barcha aka-ukalari otalari Yoqubga javob berishdi: — Biz shu yerda yashayapmiz, Shakam singlimizga shunday qiladimi? Nega Shakamning qilgan ishlariga jim turasiz? U singlimizga ko'chadagi fohishaday munosabatda bo'ladimi?
35 Shimo'n va Levi Shakam shahridan asir qilib olib, o'ldirmagan ayollarning soni sakson beshta edi. Ular erkak ko'rmagan edilar.
36 Ularning orasida Bunah ismli go'zal va suyukli bir qiz bor edi. Shimo'n uni o'ziga xotin qilib oldi. Ular asirga olib, o'ldirmagan erkaklarning soni qirq yetti kishi edi, qolganlarini esa o'ldirishdi.
37 Shimo'n va Levi Shakam shahridan asirga olgan barcha yigit-qizlar Yoqub o'g'illariga va ulardan keyingi avlodlariga qul bo'lishdi, toki Yoqub o'g'illari Misrdan chiqqunlarigacha.
38 Shimo'n va Levi shahardan chiqib ketishganida, shaharda yashirinib, shahar aholisi orasida o'lmagan ikki yigit o'rnidan turishdi. Bu yigitlar shaharga kirib, u yerda aylanib yurishdi. Shaharni vayron bo'lgan holda, erkaklarsiz, faqat ayollar yig'layotganini ko'rishdi. Bu yigitlar baqirib: “Mana, ibroniy Yoqubning o'g'illari bu shaharga qilgan yomonligi shu edi, ular bugun Kan'on shaharlaridan birini vayron qilishdi va butun Kan'on yurtida jonlaridan qo'rqmadilar”, dedilar.
39 Bu odamlar shahardan chiqib, Tapnax shahriga borishdi. Ular u yerga kelib, Tapnax aholisiga boshlariga tushgan hamma narsani va Yoqub o'g'illarining Shakam shahriga qilgan barcha ishlarini aytib berishdi.
40 Bu xabar Tapnax shohi Yoshubga yetib bordi va u Shakam shahriga o'sha yigitlarni ko'rish uchun odamlarni yubordi. Shoh ularning bu gapiga ishonmadi va: “Qanday qilib ikki kishi Shakam kabi katta shaharni vayron qildi?” dedi.
41 Yoshubning xabarchilari qaytib kelib, unga shunday deyishdi: “Biz shaharga keldik, u vayron boʻldi, u yerda birorta ham erkak yoʻq; faqat yigʻlayotgan ayollar bor; u yerda qoʻy-echkilar ham, mollar ham yoʻq, chunki Yoqubning oʻgʻillari shahardagi hamma narsani olib ketishgan”.
42 Yoshub bunga hayron bo'lib: «Qanday qilib ikki kishi bunday katta shaharni vayron qilish uchun bunday ishni qila oladi, lekin ularga qarshi tura oladigan birorta ham odam yo'q?» — dedi.
43 Nimrod davridan beri bunday voqea bo'lmagan, hatto uzoq vaqtdan beri ham bunday voqea sodir bo'lmagan; Tapnax shohi Yoshub o'z xalqiga: “Jasoratli bo'linglar, biz borib, bu ibroniylarga qarshi jang qilamiz va ular shaharga qilgan ishlarini ularga ham qilamiz, shahar aholisining o'ch olishini istaymiz”, dedi.
44 Tapnax shohi Yoshub bu masala bo'yicha maslahatchilari bilan maslahatlashdi. Maslahatchilari unga: «Yolg'iz o'zingiz ibroniylarni mag'lub eta olmaysiz, chunki ular butun shaharga bu ishni qilish uchun kuchli bo'lishi kerak», – dedilar.
45 Agar ulardan ikkitasi butun shaharni vayron qilsa va hech kim ularga qarshi turmasa, agar sen ularga qarshi chiqsang, ularning hammasi bizga qarshi qo'zg'alib, bizni ham yo'q qiladi.
46 Agar atrofimizdagi barcha shohlarga xabar yuborib, ularni bir joyga to'plasangiz, biz ular bilan birga borib, Yoqub o'g'illariga qarshi jang qilamiz; shunda siz ularni mag'lub etasiz.
47 Yoshub maslahatchilarining so'zlarini eshitdi va ularning so'zlari unga va xalqiga yoqdi. U shunday qildi. Tapnax shohi Yoshub Shakam va Tapnaxni o'rab olgan barcha Amor shohlariga xabar yuborib, shunday dedi:
48 Men bilan birga borib, menga yordam bering. Biz ibroniy Yoqubni va uning barcha o'g'illarini qirib tashlaymiz va ularni yer yuzidan yo'q qilamiz. Chunki u Shakam shahriga shunday qilgan edi, sizlar bundan bexabarmisizlar?
49 Amor xalqining barcha shohlari Yoqub o'g'illarining Shakam shahriga qilgan yomonliklarini eshitib, juda hayratda qolishdi.
50 Amor xalqining yetti shohi barcha qo'shinlari bilan to'planishdi, qilichlarini yalang'ochlagan o'n mingga yaqin odam Yoqub o'g'illariga qarshi jang qilish uchun kelishdi; Yoqub Amor xalqining shohlari uning o'g'illariga qarshi jang qilish uchun to'planganini eshitdi va Yoqub juda qo'rqib ketdi va bu uni xafa qildi.
51 Yoqub Shimo'n va Leviyga baqirib dedi: — Bu nima qildingizlar? Nimaga menga zarar yetkazdingizlar? Meni va oilamni yo'q qilish uchun barcha Kan'on xalqini menga qarshi qo'zg'atdingizlar? Men tinch edim, o'zim va oilam tinch edik, siz esa menga shunday qildingiz va o'z ishlaringiz bilan yurt aholisini menga qarshi qo'zg'atdingiz.

52 Yahudo otasiga javoban dedi: — Akalarim Shimo‘n va Levi Shakam aholisining hammasini bekorga o‘ldirganmidilar? Shakam singlimizni xo‘rlagani va Xudoyimizning Nuh va uning bolalariga bergan amrini buzgani uchun shunday bo‘lgan. Shakam singlimizni zo‘rlik bilan tortib olib, u bilan zino qilgani uchun shunday bo‘lgan.
53 Shakam bu yovuzliklarning hammasini qildi, ammo shahar aholisidan birortasi ham unga: “Nega bunday qilyapsan?” deb aytmadi. Shu sababli akalarim borib, shaharni bosib olishdi. Egamiz shaharni ularning qo‘liga topshirdi, chunki shahar aholisi Xudoyimizning amrlarini buzgan edi. Demak, ular bularning hammasini bekorga qilishganmi?
54 Endi nega qo'rqyapsan yoki xafa bo'lasan, nega akalarimdan g'azablanasan va nega ularga qarshi g'azablanasan?
55 Shakam shahrini va uning aholisini ularning qo'liga bergan Xudoyimiz, bizga qarshi kelayotgan barcha Kan'on shohlarini ham bizning qo'limizga beradi. Akalarim Shakamga qilgan ishlarini ularga ham qilamiz.
56 Endi ular haqida xotirjam bo'ling va qo'rquvlaringizni tashlab yuboring, lekin Xudoyimiz Rabbimizga ishoning va Unga ibodat qiling, bizga yordam bersin, bizni qutqarsin va dushmanlarimizni qo'limizga topshirsin.
57 Yahudo otasining xizmatkorlaridan biriga: — Borib, bizga qarshi kelayotgan shohlar qo‘shinlari bilan qayerda turganini ko‘r! — deb chaqirdi.
58 Xizmatkor uzoqqa borib qaradi va Sixon tog'ining ro'parasiga chiqdi. Dalalarda turgan shohlarning barcha qo'shinlarini ko'rdi. U Yahudoga qaytib keldi va dedi: “Mana, shohlar barcha qo'shinlari bilan dalalarda joylashgan, dengiz bo'yidagi qum kabi juda ko'p odamlar.”
59 Yahudo Shimo‘n, Levi va uning barcha birodarlariga dedi: — O‘zingizni mustahkamlang va jasur bo‘ling, chunki Egamiz Xudo biz bilan, ulardan qo‘rqmanglar.
60 Har biringiz jang qurollarini, kamonini va qilichini kiying, shunda biz borib, bu sunnatsiz odamlarga qarshi jang qilamiz; Egamiz bizning Xudoyimiz, U bizni qutqaradi.
61 Ular o'rnidan turishdi va har biri o'z qurollarini taqib oldi, katta-kichik, Yoqubning o'n bir o'g'li va Yoqubning barcha xizmatkorlari ular bilan birga edilar.
62 Ishoqning Xevronda Is’hoq bilan birga bo‘lgan barcha xizmatkorlari har xil jangovar qurollar bilan ularning oldiga kelishdi. Yoqubning o‘g‘illari va ularning xizmatkorlari, yuz o‘n ikki kishi, bu shohlarning oldiga borishdi, Yoqub ham ular bilan birga ketdi.
63 Yoqubning o‘g‘illari Xevronga, ya’ni Xirat-Arbaga, Ibrohimning o‘g‘li Is’hoqqa shunday deyish uchun odamlarni yubordilar:
64 Biz uchun Xudoyimiz Egamizga iltijo qilamiz. Bizni bizga qarshi kelayotgan Kan'on xalqining qo'lidan himoya qilgin va ularni bizning qo'limizga bergin.
65 Ibrohim o'g'li Ishoq o'g'illari uchun Xudovandga ibodat qildi va dedi: "Ey Xudovand, Sen otamga: "Sening zurriyotingni osmon yulduzlari kabi ko'paytiraman", deb va'da bergan eding. Kan'on shohlari zo'ravonlik qilmagani uchun mening farzandlarim bilan urush qilish uchun bir joyga to'planishganida, menga ham va'da berib, va'dangni bajar".
66 Shuning uchun, ey butun yer yuzining Xudosi Parvardigor Egam, iltijo qilamanki, bu shohlarning niyatini buzib, ular mening o'g'illarimga qarshi jang qilmasinlar.
67 Va bu shohlar va ularning xalqining qalbiga o'g'illarimdan qo'rqish bilan ta'sir qilgin va ularning mag'rurligini tushirgin, toki ular o'g'illarimdan yuz o'girsinlar.
68 Qudratli qo'ling va cho'zilgan qo'ling bilan o'g'illarimni va ularning xizmatkorlarini ulardan qutqargin, chunki bularning barchasini qilish uchun kuch va qudrat Sening qo'lingdadir.
69 Yoqubning o'g'illari va ularning xizmatkorlari bu shohlarning oldiga borishdi va ular o'zlarining Xudosi - Egamizga ishonishdi. Ular ketayotganlarida, otalari Yoqub ham Egamizga ibodat qilib dedi: "Ey Xudovand Xudo, qudratli va ulug'vor Xudo! Qadim zamonlardan to hozirgacha va abadiy hukmronlik qilib kelmoqdasan."
70 Sen urushlarni qo'zg'atadigan va ularni to'xtatadigan Zotsan, Sening qo'lingda yuksaltirish va tushirish uchun kuch va qudrat bor; Oh, ibodatlarim Sening oldingda qabul bo'lsin, toki Sen menga rahm-shafqating bilan murojaat qilgin, bu shohlar va ularning xalqining qalbini o'g'illarimning dahshati bilan hayratga solib, ularni va ularning lagerlarini dahshatga solgin va Senga ishonganlarning barchasini buyuk mehr-shafqating bilan qutqargin, chunki Sen odamlarni bizga bo'ysundira olasan va xalqlarni bizning kuchimiz ostiga tushira olasan.

35-BOB

1 Amor xalqining barcha shohlari kelib, Yoqub o'g'illariga nima qilish kerakligi haqida maslahatchilari bilan maslahatlashish uchun dalaga chiqishdi. Ular hali ham ulardan qo'rqib: “Mana, ulardan ikkitasi butun Shakam shahrini qirib tashladi”, deb o'ylashardi.
2 Egamiz Ishoq va Yoqubning ibodatlarini eshitdi va barcha shohlarning maslahatchilarining qalbini qattiq qo'rquv va dahshatga to'ldirdi, ular bir ovozdan shunday dedilar:
3 Bugun sen ahmoqmisan yoki ibroniylar bilan jang qilishni anglamaysanmi? Nega bugun o'z halokatingdan zavqlanyapsan?
4 Mana, ulardan ikkitasi qo'rqmasdan va vahimaga tushmasdan Shakam shahriga kelib, shaharning barcha aholisini qirib tashladilar, shuning uchun ularga qarshi hech kim turolmadi. Qanday qilib ularning barchasi bilan jang qila olasiz?
5 Shubhasiz, siz ularning Xudosi ularni juda yaxshi ko'rishini va ular uchun qadimgi kunlardan beri qilinmagan qudratli ishlarni qilganini bilasiz. Barcha xalqlarning xudolari orasida Uning qudratli ishlariga teng keladigani yo'q.
6 Shubhasiz, U ularning otasi, ibroniy Ibrohimni Nimro'dning qo'lidan va uni o'ldirmoqchi bo'lgan barcha xalqining qo'lidan qutqardi.
7 U uni shoh Nimro'd tashlagan olovdan qutqardi va Xudosi uni olovdan qutqardi.
8 Yana kim ham shunday qila oladi? Elamning beshta shohi Ibrohim edi. Ular o'sha paytda Sado'mda yashagan akasining o'g'liga tegib, ularni o'ldirgan edilar.

9 U o‘z uyida sodiq xizmatkorini va bir nechta odamlarini ushlab, bir kechada Elam shohlarini ta’qib qilib, ularni o‘ldirdi va ukasining o‘g‘liga tortib olgan barcha mol-mulkini qaytarib berdi.
10 Shubhasiz, sizlar bu ibroniylarning Xudosi ulardan juda mamnun ekanligini bilasizlar, ular ham Undan mamnun, chunki ular Xudo ularni barcha dushmanlaridan qutqarganini bilishadi.
11 Mana, Ibrohim Xudosiga bo'lgan sevgisi tufayli yagona va aziz o'g'lini olib, uni Xudosiga kuydiriladigan qurbonlik sifatida olib kelishni niyat qildi. Agar Xudo uni bu ishdan qaytarmaganida, u buni Xudosiga bo'lgan sevgisi tufayli qilgan bo'lar edi.
12 Xudo uning barcha ishlarini ko'rib, unga qasam ichdi va o'g'illarini va barcha zurriyotlarini boshlariga tushadigan har qanday balodan qutqarishga va'da berdi, chunki u bu ishni qildi va Xudosiga bo'lgan sevgisi tufayli o'z farzandiga bo'lgan mehr-shafqatini bo'g'ib qo'ydi.
13 Ularning Xudosi Misr shohi fir’avnga va Geror shohi Abumalekka nima qilganini eshitmadingizmi? Ular Ibrohimning xotinini olib, unga: “U mening singlim”, dedilar. Aks holda ular uni o‘ldirib, xotinlikka olishni o‘ylashlari mumkin. Xudo siz eshitgan hamma narsani ularga va ularning xalqiga qildi.
14 Mana, biz o'z ko'zimiz bilan ko'rdikki, Yoqubning ukasi Esov to'rt yuz kishi bilan uni o'ldirmoqchi bo'lib kelgan edi, chunki u otasining duosini undan tortib olganini esladi.
15 U Suriyadan kelganida, onasini bolalari bilan birga o'ldirish uchun uni kutib olgani bordi. Uni Xudosidan boshqa kim qutqardi? U uni akasining va dushmanlarining qo'lidan qutqardi va u ularni yana himoya qiladi.
16 Siz eshitgan yomonlikni Shakam shahriga qilish uchun ularga kuch bergan Xudo ekanligini kim bilmaydi?!
17 Agar ular ishongan Xudo bo'lmaganida, ikki kishi o'z kuchi bilan Shakam kabi katta shaharni vayron qila olarmidi? — dedi u va bularning hammasini Shakam aholisini o'ldirish uchun qildi.
18 Shunday ekan, ming barobar ko'proq odam sizga yordamga kelsa ham, butun shahringizdan ular bilan jang qilish uchun chiqqanlarni mag'lub eta olasizmi?
19 Albatta, siz ular bilan jang qilish uchun emas, balki ularni tanlagan Xudosi bilan jang qilish uchun kelganingizni bilasiz va tushunasiz. Shuning uchun bugun hammangiz halok bo'lish uchun keldingiz.
20 Shuning uchun endi o'zingizga keltirmoqchi bo'lgan bu yomonlikdan qochinglar. Ular bilan jang qilmaslik siz uchun yaxshiroq bo'ladi, garchi ular son jihatdan oz bo'lsa ham, chunki ularning Xudosi ular bilandir.
21 Amor shohlari maslahatchilarining barcha so'zlarini eshitib, yuraklari dahshatga tushdi. Ular Yoqub o'g'illaridan qo'rqib, ularga qarshi jang qilishni xohlamadilar.
22 Ular maslahatchilarining so'zlariga quloq solishdi va ularning barcha so'zlariga quloq solishdi. Maslahatchilarning so'zlari shohlarga juda yoqdi va ular shunday qilishdi.
23 Shohlar Yoqub o'g'illaridan yuz o'girib, o'zlarini tiydilar, chunki ular ulardan juda qo'rqib, yuraklari erib ketgani uchun ular bilan urushishga jur'at eta olmadilar.
24 Bu ularga Egamizdan kelgan edi, chunki U O'z xizmatkorlari Ishoq va Yoqubning ibodatlarini eshitdi, chunki ular Unga ishonishdi; va o'sha kuni barcha shohlar o'z qarorgohlari bilan o'z shahriga qaytib kelishdi va o'sha paytda ular Yoqub o'g'illari bilan jang qilishmadi.
25 Yoqubning o'g'illari o'sha kuni kechqurungacha Sixon tog'ining ro'parasida turishdi. Bu shohlar ularga qarshi jang qilish uchun kelmaganini ko'rib, Yoqubning o'g'illari uylariga qaytib ketishdi.

36-BOB

1 O'sha paytda Egamiz Yoqubga zohir bo'lib dedi: «O'rningdan tur, Baytilga borib, u yerda qol. U yerda senga zohir bo'lgan, seni va o'g'illaringni azob-uqubatlardan qutqargan Egamizga qurbongoh qur».
2 Yoqub o'g'illari va barcha mol-mulki bilan o'rnidan turdi. Ular Egamizning so'ziga binoan Baytilga yo'l olishdi.
3 Yoqub Baytilga ko'tarilganda to'qson to'qqiz yoshda edi. Yoqub, uning o'g'illari va u bilan birga bo'lgan barcha odamlar Luzdagi Baytilda qolishdi va u yerda unga zohir bo'lgan Egamizga qurbongoh qurdilar. Yoqub va uning o'g'illari Baytilda olti oy qolishdi.
4 O'sha paytda Yoqub bilan birga bo'lgan Rivqoning enagasi Uzning qizi Debora vafot etdi; Yoqub uni Baytilning etagidagi eman daraxti tagiga dafn qildi.
5 O'sha paytda Yoqubning onasi Betuelning qizi Rivqo ham Xevronda, ya'ni Qirat-Arbada vafot etdi. U Ibrohim Xet o'g'illaridan sotib olgan Maxpela g'origa dafn qilindi.
6 Rivqo bir yuz o'ttiz uch yil umr ko'rdi va u vafot etdi. Yoqub onasi Rivqoning o'lganini eshitgach, onasi uchun achchiq-achchiq yig'ladi va u uchun va uning emizikli onasi Debora uchun eman daraxti ostida katta motam tutdi va bu joyga Allon-Bachut deb nom berdi.
7 O'sha kunlarda suriyalik Lobon vafot etdi, chunki Xudo uni Yoqub bilan tuzilgan ahdni buzgani uchun jazoladi.
8 Yoqub yuz yoshda edi, Egamiz unga zohir bo'lib, uni duo qildi va ismini Isroil qo'ydi. O'sha kunlarda Yoqubning xotini Rohila homilador bo'ldi.
9 O'sha paytda Yoqub va uning barcha qarindoshlari Baytildan otasining uyiga, Xevronga yo'l olishdi.
10 Ular yo'lda ketayotganlarida, Efratga yetib borishlariga sal qolganda, Rohila o'g'il tug'di va qattiq tug'ruqdan vafot etdi.
11 Yoqub uni Efratga, ya'ni Baytlahmga boradigan yo'lga dafn qildi va uning qabriga yodgorlik o'rnatdi. Bu yodgorlik bugungi kungacha o'sha yerda turibdi. Rohila qirq besh yil umr ko'rdi va vafot etdi.
12 Yoqub Rohiladan tug'ilgan o'g'lining ismini Benyamin deb qo'ydi, chunki u o'ng tomondagi yerda tug'ilgan edi.
13 Rohila vafotidan keyin, Yoqub chodirini uning cho'risi Bilhaning chodirida qurdi.
14 Ruben onasi Leaxga hasad qildi va g'azabga to'ldi. U g'azab bilan o'rnidan turib, Bilhaning chodiriga kirdi va u yerdan otasining yotog'ini oldi.
15 O'sha paytda Ruben otasining to'shagini bulg'agani uchun to'ng'ichlik huquqi, shohlik va ruhoniylik vazifalari bilan birga Ruben o'g'illaridan tortib olindi. Yusufga to'ng'ichlik huquqi, Yahudoga shohlik vazifasi va Leviga ruhoniylik huquqi berildi, chunki Ruben otasining to'shagini bulg'agan edi.
16 Yoqubning Paddon-Oramda tug'ilgan nasl-nasabi quyidagicha: Yoqubning o'g'illari o'n ikki kishi edi.

17 Leaning o'g'illari: to'ng'ich Ruben, Shimo'n, Levi, Yahudo, Issaxor, Zabulun va ularning singlisi Dina; Rohilaning o'g'illari esa Yusuf va Benyamin edi.
18 Leahning cho'risi Zilpaning o'g'illari Gad va Asher, Rohilaning cho'risi Bilhaning o'g'illari Dan va Naftali edi; bular Yoqubning Paddon-Oramda tug'ilgan o'g'illari edi.
19 Yoqub, uning o'g'illari va barcha mol-mulki yo'lga chiqib, Xevrondagi Mamre, ya'ni Qirat-Arba shahriga yetib keldilar. Ibrohim va Ishoq u yerda musofir bo'lib yashashgan. Yoqub o'g'illari va barcha mol-mulki bilan Xevronda otasi bilan birga yashagan.
20 Uning ukasi Esov, o'g'illari va unga qarashli barcha odamlar Seir yurtiga borib, u yerda yashab, Seir yurtida mulkka ega bo'lishdi. Esovning avlodlari Seir yurtida juda ko'payib, barkamol bo'lishdi.
21 Esovning Kan’on yurtida tug‘ilgan avlodlari mana bulardir. Esovning besh o‘g‘li bor edi.
22 Oda Esovga to'ng'ich o'g'li Elifazni, keyin esa Reuelni, Ahlibam esa Yoush, Yalam va Ko'raxni tug'ib berdi.
23 Esovning Kan’on yurtida tug‘ilgan o‘g‘illari mana bulardir: Esovning o‘g‘li Elifazning o‘g‘illari Temon, O‘mar, Zefo, Gatam, Kenaz va Amalex, Reuelning o‘g‘illari esa Naxat, Zerax, Shoma va Mizza edi.
24 Yeushning o‘g‘illari Timna, Alva, Yetet; Yalamning o‘g‘illari esa Ala, Finor va Kenaz edi.
25 Ko'raxning o'g'illari Teman, Mibzar, Magdiel va Eram edilar; Seir yurtidagi Esov o'g'illarining urug'lari mana shulardir.
26 Seir yurtida yashovchi xoriylik Seirning o‘g‘illari quyidagilardir: Lo‘ton, Sho‘bal, Zibeon, Anah, Dishan, Ezer va Dishon, ya’ni yettita o‘g‘il.
27 Lotanning o'g'illari Xori, Xaman va ularning singlisi Timna edi. Timna Yoqub va uning o'g'illari oldiga kelgan edi, ular unga quloq solishni istamadilar. U borib, Esovning o'g'li Elifazga cho'ri bo'ldi va unga Amalekni tug'di.
28 Shobalning o‘g‘illari Alvon, Manahat, Ebal, Shefo va Onam edi. Zibo‘nning o‘g‘illari Oya va Anah edi. Otasi Zibo‘nning eshaklarini boqib yurganida, sahroda Yamimlarni topib olgan Anah shu edi.
29 Otasining eshaklarini boqayotgan paytda, ularni turli vaqtlarda cho'lga boqib, boqardi.
30 Bir kuni u ularni dengiz bo'yidagi cho'llardan biriga, odamlar yashaydigan cho'lga olib keldi. U ularni boqayotgan paytda, dengizning narigi tomonidan juda kuchli bo'ron ko'tarilib, u yerda boqilayotgan eshaklarga qo'ndi va ularning hammasi to'xtab qoldi.
31 Shundan so'ng, dengizning narigi tomonidagi sahrodan yuz yigirmaga yaqin ulkan va dahshatli hayvonlar chiqib, eshaklar turgan joyga yetib kelishdi va o'zlarini o'sha yerga qo'yishdi.
32 Bu hayvonlarning o'rtasidan pastga qarab, odam bolalari qiyofasida edi, o'rtasidan yuqoriga qarab, ba'zilari ayiqlarga, ba'zilari esa keefalarga o'xshardi. Yelkalari orasidan dumlari yerga cho'zilgan edi, xuddi duxefatning dumlari kabi. Bu hayvonlar kelib, eshaklarga minib, ularni olib ketishdi va ular shu kungacha yo'q bo'lib ketishdi.
33 Shunda hayvonlardan biri Anahga yaqinlashib, uni dumiga urib qochib ketdi.
34 U bu ishni ko'rib, jonidan juda qo'rqib ketdi va qochib, shaharga qochib ketdi.
35 U o'g'illari va aka-ukalariga boshidan kechirgan hamma narsani aytib berdi. Ko'p odamlar eshaklarni qidirishga borishdi, lekin ularni topa olishmadi. Anah va uning aka-ukalari o'sha kundan keyin u yerga borishmadi, chunki ular jonlaridan juda qo'rqishgan edi.
36 Seir o‘g‘li Anahning o‘g‘illari Dishon va uning singlisi Ahliboma, Dishonning o‘g‘illari Hemdan, Eshbon, Yitron va Xeron, Ezerning o‘g‘illari Bilhan, Zavon va Aqon, Dishonning o‘g‘illari esa Uz va Oron edi.
37 Seir yurtidagi hokimliklarga ko'ra, Xorim xalqidan bo'lgan Seir avlodlari mana shulardir.
38 Esov va uning o'g'illari o'sha yerda yashovchi xoriylik Seirning yurtida yashadilar. Ular u yerda mulkka ega bo'lishdi va juda ko'payib, ko'payishdi. Yoqub, uning o'g'illari va ularning barcha nasli Egamiz Ibrohimga amr qilganidek, otalari Ishoq bilan Kan'on yurtida yashadilar.

37-BOB

1 Yoqubning umrining bir yuz beshinchi yilida, ya'ni Yoqub o'z farzandlari bilan Kan'on yurtida yashaganining to'qqizinchi yilida u Paddon-Oramdan keldi.
2 O'sha kunlarda Yoqub bolalari bilan Xevrondan yo'lga chiqdi. Ular va ularning barcha mol-mulki Shakam shahriga qaytib kelishdi va u yerda yashashdi. Chunki Yoqubning o'g'illari Shakam shahrida chorva mollari uchun yaxshi va semiz yaylovlarni olishdi. Shakam shahri qayta qurilgan edi va u yerda uch yuzga yaqin erkak va ayol bor edi.
3 Yoqub, uning bolalari va unga qarashli barcha mol-mulk Shimo'n va Levi shaharni egallab olishidan oldin, Shakamning otasi Xamo'rdan Padan-Oramdan kelganida sotib olgan dalada yashardi.
4 Shakam shahrini o'rab olgan Kan'on va Amor xalqlarining barcha shohlari Yoqub o'g'illarining yana Shakamga kelib, u yerda istiqomat qilganini eshitishdi.
5 Ular: “Yoqubning ibroniy o‘g‘illari shahar aholisini qirib, quvib chiqargandan keyin yana shaharga kelib, u yerda yashashlari kerakmi? Endi qaytib, shahar aholisini ham quvib chiqarishlari kerakmi yoki o‘ldirishlari kerakmi?” – deyishdi.
6 Kan’onning barcha shohlari yana to‘planib, Yoqub va uning o‘g‘illari bilan urush qilish uchun birlashdilar.
7 Tapnax shohi Yoshub qo‘shni barcha shohlarga, Gaash shohi Elonga, Shiloh shohi Ixuriga, Xazar shohi Paratonga, Sarton shohi Susiga, Baytxoron shohi Lobonga va Otnayma shohi Shabirga xabar yubordi.
8 Menga yaqinlashib, menga yordam beringlar. Kelinglar, ibroniy Yoqubni, uning o'g'illarini va unga qarashli barcha odamlarni qirib tashlaymiz. Ular yana Shakamga kelib, uni egallab olishdi va avvalgidek aholisini qirib tashlashdi.
9 Bu shohlarning barchasi to'planib, barcha qo'shinlari bilan kelishdi. Dengiz bo'yidagi qum kabi ko'p xalq edi. Ularning barchasi Tapnaxning ro'parasida edi.
10 Tapnax shohi Yoshub butun qo'shini bilan ularga qarshi chiqdi va shahar tashqarisidagi Tapnaxning ro'parasida ular bilan birga qarorgoh qurdi. Bu shohlarning barchasi yettita qismga bo'linib, Yoqub o'g'illariga qarshi yettita qo'shin tuzdilar.
11 Ular Yoqub va uning o'g'liga shunday deb e'lon qilishdi: “Hammangiz bizning oldimizga kelinglar, biz tekislikda

birga suhbatlashamiz va sizlar ularning shahrida o'ldirgan Shakam aholisining qasosini olamiz. Endi sizlar yana Shakam shahriga qaytib, u yerda yashaysizlar va avvalgidek uning aholisini qirib tashlaysizlar.”
12 Yoqubning o'g'illari buni eshitib, Kan'on shohlarining so'zlaridan qattiq g'azablandilar. Yoqubning o'nta o'g'li shoshilib, o'rnidan turishdi va har biri o'z qurollarini taqib oldi; ularning yonida yuz ikkita xizmatkori jangovar saf tortgan edi.
13 Yoqubning o'g'illari o'z xizmatkorlari bilan birga o'sha shohlarning oldiga borishdi. Otalari Yoqub ham ular bilan birga edi. Ularning hammasi Shakam tepaligida turishardi.
14 Yoqub o'g'illari uchun Xudovandga ibodat qildi va qo'llarini Xudovandga cho'zib dedi: “Ey Xudo, Sen Qodir Xudosan, Sen bizning otamizsan, bizni yaratding va biz Sening qo'llaringning ijodimiz. O'g'illarimni O'zingning rahm-shafqating bilan ularning dushmanlari qo'lidan qutqargin. Ular bugun ular bilan jang qilish va ularni qo'lidan qutqarish uchun kelmoqdalar, chunki Sening qo'lingda ozchilikni ko'pchilikdan qutqarish uchun kuch va qudrat bor.
15 Mening qullarimga dushmanlari bilan jang qilish, ularni bo'ysundirish va dushmanlarini ularning oldida yiqitishga kuch va jasorat ato et. O'g'illarim va ularning xizmatkorlari Kan'on xalqining qo'lida o'lmasin.
16 Agar o'g'illarim va ularning xizmatkorlarining jonini olish Sening ko'zingda ma'qul bo'lsa, ularni buyuk rahm-shafqating bilan xizmatkorlaring qo'liga topshir, toki ular bugun Amor shohlari qo'lida halok bo'lmasin.
17 Yoqub Egamizga ibodat qilishni to'xtatgandan so'ng, yer o'z o'rnidan titradi, quyosh qorong'ilashdi. Bu shohlarning barchasi vahimaga tushib, qattiq dahshatga tushdilar.
18 Egamiz Yoqubning ibodatini eshitdi va Yoqub o'g'illarining dahshati va hayrati bilan barcha shohlar va ularning qo'shinlarining qalbini zabt etdi.
19 Chunki Egamiz ularga Yoqub o'g'illarining aravalarining ovozini, qudratli otlarning ovozini va ularga hamroh bo'lgan ulkan qo'shinning ovozini eshittirdi.
20 Bu shohlar Yoqub o'g'illaridan qattiq qo'rqib ketishdi. Ular o'z joylarida turganlarida, Yoqub o'g'illari bir yuz o'n ikki kishi bilan baland va dahshatli qichqiriq bilan ularga yaqinlashdilar.
21 Shohlar Yoqub o'g'illarining ularga yaqinlashayotganini ko'rib, yanada vahimaga tushishdi va avvalgidek Yoqub o'g'illaridan chekinishga va ular bilan jang qilmaslikka moyil bo'lishdi.
22 Lekin ular orqaga chekinishmadi va: “Ibroniylardan ikki marta chekinish biz uchun sharmandalik bo‘ladi”, dedilar.
23 Yoqubning o'g'illari yaqinlashib, barcha shohlar va ularning qo'shinlariga qarshi hujum qilishdi. Ular ko'rishdi va mana bu xalq juda kuchli, dengiz qumi kabi ko'p edi.
24 Yoqubning o'g'illari Egamizga iltijo qilib: “Ey Egam, bizga yordam ber, bizga javob ber, chunki biz Senga ishonamiz va bugun bizga qarshi chiqqan bu sunnatsizlarning qo'lida o'lmaylik”, dedilar.
25 Yoqubning o'g'illari jang qurollarini taqib, har biri qalqon va nayzasini olib, jangga yaqinlashdilar.
26 Yoqubning o'g'li Yahudo aka-ukalaridan oldin yugurib ketdi va u bilan birga o'nta xizmatkori bilan birga o'sha shohlar tomon yo'l oldi.
27 Tapnax shohi Yoshub ham o‘z qo‘shinlari bilan Yahudo oldida birinchi bo‘lib chiqdi. Yahudo Yoshub va uning qo‘shinlari unga tomon kelayotganini ko‘rdi. Yahudoning g‘azabi alanga oldi, ichida g‘azabi alanga oldi. U jangga yaqinlashdi va Yahudo o‘z joniga qasd qildi.
28 Yoshub va uning butun qo'shini Yahudoga qarab yurishardi. U juda kuchli va qudratli otga minib olgan edi. Yoshub juda jasur odam edi, boshdan oyoq temir va mis bilan qoplangan edi.
29 U ot ustida ketayotganida, barcha janglaridagi odatiga ko'ra, ikkala qo'li bilan oldinga va orqaga o'q uzdi va o'qlarini nishonga olgan joyini hech qachon o'tkazib yubormadi.
30 Yoshub Yahudo bilan jang qilish uchun kelganida, Yahudoga ko'p o'q otganida, Egamiz Yoshubning qo'lini bog'ladi va u otgan barcha o'qlar o'z odamlariga tegdi.
31 Shunga qaramay, Yoshub Yahudoga o'qlar bilan hujum qilish uchun yaqinlashdi, ammo ular orasidagi masofa taxminan o'ttiz tirsak edi. Yahudo Yoshubning unga o'q otayotganini ko'rib, g'azabdan qo'zg'aldi va kuchi bilan unga qarab yugurdi.
32 Yahudo yerdan oltmish misqol og'irlikdagi katta toshni oldi. Yahudo Yoshub tomon yugurdi va tosh uning qalqoniga tegdi. Yoshub zarbadan hayratda qoldi va otidan yerga yiqildi.
33 Shunda qalqon Yoshubning qo'lidan yorilib ketdi va zarba kuchi bilan o'n besh tirsak masofaga sakrab tushdi va qalqon ikkinchi lager oldida quladi.
34 Yoshub bilan kelgan shohlar uzoqdan Yoqub o'g'li Yahudoning kuchini va uning Yoshubga qilgan ishlarini ko'rib, Yahudodan juda qo'rqishdi.
35 Ular Yoshubning sarosimaga tushganini ko'rib, uning qarorgohi yoniga to'planishdi. Yahudo qilichini sug'urib, Yoshubning qarorgohidan qirq ikki kishini o'ldirdi. Yoshubning butun qarorgohi Yahudodan qochib ketdi, unga qarshi hech kim turolmadi. Ular Yoshubni tashlab, undan qochib ketishdi, Yoshub esa hali ham yerda yiqilgan edi.
36 Yoshub o‘z qarorgohidagi barcha odamlar undan qochib ketganini ko‘rib, shoshilib, Yahudoga qarshi qo‘rqib, Yahudoga qarshi oyoqqa turdi.
37 Yoshub Yahudo bilan bitta jang qildi, qalqonni birma-bir qo'ydi. Yoshubning odamlari Yahudodan juda qo'rqib qochib ketishdi.
38 Yoshub Yahudoning boshiga urish uchun nayzasini qo'liga oldi. Yahudo esa tezda qalqonini Yoshubning nayzasiga tegizib qo'ygan edi, shuning uchun Yahudoning qalqoni Yoshubning nayzasidan zarba oldi va qalqon ham yorilib ketdi.
39 Yahudo qalqoni yorilganini ko'rgach, shoshilinch ravishda qilichini sug'urib oldi va Yoshubning to'piqlaridan bir urib, oyoqlarini kesib tashladi. Yoshub yerga yiqildi, nayza esa qo'lidan tushib ketdi.
40 Yahudo shoshilinch ravishda Yoshubning nayzasini oldi va uning boshini kesib tashladi va uni oyoqlari yoniga tashladi.
41 Yoqubning o'g'illari Yahudoning Yoshubga qilgan ishini ko'rib, hammalari boshqa shohlar safiga qochib ketishdi. Yoqubning o'g'illari Yoshubning qo'shini va u yerdagi barcha shohlarning qo'shinlari bilan jang qilishdi.

42 Yoqubning o'g'illari o'n besh ming kishini yiqitdilar va ularni xuddi qovoqlarni urgandek qirib tashladilar, qolganlari esa jonlarini saqlab qolish uchun qochib ketishdi.
43 Yahudo hali ham Yoshubning jasadi yonida turgan edi va Yoshubning sovutini yechib oldi.
44 Yahudo qabilasi Yoshub atrofidagi temir va mis buyumlarni ham yechib oldi. Shunda Yoshub qabilasining to'qqiz nafar sardori Yahudoga qarshi jang qilish uchun yo'lga chiqdi.
45 Yahudo shoshilib yerdan bir tosh oldi va tosh ulardan birining boshiga urildi, bosh suyagi sindi va jasad ham otdan yerga yiqildi.
46 Qolgan sakkizta sardor Yahudoning kuchini ko'rib, juda qo'rqib qochib ketishdi. Yahudo o'nta odami bilan ularni ta'qib qildi va ularni quvib yetib olib, o'ldirdi.
47 Yoqubning o'g'illari hali ham shohlarning qo'shinlarini mag'lub etishda davom etishdi va ularning ko'plarini o'ldirishdi, ammo bu shohlar jasorat bilan o'z sardorlari bilan birga turishdi va o'z joylaridan chekinishmadi. Ular Yoqubning o'g'illaridan qochib ketgan qo'shinlariga qarshi baqirishdi, ammo hech kim ularga quloq solmadi, chunki ular o'lishdan qo'rqishardi.
48 Yoqubning barcha o'g'illari shohlar qo'shinlarini mag'lub etgandan keyin, qaytib Yahudoning oldiga kelishdi. Yahudo esa hali ham Yoshubning sakkiz sardorini o'ldirib, kiyimlarini yechib olayotgan edi.
49 Levi Gash shohi Elonni o'n to'rt sardori bilan birga uni o'ldirish uchun unga yaqinlashayotganini ko'rdi, lekin Levi buni aniq bilmas edi.
50 Elon va uning sardorlari yaqinlashib kelishdi. Levi orqasiga qarasa, orqada jang bo'layotganini ko'rdi. Levi o'n ikki xizmatkori bilan yugurib ketdi va ular borib Elon va uning sardorlarini qilich bilan o'ldirdilar.

38-BOB

1 Shilo‘ shohi Ixuri Elonga yordam berish uchun Yoqubga yaqinlashganda, Yoqub qo‘lidagi kamonini tortib, o‘q bilan Ixuriga tegib o‘ldirdi.
2 Shilo‘ shohi Ixuri vafot etganida, qolgan to‘rtta shoh qolgan sardorlar bilan birga o‘z joylaridan qochib ketishdi va chekinishga harakat qilib: “Bizdan kuchliroq bo‘lgan uchta shohni va ularning sardorlarini o‘ldirganimizdan keyin ibroniylar bilan kuchimiz qolmagan”, dedilar.
3 Yoqubning o'g'illari qolgan shohlarning o'z joylaridan qochib ketganini ko'rib, ularni ta'qib qilishdi. Yoqub ham turgan joyidan Shakam tepaligidan keldi. Ular shohlarning orqasidan ergashdilar va xizmatkorlari bilan ularga yaqinlashdilar.
4 Shohlar, boshliqlar va qolgan qo'shinlari Yoqub o'g'illarining ularga yaqinlashayotganini ko'rib, jonlaridan qo'rqib, Xazor shahriga yetib borguncha qochib ketishdi.
5 Yoqubning o'g'illari ularni Xazar shahri darvozasigacha quvib borishdi va ular shohlar va ularning qo'shinlari orasida to'rt mingga yaqin odamni qattiq mag'lub etishdi. Ular shohlar qo'shinini mag'lub etayotganlarida, Yoqub kamon bilan band bo'lib, shohlarni urish bilan cheklanib, ularning hammasini o'ldirdi.
6 U Xazar shahri darvozasida Xazar shohi Paratonni, keyin esa Sarton shohi Susini, Betxorin shohi Lobonni va Maxnayma shohi Shobirni o'ldirdi. U ularning hammasini o'q bilan o'ldirdi, har biriga bittadan o'q tegdi va ular halok bo'lishdi.
7 Yoqubning o'g'illari barcha shohlarning o'lganini, ularning parchalanib, chekinayotganini ko'rib, Xazor darvozasi ro'parasida shohlar qo'shinlari bilan jangni davom ettirdilar va baribir to'rt yuzga yaqin odamni o'ldirdilar.
8 O'sha jangda Yoqubning xizmatkorlaridan uchtasi halok bo'ldi. Yahudo uchta xizmatkorining o'lganini ko'rib, juda xafa bo'ldi va ichida Amor xalqiga qarshi g'azabi alanga oldi.
9 Shohlar qo'shinining qolgan barcha odamlari jonlaridan juda qo'rqib, yugurib Xazar shahri devorlarining darvozasini sindirib, shaharga kirishdi.
10 Ular Xazor shahrining o'rtasida yashirinishdi, chunki Xazor shahri juda katta va keng edi. Bu qo'shinlarning barchasi shaharga kirganida, Yoqubning o'g'illari ularning orqasidan shaharga yugurishdi.
11 Jangda tajribali to'rtta kuchli odam shahardan chiqib, qo'llarida qilich va nayzalar bilan shahar darvozasiga chiqishdi. Ular Yoqub o'g'illarining ro'parasida turishdi va ularning shaharga kirishiga yo'l qo'ymadilar.
12 Naftali qochib, ularning orasiga kirdi va qilichi bilan ikkalasini birdaniga o'ldirib, boshlarini kesib tashladi.
13 U qolgan ikkisiga o'girilib qaradi va ular qochib ketishganini ko'rdi. U ularni ta'qib qildi, quvib yetdi, urib o'ldirdi.
14 Yoqubning o'g'illari shaharga kelib, shaharning boshqa devori borligini ko'rishdi. Ular devor darvozasini qidirib topishdi, ammo topa olishmadi. Yahudo devorning tepasiga sakrab chiqdi. Shimo'n va Levi uning orqasidan ergashdilar va uchalasi ham devordan shaharga tushishdi.
15 Shimo'n va Levi shaharga qochib kirgan barcha erkaklarni, shuningdek, shahar aholisini xotinlari va bolalari bilan birga qilichdan o'tkazdilar. Shahar aholisining faryodi osmonga ko'tarildi.
16 Dan va Naftali motam ovozi nima bo'layotganini ko'rish uchun devorga sakrab tushishdi. Yoqubning o'g'illari birodarlari uchun xavotirda edilar. Ular shahar aholisining yig'lab, yolvorib: “Shahardagi bor narsamizni olinglar, ketinglar, faqat bizni o'ldirmanglar”, deyayotganini eshitishdi.
17 Yahudo, Shimo'n va Levi shahar aholisini qirib tashlashni to'xtatgandan so'ng, devorga chiqib, devorda turgan Dan va Naftali qabilalarini hamda boshqa birodarlarini chaqirishdi. Shimo'n va Levi ularga shaharga kirish yo'lini aytib berishdi. Yoqubning barcha o'g'illari o'ljani olib kelish uchun kelishdi.
18 Yoqubning o'g'illari Xazor shahridan o'lja, qo'y-echkilar, mol-mulkni tortib olishdi, qo'lga kiritish mumkin bo'lgan hamma narsani olib, o'sha kuni shahardan qochib ketishdi.
19 Ertasi kuni Yoqubning o'g'illari Sartonga bordilar, chunki ular shaharda qolgan Sartonliklar shohlarini o'ldirganliklari uchun ular bilan jang qilish uchun to'planishayotganini eshitishdi. Sarton juda baland va mustahkam shahar bo'lib, shaharni o'rab turgan chuqur devorga ega edi.
20 Devor ustunining uzunligi ellik tirsak, kengligi qirq tirsak edi. Devor tufayli shaharga odam kirishi uchun joy yo'q edi. Yoqubning o'g'illari shahar devorini ko'rib, undan kirish joyini qidirdilar, ammo topa olmadilar.

21 Shaharga kirish orqa tomonda edi va shaharga kirishni istagan har bir kishi shu yo'ldan o'tib, butun shaharni aylanib chiqardi va keyin shaharga kirdi.
22 Yoqubning o'g'illari shaharga yo'l topa olmaganliklarini ko'rib, qattiq g'azablandilar. Shahar aholisi Yoqubning o'g'illari ularning oldiga kelayotganini ko'rib, ulardan juda qo'rqib ketishdi, chunki ular ularning kuchi va Xazarga nima qilganliklari haqida eshitishgan edi.
23 Sarton shahri aholisi Yoqub o'g'illariga qarshi jang qilish uchun shaharga to'planganlaridan keyin, ular shaharga kirishdan qo'rqib, ularga qarshi chiqa olmadilar. Lekin ular ularga yaqinlashayotganini ko'rib, ulardan juda qo'rqishdi, chunki ular ularning kuchi va Xazarga nima qilganliklari haqida eshitishgan edi.
24 Shunday qilib, Sarton aholisi Yoqubning o'g'illari kelishidan oldin, shahar yo'lidagi ko'prikni tezda o'z joyidan olib tashladilar va uni shaharga olib kirishdi.
25 Yoqubning o'g'illari kelib, shaharga kirish yo'lini qidirdilar, ammo topa olmadilar. Shahar aholisi devorning tepasiga chiqib, Yoqubning o'g'illari shaharga kirish yo'lini qidirayotganini ko'rishdi.
26 Shahar aholisi devor tepasida turib, Yoqub o'g'illarini haqorat qilishdi va ularni la'natlashdi. Yoqub o'g'illari haqoratlarni eshitib, qattiq g'azablanishdi va ichida g'azablari alanga oldi.
27 Yoqubning o'g'illari ularga g'azablanib, hammalari o'rnidan turib, bor kuchlari bilan devordan sakrab o'tishdi va ularning kuchi bilan devorning qirq tirsak kengligidan o'tib ketishdi.
28 Ular devordan o'tib, shahar devori ostida turishdi va shaharning barcha darvozalari temir eshiklar bilan o'ralganini ko'rishdi.
29 Yoqubning o'g'illari shahar darvozalarini sindirish uchun yaqinlashishdi, ammo shahar aholisi ularni qo'yib yubormadi, chunki ular devorning tepasidan ularga tosh va o'qlar otishardi.
30 Devordagi odamlar soni to'rt yuzga yaqin edi. Yoqubning o'g'illari shahar aholisi shahar darvozalarini ochishga ruxsat bermayotganini ko'rib, sakrab devorning tepasiga chiqishdi. Yahudoliklar shaharning sharqiy qismiga birinchi bo'lib chiqishdi.
31 Gad va Osher uning ortidan shaharning g‘arbiy burchagiga, Shimo‘n va Levi shimolga, Dan va Ruben janubga yo‘l olishdi.
32 Devorning tepasida turgan odamlar, shahar aholisi, Yoqub o'g'illarining ularga yaqinlashayotganini ko'rib, devordan qochib, shaharga kirib, shaharning o'rtasida yashirinishdi.
33 Devor ostida qolgan Issaxor va Naftali qabilalari yaqinlashib, shahar darvozalarini sindirib, shahar darvozalariga olov yoqishdi, shunda temir erib ketdi. Yoqubning barcha o'g'illari, ular va ularning barcha odamlari shaharga kirishdi. Ular Sarton shahri aholisi bilan jang qilishdi va ularni qilich bilan o'ldirishdi, ammo hech kim ularning oldida turolmadi.
34 Ikki yuzga yaqin odam shahardan qochib ketdi. Ularning hammasi shahardagi bir minoraga yashirindi. Yahudo ularni minoragacha quvib yetdi va minorani buzib tashladi, minora odamlar ustiga quladi va ularning hammasi halok bo'ldi.
35 Yoqubning o'g'illari o'sha minoraning tomidan yuqoriga ko'tarilishdi va shaharda uzoqdan yana bir mustahkam va baland minora borligini ko'rishdi. Uning tepasi osmonga ko'tarilgan edi. Yoqubning o'g'illari shoshilib pastga tushishdi va barcha odamlari bilan o'sha minoraga borishdi va uni uch yuzga yaqin erkak, ayol va bolalar bilan to'lgan holda topdilar.
36 Yoqubning o'g'illari minoradagi odamlarga qattiq zarba berishdi va ular qochib ketishdi.
37 Shimo'n bilan Levi ularni ta'qib qilishdi. Shunda o'n ikki kuchli va jasur odam yashiringan joylaridan ularning oldiga chiqib keldi.
38 O'sha o'n ikki kishi Shimo'n va Leviyga qarshi qattiq jang qilishdi va Shimo'n va Leviy ularni yengib chiqa olmadilar. Bu jasur odamlar Shimo'n va Leviyning qalqonlarini sindirib tashlashdi va ulardan biri qilichi bilan Leviyning boshiga urdi. Leviy qilichdan qo'rqib, qo'lini uning boshiga qo'yganida, qilich Leviyning qo'liga tegdi va Leviyning qo'li kesilishini juda xohladi.
39 Levi qo'lidagi jasur odamning qilichini tortib oldi va uni odamdan zo'rlik bilan tortib oldi. U bilan kuchli odamning boshiga urib, boshini kesib tashladi.
40 Levi bilan jang qilish uchun o'n bir kishi yaqinlashdi, chunki ulardan biri o'ldirilganini ko'rishdi va Yoqubning o'g'illari jang qilishdi, lekin Yoqubning o'g'illari ularni mag'lub eta olmadilar, chunki ular juda kuchli edilar.
41 Yoqubning o'g'illari ularni yenga olmasligini ko'rib, Shimo'n baland va dahshatli qichqiriq aytdilar. O'n bir kuchli odam Shimo'nning qichqirig'idan hayratda qoldi.
42 Yahudo uzoqdan Shimo'nning qichqirig'ini tan oldi. Naftali va Yahudo qalqonlari bilan Shimo'n va Levi tomon yugurishdi va ularni o'sha kuchli odamlar bilan jang qilayotganini ko'rishdi, qalqonlari sindirilgani uchun ularni yengib chiqa olmadilar.
43 Naftali Shimo‘n va Levining qalqonlari sindirilganini ko‘rib, xizmatkorlaridan ikkita qalqonni olib, Shimo‘n va Leviga olib keldi.
44 O'sha kuni Shimo'n, Levi va Yahudo uchalasi ham quyosh botguncha o'n bir qahramonga qarshi jang qilishdi, ammo ular ustidan g'alaba qozona olishmadi.
45 Bu haqda Yoqubga xabar berishdi va u juda xafa bo'ldi va Egamizga ibodat qildi. U va uning o'g'li Naftali bu kuchli odamlarga qarshi chiqishdi.
46 Yoqub yaqinlashib, kamonini tortdi va kuchli odamlarga yaqinlashdi va ularning uch kishisini kamon bilan o'ldirdi, qolgan sakkiztasi esa orqaga qaytdi. Mana, urush ularning oldida va orqasida boshlangan edi. Ular jonlaridan juda qo'rqib, Yoqub o'g'illariga qarshi tura olmadilar va ulardan qochib ketishdi.
47 Ular qochib ketayotganlarida, ularga yaqinlashib kelayotgan Dan va Osherga duch kelishdi. Ular to'satdan ularga hujum qilishdi va ular bilan jang qilishdi va ikkitasini o'ldirishdi. Yahudo va uning aka-ukalari ularni ta'qib qilib, qolganlarini o'ldirishdi.
48 Yoqubning barcha o'g'illari qaytib kelib, shahar bo'ylab aylanib, biron kishini topa olishlarini qidirdilar. Ular shahardagi g'orda yigirmaga yaqin yigitni topdilar. Gad va Osher ularning hammasini o'ldirdilar. Dan va Naftali ikkinchi minoradan qochib qutulgan qolgan odamlarga hujum qilib, ularning hammasini o'ldirdilar.

49 Yoqubning o'g'illari Sarton shahrining barcha aholisini qirib tashladilar, ammo ayollar va bolalarni shaharda qoldirib, ularni o'ldirmadilar.
50 Sarton shahrining barcha aholisi kuchli odamlar edi, ulardan biri ming kishini ta'qib qilardi, ikkitasi qolgan o'n ming kishidan qochib qutula olmasdi.
51 Yoqubning o'g'illari Sarton shahrining barcha aholisini qilich bilan qirib tashladilar, shuning uchun ularga qarshi hech kim turolmadi. Ayollarni shaharda qoldirdilar.
52 Yoqubning o'g'illari shaharning barcha o'ljalarini olib, xohlagan narsalarini qo'lga kiritishdi, shahardan qo'y-echkilar, poda va mol-mulkni tortib olishdi. Yoqubning o'g'illari Xazar va uning aholisiga qilgan ishlarini Sarton va uning aholisiga ham qilishdi va ular orqaga qaytib ketishdi.

39-BOB

1 Yoqubning o'g'illari Sarton shahridan chiqib, ikki yuz tirsak narida bo'lganlarida, ularga tomon kelayotgan Tapnax aholisiga duch kelishdi. Ular Tapnax shohi va uning barcha odamlarini mag'lub etganlari uchun ular bilan jang qilish uchun chiqishdi.
2 Shunday qilib, Tapnax shahrida qolganlarning hammasi Yoqub o'g'illari bilan jang qilish uchun chiqib, Xazar va Sartondan qo'lga kiritgan o'lja va o'ljalarni ulardan qaytarib olishga qaror qilishdi.
3 Tapnaxning qolgan odamlari o'sha yerda Yoqub o'g'illari bilan jang qilishdi. Yoqub o'g'illari ularni o'ldirdilar, ular esa ulardan qochib, Arbelan shahrigacha ularni ta'qib qilishdi va hammalari Yoqub o'g'illari oldida yiqildilar.
4 Yoqubning o‘g‘illari qaytib kelib, Tapnaxdan o‘ljani olish uchun Tapnaxga kelishdi. Tapnaxga yetib kelganlarida, Arbelon xalqi birodarlarining o‘ljasini qutqarish uchun ularni kutib olganini eshitishdi. Yoqubning o‘g‘illari shaharni talon-taroj qilish uchun Tapnaxda o‘nta odamini qoldirib, Arbelon xalqiga qarab yo‘l olishdi.
5 Arbelonlik erkaklar xotinlari bilan Yoqubning o'g'illari bilan jang qilish uchun chiqishdi, chunki ularning xotinlari jangda tajribali edilar va ular to'rt yuzga yaqin erkak va ayol bilan jang qilishdi.
6 Yoqubning barcha o'g'illari baland ovozda baqirishdi va ularning hammasi Arbelan aholisi tomon yugurishdi.
7 Arbelon aholisi Yoqub o'g'illarining qichqirig'ini, ularning sherlarning shovqini, dengiz va uning to'lqinlarining shovqini kabi bo'kirishini eshitdilar.
8 Yoqub o'g'illaridan qo'rquv va vahima ularning qalbini qamrab oldi. Ulardan juda qo'rqib, orqaga chekinib, shaharga qochib ketishdi. Yoqub o'g'illari ularni shahar darvozasigacha quvib yetishdi va shaharda ularga duch kelishdi.
9 Yoqubning o'g'illari shaharda ular bilan jang qilishdi. Ularning barcha ayollari Yoqubning o'g'illariga qarshi palaxmon otish bilan band edilar. O'sha kuni kechqurungacha ular orasida juda qattiq jang bo'ldi.
10 Yoqubning o'g'illari ularni mag'lub eta olmadilar, Yoqubning o'g'illari esa o'sha jangda deyarli halok bo'lishgan edi. Yoqubning o'g'illari Egamizga iltijo qilib, kechqurun kuchayib ketishdi. Yoqubning o'g'illari Arbelon aholisining hammasini, erkaklarni, ayollarni va bolalarni qilichdan o'tkazdilar.
11 Sartondan qochib ketgan qolgan odamlarni ham, Yoqubning o'g'illari Arbelonda o'ldirishdi. Yoqubning o'g'illari Xazar va Sartonga qilgan ishlarini Arbelon va Tapnaxga ham qilishdi. Ayollar barcha erkaklarning o'lganini ko'rib, shahar tomlariga chiqib, Yoqubning o'g'illarini yomg'ir kabi toshlar bilan urishdi.
12 Yoqubning o'g'illari shoshilib shaharga kirib, barcha ayollarni tutib olib, qilich bilan o'ldirishdi. Yoqubning o'g'illari esa barcha o'lja va o'ljalarni, qo'y-echkilarni, podalarni va qoramollarni tortib olishdi.
13 Yoqubning o'g'illari Tapnax, Xazor va Shilo'da qilganlaridek, Maxnaymaga ham shunday qilishdi. Ular u yerdan qaytib ketishdi.
14 Beshinchi kuni Yoqub o‘g‘illari Gaash xalqi ularga qarshi jang qilish uchun to‘planganini eshitishdi, chunki ular shohlarini va sardorlarini o‘ldirgan edilar. Gaash shahrida o‘n to‘rt sardor bor edi va Yoqub o‘g‘illari ularning hammasini birinchi jangda o‘ldirishgan edi.
15 O'sha kuni Yoqubning o'g'illari jang qurollarini kiyib, Gaash aholisiga qarshi jang qilish uchun yo'lga chiqishdi. Gaashda kuchli va qudratli Amor xalqi bor edi. Gaash Amor xalqining barcha shaharlari orasida eng mustahkam va eng mustahkam shahar bo'lib, uchta devori bor edi.
16 Yoqubning o‘g‘illari Gaashga yetib kelishdi va shahar darvozalari qulflanganini, tashqi devorning tepasida besh yuzga yaqin odam turganini va dengiz qirg‘og‘idagi qum kabi ko‘p odamlar shaharning orqa tomonida Yoqubning o‘g‘illariga pistirma qurganini ko‘rishdi.
17 Yoqubning o'g'illari shahar darvozalarini ochish uchun yaqinlashdilar. Ular yaqinlashayotganlarida, shaharning orqa tomonida pistirmada turganlar o'z joylaridan chiqib, Yoqubning o'g'illarini o'rab olishdi.
18 Yoqubning o'g'illari Gaash qabilasining o'rtasida edilar. Jang ularning oldida ham, orqasida ham bo'lib o'tdi. Devordagi barcha odamlar devordan ularga o'q va toshlar otishardi.
19 Yahudo Gaash odamlarining ulardan o'ta og'irlashib ketayotganini ko'rib, juda qattiq va dahshatli qichqiriq yubordi. Gaash odamlari Yahudoning faryodidan dahshatga tushishdi. Ularning kuchli qichqirig'idan odamlar devordan yiqilishdi. Shahar tashqarisidagi va ichidagi barcha odamlar jonlaridan juda qo'rqishdi.
20 Yoqubning o'g'illari shahar eshiklarini sindirish uchun yaqinlashganlarida, Gaashliklar devorning tepasidan ularga tosh va o'qlar otib, ularni darvozadan qochib ketishga majbur qilishdi.
21 Yoqubning o‘g‘illari shahar tashqarisidan ular bilan birga bo‘lgan Gash odamlariga qarshi qaytib kelishdi. Ular ularni xuddi qovoqlarga hujum qilgandek qattiq qirib tashlashdi. Ular Yoqubning o‘g‘illariga qarshi tura olmadilar, chunki Yahudoning qichqirig‘idan qo‘rquv va dahshat ularni qamrab olgan edi.
22 Yoqub o‘g‘illari shahar tashqarisidagi barcha odamlarni o‘ldirishdi. Yoqub o‘g‘illari shaharga kirish va shahar devorlari ostida jang qilish uchun hali ham yaqinlashishdi. Lekin ular buni uddalay olmadilar, chunki shaharda qolgan Gaash aholisining hammasi Gaash devorlarini har tomondan o‘rab olgan edilar, shuning uchun Yoqub o‘g‘illari shaharga yaqinlashib, ular bilan jang qila olmadilar.

23 Yoqubning o'g'illari devor ostida jang qilish uchun bir burchakka yaqinlashdilar. Gash aholisi ularga o'q va toshlarni yomg'ir kabi otdilar va ular devor ostidan qochib ketishdi.
24 Devor ustida turgan Gash xalqi Yoqub o‘g‘illari devor ostidan ularni mag‘lub eta olmaganini ko‘rib, Yoqub o‘g‘illarini shunday deb tanbeh berishdi:
25 Sizlarga nima bo'ldiki, jangda g'alaba qozona olmayapsizlar? Unda sizlar kuchli bo'lmagan Amor xalqining shaharlariga qilgan ishlaringizni kuchli Gash shahri va uning aholisiga ham qila olasizmi? Siz bizning oramizdagi zaif odamlarga ham shunday qildingiz va ularni shahar kirish qismida o'ldirdingiz, chunki ular sizning baqiriqlaringizdan qo'rqib, kuchsiz edilar.
26 Endi sizlar bu yerda jang qila olasizlarmi? Albatta, hammangiz shu yerda o'lasizlar va biz sizlar vayron qilgan shaharlaringiz uchun qasos olamiz.
27 Gash aholisi Yoqub o'g'illarini qattiq haqorat qilib, ularni xudolari bilan haqorat qilishdi, devordan ularga o'q va toshlarni otishda davom etishdi.
28 Yahudo va uning aka-ukalari Gaash aholisining gaplarini eshitib, qattiq g'azablandilar. Yahudo bu ishda o'z Xudosiga hasad qildi va faryod qilib: “Ey Egam, bizga va birodarlarimizga yordam ber, yordam ber”, dedi.
29 U qo'lida yalang'och qilich bilan bor kuchi bilan uzoqqa yugurdi va yerdan sakrab tushdi-da, kuchining kamligidan devorga chiqdi va qilichi qo'lidan tushib ketdi.
30 Yahudo devorga baqirdi. Devordagi barcha odamlar vahimaga tushishdi. Ulardan ba'zilari devordan shaharga yiqilib o'lishdi. Devorda qolganlar esa Yahudoning kuchini ko'rib, juda qo'rqib, jonlarini saqlab qolish uchun shaharga qochib ketishdi.
31 Ba'zilar devorda Yahudo bilan jang qilishga jur'at etdilar va uni o'ldirmoqchi bo'lishdi, chunki Yahudoning qo'lida qilich yo'qligini ko'rishdi va uni devordan birodarlariga tashlashga qaror qilishdi. Shahardan yigirma kishi ularga yordam berish uchun chiqdi. Ular Yahudoni o'rab olishdi va hammasi unga baqirib, qilichlarini yalang'ochlab yaqinlashdilar va Yahudoni dahshatga solishdi. Yahudo devordan birodarlariga baqirdi.
32 Yoqub va uning o'g'illari devor ostidan kamonni tortib olib, devorning tepasida turgan uchta odamni urishdi. Yahudo esa faryod qilishda davom etdi va: “Ey Xudovand, bizga yordam ber, ey Xudovand, bizni qutqar”, deb baland ovozda devorga baqirdi. Bu faryod uzoqdan eshitildi.
33 Bu qichqiriqdan keyin u yana qichqirdi. Devorning tepasida Yahudoni o'rab turgan barcha odamlar vahimaga tushib, Yahudoning qichqirig'i va titrashi ovozidan har biri qo'lidagi qilichini uloqtirib qochib ketdi.
34 Yahudo qo'llaridan tushgan qilichlarni oldi. Yahudo ular bilan jang qilib, devorda yigirma kishini o'ldirdi.
35 Shahar devoridan saksonga yaqin erkak va ayol chiqib, Yahudoni o'rab oldilar. Egamiz ularning qalbiga Yahudodan qo'rqish hissini soldi, shuning uchun ular Unga yaqinlasha olmadilar.
36 Yoqub va u bilan birga bo'lganlarning hammasi devor ostidan kamonni tortib olishdi va devorda o'nta odamni o'ldirishdi. Ular devor ostiga, Yoqub va uning o'g'illari oldida yiqilishdi.
37 Devordagi odamlar yigirma kishining halok bo'lganini ko'rib, qilichlarini yalang'ochlab Yahudo tomon yugurishdi, lekin Yahudoning kuchidan juda qo'rqib, unga yaqinlasha olishmadi.
38 Ularning Arud ismli baquvvat jangchilaridan biri qilich bilan Yahudoning boshiga urish uchun yaqinlashdi. Yahudo shoshilinch ravishda qalqonini boshiga qo'ydi va qilich qalqonga tegib, qalqon ikkiga bo'lindi.
39 Bu kuchli odam Yahudoni mag'lub etgandan keyin, Yahudodan qo'rqib, jonini saqlab qolish uchun qochib ketdi. Oyoqlari devorga sirpanib ketdi va devor ostidagi Yoqub o'g'illari orasida yiqildi. Yoqub o'g'illari uni urib o'ldirishdi.
40 Yahudoning boshi kuchli odamning zarbasidan og'riyapti, Yahudo esa deyarli o'lib ketay deb qo'ygan edi.
41 Yahudo devor ustidan zarbadan kelib chiqqan og'riqdan baqirdi. Dan uni eshitganida, ichida g'azab alanga oldi. U ham o'rnidan turib, uzoqqa yugurdi, yerdan sakrab tushdi va g'azabdan to'lib-toshgan kuchi bilan devorga chiqdi.
42 Dan Yahudoga yaqin devorga yetib kelganida, devordagi Yahudoga qarshi turgan barcha odamlar qochib ketishdi. Ular ikkinchi devorga chiqib, ikkinchi devordan Dan va Yahudoga o'qlar va toshlar otishdi va ularni devordan quvib chiqarishga harakat qilishdi.
43 O'qlar va toshlar Dan va Yahudoga tegdi va ular devorda deyarli o'lib ketishgan edi. Dan va Yahudo devordan qochib qayerga bormasinlar, ikkinchi devordan o'qlar va toshlar bilan hujumga uchradilar.
44 Yoqub va uning o'g'illari hali ham shaharning kirish qismida, birinchi devor ostida edilar va ikkinchi devorda bo'lganliklari sababli shahar aholisiga kamon torta olmadilar.
45 Dan va Yahudo ikkinchi devordan ularga tushgan tosh va o'qlarga chiday olmay, shahar aholisi yonidagi ikkinchi devorga sakrab tushishdi. Ikkinchi devorda turgan shahar aholisi Dan va Yahudoning ikkinchi devorga yaqinlashganini ko'rib, hammalari baqirib, devorlar orasiga tushib ketishdi.
46 Yoqub va uning o'g'illari shahar aholisining qichqirig'ini eshitishdi va ular hali ham shahar kirish qismida edilar. Ular ikkinchi devorda bo'lgan Dan va Yahudo uchun xavotirda edilar.
47 Naftali g‘azabdan to‘lib, qudrati bilan shaharga chiqib, shaharda eshitgan shovqin-suronning sababini ko‘rish uchun birinchi devorga sakradi. Issaxor va Zabulun shahar eshiklarini buzish uchun yaqinlashdilar va shahar darvozalarini ochib, shaharga kirishdi.
48 Naftali birinchi devordan ikkinchisiga sakrab tushib, birodarlariga va devorda turgan Gash aholisiga yordam berish uchun keldi. Naftali uchinchi bosqinchi bo'lganini ko'rib, hammasi qochib, shaharga kirishdi. Yoqub, uning barcha o'g'illari va yigitlari shaharga ularning oldiga kelishdi.
49 Yahudo, Dan va Naftali qabilalari devordan shaharga tushib, shahar aholisini ta'qib qilishdi. Shimo'n va Levi shahar tashqarisidan kelishgan edi, ular darvozaning ochilganini bilishmasdi. Ular u yerdan devorga chiqib, shaharga o'z birodarlarining oldiga tushishdi.
50 Shahar aholisi shaharga tushib qolishdi. Yoqubning o'g'illari ularga turli yo'nalishlarda hujum qilishdi. Jang ularga qarshi old va orqa tomondan boshlandi. Yoqubning o'g'illari ularni dahshatli tarzda qirib, yigirma mingga yaqin erkak va ayolni o'ldirishdi, ulardan hech biri Yoqubning o'g'illariga qarshi tura olmadi.

51 Shaharda qon ko'p oqardi, u irmoq kabi oqardi. Qon shaharning tashqarisiga irmoq kabi oqardi va Baytxorin cho'liga yetib borardi.
52 Baytxorin aholisi Gaash shahridan oqib chiqayotgan qonni uzoqdan ko'rishdi. Ulardan yetmishtacha odam qonni ko'rish uchun yugurib, qon bo'lgan joyga yetib kelishdi.
53 Ular qon izidan borib, Gaash shahri devoriga yetib kelishdi. Shahardan qon oqayotganini ko'rishdi va Gaash aholisining nolasini eshitishdi, chunki qon osmonga ko'tarilib, oqim kabi ko'p oqardi.
54 Yoqubning barcha o'g'illari Gaash aholisini qirib, kechgacha ularni qirib tashladilar. Yigirma mingga yaqin erkak va ayol bor edi. Xorinliklar esa: "Bu ibroniylarning ishi, chunki ular hali ham Amor xalqining barcha shaharlarida urush olib borishyapti", dedilar.
55 O'sha odamlar shoshilib, Baytxoringa yugurishdi va har biri o'zining jang qurollarini oldi. Ular Baytxorin aholisiga, shuningdek, jang qurollarini kiyib, Yoqub o'g'illari bilan jang qilishga boringlar, deb baqirishdi.
56 Yoqubning o'g'illari Gaash aholisini qirib bo'lgach, shahar bo'ylab aylanib, barcha o'ldirilganlarni talon-taroj qilishdi. Shaharning eng chekkasiga kirib, undan narida uchta juda kuchli odamga duch kelishdi, ularning qo'llarida qilich yo'q edi.
57 Yoqubning o'g'illari ular turgan joyga kelishdi. Baquvvat jangchilar qochib ketishdi. Ulardan biri Zabulunni olib ketgan edi. Zabulun esa past bo'yli yosh yigitni ko'rib, uni qudrati bilan yerga yiqitdi.
58 Yoqub qilichi bilan uning oldiga yugurdi. Yoqub qilich bilan uning belidan pastga urib, ikkiga bo'lib tashladi. Jasad Zabulunning ustiga tushdi.
59 Ikkinchisi yaqinlashib, Yoqubni yerga yiqitish uchun ushlab oldi. Yoqub unga o'girilib, baqirdi. Shimo'n bilan Levi yugurib borib, uning sonlariga qilich bilan urib, yerga yiqitishdi.
60 Kuchli odam g'azabdan va kuchdan yerdan turdi. Yahudo u oyoqqa turmasdan oldin uning oldiga kelib, qilich bilan boshiga urdi, boshi yorilib, o'ldi.
61 Uchinchi kuchli odam o'rtoqlarining o'ldirilganini ko'rib, Yoqub o'g'illaridan qochib ketdi va Yoqub o'g'illari uni shaharda ta'qib qilishdi; kuchli odam qochib ketayotganda shahar aholisining qilichlaridan birini topdi va uni oldi va Yoqub o'g'illariga o'girilib, ular bilan o'sha qilich bilan jang qildi.
62 Kuchli odam Yahudoning boshiga qilich bilan urish uchun yugurdi, ammo Yahudoning qo'lida qalqon yo'q edi; u uni urmoqchi bo'lganida, Naftali shoshilinch ravishda qalqonini olib, Yahudoning boshiga qo'ydi va kuchli odamning qilichi Naftali qalqoniga tegdi va Yahudo qilichdan qutulib qoldi.
63 Shimo'n bilan Levi qilichlari bilan kuchli odamga hujum qilishdi va uni qattiq urishdi. Ikkala qilich ham kuchli odamning tanasiga kirib, uni uzunligi bo'yicha ikkiga bo'lib tashladi.
64 O'sha paytda Yoqubning o'g'illari uchta kuchli odamni va Gash aholisining hammasini o'ldirishdi. Kun botib borayotgan edi.
65 Yoqubning o‘g‘illari Gaash atrofida aylanib yurishdi va shaharning barcha o‘ljalarini, hatto bolalar va ayollarni ham tirik qoldirmay, talon-taroj qilishdi. Yoqubning o‘g‘illari Sarton va Shilohga qilgan ishlarida Gaashga ham shunday qilishdi.

40-BOB

1 Yoqubning o'g'illari Gaashning barcha o'ljasini olib, kechasi shahardan chiqib ketishdi.
2 Ular Baytxorin qal'asiga qarab yurish qilayotgan edilar. Baytxorin aholisi ularni kutib olish uchun qal'aga ketayotgan edi. O‘sha kecha Yoqubning o‘g‘illari Baytxorin qal'asida Baytxorin aholisi bilan jang qilishdi.
3 Baytxorin aholisining barchasi jasur jangchilar edi, ulardan bittasi ham ming kishidan qochib qutula olmadi. Ular o'sha kecha qal'aga qarshi jang qilishdi. Ularning qichqiriqlari o'sha kecha uzoqdan eshitildi va yer ularning qichqirig'idan larzaga keldi.
4 Yoqubning barcha o'g'illari bu odamlardan qo'rqishdi, chunki ular qorong'ida jang qilishga odatlanmagan edilar va juda sarosimaga tushishdi. Yoqubning o'g'illari Egamizga iltijo qilib: "Ey Egam, bizga yordam ber, bizni qutqar, toki biz bu sunnatsizlarning qo'lida o'lmaylik", dedilar.
5 Egamiz Yoqub o'g'illarining ovozini eshitdi va Baytxorin aholisini dahshat va sarosimaga soldi. Ular tun qorong'usida bir-biri bilan jang qilishdi va bir-birlarini juda ko'p o'ldirishdi.
6 Yoqubning o'g'illari Egamiz bu odamlar orasida buzuqlik ruhini yuborganini va ularning har biri o'z qo'shnisi bilan jang qilayotganini bilib, Baytxorin xalqining to'dalari orasidan chiqib, Baytxorin qal'asining pastga tushish joyigacha va undan ham uzoqroqqa borishdi va o'sha kecha yigitlari bilan u yerda bexatar qolishdi.
7 Baytxorinliklar tun bo'yi jang qilishdi. Biri akasi bilan, ikkinchisi qo'shnisi bilan. Ular qal'aning har tomoniga baqirishdi. Ularning faryodi uzoqdan eshitildi. Ularning ovozidan butun yer titradi, chunki ular yer yuzidagi barcha odamlardan kuchliroq edilar.
8 O'sha kecha Kan'onliklar, Xetliklar, Amorliklar, Xivliklar va Kan'on shohlarining barcha aholisi, shuningdek, Iordan daryosining narigi tomonida yashovchilar shovqin-suronni eshitishdi.
9 Ular: "Haqiqatan ham, bu yetti shaharga qarshi jang qilayotgan ibroniylarning janglari, ularga yaqinlashib kelayotgan ibroniylarga kim qarshilik ko‘rsata oladi?" – deyishdi.
10 Kan'oniylar shaharlarining barcha aholisi va Iordan daryosining narigi tomonida yashovchilar Yoqub o‘g‘illaridan juda qo‘rqib: "Mana, o‘sha shaharlarga qilinganidek, bizga ham shunday qilinadi, ularning buyuk kuchiga kim qarshi tura oladi?" – dedilar.
11 O'sha kecha xorinliklarning faryodi juda kuchli bo'ldi va kuchayib bordi; ular ertalabgacha bir-birlarini urishdi va ulardan ko'pi o'ldirildi.
12 Tong otar ekan, Yoqubning barcha o'g'illari tong otganda turib, qal'aga chiqishdi va xorinliklarning qolganlarini dahshatli tarzda qirib tashlashdi va ularning hammasi qal'ada o'ldirildi.
13 Oltinchi kun keldi. Kan'on aholisining hammasi uzoqdan Baytxorin qal'asida o‘lik holda yotgan va qo‘zilar va echkilarning jasadlari kabi sochilib yotgan Baytxorin aholisini ko‘rishdi.

14 Yoqubning o‘g‘illari Gaashdan qo‘lga kiritgan barcha o‘ljalarini olib, Baytxoringa borishdi. Ular shaharni dengiz qumi kabi odamlarga to‘la deb topdilar va ular bilan jang qilishdi. Yoqubning o‘g‘illari kechgacha ularni o‘sha yerda qirib tashladilar.
15 Yoqubning o'g'illari Gaash va Tapnaxga, Xazar, Sarton va Shiloga qilgan ishlari bilan Baytxoringa ham shunday qilishdi.
16 Yoqubning o'g'illari Baytxorindan va shaharlardan olingan barcha o'ljalarni olib, o'sha kuni Shakamga, uylariga qaytishdi.
17 Yoqubning o'g'illari Shakam shahriga qaytib kelishdi va shahar tashqarisida qolishdi. Urushdan keyin u yerda dam olib, tun bo'yi o'sha yerda qolishdi.
18 Ularning barcha xizmatkorlari shaharlardan tortib olgan barcha o‘ljalari bilan birga shahar tashqarisiga chiqib ketishdi va shaharga kirishmadi, chunki ular: “Balki bizga qarshi yana jang bo‘lib, bizni Shakamda qamal qilish uchun kelishar”, deb o‘ylashdi.
19 Yoqub, uning o'g'illari va xizmatkorlari o'sha kecha va ertasi kuni Xamordan besh misqol evaziga sotib olgan dalaning bir qismida qolishdi. Ular qo'lga kiritgan barcha narsalar ular bilan birga edi.
20 Yoqub o'g'illari qo'lga kiritgan barcha o'ljalar dengiz bo'yidagi qum kabi ulkan dalada edi.
21 Yurt aholisi ularni uzoqdan kuzatib turdi. Yurt aholisi bu ishni qilgan Yoqub o'g'illaridan qo'rqdi, chunki qadimgi zamonlardan beri hech bir shoh bunday qilmagan edi.
22 Kan’onliklarning yetti shohi Yoqub o‘g‘illari tufayli jonlaridan juda qo‘rqib, Yoqub o‘g‘illari bilan sulh tuzishga qaror qilishdi.
23 Yettinchi kuni Xevron shohi Yofiya Ay shohiga, Givon shohiga, Shalem shohiga, Adulam shohiga, Laxish shohiga, Xazor shohiga va ularga bo'ysungan barcha Kan'on shohlariga yashirincha xabar yubordi:
24 Men bilan birga boringlar va mening oldimga kelinglar, biz Yoqub o'g'illari oldiga boraylik. Men ular bilan sulh tuzib, ular bilan sulh tuzaman. Sizlar eshitgan va ko'rganingizdek, Shakam va uning atrofidagi shaharlarga qilganidek, barcha yerlaringiz Yoqub o'g'illarining qilichidan vayron bo'lmasin.
25 Mening oldimga kelganingizda, ko'p odamlar bilan kelmang, balki har bir podshoh o'zining uchta bosh sardorini va har bir sardor o'zining uchta zobitini olib kelsin.
26 Hammangiz Xevronga kelinglar, biz birga Yoqub o'g'illari oldiga boramiz va ulardan biz bilan tinchlik shartnomasi tuzishlarini iltimos qilamiz.
27 Bu shohlarning barchasi Xevron shohi ularga yuborgan xabarni bajardilar, chunki ularning barchasi uning maslahati va buyrug'i ostida edilar. Kan'on shohlarining barchasi Yoqub o'g'illari bilan yarashish uchun ularning oldiga borish uchun to'planishdi. Yoqub o'g'illari qaytib, Shakamdagi dalaga borishdi, chunki ular yer shohlariga ishonishmadi.
28 Yoqubning o'g'illari qaytib kelib, dalaning o'sha qismida o'n kun qolishdi va ular bilan urushga hech kim kelmadi.
29 Yoqubning o'g'illari urush ko'rinmasligini ko'rib, hammalari to'planib, Shakam shahriga yo'l olishdi. Yoqubning o'g'illari esa Shakamda qolishdi.
30 Qirq kundan keyin barcha Amor shohlari o'z joylaridan to'planib, Xevronga, Xevron shohi Yofiyaning oldiga kelishdi.
31 Yoqub o'g'illari bilan sulh tuzish uchun Xevronga kelgan shohlar soni yigirma bitta, ular bilan kelgan sardorlar soni oltmish to'qqizta, ularning odamlari esa yuz sakson to'qqizta edi. Bu shohlarning barchasi va ularning odamlari Xevron tog'ida dam olishgan edi.
32 Xevron shohi uchta sardori va to'qqiz kishisi bilan yo'lga chiqdi va bu shohlar sulh tuzish uchun Yoqub o'g'illari oldiga borishga qaror qilishdi.
33 Ular Xevron shohiga: — Sen odamlaring bilan bizning oldimizga bor va biz haqimizda Yoqub o‘g‘illariga gapir, biz sendan keyin boramiz va so‘zlaringni tasdiqlaymiz, — deyishdi. Xevron shohi shunday qildi.
34 Yoqubning o‘g‘illari Kan’on shohlarining barchasi Xevronda to‘planib, dam olganini eshitishdi. Yoqubning o‘g‘illari to‘rtta xizmatkorini josus qilib yuborishdi: “Boringlar, bu shohlarni qidirib topinglar, ularning odamlarini tekshirib ko‘ringlar, ular ozmi yoki ko‘pmi, agar ular oz bo‘lsa, hammasini sanab chiqinglar va qaytib kelinglar”, dedilar.
35 Yoqubning xizmatkorlari yashirincha bu shohlarning oldiga borib, Yoqub o‘g‘illari buyurganini qildilar. O‘sha kuni ular Yoqub o‘g‘illarining oldiga qaytib kelib: “Biz o‘sha shohlarning oldiga bordik, ularning soni oz edi, biz ularning hammasini sanab chiqdik va mana ular ikki yuz sakson sakkizta, shohlar va odamlar edi”, dedilar.
36 Yoqubning o'g'illari: «Ularning soni oz, shuning uchun biz hammamiz ularning oldiga bormaymiz», dedilar. Ertalab Yoqubning o'g'illari o'rnidan turib, oltmish ikkita odamni tanladilar va Yoqubning o'g'illaridan o'ntasi ular bilan birga ketdi. Ular qurollarini kiyib, dedilar: «Ular biz bilan urushga kirishmoqda, chunki ular biz bilan yarashish uchun kelayotganlarini bilishmagan edi».
37 Yoqubning o'g'illari xizmatkorlari bilan Shakam darvozasiga, o'sha shohlar tomon yo'l olishdi. Otalari Yoqub ham ular bilan birga edi.
38 Ular chiqib ketishganida, Xevron shohi, uning uchta sardori va to'qqiz kishisi Yoqub o'g'illariga qarshi yo'l bo'ylab kelayotgan edi. Yoqub o'g'illari boshlarini ko'tarib, uzoqdan Xevron shohi Yofiyani sardorlari bilan ularga tomon kelayotganini ko'rishdi. Yoqub o'g'illari Shakam darvozasi oldida to'xtab, oldinga yurishmadi.
39 Xevron shohi o‘z qo‘shinlari bilan oldinga siljishda davom etdi. U Yoqub o‘g‘illariga yaqinlashguncha, qo‘shinlari bilan ularga yerga muk tushib ta’zim qildi. Xevron shohi o‘z qo‘shinlari bilan Yoqub va uning o‘g‘illari oldida o‘tirdi.
40 Yoqubning o'g'illari unga: «Ey Xevron shohi, senga nima bo'ldi? Bugun nega bu yerga kelding? Bizdan nima talab qilyapsan?» — deb so'rashdi. Xevron shohi Yoqubga: «Iltimos, hazratim, bugun barcha Kan'on shohlari sen bilan sulh tuzish uchun kelishdi», — dedi.
41 Yoqubning o'g'illari Xevron shohining so'zlarini eshitib, uning takliflariga rozi bo'lmadilar, chunki Yoqubning o'g'illari unga ishonishmadi, chunki ular Xevron shohi ularga yolg'on gapirgan deb o'ylashdi.
42 Xevron shohi Yoqub o‘g‘illarining so‘zlaridan ularning uning so‘zlariga ishonmaganliklarini bildi. Xevron shohi Yoqubga yaqinlashib, unga dedi: — Hazratim, sizdan

iltimos qilaman, bu shohlarning barchasi sizning oldingizga tinchlik bilan kelishgan. Ular barcha odamlari bilan kelishmagan va o‘zlari bilan jang qurollarini ham olib kelishmagan. Chunki ular hazratim va uning o‘g‘illaridan tinchlik so‘rash uchun kelishgan.
43 Yoqubning o'g'illari Xevron shohiga javob berishdi: — Bu shohlarning barchasiga xabar yuboring. Agar bizga rost gapirsangiz, ularning har biri alohida-alohida bizning oldimizga kelsin. Agar ular qurolsiz kelishsa, biz ular bizdan tinchlik so'rashlarini bilib olamiz.
44 Xevron shohi Yofiya o‘z odamlaridan birini shohlar oldiga yubordi. Ularning hammasi Yoqub o‘g‘illarining oldiga kelib, ularga yerga muk tushib ta’zim qilishdi. Bu shohlar Yoqub va uning o‘g‘illari oldida o‘tirib, ularga shunday dedilar:
45 Amor shohlariga qilichingiz va nihoyatda kuchli qo'lingiz bilan qilgan barcha ishlaringizni eshitdik, shuning uchun hech kim sizning oldingizda turolmadi. Biz jonimizni saqlab qolish uchun sizdan qo'rqardik, chunki ular bilan bo'lgani kabi, bu bizga ham boshiga tushmasin.
46 Shunday qilib, biz sizning oldingizga o'rtamizda tinchlik shartnomasi tuzish uchun keldik va endi biz bilan tinchlik va haqiqat shartnomasini tuzing, biz sizga aralashmaganimiz kabi, siz ham bizga aralashmang.
47 Yoqubning o'g'illari ulardan tinchlik izlash uchun kelganliklarini angladilar. Yoqubning o'g'illari ularga quloq solib, ular bilan ahd tuzdilar.
48 Yoqubning o'g'illari ularga aralashmaslikka qasam ichdilar. Kan'onliklarning barcha shohlari ham ularga qasam ichdilar. Yoqubning o'g'illari o'sha kundan boshlab ularni bo'ysundirib oldilar.
49 Shundan keyin bu shohlarning barcha beklari o'z odamlari bilan Yoqubning oldiga kelishdi. Yoqub va uning o'g'illari uchun sovg'alar qo'llarida edilar va unga yergacha ta'zim qilishdi.
50 Shunda bu shohlar Yoqub o'g'illarini Amor xalqining yetti shahridan qo'lga kiritgan barcha o'ljalarini qaytarib berishlarini iltimos qilishdi. Yoqub o'g'illari ham shunday qilishdi. Ular qo'lga kiritgan barcha narsalarni, ayollarni, bolalarni, chorva mollarini va o'ljalarini qaytarib berishdi. Ularni jo'natib yuborishdi va har biri o'z shahriga ketishdi.
51 Bu shohlarning barchasi yana Yoqub o'g'illariga ta'zim qilishdi va o'sha kunlarda ularga ko'p sovg'alar yuborishdi yoki olib kelishdi. Yoqub o'g'illari bu shohlarni va ularning odamlarini jo'natishdi va ular tinchlik bilan o'z shaharlariga ketishdi. Yoqub o'g'illari ham o'z uylariga, Shakamga qaytishdi.
52 O'sha kundan boshlab, Yoqub o'g'illari bilan Kan'on shohlari o'rtasida tinchlik hukm surdi, toki Isroil xalqi Kan'on yurtini egallab olguncha.

41-BOB

1 Yil boshida Yoqubning o'g'illari Shakamdan yo'lga chiqib, otalari Ishoqning oldiga Xevronga kelishdi va u yerda yashashdi. O'sha paytlarda u yerda yaxshi va semiz yaylovlar bor edi, shuning uchun ular har kuni Shakamda qo'y-echkilarini boqishardi. Yoqub, uning o'g'illari va ularning butun xonadoni Xevron vodiysida yashardi.
2 O'sha kunlarda, Yoqubning umrining bir yuz oltinchi yilida, Yoqubning Paddon-Oramdan kelganining o'ninchi yilida, Yoqubning xotini Lea Xevronda ellik bir yoshida vafot etdi.
3 Yoqub va uning o'g'illari uni Xevrondagi Maxpela dalasining g'origa dafn qilishdi. Ibrohim bu dalani dafn qilish uchun Xet o'g'illaridan sotib olgan edi.
4 Yoqubning o'g'illari otalari bilan Xevron vodiysida yashardilar. Bu yerning barcha aholisi ularning kuchini bilardi va ularning shuhrati butun yurtga tarqaldi.
5 Yoqubning o'g'li Yusuf va uning ukasi Benyamin, Yoqubning xotini Rohilaning o'g'illari, o'sha paytda hali yosh edilar va Amor xalqining barcha shaharlaridagi janglarda birodarlari bilan birga chiqishmasdilar.
6 Yusuf akalarining kuchini va buyukligini ko'rib, ularni maqtadi va ulug'ladi, lekin o'zini ulardan yuqori qo'ydi va o'zini ulardan ustun qo'ydi; va otasi Yoqub ham uni barcha o'g'illaridan ko'ra ko'proq sevardi, chunki u qarilik chog'ining o'g'li edi va unga bo'lgan mehr-muhabbati tufayli unga turli xil rangdagi libos tikdi.
7 Yusuf otasining uni akalaridan ko'ra ko'proq sevishini ko'rgach, o'zini akalaridan ustun qo'yishda davom etdi va otasiga ular haqida yomon gaplarni yetkazdi.
8 Yoqubning o'g'illari Yusufning ularga bo'lgan barcha xatti-harakatlarini va otalari uni hammadan ko'ra ko'proq sevishini ko'rib, undan nafratlanishdi va u bilan kun bo'yi tinch gapira olishmadi.
9 Yusuf o'n yetti yoshda edi va u hali ham o'zini akalaridan ustun qo'yardi va o'zini ulardan ustun qo'yishni o'ylardi.
10 O'sha paytda u tush ko'rdi. U akalari oldiga kelib, tushini aytib berdi. U ularga dedi: — Men tush ko'rdim. Mana, biz hammamiz dalada bog'lam bog'layotgan edik. Mening bog'lamim ko'tarilib, yerga tushdi, sizlarning bog'lamlaringiz esa uni o'rab olib, unga ta'zim qildi.
11 Akalari unga javob berishdi: — Bu tushingning ma’nosi nima? Bizga hukmronlik qilishni yoki hukmronlik qilishni yuragingda tasavvur qilyapsanmi?
12 U yana kelib, bo'lgan voqeani otasi Yoqubga aytib berdi. Yoqub bu so'zlarni Yusufning og'zidan eshitib, uni o'pdi va Yoqub Yusufni duo qildi.
13 Yoqubning o'g'illari otalari Yusufni duo qilib, o'pganini va uni juda sevganini ko'rib, unga hasad qilishdi va undan battar nafratlanishdi.
14 Shundan keyin Yusuf yana bir tush ko'rdi va akalari oldida tushini otasiga aytib berdi. Yusuf otasi va akalariga: «Mana, men yana tush ko'rdim. Mana, quyosh, oy va o'n bir yulduz menga ta'zim qilishdi», dedi.
15 Otasi Yusufning so'zlarini va tushini eshitdi. Akalari bu ish uchun Yusufdan nafratlanishlarini ko'rib, Yoqub akalarining oldida Yusufga tanbeh berdi: — Bu tushingning ma'nosi nima, sendan katta akalaring oldida o'zingni ulug'lashing nima?
16 Sen bu gaplarni aytayotganingni men, onang va o'n bir aka-ukang kelib, senga ta'zim qilamiz, deb yuragingda o'ylayapsanmi?
17 Akalari uning so'zlari va tushlari uchun unga hasad qilishdi va undan nafratlanishda davom etishdi. Yoqub esa tushlarini yuragida saqladi.
18 Bir kuni Yoqubning o'g'illari otalarining qo'ylarini boqish uchun Shakamga borishdi, chunki ular o'sha paytlarda hali ham cho'pon edilar; va o'sha kuni Yoqubning o'g'illari Shakamda boqishayotganlarida, ular kechikishdi

va mollarni yig'ish vaqti o'tib ketdi, lekin ular hali yetib kelishmagan edi.
19 Yoqub o'g'illarining Shakamda kechikib kelayotganini ko'rib, o'ziga: «Balki Shakam aholisi ularga qarshi jang qilish uchun qo'zg'olon ko'targandir, shuning uchun ular bugun kelishni kechiktirishgandir», – dedi.
20 Yoqub o'g'li Yusufni chaqirib, unga shunday buyurdi: — Mana, akalaringiz bugun Shakamda chorvachilik qilishyapti, ular hali qaytib kelishmagan. Endi borib, ularning qayerdaligini ko'ring va menga akalaringizning ahvoli va suruvning ahvoli haqida xabar olib keling.
21 Yoqub oʻgʻli Yusufni Xevron vodiysiga yubordi. Yusuf akalarini olib Shakamga keldi, lekin ularni topa olmadi. Yusuf akalari qayerga ketganini koʻrish uchun Shakam yaqinidagi dala boʻylab yurdi. Choʻlda yoʻlini yoʻqotib qoʻydi va qaysi yoʻldan borishini bilmasdi.
22 Egamizning farishtasi uni dala tomon yo'lda adashib yurganida topdi. Yusuf Egamizning farishtasiga: «Men akalarimni qidiryapman; ularning qayerda ovqatlanayotganini eshitmadingizmi?» — dedi. Egamizning farishtasi Yusufga: «Men akalaringning bu yerda ovqatlanayotganini ko'rdim va ularning Dotanga ovqatlanmoqchi ekanliklarini aytishlarini eshitdim», — dedi.
23 Yusuf Egamizning farishtasining ovoziga quloq solib, Dotandagi aka-ukalarining oldiga bordi va ularni Dotanda podalarni boqayotgan holda topdi.
24 Yusuf akalari oldiga bordi va ularga yaqinlashmasdan oldin, ular uni o'ldirishga qaror qilishdi.
25 Shimo'n aka-ukalariga dedi: — Mana, tush ko'rgan odam bugun bizga kelmoqda. Endi kelinglar, uni o'ldirib, cho'ldagi chuqurlardan biriga tashlaylik. Otasi uni bizdan qidirib topsa, biz uni yovuz hayvon yeb qo'ydi, deymiz.
26 Ruben akalarining Yusuf haqidagi gaplarini eshitib, ularga dedi: — Sizlar bunday qilmasligingiz kerak, chunki biz otamiz Yoqubga qanday qaraymiz? Uni o'ldirsin deb shu chuqurga tashlanglar, lekin qonini to'kish uchun unga qo'l uzatmanglar. Ruben buni Yusufni ularning qo'lidan qutqarib, otasiga qaytarish uchun aytdi.
27 Yusuf akalari oldiga kelganda, ularning oldiga o'tirdi. Ular unga hujum qilib, uni ushlab, yerga urishdi va ustidagi rang-barang liboslarini yechib olishdi.
28 Ular uni olib, chuqurga tashlashdi. Cho'lda suv yo'q edi, faqat ilonlar va chayonlar bor edi. Yusuf chuqurdagi ilonlar va chayonlardan qo'rqardi. Yusuf baland ovozda baqirdi va Xudovand ilonlar va chayonlarni chuqurning chetlariga yashirdi va ular Yusufga hech qanday zarar yetkazmadilar.
29 Yusuf chuqurdan akalariga baqirib dedi: — Men sizlarga nima qildim, qanday gunoh qildim? Nega men haqimda Xudodan qo'rqmaysizlar? Men sizlarning suyaklaringiz va tanangizdan emasmanmi? Yoqub sizning otangiz emasmi, mening otammi? Nega bugun menga bunday qilyapsizlar? Qanday qilib otamiz Yoqubga qarab turasizlar?
30 U chuqurdan birodarlariga baqirishda davom etdi va dedi: “Ey Yahudo, Shimoʻn va Levi, birodarlarim, meni zulmatga qoʻygan joyingizdan koʻtaringlar va bugun menga rahm qilish uchun kelinglar, ey Xudovandning farzandlari va otam Yoqubning oʻgʻillari. Agar men sizlarga gunoh qilgan boʻlsam, sizlar Ibrohim, Ishoq va Yoqubning oʻgʻillari emasmisizlar? Agar ular yetimni koʻrsalar, unga rahm qilishardi, unga non berishardi, chanqaganga suv berishardi, yalangʻochga suv berishardi, uni kiyim bilan yopishardi!”
31 Unda qanday qilib akangga rahm-shafqat ko'rsatmaysan? Men sening eting va suyagingdanman. Agar senga qarshi gunoh qilgan bo'lsam, otam uchun buni qilasan!
32 Yusuf bu so'zlarni chuqurdan aytdi, akalari esa unga quloq sola olmadilar, Yusufning so'zlariga quloq sola olmadilar. Yusuf chuqurda yig'lab, yig'lardi.
33 Yusuf shunday dedi: — Qani endi otam akalarimning menga qilgan ishlarini va bugun menga aytgan so'zlarini bilsa edi!
34 Barcha aka-ukalari uning chuqurdagi faryodini va yig'isini eshitishdi. Aka-ukalari esa Yusufning faryodini va chuqurdagi yig'isini eshitmaslik uchun chuqurdan chiqib ketishdi.

42-BOB

1 Ular borib, qarama-qarshi tomonga, kamon o'qi masofasida o'tirishdi va u yerda non yeyish uchun o'tirishdi. Ular ovqatlanayotganda, uni nima qilish kerakligi, uni o'ldirish kerakmi yoki otasiga qaytarish kerakmi, deb maslahatlashishdi.
2 Ular maslahatni ushlab turganlarida, boshlarini ko'tarib, uzoqdan Gilad yo'lidan Misrga tushayotgan ismoiliylarning bir guruhini ko'rishdi.
3 Yahudo ularga dedi: — Agar ukamizni oʻldirsak, bizga nima foyda? Balki Xudo uni bizdan talab qilar. Unda sizlar unga shunday maslahat berasizlar: Mana, bu Ismoiliylar Misrga ketayotgan ekan.
4 Endi kelinglar, uni ularga topshiraylik. Qo'limiz unga tegmasin. Ular uni o'zlari bilan olib ketishadi, u yer xalqi orasida yo'qoladi va biz uni o'z qo'llarimiz bilan o'ldirmaymiz. Bu taklif akalariga yoqdi va ular Yahudoning so'zlariga amal qilishdi.
5 Ular bu haqda gaplashayotganlarida, Ismoiliylar ularga yetib kelmasdan oldin, Midiyonlik yetti savdogar ularning yonidan o'tib ketishdi. Ular o'tib ketayotganda chanqab qolishdi. Ular boshlarini ko'tarib, Yusuf dafn qilingan chuqurni ko'rishdi. Ular qarasalar, har xil qush turlari uning ustida uchib yuribdi.
6 Midiyonliklar suv ichish uchun chuqurga yugurishdi, chunki ular unda suv bor deb o'ylashdi. Cho'g'ning oldiga yaqinlashganda, ular Yusufning chuqurda yig'layotganini eshitishdi va chuqurga qarashdi va ko'rishdi, mana u yerda kelishgan va juda yoqimli bir yigit turardi.
7 Ular uni chaqirib: “Sen kimsan, seni bu yerga kim olib kelding, seni choʻldagi bu chuqurga kim qoʻydi?” deb soʻrashdi. Ularning barchasi Yusufni tiriltirishga yordam berishdi va uni chuqurdan chiqarib, olib chiqib, yoʻlga tushishdi va aka-ukalarining yonidan oʻtib ketishdi.
8 Ular ularga: “Nega sizlar bunday qilyapsizlar? Xizmatkorimizni bizdan olib, ketyapsizlar? Biz bu yigitni bizga qarshi isyon ko'targani uchun chuqurga tashladik. Sizlar esa kelib, uni olib chiqib ketinglar. Endi xizmatkorimizni qaytarib beringlar”, dedilar.
9 Midiyonliklar Yoqubning o'g'illariga javoban: — Bu sizning qulingizmi yoki bu odam sizga xizmat qiladimi? Balki sizlarning hammangiz uning qullaridirsizlar, chunki

u sizlardan ko'ra chiroyliroq va sevimliroqdir. Nega bizga yolg'on gapiryapsizlar?
10 Shuning uchun endi biz sizning so'zlaringizga quloq solmaymiz va sizga quloq solmaymiz, chunki biz yigitni sahrodagi chuqurdan topdik va uni ushladik; shuning uchun biz yo'lga chiqamiz.
11 Yoqubning barcha o'g'illari ularning oldiga kelib, o'rnidan turib: «Qulimizni qaytarib beringlar, nega hammangiz qilichdan o'lasizlar?» — dedilar. Midiyonliklar ularga baqirib, qilichlarini sug'urib, Yoqubning o'g'illari bilan jang qilish uchun yaqinlashdilar.
12 Shunda Shimo‘n o‘rnidan turib, yerga sakrab tushdi va qilichini sug‘urib, Midiyonliklarga yaqinlashdi. U ularning oldida dahshatli qichqiriq aytdi. Uning qichqirig‘i uzoqdan eshitildi va Shimo‘nning qichqirig‘idan yer larzaga keldi.
13 Midiyonliklar Shimo'nning qichqirig'idan va uning ovozidan vahimaga tushib, yuz tuban yiqildilar va juda vahimaga tushdilar.
14 Shimo'n ularga dedi: — Men ibroniy Yoqubning o'g'li Shimo'nman, faqat akam bilan birga Shakam shahrini va Amor xalqining shaharlarini vayron qilganman. Xudo menga ham shunday qilsin, agar barcha birodarlaringiz — Midiyon xalqi va Kan'on shohlari sizlar bilan birga kelsalar ham, ular menga qarshi jang qila olmaydilar.
15 Endi o'g'lingni bizga qaytarib ber, toki men sening tanangni osmondagi qushlarga va yerdagi hayvonlarga bermaylik.
16 Midiyonliklar Shimo‘ndan ko‘proq qo‘rqib, Yoqubning o‘g‘illariga qo‘rquv va vahima bilan yaqinlashib, achinarli so‘zlar bilan:
17 Siz, albatta, bu yigit sizning qulingiz ekanligini va u sizga qarshi isyon ko'targanini va shuning uchun uni chuqurga tashlaganingizni aytdingiz; unda xo'jayiniga qarshi isyon ko'targan qul bilan nima qilasiz? Endi uni bizga soting, biz sizga u uchun kerak bo'lgan hamma narsani beramiz; va Xudovand Yoqub o'g'illari akalarini o'ldirmasliklari uchun buni qilishga rozi bo'ldi.
18 Midiyonliklar Yusufning kelishgan va xushmuomala ekanligini ko'rib, uni chin dildan xohlashdi va uni akalaridan sotib olishga shoshilishdi.
19 Yoqubning o'g'illari Midiyonliklarning gapiga quloq solishdi va akalari Yusufni yigirma kumush tangaga ularga sotishdi. Ruben esa ular bilan birga emas edi. Midiyonliklar Yusufni olib, Giladga yo'l olishdi.
20 Ular yo'lda ketayotgan edilar. Midiyonliklar yigitni sotib olganliklari uchun tavba qilishdi. Biri ikkinchisiga: “Bu yigitni ibroniylardan tortib olganimiz nima bo'ldi? U kelishgan va sevimli edi”, dedi.
21 Balki bu yigit ibroniylarning yurtidan o'g'irlangandir, unda nega biz bunday qildik? Agar uni qidirib topsak, u orqali o'lamiz.
22 Endi, albatta, uni bizga, bugun ko'rganlaringizdan birining kuchiga ega bo'lgan jasur va kuchli odamlar sotgan; ehtimol, ular uni o'z kuchlari va kuchli qo'llari bilan yurtidan o'g'irlab ketishgan va shuning uchun biz ularga bergan arzimas qiymat evaziga bizga sotganlar.
23 Ular shunday suhbatlashib turganlarida, avval kelayotgan va Yoqubning o'g'illari ko'rgan Ismoiliylar guruhi Midiyonliklar tomon kelayotganini ko'rishdi. Midiyonliklar bir-birlariga: “Kelinglar, bu yigitni biz tomon kelayotgan Ismoiliylar guruhiga sotaylik, unga bergan ozgina pulimizni olamiz va uning yovuzligidan qutulamiz”, deyishdi.
24 Ular shunday qilishdi va Ismoiliylarga yetib kelishdi. Midiyonliklar Yusufni akalariga bergan yigirma kumush tangaga Ismoiliylarga sotishdi.
25 Midiyonliklar Giladga yo'l olishdi. Ismoiliylar Yusufni olib, tuyalardan biriga mindirib, Misrga olib ketishdi.
26 Yusuf Ismoiliylarning Misrga ketayotganini eshitdi. Yusuf Kan'on yurtidan, otasidan juda uzoqda bo'lganidan aza tutib yig'ladi. U tuyaga minib ketayotganida achchiq-achchiq yig'ladi. Ularning odamlaridan biri uni kuzatib, tuyadan tushib, piyoda yurishga majbur qildi. Shunga qaramay, Yusuf yig'lashda davom etdi va: “Otajon, otam”, dedi.
27 Ismoiliylardan biri o'rnidan turib, Yusufning yuziga urdi, u esa hali ham yig'layverdi. Yusuf yo'lda charchagan edi va jonining achchiqligidan yura olmasdi. Hammalari uni urib, yo'lda qiynashdi va yig'lamasligi uchun uni qo'rqitdilar.
28 Xudovand Yusufning ambitsiyalarini va uning qayg'usini ko'rib, o'sha odamlar ustiga zulmat va sarosimaga tushdi. Uni urgan har bir kishining qo'li qurib qoldi.
29 Ular bir-birlariga: “Xudo yo‘lda bizga nima qildi?” deb so‘rashdi. Ular Yusuf tufayli bu voqeaga duch kelganlarini bilishmasdi. Keyin odamlar yo‘lda davom etishdi va Rohila dafn qilingan Efrat yo‘lidan o‘tishdi.
30 Yusuf onasining qabriga yetib bordi. Yusuf shoshilib, onasining qabriga yugurdi va qabr ustiga yiqilib yig'ladi.
31 Yusuf onasining qabri ustida baland ovozda faryod qildi va dedi: “Ey onam, onam, meni dunyoga keltirgan, endi uyg‘on, tur va o‘g‘lingni ko‘r, u qullikka sotilgan va unga achinadigan hech kim yo‘q.”
32 O'rningdan tur va o'g'lingni ko'r, qayg'ularim uchun men bilan birga yig'la va birodarlarimning qalbini ko'r.
33 Onamni uyg'ot, uyg'ot, men uchun uyqudan uyg'ot va akalarimga qarshi janglaringni boshla. Qanday qilib ular meni yechib olishdi, ikki marta qulga sotishdi va otamdan ajratishdi, menga rahm qiladigan hech kim yo'q.
34 Xudo oldida ularga qarshi da'vongizni qo'zg'ating va Xudo kimni hukmda oqlashini va kimni hukm qilishini ko'ring.
35 O'rningdan tur, ey onajon, tur, uyqudan uyg'on va otamning joni bugun men bilan qanday ekanligini ko'r, uni yupatib, qalbini taskinla.
36 Yusuf bu so'zlarni aytishda davom etdi. Yusuf onasining qabri ustida baland ovozda yig'lab, achchiq-achchiq yig'ladi. U gapirishdan to'xtadi va yuragi achchiqlanib, qabr ustidagi toshday jim bo'lib qoldi.
37 Yusuf yer ostidan unga gapirayotgan bir ovozni eshitdi. Bu ovoz unga achchiq yurak bilan, yig'i va ibodat ovozi bilan javob berdi:
38 O'g'lim, o'g'lim Yusuf, yig'ing va nolalaringning ovozini eshitdim; ko'z yoshlaringni ko'rdim; qayg'ularingni bilaman, o'g'lim, va bu meni sen uchun qayg'uga solmoqda, qayg'uga esa ko'p qayg'u qo'shildi.
39 Endi o'g'lim, o'g'lim Yusuf, Xudovandga umid bog'la, Unga umid bog'la va qo'rqma, chunki Xudovand sen bilan birga, U seni barcha balolardan xalos qiladi.
40 O'g'lim, tur, xo'jayinlaring bilan Misrga bor va qo'rqma, chunki Egamiz sen bilan, o'g'lim. U Yusufga shu so'zlarni aytishda davom etdi va jim qoldi.

41 Yusuf buni eshitib, juda hayron bo'ldi va yig'layverdi; shundan keyin Ismoiliylardan biri uning qabr ustida yig'layotganini ko'rdi va unga qarshi g'azablandi va uni u yerdan quvib chiqardi, uni urib, la'natladi.
42 Yusuf odamlarga dedi: — Meni otamning uyiga qaytarib olib borish uchun sizlarning iltifotingizga sazovor boʻlsam, u sizlarga moʻl-koʻl boylik ato etadi.
43 Ular unga javob berishdi: — Sen qul emassanmi, otang qayerda? Agar otang bo'lganida, seni ikki marta qulga shuncha arzonga sotmagan bo'larding. Ularning g'azabi hali ham unga qarshi edi va ular uni urishda va jazolashda davom etishdi, Yusuf esa achchiq-achchiq yig'ladi.
44 Xudovand Yusufning azobini ko'rib, yana bu odamlarni jazoladi va ularni jazoladi. Xudovand ularni yer yuziga qorong'ulik tushirdi. Chaqmoq chaqdi, momaqaldiroq gumburladi, momaqaldiroq va kuchli shamol ovozidan yer larzaga keldi. Odamlar vahimaga tushib, qayerga borishni bilishmasdi.
45 Hayvonlar va tuyalar to'xtab, ularni yetaklab borishdi, lekin ular ketishni istamadilar, ularni urib, yerga cho'kishdi. Odamlar bir-birlariga: “Xudo bizga nima qildi? Bizning gunohlarimiz va gunohlarimiz nima bo'ldiki, bu bizga shunday bo'ldi?” deb so'rashdi.
46 Ulardan biri javob berib, ularga dedi: — Balki bu qulni qiynaganimiz uchun bugun biz bilan shunday voqea yuz bergandir; endi undan bizni kechirishini so'ranglar, shunda biz bu yomonlik kim tufayli bizga kelganini bilib olamiz. Agar Xudo bizga rahm qilsa, bularning barchasi bu qulni qiynaganimiz uchun bizga kelganini bilib olamiz.
47 Odamlar shunday qilishdi va Yusufga yolvorib, uni kechirishini so'rashdi va: “Biz Egamizga va sizga gunoh qildik, endi Xudoyingizdan bu o'limni bizdan olib tashlashini so'rashga ruxsat bering, chunki biz Unga gunoh qildik”, dedilar.
48 Yusuf ularning aytganlarini qildi. Xudovand Yusufni itoat etdi. Xudovand Yusuf tufayli odamlarga yuborgan ofatni daf qildi. Hayvonlar yerdan ko'tarilib, ularni quvib ketishdi. Ular yo'llarida davom etishdi. Qattiq bo'ron tinchlandi va yer tinchlandi. Odamlar Misrga borish uchun yo'l olishdi. Odamlar bu balo Yusuf tufayli boshlariga tushganini bilishdi.
49 Ular bir-birlariga: “Mana, biz bilamizki, bu balo bizga uning azobi tufayli kelgan; endi nega biz bu o'limni o'z jonimizga keltiramiz? Kelinglar, bu qul bilan nima qilish haqida maslahatlashaylik”, dedilar.
50 Ulardan biri javob berdi: — U bizga uni otasining oldiga qaytarib olib kelishimizni aytdi. Endi kelinglar, uni qaytarib olib ketaylik, u aytgan joyga boramiz va uning oilasidan biz unga bergan narxni olamiz, keyin ketamiz.
51 Biri yana javob berib dedi: — Mana, bu maslahat juda yaxshi, lekin biz buni qila olmaymiz, chunki yoʻl bizdan juda uzoq va biz oʻz yoʻlimizdan chiqa olmaymiz.
52 Yana biri javob berib, ularga dedi: — Bu qabul qilinishi kerak bo'lgan maslahat, biz undan qaytmaymiz; mana, biz bugun Misrga ketyapmiz va Misrga kelganimizda, uni u yerda qimmat narxga sotamiz va uning yovuzligidan xalos bo'lamiz.
53 Bu gap odamlarga yoqdi va ular shunday qilishdi. Ular Yusuf bilan Misrga yo'l olishdi.

43-BOB

1 Yoqubning o'g'illari akalari Yusufni Midiyonliklarga sotganlarida, yuraklari undan xafa bo'ldi va qilmishlaridan tavba qildilar va uni qaytarib olib kelish uchun uni qidirdilar, ammo topa olmadilar.
2 Ruben Yusufni olib chiqib, otasiga qaytarish uchun chuqurga qaytib keldi. Ruben chuqurning yonida turardi, lekin bir og'iz ham eshitmadi. U Yusufni, Yusufni, deb baqirdi, ammo hech kim javob bermadi yoki bir og'iz ham gapirmadi.
3 Ruben: «Yusuf qoʻrquvdan oʻldi yoki biron ilon uni oʻldirdi», – dedi. Ruben chuqurga tushdi. Yusufni qidirdi, lekin uni chuqurdan topa olmadi va u qaytib chiqdi.
4 Ruben kiyimlarini yirtib: “Bola yoʻq, agar otam oʻlsa, uni qanday qilib yarashtiraman?” dedi. U akalarining oldiga borib, ularni Yusuf uchun qaygʻurayotganini va otalarini u uchun qanday yarashtirishni maslahatlashayotganini koʻrdi. Ruben akalariga: “Men chuqurga bordim, Yusuf u yerda yoʻq edi. Otamizga nima deymiz, chunki otam faqat bolani mendan soʻraydi”, dedi.
5 Akalari unga javoban: — Biz shunday qildik, keyin esa bu ishdan yuragimiz ezildi. Endi otamizni bunga qanday yarashtirishimiz mumkinligi haqida bahona izlayapmiz, — dedilar.
6 Ruben ularga dedi: — Nima qildingizlarki, otamizning oq sochlarini qaygʻu bilan qabrga olib kirdingizlar? Bu yaxshi ish emas.
7 Ruben ular bilan o'tirdi. Hammalari o'rnidan turib, bu voqeani Yoqubga aytmaslikka qasam ichdilar. Hammalari: “Buni otamizga yoki uning xonadoniga yoki yurtning biron bir o'g'liga aytadigan odamga hammamiz qarshi chiqamiz va uni qilich bilan o'ldiramiz”, dedilar.
8 Yoqubning o'g'illari bu masalada bir-biridan qo'rqishdi, eng kichigidan tortib kattasigacha. Hech kim bir og'iz ham gapirmadi, bu gapni yuraklarida yashirishdi.
9 Keyin ular o'tirib, bularning barchasi haqida otalari Yoqubga biror narsa deyishni o'ylab topishdi.
10 Issaxor ularga dedi: — Agar bu ishni qilishni maʼqul koʻrsangiz, sizga bir maslahat beraman: Yusufning toʻnini olib, yirting. Bir echkini soʻyib, qoniga botiring.
11 Va uni otamizga yuboring, u uni ko'rganda, uni yovuz hayvon yeb qo'yganini aytadi, shuning uchun uning paltosini yirting, shunda uning qoni paltosida bo'ladi va siz buni qilsangiz, biz otamizning noliganlaridan xalos bo'lamiz.
12 Issaxorning maslahati ularga yoqdi va ular unga quloq solishdi va Issaxorning maslahatini bajarishdi.
13 Ular shoshilib, Yusufning to'nini olib, yirtib tashlashdi. Echkilardan birini so'yib, to'nini uloqning qoniga botirib, tuproqqa botirishdi. To'nni Naftali orqali otalari Yoqubga jo'natishdi va unga quyidagi so'zlarni aytishni buyurishdi:
14 Biz mol-qo'ylarimizni yig'ib, Shakamga va undan ham uzoqroqqa borganimizda, sahrodagi yo'lda qon va tuproqqa botgan bu to'nni topdik; endi bilingki, bu o'g'lingizning to'nimi yoki yo'qmi.
15 Naftali borib, otasining oldiga keldi. Otasi unga libosni berdi va akalari buyurgan barcha so'zlarni unga aytib berdi.
16 Yoqub Yusufning kiyimini ko'rib, uni tanib, yerga yuz tuban yiqildi va toshday qotib qoldi. Keyin o'rnidan turib, baland ovozda yig'lab: «Bu o'g'lim Yusufning kiyimi!» — dedi.

17 Yoqub shoshilib, xizmatkorlaridan birini o'g'illari oldiga yubordi. O'g'illari ularning oldiga borib, ularni yo'lda suruv bilan kelayotganini ko'rdi.
18 Kechqurun Yoqubning o'g'illari otalarining oldiga kelishdi. Qarasalar, kiyimlari yirtilgan, boshlariga tuproq tushgan ekan. Ular otalarini baland ovozda yig'layotganini ko'rishdi.
19 Yoqub o'g'illaridan so'radi: — Rostini aytinglar-chi, bugun menga qanday yomonlik keltirdingizlar? — deb so'radi ular otalari Yoqubga: — Biz bugun qo'ylarni to'plab kelgan edik. Cho'ldagi yo'l bo'ylab Shakam shahriga yetib keldik. Yerda qonga belangan bir ko'ylakni topdik. Biz buni bilib oldik va agar bilsangiz, sizga xabar yubordik.
20 Yoqub o'g'illarining so'zlarini eshitib, baland ovozda qichqirdi: "Bu mening o'g'limning juni, uni yovuz hayvon yeb qo'ydi. Yusuf yirtilib ketdi. Men uni bugun sen va podalarning ahvolini bilish uchun yubordim. Sendan xabar olib keldim. U men buyurganimdek ketdi. Bugun o'g'lim sen bilan birga deb o'ylagan paytimda unga shunday bo'ldi.
21 Yoqubning o'g'illari javob berishdi: — U biznikiga kelmadi, biz uni sizdan ketganimizdan beri ko'rmadik.
22 Yoqub ularning so'zlarini eshitgach, yana baland ovozda baqirdi. O'rnidan turib, kiyimlarini yirtdi, beliga qanor kiydi. Achchiq-achchiq yig'ladi, motam tutdi va ovozini baland ko'tarib, xitob qildi va mana bu so'zlarni aytdi:
23 Yusuf, o'g'lim Yusuf, aka-ukalaringizning sog'lig'i uchun bugun seni yubordim, mana, siz parchalanib ketdingiz. Bu mening qo'lim bilan o'g'limga keldi.
24 Sen uchun qayg'uraman, o'g'lim Yusuf, sen uchun qayg'uraman; Hayotimda menga qanchalik shirin eding, endi esa o'liming menga qanchalik achchiq.
25 0 Men sening oʻrningda oʻlganimga, oʻgʻlim Yusuf, chunki bu meni sen uchun qaygʻuga soladi, oʻgʻlim, ey oʻgʻlim, oʻgʻlim. Yusuf, oʻgʻlim, qayerdasan va qayerga olib ketilding? Uygʻon, oʻz joyingdan tur va kel, sen uchun qaygʻuimni koʻr, ey oʻgʻlim Yusuf.
26 Endi keling, ko'zlarimdan yonoqlarimdan oqib tushayotgan yoshlarni sanab, ularni Egamizga taqdim eting, toki Uning g'azabi mendan yuz o'girsin.
27 0 Yusuf, o'g'lim, qanday qilib dunyoning boshidan to hozirgi kungacha hech kim qulamagan odamning qo'lida yiqilding? Chunki sen dushmanning zarbasi bilan o'ldirilding, shafqatsizlik bilan jazolanding, lekin men bilamanki, bu senga ko'p gunohlarim tufayli sodir bo'ldi.
28 Endi tur, o'g'lim, sen uchun qanchalik achchiq azob chekayotganimni ko'r. Garchi men seni tarbiyalamagan, shakl bermagan, senga nafas va jon bermagan bo'lsam ham. Xudo seni yaratgan, suyaklaringni mustahkamlagan, ularni go'sht bilan qoplagan, burningga hayot nafasini puflagan va keyin seni menga bergan.
29 Endi seni menga bergan Xudo seni mendan oldi va senga shunday bo'ldi.
30 Yoqub Yusuf haqida shu so'zlarni aytishda davom etdi va achchiq-achchiq yig'ladi; yerga yiqilib, jim qoldi.
31 Yoqubning barcha o'g'illari otalarining azob-uqubatlarini ko'rib, qilgan ishlaridan tavba qilishdi va achchiq-achchiq yig'lashdi.
32 Yahudo o'rnidan turib, otasining boshini yerdan ko'tarib, tizzasiga qo'ydi. Otasining ko'z yoshlarini yuzlaridan artdi. Yahudo esa qattiq yig'lab yubordi, otasining boshi esa tizzasiga toshday qimirlamay yotardi.
33 Yoqubning o'g'illari otalarining qayg'usini ko'rib, baland ovozda yig'lashdi. Yoqub esa hali ham yerda toshday yotardi.
34 Uning barcha o'g'illari, xizmatkorlari va xizmatkorining bolalari o'rnidan turib, uni yupatish uchun uning atrofida turishdi, ammo u yupatishdan bosh tortdi.
35 Yoqubning butun xonadoni o'rnidan turib, Yusuf va otalarining qayg'usi uchun qattiq motam tutdi. Bu xabar Yoqubning otasi Ibrohimning o'g'li Ishoqqa yetib bordi. Ishoq Yusuf uchun achchiq-achchiq yig'ladi. U va uning butun xonadoni Xevronda yashagan joyidan chiqib, odamlari bilan birga jo'nab ketdi. O'g'li Yoqubni yupatdi, lekin yupatishni istamadi.
36 Shundan keyin Yoqub yerdan turdi va ko'z yoshlari yuzlaridan oqib tushdi. U o'g'illariga dedi: — Turinglar, qilich va kamonlaringizni olinglar. Dalaga boringlar. O'g'limning jasadini topib, menga olib kelib, dafn qilmoqchi bo'lasizlarmi, deb so'ranglar.
37 Iltimos qilaman, hayvonlar orasidan qidirib toping va ularni ovlang. Uni olib, menga olib kelishingizdan oldin birinchi bo'lib keladiganini toping. Balki bugun Egam mening azob-uqubatimga rahm qilar va o'g'limni parchalab tashlagan narsani sizlarning oldingizda tayyorlab qo'yar va uni menga olib kelar. Shunda men o'g'limning ishini o'chira olaman.
38 O'g'illari otalari buyurganidek qilishdi. Ertalab erta turishdi va har biri qo'liga qilich va kamonini olib, hayvonlarni ovlash uchun dalaga chiqishdi.
39 Yoqub hali ham baland ovozda yig'lab, uyda u yoqdan bu yoqqa yurib, qo'llarini bir-biriga urib: "Yusuf, o'g'lim, Yusuf!" deb qichqirar edi.
40 Yoqubning o'g'illari hayvonlarni tutish uchun cho'lga borishdi. Birdan bo'ri ularga yaqinlashdi. Ular uni ushlab, otalariga olib kelishdi va unga: «Bu biz birinchisini topdik, siz buyurganingizdek, uni sizga olib keldik, o'g'lingizning jasadini topa olmadik», - deyishdi.
41 Yoqub hayvonni o'g'illarining qo'lidan oldi va hayvonni qo'lida ushlab, baland va yig'i ovoz bilan baqirdi va achchiq yurak bilan hayvonga dedi: "Nega o'g'lim Yusufni yeb qo'yding? Yer yuzidagi Xudodan ham, o'g'lim Yusuf uchun qilgan azobimdan ham qo'rqmadingmi?"
42 Sen o'g'limni behuda yeb qo'yding, chunki u hech qanday zo'ravonlik qilmagan va shu tariqa meni aybdor qilding, shuning uchun Xudo ta'qib qilinganlardan talab qiladi.
43 Egamiz Yoqubni so'zlari bilan yupatish uchun hayvonning og'zini ochdi. Hayvon Yoqubga javob berib, unga quyidagi so'zlarni aytdi:
44 Bizni yer yuzida yaratgan Xudo tirik va joning tirik, hazratim, men o'g'lingizni ko'rmadim, uni parchalab tashlamadim. Men uzoq yurtdan bugun mendan ketgan o'g'limni izlab keldim va uning tirikmi yoki o'likmi, bilmayman.
45 Bugun men o'g'limni izlab dalaga keldim. O'g'illaringiz meni topib, ushlab, qayg'uimni kuchaytirdilar. Bugun meni sizning oldingizga olib kelishdi. Endi men barcha so'zlarimni sizga aytdim.
46 Shunday ekan, ey inson o'g'li, men sening qo'lingdaman va bugun menga nima ma'qul bo'lsa, shuni qil. Lekin meni yaratgan Xudo haqi, men sening o'g'lingni ko'rmadim, uni

parchalab tashlamadim, umrim davomida odam tanasi og'zimga kirmagan.
47 Yoqub hayvonning so'zlarini eshitib, juda hayratda qoldi va hayvonni uning qo'lidan chiqarib yubordi, u esa o'z yo'liga ketdi.
48 Yoqub esa hali ham kundan-kunga Yusuf uchun yig'lab, faryod chekardi. U o'g'li uchun uzoq kunlar motam tutdi.

44-BOB

1 Yusufni Midiyonliklardan sotib olgan Ismoilning o'g'illari, uni akalaridan sotib olganlar, Yusuf bilan Misrga borishdi va Misr chegaralariga yetib kelishdi. Misrga yaqinlashganda, Misrdan yo'lga chiqqan Ibrohim o'g'li Medonning to'rtta o'g'liga duch kelishdi.
2 Ismoiliylar ularga: «Bu qulni bizdan sotib olmoqchimisizlar?» — deyishdi. Ular: «Uni bizga topshiringlar», — deyishdi. Yusufni ularga topshirishdi. Ular uning juda chiroyli yigit ekanligini ko‘rib, uni yigirma misqol evaziga sotib olishdi.
3 Ismoiliylar Misrga yo'l olishdi va Medaniylar ham o'sha kuni Misrga qaytishdi. Medaniylar bir-birlariga: “Mana, eshitdikki, fir'avnning qo'riqchilar boshlig'i Po'tifar o'zining oldida turadigan, unga xizmat qiladigan va uni o'z xonadoni va unga qarashli barcha narsalar ustidan nazoratchi qilib qo'yadigan yaxshi xizmatkor izlayapti”, dedilar.
4 Endi keling, agar u bizga kerak bo'lgan narsani bera olsa, uni xohlagan narsamizga sotaylik.
5 Medanimlar Po'tifarning uyiga borib, unga: “Eshitdik, senga xizmat qiladigan yaxshi xizmatkor izlayapsan. Mana, bizda seni xursand qiladigan xizmatkor bor. Agar biz xohlagan narsani bera olsang, uni senga sotamiz”, dedilar.
6 Po'tifar: «Uni mening oldimga olib kelinglar, men uni ko'raman. Agar u menga yoqsa, siz unga kerak bo'lgan narsani beraman», dedi.
7 Medaniylar borib, Yusufni olib kelib, Po'tifarning oldiga qo'yishdi. Po'tifar uni ko'rib, juda xursand bo'ldi. Po'tifar ularga: «Bu yigit uchun nima kerakligingizni aytinglar», dedi.
8 Ular: “Biz unga to‘rt yuz kumush tanga kerak”, — deyishdi. Po‘tifar: “Agar uning savdosi haqidagi yozuvni menga olib kelib, uning tarixini aytib bersangiz, beraman”, — dedi. Balki uni o‘g‘irlab ketishgandir, chunki bu yigit na qul, na qulning o‘g‘li, lekin men unda kelishgan va kelishgan odamning qiyofasini ko‘ryapman”, — dedi.
9 Medaniylar borib, uni ularga sotgan ismoiliylarni uning oldiga olib kelishdi. Ular unga: «U qul, biz uni ularga sotdik», – deyishdi.
10 Po'tifar Ismoiliylarning Medaniylarga kumush berayotgani haqidagi gaplarini eshitdi. Medaniylar kumushni olib, yo'lga tushishdi, Ismoiliylar ham uylariga qaytishdi.
11 Po'tifar Yusufni olib, unga xizmat qilishi uchun uyiga olib keldi. Yusuf Po'tifarning nazarida iltifotga sazovor bo'ldi. Yusuf unga ishonib, uni uyi ustidan nazoratchi qilib tayinladi va unga tegishli bo'lgan hamma narsani uning qo'liga topshirdi.
12 Egamiz Yusuf bilan birga edi va u farovon odam bo'ldi. Egamiz Yusuf tufayli Po'tifar xonadoniga baraka berdi.
13 Po'tifar bor-yo'g'ini Yusufning qo'liga topshirdi. Yusuf hamma narsani kirib-chiqaradigan odam edi va Po'tifarning uyida hamma narsa uning xohishiga ko'ra tartibga solingan edi.
14 Yusuf o'n sakkiz yoshda edi, ko'zlari chiroyli, qiyofasi kelishgan yigit edi. Unga o'xshagan odam butun Misr yurtida yo'q edi.
15 O'sha paytda u xo'jayinining uyida, uyga kirib-chiqib, xo'jayiniga xizmat qilayotgan edi. Xo'jayinining xotini Zilika Yusufga ko'zlarini tikdi va unga qaradi. Qarasa, u kelishgan va sevimli yigit ekan.
16 U Yusufning go'zalligiga ko'ngli ko'tarilib, uni kundan-kunga o'ziga jalb qilar edi. Zelika Yusufni har kuni ko'ndirardi, lekin Yusuf xo'jayinining xotiniga qarash uchun ko'zlarini ko'tarmasdi.
17 Zelika unga: «Sening tashqi ko‘rinishing va qomating naqadar go‘zal! Men barcha qullarga qaradim, lekin sen kabi go‘zal qulni ko‘rmaganman», – dedi. Yusuf esa unga: «Meni onamning qornida yaratgan Zot butun insoniyatni yaratgan», – dedi.
18 Ayol unga: «Ko‘zlaring naqadar go‘zal! Misrning barcha aholisini, erkak va ayollarini maftun qilding», – dedi. U ayolga: «Biz tirikligimizda ular naqadar go‘zal, lekin agar ularni qabrda ko‘rsang, ulardan uzoqlashasan», – dedi.
19 Ayol unga: «So‘zlaring naqadar go‘zal va yoqimli! Endi uydagi arfani ol va qo‘llaring bilan chal, so‘zlaringni eshitaylik», – dedi.
20 U ayolga: «Xudoyim va Uning ulug‘vorligini ulug‘lash so‘zlarim naqadar go‘zal va yoqimli», – dedi. Ayol unga: «Boshingdagi sochlar naqadar go‘zal! Uydagi oltin taroqqa qara, iltimos, uni ol va boshingdagi sochlarni jingalak qil», – dedi.
21 U ayolga: «Qachongacha bu so'zlarni gapirasan? Bu so'zlarni menga aytishni bas qil, o'rningdan tur va uy ishlaring bilan band bo'l», – dedi.
22 U unga: «Mening uyimda hech kim yo'q, faqat sizning so'zlaringiz va xohishingizga e'tibor berish kerak», dedi. Shunga qaramay, u Yusufni o'zining oldiga olib kela olmadi, u ham unga ko'z tikmadi, balki ko'zlarini yerga qaratdi.
23 Zelika Yusufni u bilan yotishga ko'ndirdi. Yusuf uyda ishlayotgan paytda, Zelika uning oldiga kelib o'tirdi. Zelika har kuni Yusufni u bilan yotishga yoki unga qarashga undardi, lekin Yusuf unga quloq solmadi.
24 Ayol unga: «Agar mening so'zlarimga amal qilmasang, seni o'lim jazosi bilan jazolayman va senga temir bo'yinturuq solaman», – dedi.
25 Yusuf unga: «Insonni yaratgan Xudo mahbuslarning kishanlarini yechadi va meni sizning zindoningizdan va hukmingizdan qutqaradi», – dedi.
26 U uni ishontirishga qodir bo'lmaganida va qalbi hali ham unga bog'langanida, ehtirosi uni og'ir kasallikka duchor qildi.
27 Misrliklarning barcha ayollari uni ko'rish uchun kelib, unga: “Nega bu ahvoldasan? Hech narsaga muhtoj emassan. Axir, ering shohning nazarida buyuk va hurmatli shahzoda. Agar yuraging xohlagan narsadan biror narsaga muhtoj bo'lsang-chi?” deb so'rashdi.
28 Zelika ularga shunday javob berdi: — Bugun sizlarga ma’lum bo‘ladiki, meni ko‘rib turganingizdek, bu

tartibsizlik qayerdan kelib chiqqan? U o‘zining xizmatkorlariga barcha ayollar uchun ovqat tayyorlashni buyurdi va ular uchun ziyofat uyushtirdi. Barcha ayollar Zelikaning uyida ovqatlandilar.
29 U ularga limon mevalarini tozalash uchun pichoqlar berdi va ularga Yusufga qimmatbaho kiyimlar kiydirishlarini va u ularning oldida paydo bo'lishini buyurdi. Yusuf ularning ko'z o'ngida paydo bo'ldi. Barcha ayollar Yusufga qarab, undan ko'zlarini uzolmadilar. Ularning hammasi qo'llarida bo'lgan pichoqlar bilan qo'llarini kesib tashladilar va qo'llaridagi limon mevalari qonga to'ldi.
30 Ular nima qilganlarini bilishmasdi, lekin Yusufning go'zalligiga qarashda davom etishdi va undan ko'z yumishmadi.
31 Zelika ularning qilgan ishlarini ko'rib, ularga dedi: — Bu nima ish qildingiz? Mana, men sizlarga limon mevalarini yeyish uchun berdim, sizlar esa qo'llaringizni kesdingizlar.
32 Barcha ayollar qo'llarini ko'rib, qonga botganini va kiyimlariga qon oqayotganini ko'rishdi. Ular unga: “Uyingizdagi bu qul bizni mag'lub etdi, uning go'zalligi tufayli biz undan ko'z yumolmadik”, dedilar.
33 U ularga dedi: — Sizlar uni ko‘rib, o‘zingizni tiyib tura olmagan paytingizda, bu sizlarga ham sodir bo‘lgan. U doim uyimda bo‘lsa va men uni har kuni uyimga kirib-chiqayotganini ko‘rsam, qanday qilib o‘zimni tiyib tura olaman? Unda qanday qilib men buning uchun o‘zimni yo‘qotib qo‘ymasligim yoki hatto halok bo‘lmasligim mumkin?
34 Ular unga: «Bu so'zlar rost, chunki kim uydagi bu go'zal qiyofani ko'rib, undan o'zini tiyolmaydi? U sizning uyingizdagi qulingiz va xizmatkoringiz emasmi? Nega unga yuragingizdagini aytmaysiz va bu ish tufayli joningizning halok bo'lishiga yo'l qo'ymaysiz?» - deyishdi.
35 U ularga dedi: — Men uni har kuni ko‘ndirishga harakat qilaman, lekin u mening xohishlarimga rozi bo‘lmadi. Men unga hamma yaxshilikni va’da qildim, ammo undan hech qanday foyda ko‘rmadim. Shuning uchun, ko‘rib turganingizdek, men tushkun ahvoldaman.
36 Zelika Yusufga bo'lgan ishtiyoqi tufayli qattiq kasal bo'lib qoldi va u tufayli juda qattiq ishq sabrsizlandi. Zelika xonadonidagi barcha odamlar va uning eri bu haqda hech narsa bilishmasdi, Zelika Yusufga bo'lgan sevgisi tufayli kasal bo'lib qolgan edi.
37 Uning uyidagi barcha odamlar undan: «Nega kasal bo‘lib, holdan toyib, hech narsaga muhtoj emassan?» deb so‘rashdi. U ularga: «Menga kundan-kunga kuchayib borayotgan bu narsani bilmayman», dedi.
38 Barcha ayollar va uning do'stlari har kuni uni ko'rish uchun kelishardi va ular u bilan gaplashishardi. U ularga: «Bu faqat Yusufning sevgisi tufayli bo'lishi mumkin», dedi. Ular unga: «Uni vasvasaga solib, yashirincha ushlanglar, ehtimol u sizga quloq solib, bu o'limni sizdan uzoqlashtirar», - deyishdi.
39 Zelika Yusufga bo'lgan muhabbatidan battar yomonlashdi va u tura olguncha tushkunlikka tushaverdi.
40 Bir kuni Yusuf uyda xo'jayinining ishlarini qilayotgan edi. Zelika yashirincha kelib, to'satdan unga yiqildi. Yusuf unga qarshi qo'zg'olon ko'tardi. U undan kuchliroq edi va uni yerga yiqitdi.
41 Zelika unga bo'lgan yuragining istagidan yig'ladi va unga yig'lab yolvordi, ko'z yoshlari yuzlaridan oqib tushdi va iltijo va achchiqlik bilan unga gapirdi:
42 Men kabi go'zal yoki mendan ham go'zalroq ayol haqida eshitganmisiz, ko'rganmisiz yoki bilganmisiz, u har kuni siz bilan gaplashadi, sizga bo'lgan muhabbat tufayli tushkunlikka tushadi, sizga shuncha sharafni beradi, lekin siz baribir mening ovozimga quloq solmaysizmi?
43 Agar bu xo'jayiningiz sizni jazolamasligidan qo'rqqaningiz uchun bo'lsa, shoh tirikligida qasam ichamanki, xo'jayiningiz bu ishdan sizga hech qanday zarar yetkazmaydi. Endi iltimos, menga quloq soling va sizga bergan sharafim uchun rozi bo'ling va bu o'limni mendan uzoqlashtiring, nega men siz uchun o'lishim kerak? - deb so'radi u.
44 Yusuf unga javoban dedi: — Mendan qoching, bu ishni xo‘jayinimga qoldiring. Xo‘jayinim uyda nima borligini bilmaydi, chunki u unga tegishli bo‘lgan hamma narsani mening qo‘limga topshirgan. Xo‘jayinimning uyida bu ishlarni qanday qilaman?
45 Chunki u meni o‘z uyida juda hurmat qildi, uyiga nozir qildi va yuksaltirdi. Bu uyda mendan buyukroq hech kim yo‘q. Xo‘jayinim mendan hech narsani tiymadi, faqat sen uning xotini bo‘lganing uchun. Unda qanday qilib menga bu so‘zlarni ayta olasan? Qanday qilib men Xudoga va eringga bu katta yovuzlik va gunohni qila olaman?
46 Endi mendan tiyil va bunday so'zlarni boshqa aytma, chunki men sening so'zlaringga quloq solmayman. Lekin Zelika Yusuf bu so'zlarni aytganda, unga quloq solmadi, lekin u har kuni uni o'ziga quloq solishga ko'ndirar edi.
47 Shundan keyin Misr soyligi hamma tomonlari bilan to'lib ketdi. Misr aholisi, shoh va beklar daflar chalib, raqsga tushishdi. Bu Misrda katta quvonch va Sihor dengizi toshqini paytida bayram edi. Ular kun bo'yi u yerga borishdi.
48 Misrliklar odatdagidek, daryo bo'yiga xursandchilik qilish uchun chiqishganda, Po'tifar xonadonidagi barcha odamlar ular bilan birga borishdi. Lekin Zelika ular bilan birga borishni istamadi, chunki u: "Men kasalman", dedi va uyda yolg'iz qoldi, uyda u bilan birga boshqa hech kim yo'q edi.
49 U o'rnidan turib, uyidagi ibodatxonasiga chiqdi va o'zini shahzoda liboslariga kiydi. Boshiga kumush va oltin bilan bezatilgan oniks toshlarini kiydirdi. Yuzini va terisini ayollar uchun mo'ljallangan har xil tozalovchi suyuqliklar bilan bezatdi. Ma'badni va uyni kassiya va xushbo'y tutatqilar bilan xushbo'ylashtirdi, mirra va aloe sepdi. Keyin u ma'badning kirish qismida, Yusuf o'z ishini qilish uchun o'tadigan uyning yo'lagida o'tirdi. Birdan Yusuf daladan kelib, xo'jayinining ishini qilish uchun uyga kirdi.
50 U o'tishi kerak bo'lgan joyga yetib keldi va Zelikaning barcha ishlarini ko'rib, orqasiga qaytdi.
51 Zelika Yusufning undan orqaga o'girilib ketayotganini ko'rib, unga baqirdi: — Nima bo'ldi, Yusuf? Ishingga bor, mana, sen o'z o'rningga o'tmaguningcha senga joy tayyorlab qo'yaman.
52 Yusuf qaytib kelib, uyga kirdi va u yerdan o'tirgan joyiga o'tdi. Odatdagidek xo'jayinining ishlarini bajarish uchun o'tirdi. Birdan Zilika uning oldiga kelib, shahzoda kiyimlarida uning oldida turdi. Uning kiyimlaridan hid uzoqlarga tarqaldi.

53 U shoshilib, Yusufni va uning kiyimlarini ushlab oldi va unga: «Shoh tirik, agar mening iltimosimni bajarmasang, bugun o'lasan», dedi. U shoshilib, ikkinchi qo'lini uzatdi va kiyimining ostidan qilichini chiqarib, Yusufning bo'yniga qo'ydi va: «O'rningdan tur va iltimosimni bajar, agar bajarmasang, bugun o'lasan», dedi.
54 Yusuf uning bu ishidan qo'rqib, undan qochish uchun o'rnidan turdi. Ayol uning kiyimlarining old qismidan ushlab oldi. Zilika qochib ketganidan qo'rqib, kiyimini yirtib tashladi. Yusuf kiyimni Zilikaning qo'lida qoldirdi. U qo'rqib, qochib ketdi.
55 Zelika Yusufning kiyimi yirtilganini va uni uning qo'lida qoldirib qochib ketganini ko'rgach, u o'zi haqidagi xabar tarqalib ketmasin deb, jonidan qo'rqdi. U o'rnidan turib, ayyorlik bilan ish tutdi, kiygan kiyimlarini yechdi va boshqa kiyimlarini kiydi.
56 Ayol Yusufning kiyimini olib, yoniga qo'ydi. Uyidagi odamlar daryoga chiqishdan oldin, kasal bo'lib o'tirgan joyiga borib o'tirdi. Uyda o'tirgan bir yigitni chaqirib, unga uydagi odamlarni chaqirishni buyurdi.
57 U ularni ko'rgach, baland ovozda nola qilib dedi: — Qaranglar, xo'jayiningiz bugun men bilan yotishga kelgan bir ibroniyni uyimga olib keldi.
58 Siz tashqariga chiqqaningizda, u uyga kirdi va uyda hech kim yo'qligini ko'rib, yonimga keldi va men bilan yotmoqchi bo'lib meni ushlab oldi.
59 Men uning kiyimlarini yirtib tashladim va baland ovozda unga qarshi baqirdim. Ovozimni ko'targanimda, u jonidan qo'rqib, kiyimini oldimda qoldirib, qochib ketdi.
60 Uning xonadonidagi odamlar hech narsa demadilar, faqat Yusufga qarshi g'azablari qaynab, xo'jayinining oldiga borib, uning hiyla-nayranglarini aytib berishdi.
61 Po'tifar g'azab bilan uyga qaytdi. Xotini unga baqirib dedi: — Nima uchun menga bu ish qilding? Bugun u men bilan o'ynashgani keldi. Bugun u menga shunday qildi.
62 Po'tifar xotinining so'zlarini eshitib, Yusufni qattiq jazolashni buyurdi va ular uni shunday qilishdi.
63 Ular uni urishayotganlarida, Yusuf baland ovozda xitob qildi va ko'zlarini osmonga ko'tarib dedi: — Ey Xudovand Xudo, Sen mening bularning barchasida begunoh ekanligimni bilasan. Nega men bugun yolg'on bilan, Sen bilgan bu sunnatsiz yovuz odamlar qo'lida o'lishim kerak?
64 Po'tifarning odamlari Yusufni urishayotgan paytda, u qichqirib yig'layverdi. U yerda o'n bir oylik bola bor edi. Egamiz bolaning og'zini ochdi va u Yusufni urib o'tirgan Po'tifarning odamlari oldida shunday dedi:
65 Bu odamdan nima istaysiz va nega unga bunchalik yomonlik qilyapsiz? Onam yolg'on gapiradi va yolg'on gapiradi; bitim shunday bo'ldi.
66 Bola ularga bo'lgan voqealarning hammasini aniq aytib berdi va Zelikaning Yusufga aytgan barcha so'zlarini ularga har kuni aytib berdi.
67 Hamma erkaklar chaqaloqning so'zlarini eshitib, uning so'zlaridan juda hayratda qolishdi. Bola gapirishdan to'xtadi va jim bo'lib qoldi.
68 Po'tifar o'g'lining so'zlaridan juda uyaldi va odamlariga Yusufni boshqa urmaslikni buyurdi. Odamlar Yusufni urishni bas qilishdi.
69 Po'tifar Yusufni olib, bu ish bo'yicha hukm chiqarish uchun uni shohga tegishli bo'lgan ruhoniylar oldida sudga berishni buyurdi.
70 Po'tifar bilan Yusuf shohning sudyalari bo'lgan ruhoniylarning oldiga kelishdi. Shoh ularga: «Iltimos, xizmatkorga qanday hukm chiqarish kerakligini hal qilinglar, chunki u shunday qildi», dedi.
71 Ruhoniylar Yusufdan: — Nega xo‘jayiningizga bunday qildingiz? — deb so‘rashdi. Yusuf ularga javoban: — Yo‘q, janoblarim, ish shunday bo‘ldi, — dedi. Po‘tifar Yusufga: — Men o‘zimga tegishli bo‘lgan hamma narsani sizning qo‘lingizga topshirdim, faqat xotinimdan boshqa hech narsani yashirmadim, qanday qilib bu yomonlikni qildingiz?
72 Yusuf javob berdi: — Unday emas, hazratim! Xudovand tirik va joning tirik, hazratim! Xotiningizdan eshitgan gapingiz yolg‘on, chunki bugun shunday bo‘ldi.
73 Sizning uyingizda bo'lganimga bir yil bo'ldi; menda biron bir qonunsizlikni yoki jonimni talab qilishga majbur qiladigan biron bir narsani ko'rdingizmi?
74 Ruhoniylar Po'tifarga: — Iltimos, Yusufning yirtilgan kiyimini bizga olib kelinglar, uning yirtig'ini ko'raylik. Agar yirtiq kiyimning oldida bo'lsa, uning yuzi ayolga qaragan bo'lishi kerak va ayol uni ushlab, yoniga kelishi kerak edi. Xotiningiz esa aytganlarining hammasini ayyorlik bilan qildi, — dedilar.
75 Ular Yusufning kiyimlarini hakamlar ruhoniylarining oldiga olib kelishdi. Ular Yusufning ko'z oldida yirtiq borligini ko'rishdi va barcha hakam ruhoniylar uning uni qiynaganini bilib: “Bu qulga o'lim jazosi berilmasin, chunki u hech narsa qilmadi, balki uning hukmi shuki, u sizning xotiningizga qarshi chiqqan gap tufayli qamoqxonaga tashlanishi kerak”, dedilar.
76 Po'tifar ularning so'zlarini eshitib, uni shohning mahbuslari saqlanadigan zindonga tashladi. Yusuf esa o'n ikki yil qamoqda qoldi.
77 Shunga qaramay, xo'jayinining xotini undan yuz o'girmadi va unga quloq solish uchun kundan-kunga gapirishdan to'xtamadi. Uch oydan keyin Zelika kundan-kunga Yusufning oldiga, qamoqxonaga boraverdi va uni o'ziga quloq solishga ko'ndirdi. Zelika Yusufga: «Bu uyda qancha vaqt qolasiz?» dedi. Endi mening gapimga quloq soling, men sizni bu uydan olib chiqaman.
78 Yusuf unga javoban: «Sening so'zlaringga quloq solib, Xudoga qarshi gunoh qilishdan ko'ra, bu uyda qolganim yaxshiroq», dedi. U unga: «Agar mening xohishimni bajarmasang, ko'zlaringni yulib olaman, oyoqlaringga kishan solaman va seni ilgari tanimaganlaring qo'liga topshiraman», – dedi.
79 Yusuf unga javoban dedi: — Mana, butun yer yuzining Xudosi sen menga qila oladigan har qanday narsadan meni qutqarishga qodir, chunki U ko'rlarning ko'zlarini ochadi, bog'langanlarni ozod qiladi va yurtni bilmaydigan barcha musofirlarni saqlaydi.
80 Zelika Yusufni o'ziga quloq solishga ko'ndira olmaganida, u uni yo'ldan ozdirishdan to'xtadi; Yusuf esa hali ham qamoqda edi. Yusufning otasi Yoqub va Kan'on yurtidagi barcha aka-ukalari o'sha kunlarda Yusuf uchun motam tutib, yig'lashdi, chunki Yoqub o'g'li Yusuf uchun tasalli topishni istamadi. Yoqub esa butun kun davomida baland ovozda yig'lab, motam tutdi.

45-BOB

1 Yusuf akalari uni sotgandan keyin, o'sha yili, ya'ni Yusuf Misrga ketgan yilida, Yoqubning o'g'li Ruben Timnaga borib, Kan'onlik Avining qizi Elyuramni o'ziga xotin qilib oldi. Ruben Timnaga yaqinlashdi.
2 Rubenning xotini Elyuram homilador bo'lib, unga Xano'x, Palu, Xetzron va Karmi ismli to'rt o'g'il tug'di; Shimo'nning ukasi Dinani singlisi Dinaga xotinlikka oldi va u unga Memuel, Yamin, Ohad, Yaxin va Zo'xar ismli besh o'g'il tug'di.
3 Keyin u Kan'onlik ayol Bunaxning oldiga keldi. Bu ayol Shimo'n Shakam shahridan asirga olgan edi. Bungax Dinadan oldin edi va unga qarar edi. Shimo'n unga yaqinlashdi va u unga Shoulni tug'di.
4 Yahudo o'sha paytda Adulamga bordi va Adulamlik Xira ismli bir odamning oldiga bordi. Yahudo u yerda Shuaning qizi bo'lgan Kan'onlik Aliyatning qizini ko'rdi. U qizni olib, uning yoniga keldi. Aliyat Yahudoga Er, Onan va Shiloh ismli uch o'g'il tug'di.
5 Levi va Issaxor sharqdagi yurtga yo'l olishdi va ular Yoqton o'g'li, Iberning o'g'li Yo'bobning qizlarini o'zlariga xotinlikka olishdi; Yoqton o'g'li Yo'bobning ikkita qizi bor edi; kattasining ismi Adina, kichigining ismi Orida edi.
6 Levi Adinani, Issaxor esa Aridani olib, Kan’on yurtiga, otalarining uyiga kelishdi. Adina Leviga Gershon, Kehat va Merari degan uch o‘g‘il tug‘di.
7 Arida Issaxarga To'la, Puva, Ayub va Shomron ismli to'rt o'g'il tug'di; Dan Mo'ab yurtiga borib, Mo'ablik Xamudonning qizi Aflaletni xotinlikka oldi va uni Kan'on yurtiga olib keldi.
8 Aflalet bepusht bo'lib, farzand ko'rmadi. Shundan keyin Xudo Danning xotini Aflaletni esladi. U homilador bo'lib, o'g'il tug'di va ismini Xushim qo'ydi.
9 Gad va Naftali qabilalari Horonga borib, u yerdan Naxorning o‘g‘li, Uzning o‘g‘li Amuramning qizlarini xotinlikka oldilar.
10 Amuramning qizlarining ismlari quyidagicha: kattasining ismi Merima, kichigining ismi Uzit edi; Naftali Merimani, Gad esa Uzitni olib, ularni Kan'on yurtiga, otalarining uyiga olib ketdi.
11 Merima Naftalidan Yaxzil, Guni, Yazer va Shalem degan to'rtta o'g'il tug'di; Uzit esa Gaddan Zafiyon, Chagi, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi va Arali degan yettita o'g'il tug'di.
12 Osher borib, Ismoilning nevarasi, Hadadning o'g'li Aflo'lning qizi Adonni xotinlikka oldi va uni Kan'on yurtiga olib keldi.
13 O'sha kunlarda Osherning xotini Adon vafot etdi, uning farzandi qolmadi. Adon vafotidan keyin Osher daryoning narigi tomoniga borib, Somning o'g'li, Iberning o'g'li Abimaelning qizi Hadurani xotinlikka oldi.
14 Qiz chiroyli ko'rinishga ega, aqlli ayol edi. U Elamning o'g'li, Somning o'g'li Malkiyolning xotini edi.
15 Xadura Malkielga qiz tug'di va Malkiel uning ismini Serax qo'ydi. Shundan keyin Malkiel vafot etdi. Xadura borib, otasining uyida yashadi.
16 Xotinining Osherda vafotidan keyin, u borib, Hadurani xotinlikka oldi va uni Kan'on yurtiga olib keldi. Qizi Seraxni ham ular bilan birga olib keldi. Serax uch yoshda edi va qiz Yoqubning uyida katta bo'ldi.
17 Qiz juda chiroyli ko'rinishga ega edi va u Yoqub o'g'illarining muqaddas yo'llaridan bordi; u hech narsadan mahrum bo'lmadi va Xudovand unga donolik va aql-idrok berdi.
18 Osherning xotini Hadura homilador bo'lib, unga to'rtta o'g'il tug'di: Yimna, Yishvo, Yishvi va Bariyo.
19 Zabulun Midiyon yurtiga borib, Midiyonlik Abidaning o‘g‘li Moladning qizi Merishani xotinlikka oldi va uni Kan’on yurtiga olib keldi.
20 Marusho Zabulun-Sered, Elon va Yaxleilga tug'ildi. uch o'g'il.
21 Yoqub Terahning nabirasi Zobaning o'g'li Aramga xabar yubordi. U o'g'li Benyamin Mexaliyani Aramga olib keldi. Benyamin Kan'on yurtiga, Yoqubning xonadoniga keldi. Benyamin o'n yoshida Aramning qizi Mexaliyani xotinlikka oldi.
22 Mexaliyo homilador bo'lib, Benyamin Bela, Bexer, Ashbel, Gera va Namanga beshta o'g'il tug'di. Benyamin keyin borib, birinchi xotinidan tashqari, Ibrohimning o'g'li Shomronning qizi Aribatni ham xotinlikka oldi. U o'n sakkiz yoshda edi. Aribat Benyaminga Axi, Vosh, Mupim, Xupim va Ordni tug'di.
23 O'sha kunlarda Yahudo Somning uyiga bordi va to'ng'ich o'g'li Erga Somning o'g'li Elamning qizi Tamarani xotinlikka oldi.
24 Er xotini Tamaraning oldiga keldi va Tamara uning xotini bo'ldi. Tamara uning oldiga kelganida, u tashqi ko'rinishidan zurriyotini yo'q qildi. Uning ishi Egamizning nazarida yomon edi va Egamiz uni o'ldirdi.
25 Yahudoning to'ng'ich o'g'li Er vafot etgandan so'ng, Yahudo Onanga: «Ukangning xotiniga bor, unga eng yaqin qarindoshing sifatida uylan va akangga zurriyot qoldir», dedi.
26 Onan Tamarani xotinlikka olib, uning oldiga keldi. Onan ham akasining ishini yoqtirdi, uning ishi Egamizning nazarida yomon edi, shuning uchun uni ham o'ldirdi.
27 Onan vafot etganida, Yahudo Tamaraga: «O‘g‘lim Shilo‘ ulg‘ayguncha otangning uyida yasha», dedi. Yahudo esa Tamarani Shilo‘ga berishni istamadi, chunki u: «Balki u ham akalari kabi o‘lib qolar», dedi.
28 Tamar o'rnidan turib, otasining uyiga borib qoldi. Tamar esa bir muddat otasining uyida qoldi.
29 Yil boshida Yahudoning xotini Aliyat vafot etdi; Yahudo xotini uchun tasalli topdi va Aliyatning o'limidan so'ng, Yahudo do'sti Xira bilan qo'ylarining junini qirqish uchun Timnaga bordi.
30 Tamara Yahudoning qo'ylarni qirqish uchun Timnaga borganini va Shilo'ning ulg'ayganini va Yahudoning unga mehr qo'ymaganini eshitdi.
31 Tamar o'rnidan turib, bevalik kiyimlarini yechdi, ustiga ro'mol o'radi va o'zini butunlay yopdi. Timnaga boradigan yo'ldagi jamoat yo'liga borib o'tirdi.
32 Yahudo yo'lidan o'tib, uni ko'rib, unga yaqinlashdi. Yahudo undan homilador bo'ldi. Tug'ayotgan paytda, uning qornida egizaklar bor edi. Yahudo birinchi qiziga Perez, ikkinchisiga esa Zara ismini qo'ydi.

46-BOB

1 O'sha kunlarda Yusuf hali ham Misr yurtidagi zindonda edi.

2 O'sha paytda fir'avnning xizmatkorlari, Misr shohiga qarashli soqchilar va novvoylarning boshlig'i uning oldida turishardi.
3 Soqiy sharobni olib, shohning oldiga ichib qo'ydi. Novvoy esa shohning oldiga non qo'ydi. Shoh ham, uning xizmatkorlari va shohning dasturxonida ovqatlangan xizmatkorlari ham sharobdan ichib, non yedilar.
4 Ular yeb-ichib o'tirganlarida, soqiy bilan novvoy u yerda qolishdi. Fir'avnning a'yonlari soqiy olib kelgan sharobdan ko'plab pashshalar va novvoyning nonidan nitra toshlarini topdilar.
5 Soqchilar boshlig'i Yusufni fir'avnning zobitlariga xizmatkor qilib tayinladi. Fir'avnning zobitlari bir yil qamoqda bo'lishdi.
6 Yil oxirida ikkalasi ham bir kechada, o'sha yerda, qamoqda tush ko'rishdi. Ertalab Yusuf odatdagidek ularga xizmat qilish uchun ularning oldiga keldi va ularni ko'rdi, ularning yuzlari g'amgin va g'amgin edi.
7 Yusuf ulardan so'radi: — Nega bugun yuzlaringiz g'amgin va tushkun? — Ular unga: — Biz tush ko'rdik, lekin uni ta'birlaydigan hech kim yo'q, — deyishdi. Yusuf ularga: — Iltimos, tushingizni menga aytib beringlar, shunda Xudo sizlarga xohlaganingizdek tinchlik beradi, — dedi.
8 Soqiy tushini Yusufga aytib berdi: — Tushimda oldimda katta tok koʻrdim. Oʻsha tokda uchta shoxcha koʻrdim. Tok tezda gullab, baland boʻyga yetdi, shoxlari pishib, uzumga aylandi.
9 Men uzumlarni olib, kosaga solib, fir’avnning qoʻliga berdim. U ichdi. Yusuf unga: «Uzumdagi uchta novda uch kun degani», – dedi.
10 Uch kun ichida shoh seni olib chiqishni buyuradi va seni o'z lavozimingga qaytaradi. Sen shohga avvalgidek sharobini ichirursan. Lekin senga iltifot ko'rsatib, yaxshi bo'lganingda meni fir'avnga eslatib qo'yasan. Menga yaxshilik qilib, bu zindondan meni olib chiq. Chunki men Kan'on yurtidan o'g'irlab ketilganman va bu yerda qullikka sotilganman.
11 Xo'jayinimning xotini haqida sizga aytilgan gaplar ham yolg'on, chunki ular meni bekorga bu zindonga tashladilar. Soqchi esa Yusufga javoban: «Agar shoh avvalgidek, oxirgi ta'biringizdek, menga yaxshilik qilsa, men sizning xohishingizni bajaraman va sizni bu zindondan olib chiqaman», dedi.
12 Novvoy ham Yusufning soqiyning tushini to'g'ri ta'birlaganini ko'rib, yaqinlashib, butun tushini Yusufga aytib berdi.
13 U unga dedi: — Tushimda boshimda uchta oq savat koʻrdim. Qarasam, eng yuqori savatda fir’avn uchun pishirilgan har xil goʻshtlar bor ekan. Qushlar ularni boshimdan yeb qoʻyishyapti.
14 Yusuf unga dedi: — Sen koʻrgan uchta savat uch kunlikdir. Lekin uch kundan keyin fir’avn boshingni judo qilib, seni daraxtga osib qoʻyadi. Tushingda koʻrganingdek, qushlar sening tanangni yeb qoʻyadi.
15 O'sha kunlarda malika tug'ilishi arafasida edi. O'sha kuni u Misr shohiga o'g'il tug'di. Shoh to'ng'ich o'g'lini dunyoga keltirganini e'lon qilishdi. Misr xalqi, fir'avnning amaldorlari va xizmatkorlari bilan birga juda xursand bo'lishdi.
16 Fir’avn tugʻilganidan uchinchi kuni oʻz amaldorlari va xizmatkorlari, Zoar va Misr yerlarining qoʻshinlari uchun ziyofat uyushtirdi.
17 Misr xalqi va fir’avnning a’yonlari shohning oʻgʻlining ziyofatida uning bilan birga yeb-ichish va shohning xursandchiligidan xursand boʻlish uchun kelishdi.
18 Shohning barcha amaldorlari va xizmatkorlari o'sha paytda sakkiz kun davomida ziyofatda xursandchilik qilishdi va sakkiz kun davomida shoh saroyida har xil musiqa asboblari, daflar va raqslar bilan xursandchilik qilishdi.
19 Yusuf tushini ta'birlagan soqchi Yusufni unutdi va va'da qilganidek, bu haqda shohga aytmadi, chunki bu narsa Yusufni odamga ishongani uchun jazolash uchun Egamizdan edi.
20 Shundan keyin Yusuf ikki yil, ya'ni o'n ikki yilini to'ldirgunga qadar zindonda qoldi.

47-BOB

1 Ibrohim o'g'li Ishoq o'sha kunlarda hali ham Kan'on yurtida yashayotgan edi; u juda keksayib, bir yuz sakson yoshda edi. Yoqubning ukasi Esov esa Edom yurtida yashardi. U va uning o'g'illari Seir avlodlari orasida u yerda mulkka ega edilar.
2 Esov otasining o'limi yaqinlashib qolganini eshitib, o'g'illari va xonadoni bilan Kan'on yurtiga, otasining uyiga keldi. Yoqub va uning o'g'illari Xevronda yashagan joylaridan chiqib, otalari Ishoqning oldiga kelishdi. Ular Esov bilan uning o'g'illarini chodirda topishdi.
3 Yoqub va uning o'g'illari otasi Ishoqning oldida o'tirishdi. Yoqub esa hali ham o'g'li Yusuf uchun motam tutayotgan edi.
4 Ishoq Yoqubga: «Oʻgʻillaringni bu yerga olib kel, men ularni duo qilaman», dedi. Yoqub oʻn bir bolasini otasi Ishoqning oldiga olib keldi.
5 Ishoq Yoqubning barcha o'g'illariga qo'llarini qo'ydi va ularni quchoqlab, birma-bir o'pdi. Ishoq o'sha kuni ularni duo qilib, ularga dedi: “Ota-bobolaringizning Xudosi sizlarni duo qilsin va zurriyotingizni osmondagi yulduzlar kabi ko'paytirsin.”
6 Ishoq ham Esovning o'g'illarini duo qilib, dedi: “Xudo seni ko'rganlarning hammasi va barcha dushmanlaring uchun qo'rqinch va vahimaga solsin.
7 Ishoq Yoqub bilan uning o'g'illarini chaqirdi. Ularning hammasi kelib, Ishoqning oldiga o'tirishdi. Ishoq Yoqubga dedi: — Butun yer yuzining Xudosi — Egamiz menga: “Agar farzandlaring Mening qonun-qoidalarimga va yo'llarimga rioya qilsalar, Men bu yerni sening zurriyotingga meros qilib beraman”, dedi. Men otang Ibrohimga bergan qasamimni ularga bajo keltiraman.
8 Endi o'g'lim, farzandlaringga va nabiralaringning nabiralariga Xudovanddan qo'rqishni va Xudovand Xudoyingni mamnun qiladigan to'g'ri yo'ldan yurishni o'rgat. Agar sen Xudovandning yo'llariga va Uning amrlariga rioya qilsang, Xudovand senga Ibrohim bilan tuzgan ahdiga sodiq qoladi va senga va zurriyotingga abadiy yaxshilik qiladi.
9 Ishoq Yoqub va uning bolalariga vasiyat qilib bo'lgach, jon berdi va olamdan o'tdi.

10 Yoqub bilan Esov otalari Ishoqning yuziga yiqilib, yig'lashdi. Ishoq Kan'on yurtida, Xevronda vafot etganida bir yuz sakson yoshda edi. O'g'illari uni Ibrohim Xet o'g'illaridan dafn qilish uchun sotib olgan Maxpela g'origa olib borishdi.
11 Kan’on yurtining barcha shohlari Yoqub va Esov bilan birga Ishoqni dafn qilish uchun bordilar. Kan’on yurtining barcha shohlari Ishoqni vafotidan keyin unga katta hurmat ko‘rsatishdi.
12 Yoqubning o‘g‘illari va Esovning o‘g‘illari yalangoyoq yurib, Xirat-Arbaga yetib borguncha motam tutishdi.
13 Yoqub bilan Esov otalari Ishoqni Xevrondagi Kirat-Arbadagi Maxpela g'origa dafn qilishdi va uni shohlarning dafn marosimida bo'lgani kabi juda katta sharaf bilan dafn qilishdi.
14 Yoqub va uning o'g'illari, Esov va uning o'g'illari hamda Kan'onning barcha shohlari katta va og'ir motam tutdilar. Uni dafn qildilar va u uchun uzoq kunlar motam tutdilar.
15 Ishoq vafot etganida, u chorva mollarini, mol-mulkini va bor-yo'g'ini o'g'illariga qoldirdi. Esov Yoqubga: «Mana, iltimos, otamiz qoldirgan hamma narsani ikkiga bo'lamiz, tanlash mening ixtiyorimda bo'ladi», dedi. Yoqub: «Shunday qilamiz», – dedi.
16 Yoqub Is’hoqning Kan’on yurtida qoldirgan hamma mol-mulkini, chorva mollarini va mol-mulkini olib, ularni Esov va o‘g‘illarining oldiga ikki qismga bo‘lib qo‘ydi. Esovga: «Mana, bularning hammasi sening oldingda, o‘zingga oladigan yarmini o‘zingga ol», – dedi.
17 Yoqub Esovga dedi: — Senga nima deyishimni eshit. Yeru osmonning Xudosi — Parvardigor ota-bobolarimiz Ibrohim va Ishoqqa: “Men bu yerni sening zurriyotingga abadiy meros qilib beraman”, degan edi.
18 Shunday qilib, otamizdan qolgan hamma narsa sizning oldingizda, butun yurt sizning oldingizda; ulardan xohlaganingizni tanlang.
19 Agar butun yerni xohlasang, uni o'zing va farzandlaring uchun abadiy ol, men bu boylikni olaman, sen esa boylikni xohlasang, uni o'zingga ol, men bu yerni o'zim va farzandlarim uchun abadiy meros qilib olaman.
20 Ismoil o‘g‘li Nebayot o‘sha paytda o‘z farzandlari bilan yurtda edi. Esov o‘sha kuni u bilan maslahatlashib, dedi:
21 Yoqub menga shunday dedi va menga shunday javob berdi. Endi maslahatingni ber, biz eshitamiz.
22 Nabayot dedi: — Yoqub senga nima dedi? Mana, Kan’onning barcha avlodlari o‘z yurtlarida xotirjam yashab kelishmoqda. Yoqub esa bu yurtni o‘z avlodlari bilan birga abadiy meros qilib olaman, deydi.
23 Endi borib, otangning barcha boyliklarini ol, akang Yoqubni o'zi aytganidek, bu yurtda qoldir.
24 Esov o'rnidan turib, Yoqubning oldiga qaytib keldi va Ismoil o'g'li Nebayotning maslahatiga amal qildi. Esov Ishoq qoldirgan barcha boyliklarni, jonlarni, hayvonlarni, chorva mollarini, mol-mulkni va barcha boyliklarni oldi; ukasi Yoqubga hech narsa bermadi; Yoqub esa Misr daryosidan Furot daryosigacha bo'lgan butun Kan'on yerlarini egallab oldi va uni abadiy mulk qilib oldi, o'z farzandlari va undan keyingi avlodlari uchun abadiy mulk qilib oldi.
25 Yoqub akasi Esovdan Xevrondagi Maxpela g'orini ham oldi. Ibrohim bu g'orni o'zi va avlodlari uchun abadiy dafn qilish uchun Efrondan sotib olgan edi.
26 Yoqub bularning hammasini sotib olish kitobiga yozib, imzoladi va bularning barchasini to'rtta sodiq guvoh bilan tasdiqladi.
27 Yoqub kitobga yozgan so'zlar quyidagicha edi: Kan'on yurti va Misr daryosidan Furot daryosigacha bo'lgan yetti xalqning barcha shaharlari — Xet, Xiv, Yobus, Amor, Periz va Gergash.
28 Yoqub Xevron shahrini va undagi g'orni ham ukasi Esovdan qimmatga sotib oldi. U yerda o'zidan keyingi avlodlari uchun abadiy mulk va meros bo'lib qoldi.
29 Yoqub sotib olish kitobini, imzoni, amrni, qonunlarni va vahiy qilingan kitobni olib, ularni uzoq vaqt saqlash uchun sopol idishga soldi va bolalarining qo'liga topshirdi.
30 Esov otasi vafotidan keyin qoldirgan hamma narsani ukasi Yoqubdan oldi. U odamlar va hayvonlar, tuya va eshaklar, mol va qo'ylar, kumush va oltin, toshlar va ziravorlar hamda Ibrohim o'g'li Ishoqqa tegishli bo'lgan barcha boyliklarni tortib oldi; Esov o'limidan keyin Is'hoq qoldirgan hamma narsadan o'ziga olmagan hech narsa qolmadi.
31 Esov bularning hammasini olib, ukasi Yoqub va uning bolalaridan uzoqda, Xorim xalqidan bo'lgan Seirning yurtiga ketdi.
32 Esov Seir o'g'illari orasida mulkka egalik qildi va o'sha kundan boshlab Kan'on yurtiga qaytib kelmadi.
33 Shunday qilib, butun Kan’on yurti Isroil o‘g‘illariga abadiy meros bo‘lib qoldi. Esov va uning barcha avlodlari Seir tog‘ini meros qilib oldilar.

48-BOB

1 O'sha kunlarda, Ishoqning o'limidan so'ng, Egamiz amr berib, butun yer yuziga ocharchilik yubordi.
2 O'sha paytda Misr shohi fir'avn Misr yurtida taxtda o'tirar edi. U to'shagida yotib, tushlar ko'rardi. Fir'avn tushida Misr daryosi bo'yida turganini ko'rdi.
3 U tik turganida, daryodan yettita semiz va go'shtli sigir chiqib kelayotganini ko'rdi.
4 Ulardan keyin yana yettita ozg'in, xunuk sigir chiqib keldi. Yettita xunuk sigir semiz sigirlarni yutib yubordi, ammo ularning ko'rinishi avvalgidek xunuk edi.
5 U uyg'onib, yana uxlab qoldi va ikkinchi marta tush ko'rdi. Bir poyada yettita to'liq va pishgan boshoq o'sib chiqqanini ko'rdi. Sharq shamoli ularni uchirib yuborgan yettita ozg'in boshoq ularning orqasidan o'sib chiqdi. Ozg'in boshoqlar to'liq boshoqlarni yutib yubordi. Fir'avn tushidan uyg'ondi.
6 Ertalab shoh tushlarini esladi va tushlari tufayli ruhi g'amgin bo'ldi. Shoh shoshilib, Misrning barcha sehrgarlari va donishmandlarini chaqirtirdi. Ular kelib, fir'avnning oldida turishdi.
7 Shoh ularga: «Men tush ko‘rdim, lekin ularni ta’birlaydigan hech kim yo‘q», – dedi. Ular shohga: «Tushlaringizni qullaringizga aytib bering, keling, ularni eshitaylik», – deyishdi.
8 Shoh ularga tushlarini aytib berdi va ularning hammasi bir ovozdan shohga: “Shoh abadiy yashasin”, dedilar. Tushlaringizning ta’biri shunday bo‘lsin.
9 Sen ko'rgan yettita yaxshi sigir keyingi kunlarda senga tug'iladigan yettita qizni anglatadi va sen ko'rgan yettita sigir ularning orqasidan chiqib, ularni yutib yuborgani,

senga tug'iladigan qizlarning barchasi shohning hayoti davomida o'lib ketishining belgisidir.
10 Ikkinchi tushingizda bitta poyada yettita to'liq, yaxshi boshoq o'sib chiqayotganini ko'rganingizning ta'biri shunday: siz oxirgi kunlarda Misr yurti bo'ylab yettita shahar qurasiz. Siz ularni ko'zingiz bilan ko'rib, ulardan keyin unib chiqib, yutib yuborayotgan yettita kurtak boshoqni ko'rganingiz, siz qurmoqchi bo'lgan shaharlarning barchasi oxirgi kunlarda, shohning hayoti davomida vayron bo'lishidan dalolat beradi.
11 Ular bu so'zlarni aytganlarida, shoh ularning so'zlariga quloq solmadi va ularga yuragini ham qaratmadi, chunki shoh o'zining donoligi bilan ular tushlarni to'g'ri ta'birlamasligini bilardi. Ular shoh oldida gaplarini tugatgandan so'ng, shoh ularga javoban: «Menga nima dedingiz? Sizlar yolg'on gapirdingizlar va yolg'on gapirdingizlar; shuning uchun endi tushlarimning to'g'ri ta'birini beringlar, toki o'lmanglar», dedi.
12 Shundan keyin shoh buyruq berdi va boshqa donishmandlarni chaqirtirdi. Ular kelib, shohning oldida turishdi. Shoh ularga tushlarini aytib berdi. Ularning hammasi unga birinchi ta'birga ko'ra javob berishdi. Shohning g'azabi qaynab, juda g'azablandi. Shoh ularga: «Sizlar yolg'on gapiryapsizlar va aytgan gaplaringizda yolg'on gapiryapsizlar», dedi.
13 Shoh butun Misr yurti bo‘ylab e’lon qilishni buyurdi. Unda shunday deyilgan edi: “Shoh va uning buyuk odamlari tushlarning ta’birini biladigan va tushunadigan har qanday dono odam bugun shoh huzuriga kelmasa, o‘ladi”.
14 Shohga tushlarining to'g'ri ta'birini aytib beradigan odamga shohdan so'ragan barcha narsalar beriladi. Misr yurtining barcha donishmandlari, shuningdek, Misr, Goshen, Ramses, Taxpanxes, Zoar va Misr chegaralaridagi barcha sehrgarlar va sehrgarlar shohning huzuriga kelishdi va ularning barchasi shohning huzurida turishdi.
15 Misrning barcha shaharlaridan barcha zodagonlar, beklar va shohning xizmatkorlari to'planishdi. Ularning barchasi shohning oldida o'tirishdi. Shoh tushlarini donishmandlar va beklarga aytib berdi. Shohning oldida o'tirganlarning hammasi bu vahiydan hayratda qolishdi.
16 Shoh huzuridagi barcha donishmandlar uning tushlarini ta'birlashda ikkiga bo'linishdi. Ulardan ba'zilari shohga tushlarini ta'birlab: “Yettita yaxshi sigir — bu yettita shohdir, ular shoh avlodidan Misr ustidan hukmronlik qiladi”, dedilar.
17 Yetti yomon sigir — bu oxirgi kunlarda ularga qarshi chiqib, ularni yo'q qiladigan yettita bek; yettita boshoq — bu Misrning yettita buyuk beklari bo'lib, ular shoh hazratlarining urushlarida dushmanlarining yettita kuchsiz beklari qo'liga tushadilar.
18 Ulardan ba'zilari shohga shunday talqin qilishdi: “Yettita yaxshi sigir Misrning mustahkam shaharlari, yettita yomon sigir esa Kan'on yurtining yettita xalqidir. Ular keyingi kunlarda Misrning yetti shahriga hujum qilib, ularni vayron qiladilar”.
19 Ikkinchi tushingizda ko'rgan yettita yaxshi va yomon boshoq Misr hukmronligi avvalgidek sizning avlodingizga qaytishining belgisidir.
20 Uning hukmronligi davrida Misr shaharlari aholisi o'zlaridan kuchliroq bo'lgan Kan'onning yetti shahriga qarshi chiqib, ularni vayron qiladilar. Misr hukmronligi sizning avlodingizga qaytadi.
21 Ulardan ba'zilari shohga: “Tushlaringizning ta'biri shunday: yettita yaxshi sigir – bu yettita malika, siz ularni keyingi kunlarda xotinlikka olasiz, yettita yomon sigir esa bu ayollarning barchasi shohning hayoti davomida o'lishini anglatadi”, dedilar.
22 Ikkinchi tushingizda ko'rgan yettita yaxshi va yomon boshoq o'n to'rtta boladir. Oxirgi kunlarda ular o'zaro jang qilishadi va yettitasi yettita kuchliroq boshoqni urishadi.
23 Ulardan ba'zilari shohga shunday so'zlarni aytishdi: “Yettita yaxshi sigir sizning yetti farzandingiz tug'ilishini va ular keyingi kunlarda farzandlaringizning yettitasini o'ldirishlarini anglatadi; ikkinchi tushingizda ko'rgan yettita yaxshi boshoq esa, yettita boshqa kuchsiz shahzodalar ularga qarshi jang qilib, ularni yo'q qiladilar va farzandlaringizning qasosini oladilar, shunda hukumat yana sizning avlodingizga qaytadi”, dedilar.
24 Shoh Misr donishmandlarining barcha so'zlarini va tushlarini ta'birlashni eshitdi, ammo ularning hech biri shohga yoqmadi.
25 Shoh o'zining donoligi bilan ularning bu so'zlarning barchasida to'g'ri gapirmaganliklarini bilardi, chunki bu Egamizdan Misr donolarining so'zlarini barbod qilish uchun edi, toki Yusuf qamoqdan chiqib, Misrda ulug' bo'lsin.
26 Shoh Misrdagi barcha donishmandlar va sehrgarlar orasida hech kim unga to'g'ri gapirmasligini ko'rdi. Shohning g'azabi alangalanib, ichida g'azabi alanga oldi.
27 Shoh barcha donishmandlar va sehrgarlarga uning huzuridan chiqib ketishni buyurdi. Ularning hammasi uyat va sharmandalik bilan shoh huzuridan chiqib ketishdi.
28 Shoh butun Misr bo'ylab Misrdagi barcha sehrgarlarni o'ldirish va ularning birortasini ham tirik qoldirmaslik to'g'risida farmon chiqarishni buyurdi.
29 Shohga qarashli qo'riqchilar boshliqlari o'rnidan turib, har biri qilichini sug'urib, Misr sehrgarlari va donishmandlarini o'ldira boshladilar.
30 Shundan keyin shohning bosh soqiysi Merod kelib, shohga ta'zim qildi va uning oldida o'tirdi.
31 Soqchi shohga: «Shoh abadiy yashasin va uning hukmronligi yurtda yuksalib borsin», – dedi.
32 O'sha kunlarda, ikki yil o'tgach, siz qulingizga g'azablanib, meni palataga joylashtirdingiz. Men va novvoylarning boshi bir muddat palatada edim.
33 Biz bilan birga qo'riqchilar boshlig'iga tegishli bo'lgan Yusuf ismli bir ibroniy xizmatkori bor edi. Chunki xo'jayini unga g'azablanib, uni qamoqxonaga tashlagan edi va u yerda bizga xizmat qilgan edi.
34 Bir muncha vaqt o'tgach, biz palatada bo'lganimizda, bir kechada men va novvoylar boshligi tush ko'rdik; har birimiz tushining ta'birini o'zimiz ko'rdik.
35 Ertalab biz kelib, ularni o'sha xizmatkorga aytib berdik, u bizga tushlarimizni ta'birlab berdi, har bir kishi tushini to'g'ri talqin qildimi?
36 U bizga talqin qilganidek, voqea ham sodir bo'ldi; uning biron bir so'zi yerga tushmadi.
37 Shuning uchun endi, janobim va shohim, Misr xalqini bekorga o'ldirmanglar; mana, bu qul hali ham xo'jayini qo'riqchilar boshlig'i tomonidan uyda, qamoqxonada qamoqda.

38 Agar shoh ma'qul ko'rsa, uni sizning oldingizga chaqirtirsin va u sizga ko'rgan tushingizning to'g'ri ta'birini aytib bersin.
39 Shoh bosh soqiyning so'zlarini eshitdi va Misr donishmandlarini o'ldirmaslikni buyurdi.
40 Shoh xizmatkorlariga Yusufni huzuriga olib kelishni buyurdi va shoh ularga: «Uning oldiga boringlar va uni qo'rqitmanglar, aks holda u chalkashib ketadi va to'g'ri gapirishni bilmaydi», dedi.
41 Shohning xizmatkorlari Yusufning oldiga borib, uni tezda zindondan olib chiqishdi. Shohning xizmatkorlari uni soqolini oldirib, zindon kiyimini almashtirib, shohning oldiga kelishdi.
42 Shoh oʻzining shohona taxtida oltin efod bilan bezatilgan shahzoda libosida oʻtirar edi. Undagi sof oltin yarqirab turardi. Karbunkul, yoqut va zumrad, shuningdek, shohning boshidagi barcha qimmatbaho toshlar koʻzni qamashtirardi. Yusuf shohga juda hayron boʻldi.
43 Shoh o'tirgan taxt oltin, kumush va oniks toshlari bilan qoplangan bo'lib, yetmishta zinapoyaga ega edi.
44 Misr yurtida ularning odati shunday edi: shoh bilan gaplashish uchun kelgan har bir kishi, u shahzoda yoki shohning nazarida obro'li bo'lsa ham, o'ttiz birinchi pog'onagacha shoh taxtiga chiqardi va shoh o'ttiz oltinchi pog'onaga tushib, u bilan gaplashardi.
45 Agar u oddiy odamlardan biri bo'lsa, uchinchi pog'onaga ko'tarilardi, shoh esa to'rtinchi pog'onaga tushib, u bilan gaplashardi. Bundan tashqari, ularning odati shundaki, yetmishta tilda gapirishni tushunadigan har bir kishi yetmishta pog'onaga ko'tarilib, shohga yetib borguncha gapirardi.
46 Yetmishinchi darajani tugata olmagan har bir kishi, u bilgan tillaridagi kabi ko'p pog'onaga ko'tarildi.
47 O'sha kunlarda Misrda yetmishta tilda gapira oladiganlardan boshqa hech kim ularga hukmronlik qilmasligi odat edi.
48 Yusuf shohning huzuriga kelgach, yerga muk tushib, uchinchi pogʻonaga chiqdi. Shoh toʻrtinchi pogʻonaga oʻtirib, Yusuf bilan gaplashdi.
49 Shoh Yusufga dedi: — Men tush koʻrdim, uni toʻgʻri taʼbirlaydigan hech kim yoʻq. Men bugun Misrning barcha sehrgarlari va donishmandlarini oldimga kelishlarini buyurdim. Men ularga tushlarimni aytib berdim, ammo hech kim ularni menga toʻgʻri taʼbir qilmadi.
50 Shundan keyin bugun men sen haqingda, sen dono odam ekaningni va har bir tushingni to'g'ri ta'birlay olishingni eshitdim.
51 Yusuf firʼavnga javob berib: «Firʼavn koʻrgan tushlarini aytib bersin; albatta, taʼbirlar Xudoga tegishli», dedi. Firʼavn Yusufga oʻz tushlarini, sigirlar va makkajoʻxori haqidagi tushini aytib berdi. Shoh esa gapini toʻxtatdi.
52 Yusuf shoh huzurida Xudoning ruhi bilan to'yingan edi. U o'sha kundan boshlab shohning boshiga tushadigan barcha narsalarni bilar edi va shohning tushining to'g'ri ta'birini bilardi va shoh oldida gapirdi.
53 Yusuf shohning nazarida iltifot topdi. Shoh quloqlarini va qalbini qiyshaytirdi va Yusufning barcha so'zlarini eshitdi. Yusuf shohga dedi: — Bularni ikkita tush deb o'ylamang, chunki bu faqat bitta tush, chunki Xudo butun yurt bo'ylab shohga tushida ko'rsatgan narsani qildi va tushingizning to'g'ri ta'biri shunday:
54 Yettita yaxshi sigir va don boshoqlari yetti yilni anglatadi, yettita yomon sigir va don boshoqlari ham yetti yilni anglatadi; bu bitta tush.
55 Mana, kelayotgan yetti yil butun yurt bo'ylab mo'l-ko'lchilik bo'ladi, undan keyin yetti yil qahatchilik keladi, juda og'ir qahatchilik; va yurtdagi barcha mo'l-ko'lchilik unutiladi va qahatchilik yurt aholisini yutib yuboradi.
56 Shoh bitta tush ko'rdi va bu tush fir'avnga ham takrorlandi, chunki bu ish Xudo tomonidan amalga oshirildi va Xudo uni tez orada amalga oshiradi.
57 Endi men senga maslahat beraman, joningni va yurt aholisining jonlarini ocharchilikning yomonligidan qutqaraman. Sen butun shohliging bo'ylab juda aqlli va dono, barcha boshqaruv ishlarini biladigan odamni qidirib, uni Misr yurti ustidan nazoratchi qilib tayinlaysan.
58 Misr ustidan tayinlagan odamingiz uning qo'l ostida navbatchilarni tayinlasin, ular kelgusi farovon yillardagi barcha donni yig'ib olishsin va donni sizning omboringizga qo'yib qo'yishsin.
59 Ular o'sha oziq-ovqatni yetti yil davomida saqlab qo'yishsin, toki u senga, xalqingga va butun yeringga yetsin, sen ham, yering ham ocharchilikdan qirilib ketmasin.
60 Shuningdek, yer yuzidagi barcha aholiga yetti yil davomida har bir kishi oʻz dalasining hosilini, har xil oziq-ovqat mahsulotlarini yigʻib olishlari va uni omborlariga qoʻyishlari buyurilsin, toki ocharchilik kunlarida ular uchun topilib, ular oʻsha oziq-ovqat bilan yashasinlar.
61 Mana tushingizning to'g'ri ta'biri va bu sizning joningizni va barcha fuqarolaringizning jonlarini qutqarish uchun berilgan maslahat.
62 Shoh Yusufga javoban: «Kim aytadi va kim biladi, soʻzlaringiz toʻgʻrimi?» — dedi. U shohga: «Bu mening barcha soʻzlarimga nisbatan siz uchun ularning toʻgʻri ekanligiga va mening maslahatim siz uchun foydali ekanligiga ishora boʻladi», — dedi.
63 Mana, xotining bugun tug'ruq paytida o'tiribdi va senga o'g'il tug'adi va sen u bilan birga xursand bo'lasan; farzanding onasining qornidan chiqqanida, ikki yil oldin tug'ilgan to'ng'ich o'g'ling vafot etadi va sen bugun senga tug'iladigan bola bilan taskin topasan.
64 Yusuf shohga bu so'zlarni aytib bo'lgach, shohga ta'zim qildi va chiqib ketdi. Yusuf shoh huzuridan chiqib ketgach, Yusuf shohga aytgan alomatlar o'sha kuni amalga oshdi.
65 O'sha kuni malika o'g'il tug'di. Shoh o'g'li haqidagi xushxabarni eshitib, xursand bo'ldi. Xabarchi shoh huzuridan chiqib ketgach, shohning xizmatkorlari shohning to'ng'ich o'g'lini yerda o'lik holda topdilar.
66 Shoh saroyida katta nola va shovqin eshitildi. Shoh buni eshitib: "Uyda eshitgan shovqin va nola nima?" deb soʻradi. Ular shohga uning toʻngʻich oʻgʻli oʻlganini aytishdi. Shunda shoh Yusufning aytgan barcha soʻzlari toʻgʻri ekanligini angladi va shoh Yusuf aytganidek, oʻsha kuni tugʻilgan bola tufayli oʻgʻli uchun tasalli topdi.

49-BOB

1 Shundan keyin shoh barcha amaldorlari va xizmatkorlarini, shuningdek, shohga qarashli barcha shahzodalar va zodagonlarni to'plab, ularning hammasi shohning huzuriga keldi.

2 Shoh ularga dedi: — Mana, sizlar bu ibroniy odamning barcha soʻzlarini koʻrib, eshitgansizlar, u aytgan barcha alomatlar amalga oshishini aytgan boʻlsa-da, uning birorta ham soʻzi amalga oshmadi.
3 Sizlar uning tushni to'g'ri ta'birlaganini bilasizlar va u albatta amalga oshadi. Endi maslahatlashinglar va nima qilishingizni va yurtni ocharchilikdan qanday qutqarilishini bilib olinglar.
4 Endi qidirib koʻring, qalbida donolik va bilim bor odamni topsa boʻladimi? Men uni yurt ustidan tayinlayman.
5 Sizlar ibroniy odamning yurtni ocharchilikdan qutqarish uchun bu haqda aytgan maslahatini eshitgansizlar. Men bilamanki, yurt ocharchilikdan faqat menga maslahat bergan ibroniy odamning maslahati bilan qutuladi.
6 Ularning hammasi shohga javob berib: “Ibroniyning bu borada bergan maslahati yaxshi. Endi, ey shoh hazratlari, butun yurt sizning qoʻlingizda, nima maʼqul koʻrsangiz, shuni qiling”, dedilar.
7 Sen tanlagan va donoliging bilan dono va yurtni donoligi bilan qutqara oladigan odamni shoh oʻz qoʻl ostidagilarga tayinlaydi.
8 Shoh barcha aʼyonlarga dedi: — Xudo ibroniy odamga uning aytganlarining hammasini ayon qilganidan beri, butun yurtda undan aqlli va dono odam yoʻq, deb oʻyladim. Agar bu sizlarga maʼqul boʻlsa, men uni yurt ustidan tayinlayman, chunki u oʻzining donoligi bilan yurtni qutqaradi.
9 Barcha aʼyonlar shohga javob berib: — Lekin Misr qonunlarida yozilganidek, hech kim Misr ustidan hukmronlik qilmasligi va shohdan keyin ikkinchi oʻrinda turmasligi kerak, faqat insoniyatning barcha tillarini biladigan odamgina hukmronlik qilishi kerak, — dedilar.
10 Endi, hazratimiz va shohimiz, qaranglar, bu ibroniy odam faqat ibroniy tilida gapira oladi. Unda u qanday qilib bizning tilimizni ham bilmaydigan, bizning ustimizdan ikkinchi darajali hukumat boshqaruvchisi bo'lishi mumkin?
11 Endi uni chaqirtirib kelishingizni iltimos qilamiz, u sizning oldingizga kelib, uni har narsada sinab ko'rsin va o'zingiz xohlagan narsani qiling.
12 Shoh: «Ertaga shunday boʻladi, siz aytgan gap toʻgʻri», dedi. Oʻsha kuni barcha amaldorlar shohning huzuriga kelishdi.
13 O'sha kechasi Xudovand xizmatkor farishtalaridan birini yubordi. U Misr yurtiga, Yusufning oldiga keldi. Xudovandning farishtasi Yusufning ustida turdi. Yusuf kechasi xo'jayinining uyida, zindonda yotoqda yotar edi, chunki xo'jayini uni xotini tufayli zindonga qaytarib tashlagan edi.
14 Farishta uni uyqudan uyg'otdi. Yusuf o'rnidan turib, oyoqlariga turdi. Mana, Egamizning farishtasi uning ro'parasida turgan edi. Egamizning farishtasi Yusuf bilan gaplashdi va o'sha kecha Yusuf unga barcha inson tillarini o'rgatdi. Yusuf uning ismini Yohusf qo'ydi.
15 Shunda Egamizning farishtasi undan uzoqlashdi. Yusuf qaytib kelib, to'shagiga yotdi. Yusuf ko'rgan vahiydan hayratda qoldi.
16 Ertalab shoh barcha a'yonlari va xizmatkorlarini chaqirtirdi. Ularning hammasi shohning oldiga kelib o'tirishdi. Shoh Yusufni olib kelishni buyurdi. Shohning xizmatkorlari borib, Yusufni fir'avnning oldiga olib kelishdi.
17 Shoh chiqib, taxt zinapoyalariga chiqdi. Yusuf shoh bilan barcha tillarda gaplashdi. Yusuf uning oldiga borib, yetmishinchi pog'onada shohning oldiga yetguncha va u shohning oldida o'tirguncha u bilan gaplashdi.
18 Shoh Yusuf tufayli juda xursand bo'ldi. Shohning barcha a'yonlari Yusufning barcha so'zlarini eshitib, shoh bilan birga juda xursand bo'lishdi.
19 Shoh va amaldorlar Yusufni butun Misr yurti ustidan podshohdan keyin ikkinchi oʻrinbosar qilib tayinlashni maʼqul koʻrishdi. Shoh Yusufga dedi:
20 Siz menga Misr yurtiga dono odamni tayinlashni maslahat berdingiz, toki u yerni ocharchilikdan qutqarsin. Shuning uchun Xudo bularning hammasini va siz aytgan barcha so'zlarni sizga ma'lum qilgan ekan, butun yurtda siz kabi aqlli va dono odam yo'q.
21 Sening isming endi Yusuf emas, balki Zafnat Paneah bo'ladi. Sen mendan keyin ikkinchi o'rinda turasan va mening barcha hukumat ishlari sening so'zingga muvofiq bo'ladi. Mening xalqim sening so'zing bilan chiqib-kirib yuradi.
22 Shuningdek, sizning qo'lingiz ostidagi xizmatkorlarim va amaldorlarim har oyda oladigan maoshlarini oladilar va butun yurt xalqi sizga ta'zim qiladi, faqat men taxtimda sizdan buyukroq bo'laman.
23 Shoh qo'lidagi uzugini yechib, Yusufning qo'liga taqdi. Shoh Yusufga shahzoda libosini kiydirdi, boshiga oltin toj kiydirdi va bo'yniga oltin zanjir taqdi.
24 Shoh xizmatkorlariga buyruq berdi va ular uni shohning ikkinchi aravasiga mindirib, shohning aravasiga ro'para kelishga majbur qilishdi. Shoh uni shohning otlaridan biri bo'lgan ulkan va kuchli otga mindirib, Misr ko'chalari bo'ylab olib yurishga majbur qildi.
25 Shoh hamma daf, arfa va boshqa cholgʻu asboblarida chaluvchilarni Yusuf bilan birga borishga buyurdi; mingta daf, mingta mexolot va mingta nebalim uning orqasidan ergashdi.
26 Qo'llarida yaltiroq qilichlar bilan besh ming kishi Yusufning oldida o'ynab-o'ynab yurishdi, shohning buyuk odamlaridan yigirma ming kishi oltin bilan qoplangan teridan yasalgan kamarlar bilan Yusufning o'ng qo'lida, yigirma ming kishi chap qo'lida yurishdi. Barcha ayollar va qizlar tomlarga chiqishdi yoki ko'chalarda turib, Yusufga qarab o'ynab-xurram bo'lishdi va Yusufning qiyofasiga va go'zalligiga tikilishdi.
27 Shohning odamlari uning oldida va orqasida yurib, yo'lga xushbo'y tutatqilar, kassiya va har xil xushbo'y hidlar sepib, yo'lga mirra va aloe sochib yuborishdi. Yigirma kishi butun yurt bo'ylab baland ovozda uning oldida quyidagi so'zlarni e'lon qilishdi:
28 Podshoh oʻzining ikkinchi vakili qilib tanlagan bu odamni koʻryapsizmi? Barcha hukumat ishlarini u boshqaradi. Uning buyruqlarini buzgan yoki uning oldida yerga egilmagan kishi oʻladi, chunki u shohga va uning ikkinchi vakili boʻlgan.
29 Jangchilar eʼlon qilishni toʻxtatgandan soʻng, butun Misr xalqi Yusufning oldida yerga egilib: “Shoh tirik boʻlsin, uning ikkinchisi ham tirik boʻlsin”, dedi. Misrning barcha aholisi yoʻl boʻylab taʼzim qilishdi. Jangchilar ularga yaqinlashganda, ular Yusufning oldida har xil daflar, mexol va nebal bilan xursand boʻlishdi.

30 Yusuf otiga minib, ko'zlarini osmonga ko'tarib, shunday dedi: “U kambag'alni tuproqdan ko'taradi, muhtojni axlatdan ko'taradi. Ey Sarvari Olam, Senga ishongan odam baxtlidir”.
31 Yusuf fir’avnning xizmatkorlari va amaldorlari bilan Misr bo‘ylab sayohat qildi. Ular unga butun Misr yurtini va shohning barcha xazinalarini ko‘rsatishdi.
32 Yusuf o'sha kuni qaytib kelib, fir'avnning huzuriga keldi. Shoh Yusufga Misr yurtida dalalar va uzumzorlar mulkini berdi. Shoh Yusufga uch ming talant kumush va ming talant oltin, aqiq toshlari, bdelliy va ko'plab sovg'alar berdi.
33 Ertasi kuni shoh butun Misr xalqiga Yusufga nazrlar va sovg'alar olib kelishni, shohning buyrug'ini buzgan har bir kishi o'ldirilishini buyurdi. Ular shahar ko'chasida sajdagoh qurib, u yerga kiyimlar yoyishdi. Yusufga biror narsa olib kelgan har bir kishi uni sajdagohga qo'yishi kerak edi.
34 Misr xalqi sajdagohga biror narsa tashladi: biri oltin sirg'a, boshqasi uzuk va sirg'alar, oltin va kumushdan yasalgan turli xil idishlar, aqiq toshlari va bdelliyni sajdagohga tashladi; har kim o'z mol-mulkidan biror narsa berdi.
35 Yusuf bularning hammasini olib, xazinasiga qo'ydi. Shohga qarashli barcha amaldorlar va zodagonlar Yusufni yuksaltirishdi va unga ko'p sovg'alar berishdi, chunki shoh uni o'zining ikkinchi o'rinbosari qilib tanlagan edi.
36 Shoh On shahrining ruhoniysi Ahiramning o'g'li Potiferoga xabar yubordi. Potifero uning kichkina qizi Osnatni olib, Yusufga xotinlikka berdi.
37 Qiz juda chiroyli, bokira edi, erkak bilmagan edi. Yusuf uni xotinlikka oldi. Shoh Yusufga: «Men fir’avnman, sendan boshqa hech kim Misr yurti bo‘ylab xalqimni boshqarish uchun qo‘lini yoki oyog‘ini ko‘tarishga jur’at eta olmaydi», – dedi.
38 Yusuf fir’avn huzurida turganida o‘ttiz yoshda edi. Yusuf shoh huzuridan chiqib, Misrda shohning ikkinchi valiysi bo‘ldi.
39 Shoh Yusufga uyida xizmat qilish uchun yuzta xizmatkor berdi. Yusuf ham ko'p xizmatkorlarni yuborib sotib oldi va ular Yusufning uyida qolishdi.
40 Keyin Yusuf o'zi uchun shoh saroyi hovlisi oldida shohlarning uylariga o'xshash juda ulug'vor bir uy qurdi va uyda juda nafis ko'rinishga ega va o'z yashash joyi uchun qulay bo'lgan katta ma'bad qurdi; Yusuf uyini uch yil davomida qurdi.
41 Yusuf o'zi uchun juda ko'p oltin va kumushdan juda nafis taxt yasab, uni oniks toshlari va bdellium bilan qopladi va ustiga butun Misr yurtining va butun Misr yurtini sug'oradigan Misr daryosining tasvirini yasab berdi; Yusuf o'z uyida taxtida xotirjam o'tirdi va Xudovand Yusufning donoligini oshirdi.
42 Misr aholisi, fir’avnning xizmatkorlari va beklari Yusufni juda yaxshi ko‘rishardi, chunki bu narsa Yusufga Xudovanddan kelgan edi.
43 Yusufning jangovar qo'shinlari bor edi. Ularning soni qirq olti yuz kishidan iborat edi. Ular shoh va Yusufga dushmanga qarshi kurashishda yordam berish uchun qurol ko'tara olardilar. Bundan tashqari, shohning amaldorlari, xizmatkorlari va Misr aholisi ham son-sanoqsiz edi.
44 Yusuf o‘zining lashkarlariga va barcha qo‘shinlariga qalqonlar, nayzalar, qalpoqchalar, sovutlar va paluba otish uchun toshlar berdi.

50-BOB

1 O'sha paytda Tarshish avlodlari Ismoil avlodlariga qarshi chiqib, ular bilan urush boshladilar. Tarshish avlodlari esa Ismoil avlodlarini uzoq vaqt talon-taroj qilishdi.
2 O'sha paytda Ismoil avlodlari son jihatidan oz edi, shuning uchun ular Tarshish avlodlariga qarshi tura olmadilar va qattiq zulm ostida edilar.
3 Ismoiliylarning oqsoqollari Misr shohiga shunday yozuv yubordilar: “Bizga Tarshish o‘g‘illariga qarshi jang qilishda yordam berish uchun qullaringizning zobitlari va qo‘shinlarini yuboring, chunki biz uzoq vaqtdan beri yerni yo‘q qilib kelmoqdamiz.”
4 Fir’avn Yusufni o‘zi bilan birga bo‘lgan kuchli odamlar va lashkarlar bilan, shuningdek, shoh saroyidagi kuchli odamlari bilan birga yubordi.
5 Ular Tarshish avlodlariga qarshi kurashish uchun Ismoil avlodlariga yordam berish uchun Xavila yurtiga borishdi. Ismoil avlodlari Tarshish avlodlari bilan jang qilishdi. Yusuf Tarshish avlodlarini mag'lub etib, ularning butun yerlarini bo'ysundirdi. Ismoil avlodlari bugungacha u yerda yashab kelmoqda.
6 Tarshish yurti bosib olingandan so'ng, barcha Tarshishliklar qochib ketishdi va o'z birodarlari Yovan o'g'illarining chegarasiga kelishdi. Yusuf esa barcha qudratli jangchilari va qo'shinlari bilan Misrga qaytib ketdi, ulardan birortasi ham yo'qolmadi.
7 Yusuf Misr ustidan hukmronlik qilganining ikkinchi yilida, yilning ikkinchi yarmida, Yusuf aytganidek, Egamiz yetti yil davomida butun yurtga mo'l-ko'lchilik berdi. Chunki Egamiz o'sha kunlarda yetti yil davomida yer yuzidagi barcha hosilni barakaladi va ular yeb, to'yib ketishdi.
8 O'sha paytda Yusufning qo'l ostida xizmatkorlar bor edi. Ular yaxshi yillardagi barcha donni yig'ib, har yili donni g'amlab, Yusufning xazinalariga qo'yishardi.
9 Ular don yig'ishtirib olganlarida, Yusuf ularga donni boshoqlarga olib kelishni va dala tuprog'idan ham olib kelishni buyurdi, toki u buzilmasligi uchun.
10 Yusuf har yili shunday qildi va dengiz qumi kabi mo'l-ko'l don yig'di, chunki uning zaxiralari juda ko'p edi va mo'l-ko'lchilik uchun sanab bo'lmas edi.
11 Misr aholisi yetti farovonlik yili davomida o'z omborlarida har xil oziq-ovqatlarni mo'l-ko'lchilik bilan to'pladilar, ammo ular Yusuf kabi qilmadilar.
12 Yusuf va misrliklar yetti yillik mo'l-ko'lchilik davrida to'plagan barcha oziq-ovqatlar yetti yillik qahatchilik uchun butun yurtni oziq-ovqat bilan ta'minlash maqsadida yer uchun zaxirada saqlandi.
13 Misr aholisi ocharchilik paytida oziq-ovqat sifatida har bir kishining omborini va yashirin joyini don bilan to'ldirdi.
14 Yusuf yig‘ib olgan barcha oziq-ovqat mahsulotlarini Misrning barcha shaharlariga joylashtirdi, barcha omborlarni yopib, ularning ustiga qo‘riqchilar qo‘ydi.
15 Yusufning xotini Osnat, Potiferoning qizi, unga Manashe va Efrayim ismli ikki o'g'il tug'di. Yusuf o'ttiz to'rt yoshida o'g'il tug'di.
16 Yigitlar ulg'ayib, uning yo'llari va ko'rsatmalariga amal qilishdi, otalari o'rgatgan yo'ldan o'ngga ham, chapga ham og'ishmadi.

17 Egamiz yigitlar bilan birga edi. Ular ulg'ayib, barcha donolik va boshqaruv ishlarida aql-idrok va mahoratga ega bo'lishdi. Shohning barcha amaldorlari va Misr aholisining ulug' odamlari yigitlarni yuksaltirishdi va ular shohning o'g'illari orasida ulg'ayishdi.
18 Yusuf aytganidek, yetti yillik mo'l-ko'lchilik tugadi. Ulardan keyin yetti yillik qahatchilik keldi. Butun yurt qahatchilik hukm surdi.
19 Misr xalqi Misr yurtida ocharchilik boshlanganini ko'rdi va ocharchilik ularni qamrab olgani uchun butun Misr xalqi don omborlarini ochdi.
20 Ular omborlaridagi barcha oziq-ovqat zararkunandalarga to'la va yeyishga yaroqsiz ekanligini ko'rishdi. Qahatchilik butun yurtni qamrab oldi. Misrning barcha aholisi kelib, fir'avnning oldida faryod qilishdi, chunki qahatchilik ularni qattiq qamrab olgan edi.
21 Ular fir’avnga: — Xizmatkorlaringizga ovqat bering, nega biz ham, bolalarimiz ham sizning ko‘zingiz oldida ochlikdan o‘lamiz? — deyishdi.
22 Fir’avn ularga javoban dedi: — Nega menga faryod qilyapsizlar? Yusuf yetti yillik mo‘l-ko‘lchilik davrida ocharchilik yillari uchun donni yig‘ib qo‘yishni buyurmaganmidi? Nega uning gapiga quloq solmadingizlar?
23 Misr xalqi shohga javoban: — Hazratimiz, joningiz haqi, qullaringiz Yusuf buyurgan hamma narsani qildilar. Yetti yillik mo‘l-ko‘lchilik davrida qullaringiz dalalarining barcha hosilini yig‘ib, shu kungacha omborlarga qo‘yishdi.
24 Qullaringizga ocharchilik hukm surganda, biz omborlarimizni ochdik. Mana, barcha mahsulotlarimiz zararkunandalarga to'lib, ovqatga yaroqsiz bo'lib qoldi.
25 Misr aholisining boshiga tushgan voqealarni eshitgan shoh ocharchilikdan juda qo'rqib ketdi va juda vahimaga tushdi. Shoh Misr xalqiga shunday javob berdi: — Bularning hammasi sizlar bilan sodir bo'lgan ekan, Yusufning oldiga boringlar, u sizlarga nima desa, shuni qilinglar, uning amrlarini buzmanglar.
26 Misr xalqi Yusufning oldiga borib: “Bizga oziq-ovqat bering, nega biz sizning oldingizda ochlikdan o‘lamiz?” dedi. Chunki siz buyurganingizdek, yetti yil davomida hosilimizni yig‘ib oldik va uni omborga qo‘ydik. Bu bizga ham shunday bo‘ldi.
27 Yusuf Misr xalqining barcha so'zlarini va ularga nima bo'lganini eshitgach, barcha hosil omborlarini ochib, Misr xalqiga sotdi.
28 Qahatchilik butun yurtni qamrab oldi. Qahatchilik barcha yurtlarni qamrab oldi, ammo Misr yerida sotuvga mo'l hosil bor edi.
29 Misrning barcha aholisi don sotib olish uchun Yusufning oldiga kelishdi, chunki ocharchilik ularni qamrab oldi va ularning barcha donlari talon-taroj qilindi. Yusuf uni har kuni butun Misr xalqiga sotardi.
30 Kan’on yurtining barcha aholisi, Filistlar, Iordan daryosining narigi tomonidagi aholi, sharqdagi bolalar va uzoq-yaqin yerlarning barcha shaharlari Misrda don borligini eshitib, don sotib olish uchun Misrga kelishdi, chunki ocharchilik ularni qamrab oldi.
31 Yusuf don omborlarini ochib, ularning ustidan nazoratchilarni tayinladi. Ular har kuni kelib-ketganlarning barchasiga don sotardilar.
32 Yusuf akalari ham Misrga don sotib olish uchun kelishlarini bildi, chunki butun dunyo bo'ylab ocharchilik hukm surardi. Yusuf butun xalqiga buni butun Misr yurtida e'lon qilishni buyurdi:
33 Shohning, uning ikkinchi vakili va ularning buyuk odamlarining roziligi shuki, Misrdan don sotib olmoqchi bo'lgan har bir kishi o'z xizmatkorlarini Misrga emas, balki o'g'illarini, shuningdek, Misrdan don sotib olish uchun do'konlardan kelib, uni butun yurt bo'ylab sotadigan har qanday misrlik yoki kan'onlik o'ladi, chunki hech kim faqat oilasini boqish uchun sotib oladi.
34 Ikki yoki uchta hayvonni yetaklab borgan har bir kishi o'ladi, chunki odam faqat o'z hayvonini yetaklaydi.
35 Yusuf Misr darvozalariga qo'riqchilar qo'yib, ularga shunday buyurdi: “G'alla sotib olish uchun kelgan har bir kishi, o'zining ismi, otasining ismi va otasining ismi yozilmaguncha, kunduzi nima yozilsa, kechqurun ularning ismlarini menga yuboringlar, toki men ularning ismlarini bilay.”
36 Yusuf butun Misr yurti bo'ylab nazoratchilarni tayinladi va ularga bu ishlarning hammasini bajarishni buyurdi.
37 Yusuf bu ishlarning hammasini qildi va akalari qachon Misrga don sotib olish uchun kelishini bilish uchun ushbu qonunlarni chiqardi; va Yusufning xalqi Yusuf buyurgan ushbu so'zlar va qonunlarga muvofiq, bu qonunlarni Misrda har kuni e'lon qilishdi.
38 Sharq va g‘arb mamlakatlarining va butun yer yuzining barcha aholisi Yusufning Misrda chiqargan qonun-qoidalari haqida eshitdilar. Yerning chekka hududlarida yashovchilar kelib, kundan-kunga Misrdan don sotib olib, keyin esa ketib qolishdi.
39 Misrning barcha amaldorlari Yusufning buyrug'ini bajarishdi. Misrga don sotib olish uchun kelganlarning hammasi, darvozabonlar o'z ismlarini va otalarining ismlarini yozib, har kuni kechqurun Yusufning oldiga olib kelishardi.

51-BOB

1 Keyin Yoqub Misrda don borligini eshitib, o'g'illarini Misrga don sotib olish uchun chaqirdi, chunki ularda ham ocharchilik hukm surgan edi. U o'g'illarini chaqirib dedi:
2 Eshitishimcha, Misrda don bor ekan, yer yuzidagi barcha odamlar u yerga don sotib olish uchun borishadi. Endi butun yer yuzi oldida o'zingizni qanoatlantiryapsizmi? Sizlar ham Misrga boringlar va u yerga kelganlar orasidan bizga ozgina don sotib olinglar, toki biz o'lmaylik.
3 Yoqubning o'g'illari otalarining gapiga quloq solishdi va u yerga kelgan boshqa odamlar bilan birga don sotib olish uchun Misrga borishdi.
4 Otalari Yoqub ularga shunday vasiyat qildi: — Shaharga kirganingizda, yurt aholisi ko‘p bo‘lishi mumkinligi sababli, bir darvozadan kirmanglar.
5 Yoqubning o'g'illari jo'nab, Misrga yo'l olishdi. Yoqubning o'g'illari otalari buyurgan hamma narsani qilishdi. Yoqub Benyaminni yubormadi, chunki u: "Yo'lda akasi kabi baxtsiz hodisaga duch kelmasin", deb o'yladi. Shunday qilib, Yoqubning o'nta o'g'li jo'nab ketdi.
6 Yoqubning o'g'illari yo'lda ketayotganlarida, Yusufga qilgan ishlaridan pushaymon bo'lishdi va bir-birlariga: “Biz akamiz Yusuf Misrga ketganini bilamiz, endi uni qayerga borsak ham qidiramiz. Agar uni topsak, xo'jayinidan tovon

puli evaziga olamiz, agar topmasak, zo'rlik bilan o'lamiz", dedilar.
7 Yoqubning o'g'illari bu fikrga qo'shilishdi va Yusufni xo'jayinining qo'lidan qutqarish uchun uni qo'llab-quvvatlashdi. Yoqubning o'g'illari Misrga yo'l olishdi. Ular Misrga yaqinlashganda, bir-birlaridan ajralib, Misrning o'nta darvozasidan o'tishdi. Darvozabonlar o'sha kuni ularning ismlarini yozib, kechqurun Yusufga olib kelishdi.
8 Yusuf shahar darvozabonlarining qo'lidan ismlarni o'qidi va akalari shaharning o'nta darvozasidan kirganini ko'rdi. O'sha paytda Yusuf bu haqda butun Misr yurtida e'lon qilishni buyurdi:
9 Hammangiz, ombor qo'riqchilari, chiqinglar, barcha don omborlarini yopinglar va faqat bittasini ochiq qoldiringlar, toki kelganlar undan sotib olishsin.
10 Yusufning barcha amaldorlari o'sha paytda shunday qilishdi va barcha omborlarni yopib, faqat bittasini ochiq qoldirdilar.
11 Yusuf ombor ustidan nazoratchiga akalarining ismlarini yozib berdi va unga: "Kim senga don sotib olish uchun kelsa, uning ismini so‘ra, bu ismli odamlar sening oldingga kelganda, ularni ushlab yubor", dedi. Ular shunday qilishdi.
12 Yoqubning o'g'illari shaharga kelganlarida, o'zlariga don sotib olishdan oldin Yusufni qidirib topish uchun shaharda to'planishdi.
13 Ular fohishalarning devorlari oldiga borib, Yusufni uch kun davomida fohishalar orasidan qidirdilar. Chunki ular Yusuf fohishalar orasidan keladi deb o'ylashdi, chunki Yusuf juda chiroyli va sevimli edi. Yoqubning o'g'illari Yusufni uch kun qidirdilar, ammo topa olmadilar.
14 Omborxona nazoratchisi Yusuf unga bergan ismlarni qidirdi, lekin topa olmadi.
15 U Yusufga xabar yuborib: "Uch kun o‘tdi, sen menga ismlarini aytgan odamlar kelmadi", dedi. Yusuf butun Misr bo‘ylab odamlarni qidirib topish va ularni Yusufning oldiga olib kelish uchun xizmatkorlarini yubordi.
16 Yusufning xizmatkorlari borib, Misrga kelishdi, lekin ularni topa olishmadi. Goshenga borishdi, lekin u yerda yo'q edilar. Keyin Ramses shahriga borishdi, lekin ularni topa olishmadi.
17 Yusuf akalarini izlash uchun o'n oltita xizmatkorini yuborishda davom etdi. Ular shaharning to'rt burchagiga yoyilishdi. Xizmatkorlardan to'rttasi fohishalarning uyiga kirishdi va u yerda o'n kishining akalarini qidirayotganini ko'rishdi.
18 To'rt kishi ularni olib, uning oldiga olib kelishdi va unga yerga egilib ta'zim qilishdi. Yusuf o'z ma'badida taxtida o'tirar, shahzoda liboslarini kiygan, boshida katta oltin toj bor edi va barcha qudratli odamlar uning atrofida o'tirishardi.
19 Yoqubning o'g'illari Yusufni ko'rishdi. Uning qomati, go'zalligi va ulug'vorligi ularning ko'zlariga ajoyib ko'rinib, yana yerga muk tushib, unga ta'zim qilishdi.
20 Yusuf akalarini ko'rdi va ularni tanidi, lekin ular uni tanimadilar, chunki Yusuf ularning nazarida juda ulug'vor edi, shuning uchun ular uni tanimadilar.
21 Yusuf ularga: «Qayerdan keldingizlar?» deb so‘radi. Ularning hammasi javob berib: «Qullaringiz Kan’on yurtidan don sotib olish uchun kelishdi, chunki butun yer yuzida qahatchilik hukm surmoqda. Qullaringiz Misrda don borligini eshitib, boshqa odamlar bilan birga don sotib olish uchun kelishdi», – dedilar.
22 Yusuf ularga javoban dedi: — Agar aytganlaringizdek sotib olish uchun kelgan bo‘lsangizlar, nega shaharning o‘nta darvozasidan kiryapsizlar? Sizlar faqat yerni ko‘zdan kechirish uchun kelgan bo‘lishingiz mumkin.
23 Ularning hammasi birgalikda Yusufga javob berishdi: — Unday emas, hazratim, biz haqmiz. Sizning qullaringiz josus emas, balki biz don sotib olgani keldik. Chunki sizning qullaringizning barchasi aka-uka, Kan'on yurtida bitta odamning o'g'illari. Otamiz bizga: "Shaharga kelganingizda, yurt aholisi ko'pligi sababli, bitta darvozadan birga kirmanglar", deb buyurgan edi.
24 Yusuf ularga yana javob berib dedi: — Sizlarga aytgan gapim shu edi: sizlar yerni ko‘rib chiqish uchun keldingizlar, shuning uchun hammangiz shaharning o‘nta darvozasidan o‘tib keldingizlar. Yerning yalang‘och joylarini ko‘rish uchun keldingizlar.
25 Don sotib olish uchun kelgan har bir kishi o'z yo'liga ketadi. Sizlar esa uch kundan beri yurtdasizlar. Uch kundan beri fohishalar orasida nima qilyapsizlar? Ayg'oqchilar ham shunday qilishadi.
26 Ular Yusufga: — Biz o‘n ikki aka-uka, otamiz Yoqubning o‘g‘illari, Kan’on yurtida yashayapmiz. Ishoqning o‘g‘li, ibroniy Ibrohimning o‘g‘li. Eng kichigi bugun Kan’on yurtida otamiz bilan birga, bittasi yo‘q, chunki u bizdan yo‘qolib qolgan edi. Biz uni shu yurtda bo‘lishi mumkin deb o‘ylagan edik. Shuning uchun uni butun yurt bo‘ylab qidiryapmiz va uni u yerda qidirish uchun fohishalarning uylariga ham bordik, — deyishdi.
27 Yusuf ularga dedi: — Uni butun yer yuzida qidirdingizmi? Uni qidirish uchun faqat Misr qoldi. Ukangiz Misrda bo'lganida, fohishalarning uylarida nima qilishi kerak? Sizlar: "Ibrohim o'g'li Ishoqning o'g'illaridanmiz", deb aytmadingizmi? Yoqubning o'g'illari fohishalarning uylarida nima qilishadi?
28 Ular unga: — Ismoiliylar uni bizdan o‘g‘irlab ketishganini eshitgan edik. Bizga uni Misrda sotganliklari haqida xabar berilgan edi. Sizning qulingiz, akamiz, juda chiroyli va hurmatga sazovor. Shuning uchun biz uni fohishalarning uylarida bo‘ladi deb o‘ylagan edik. Shuning uchun sizning qullaringiz uni qidirib, to‘lovni to‘lash uchun u yerga borishdi.
29 Yusuf ularga javob berib: — Sizlar yolg‘on gapiryapsizlar va yolg‘on gapiryapsizlar, o‘zlaringizni Ibrohimning o‘g‘illari deb aytyapsizlar. Fir’avn tirikligida qasam ichamanki, sizlar josussizlar. Shuning uchun sizlar fohishalarning uylariga borib, o‘zingizni tanitmasligingizni so‘rayapsizlar.
30 Yusuf ularga dedi: — Endi uni topsangizlar va xo‘jayini sizdan katta pul talab qilsa, unga berasizlarmi? — Ular: — Beriladi, — deyishdi.
31 Yusuf ularga dedi: — Agar xo‘jayini undan katta pul evaziga ajralishga rozi bo‘lmasa, unga nima qilasizlar? — Ular unga javoban: — Agar u bizga bermasa, uni o‘ldiramiz va akamizni olib ketamiz, — dedilar.
32 Yusuf ularga dedi: — Sizlarga aytgan gapim shu: sizlar josussizlar, chunki sizlar bu yer aholisini o‘ldirish uchun keldingizlar. Eshitganimizga qaraganda, akalaringizdan ikkitasi singlingiz tufayli Kan’on yurtida Shakam

aholisining hammasini o‘ldiribdi. Endi esa akangiz tufayli Misrda ham shunday qilyapsizlar.
33 Faqat shundan keyin sizlarning haqiqiy insonlar ekanligingizni bilaman; agar sizlar orangizdan birini otangizdan kenja ukangizni olib kelish uchun yuborsangiz va uni bu yerga, mening oldimga olib kelsangiz, men sizning haqligingizni bilaman.
34 Yusuf yetmishta dovyurak odamini chaqirib, ularga dedi: — Bu odamlarni olib, qamoqxonaga olib kiringlar.
35 Baland jangchilar o'nta odamni ushlab, ularni palataga qamab qo'yishdi va ular uch kun palatada qolishdi.
36 Uchinchi kuni Yusuf ularni qamoqdan olib chiqishni buyurdi va ularga dedi: — Agar sizlar sodiq odamlar bo'lsangizlar, buni o'zingiz uchun qilinglar, shunda tirik qolishingiz mumkin. Sizlar Kan'on yurtiga borib, oilangiz uchun don olib ketasizlar. Eng kichik ukangizni olib kelib, uni bu yerga, mening oldimga olib kelinglar. Shunda men sizlarning sodiq odamlar ekanligingizni bilaman.
37 Yusuf ularning oldidan chiqib, xonaga kirdi va ularga achinib, qattiq yig'ladi. Yusuf yuzini yuvib, yana ularning oldiga qaytib keldi. Shimo'nni ulardan ajratib olib, bog'lashni buyurdi. Lekin Shimo'n buni qilishni istamadi, chunki u juda kuchli odam edi va uni bog'lay olmasdi.
38 Yusuf o'zining kuchli odamlarini chaqirdi va yetmishta kuchli odam qo'llarida qilich bilan uning oldiga kelishdi. Yoqubning o'g'illari ulardan qo'rqib ketishdi.
39 Yusuf ularga: «Bu odamni ushlab, akalari kelguncha qamoqda saqlanglar», – dedi. Yusufning jasur odamlari shoshilib, Shimo‘nni bog‘lash uchun uni ushlab olishdi. Shimo‘n baland va dahshatli qichqiriq bilan faryod qildi va faryod uzoqdan eshitildi.
40 Yusufning barcha jasur odamlari qichqiriqdan dahshatga tushib, yuz tuban yiqilishdi va juda qo'rqib qochib ketishdi.
41 Yusuf bilan birga bo'lganlarning hammasi qochib ketishdi, chunki ular jonlaridan juda qo'rqishgan edi. U yerda faqat Yusuf bilan uning o'g'li Manashe qoldi. Yusuf o'g'li Manashe Shimo'nning kuchini ko'rib, juda g'azablandi.
42 Yusuf o‘g‘li Manashe Shimo‘nning oldiga bordi. Manashe Shimo‘nning bo‘yniga musht tushirib, qattiq zarba berdi. Shimo‘n g‘azabidan tinchlandi.
43 Manashe Shimo'nni ushlab oldi va uni zo'rlik bilan ushlab, bog'lab, qamoqxonaga olib kirdi. Yoqubning barcha o'g'illari yigitning qilmishidan hayratda qolishdi.
44 Shimo'n aka-ukalariga dedi: — Hech biringiz bu misrlikning o'ldirilishi, balki otamning xonadonining o'ldirilishi, demang.
45 Shundan keyin Yusuf ombor ustidan qo'yilgan odamni chaqirishni buyurdi. U qoplarni ko'tara oladigan darajada don bilan to'ldirishni, har bir kishining pulini qopiga solib, yo'l uchun oziq-ovqat berishni buyurdi. Yusuf ularga shunday qildi.
46 Yusuf ularga shunday buyurdi: — Ehtiyot bo‘linglar, akangizni olib kelish haqidagi buyrug‘imni buzmanglar. Ukangizni bu yerga, mening oldimga olib kelganingizda, sizlarning sodiq odamlar ekanligingizni bilaman. Sizlar yer yuzida savdo qilasizlar. Men akangizni sizlarga qaytarib beraman, sizlar esa otangiz oldiga tinchlik bilan qaytasizlar.
47 Ularning hammasi javob berib: “Hazratimiz aytganidek qilamiz”, dedilar. Ular yergacha egilib, unga ta’zim qilishdi.
48 Har biri donini eshagiga ko'tarib, Kan'on yurtiga, otasining oldiga yo'l oldi. Ular mehmonxonaga kelishdi. Levi eshagiga ozuqa berish uchun qopini yoydi. Birdaniga puli hali ham qopida yotganini ko'rdi.
49 O'sha odam juda qo'rqib ketdi va akalariga: “Pullarim qaytarib berildi, mana u qopimda ekan”, dedi. Odamlar juda qo'rqib: “Xudo bizga nima qildi?” dedilar.
50 Ularning hammasi: “Egamizning ota-bobolarimizga, Ibrohimga, Ishoqqa va Yoqubga bo‘lgan mehr-shafqati qayerda qoldi? Bugun Egamiz bizni Misr shohining qo‘liga topshirdi, toki bizga qarshi fitna uyushtirsin”, dedilar.
51 Yahudo ularga dedi: — Biz, albatta, Egamiz Xudo oldida gunohkormiz, chunki o‘z birodarimizni, o‘z tanamizni sotdik. Nima uchun sizlar: “Egamizning ota-bobolarimizga bo‘lgan mehr-shafqati qayerda?” deysizlar?
52 Ruben ularga dedi: — Men sizlarga: “Bolaga qarshi gunoh qilmanglar”, deb aytmagan edim-ku, lekin sizlar menga quloq solmadingizlarmi? Xudo bizdan uni talab qilmoqda. Sizlar esa Xudoga gunoh qilgan bo‘lsangizlar, qanday qilib: “Egamizning ota-bobolarimizga bo‘lgan mehr-shafqati qayerda?” deb aytishga jur’at etyapsizlar?
53 Ular o'sha yerda tunab qolishdi. Ertalab erta turishib, eshaklariga don yukladilar. Ularni yetaklab yo'lga chiqib, Kan'on yurtiga, otalarining uyiga kelishdi.
54 Yoqub oilasi bilan o'g'illarini kutib olish uchun chiqdi. Yoqub akalari Shimo'n ular bilan birga emasligini ko'rdi. Yoqub o'g'illariga: «Men ko'rmayotgan akangiz Shimo'n qayerda?» deb so'radi. O'g'illari unga Misrda boshlariga tushgan hamma narsani aytib berishdi.

52-BOB

1 Ular uylariga kirishdi va har kim o'z qopini ochishdi. Qarasa, har kimning pul solingan dastasi u yerda ekan. Ular va otalari bundan juda qo'rqib ketishdi.
2 Yoqub ularga dedi: — Menga nima qildingizlar? Men akangiz Yusufni sizlarning hol-ahvolingizni so'rash uchun yubordim, sizlar esa menga: “Uni yovvoyi hayvon yeb qo'ydi”, dedingizlar.
3 Shimo'n sizlar bilan oziq-ovqat sotib olgani ketdi, sizlar esa Misr shohi uni zindonga qamab qo'yganini aytyapsizlar. Benyaminni ham o'ldirish uchun olib ketmoqchisizlar va Benyamin va uning ukasi Yusuf uchun oq sochlarimni qayg'u bilan qabrga tashlamoqchisizlar.
4 Shuning uchun o'g'lim sizlar bilan ketmaydi, chunki uning ukasi o'ldi va u yolg'iz qoldi. Siz boradigan yo'lda ukasining boshiga tushgan balo unga ham tushishi mumkin.
5 Ruben otasiga: «Agar o‘g‘lingizni olib kelib, oldingizga qo‘ymasam, ikki o‘g‘limni o‘ldirasizlar», – dedi. Yoqub esa o‘g‘illariga: «Shu yerda qolinglar va Misrga bormanglar, chunki o‘g‘lim sizlar bilan Misrga bormaydi va akasi kabi o‘lmaydi», – dedi.
6 Yahudo ularga dedi: — G‘alla tugaguncha undan qochinglar. U esa: “Ukangizni olib ketinglar”, deydi. U o‘zining va xonadonining hayotini ocharchilikdan xavf ostida qolganda,
7 O'sha kunlarda butun yurt bo'ylab qahatchilik avj oldi. Yer yuzidagi barcha odamlar oziq-ovqat sotib olish uchun Misrga kelishdi. Chunki ular orasida qahatchilik avj oldi. Yoqubning o'g'illari g'allalari tugaguncha Kan'on yurtida bir yilu ikki oy qolishdi.

8 Ular donni tugatgandan so'ng, Yoqubning butun xonadoni ochlikdan qiynaldi. Yoqubning barcha o'g'illari to'planib, Yoqubga yaqinlashdilar va uni o'rab olishdi va unga: «Bizga non bering, nega hammamiz sizning oldingizda ochlikdan o'lamiz?» — deyishdi.
9 Yoqub o'g'lining bolalarining so'zlarini eshitib, qattiq yig'ladi va ularga achinib ketdi. Yoqub o'g'illarini chaqirdi va ularning hammasi kelib, uning oldiga o'tirishdi.
10 Yoqub ularga dedi: — Ko‘rmadingizmi, bolalaringiz bugun men uchun yig‘lab: “Bizga non beringlar, lekin hech narsa yo‘q”, deb aytishyapti. Endi qaytib, bizga ozgina oziq-ovqat sotib olinglar.
11 Yahudo otasiga javoban dedi: — Agar ukamizni biz bilan yuborsangiz, biz sizga don sotib olish uchun boramiz. Agar uni yubormasangiz, bormaymiz. Chunki Misr shohi bizga: “Agar ukamiz sizlar bilan bo‘lmasa, mening yuzimni ko‘rmaysizlar”, deb buyurgan edi. Chunki Misr shohi kuchli va qudratli shohdir. Agar ukamizsiz uning oldiga borsak, hammamiz o‘ldiramiz.
12 Bu shoh juda kuchli va dono ekanligini va butun dunyoda unga o'xshashi yo'qligini bilmaysizmi va eshitmadingizmi? Mana, biz yer yuzidagi barcha shohlarni ko'rdik va biz unga o'xshashini, Misr shohini ko'rmadik. Haqiqatan ham, yer yuzidagi barcha shohlar orasida Filistlar shohi Abumalekdan buyukroq hech kim yo'q, lekin Misr shohi undan buyukroq va qudratliroq, va Abumalek faqat uning amaldorlaridan biri bilan taqqoslanishi mumkin.
13 Ota, sen uning saroyini, taxtini va barcha xizmatkorlarini uning oldida turganini ko'rmading; sen u shohni taxtida o'tirganini, dabdabali va shohona qiyofasida, boshida katta oltin toj kiyganini ko'rmading; sen Xudo unga bergan sharaf va shon-sharafni ko'rmading, chunki butun yer yuzida unga o'xshashi yo'q.
14 Ota, Sen Xudoning qalbiga bergan donoligini, aql-idrokini va bilimini ko'rmading, U biz bilan gaplashganda Uning yoqimli ovozini eshitmading.
15 Ota, biz ismlarimizni va boshimizga tushgan barcha narsalarni unga kim aytganini bilmaymiz. U siz haqingizda ham so'radi: “Otangiz hali ham tirikmi, u yaxshimi?”
16 Siz Misr hukumatining ishlarini uning xo'jayini Fir'avn bilan maslahatlashmasdan boshqarganini ko'rmadingiz; siz uning barcha Misrliklarga qanday hayrat va qo'rquv solganini ko'rmadingiz.
17 Biz undan ketganimizda, Misrga ham Amor xalqining boshqa shaharlari kabi munosabatda bo'lish bilan tahdid qildik. Uning biz haqimizda josuslar sifatida aytgan barcha so'zlaridan juda g'azablandik. Endi biz yana Uning oldiga kelganimizda, Uning dahshati hammamizga tushadi va hech birimiz unga na kichik, na katta gap ayta olmaymiz.
18 Endi ota, iltimos, bolani biz bilan yuboring, biz borib, sizga oziq-ovqat sotib olamiz va ochlikdan o'lmaymiz. Yoqub dedi: — Nega menga bunchalik yomonlik qildingiz, shohga akangiz borligini aytdingiz? Menga nima qildingiz?
19 Yahudo otasi Yoqubga: «Uni mening qo‘limga bering, biz Misrga borib, don sotib olamiz va keyin qaytib kelamiz. Agar u biz bilan birga bo‘lmasa, men sizning aybingizni abadiy o‘zimga olaman», dedi.
20 Go'daklarimizning ochlikdan yig'layotganini ko'rdingmi, ularni to'ydirish uchun qo'lingda kuch yo'qmi? Endi ularga rahm qil va ukamizni biz bilan yubor, biz boramiz.
21 Misr shohi o‘g‘lingizni olib ketadi, deganingizda, Egamizning ota-bobolarimizga bo‘lgan mehr-shafqati sizga qanday namoyon bo‘ladi? Xudo haqi, men uni olib kelib, sizning oldingizga qo‘ymagunimcha uni tark etmayman. Lekin biz uchun Egamizga ibodat qiling, toki U bizga rahm qilsin, Misr shohi va uning odamlari oldida bizni yaxshi qabul qilsin. Agar biz kechiktirmaganimizda, endi o‘g‘lingiz bilan ikkinchi marta qaytib kelgan bo‘lar edik.
22 Yoqub o'g'illariga dedi: — Men Egamiz Xudoga ishonamanki, U sizlarni qutqaradi va Misr shohi va uning barcha odamlari oldida sizlarga marhamat ko'rsatadi.
23 Endi o'rningdan tur va o'sha odamning oldiga bor. Yurtdan topgan narsalaringdan sovg'a olib, unga olib kel. Qodir Xudo senga rahm qilsin, Benyamin va Shimo'nni sen bilan birga yuborsin.
24 Hamma odamlar o'rnidan turib, akalari Benyaminni, yurtning eng yaxshi narsalaridan katta sovg'alarni va ikki barobar kumushni olib ketishdi.
25 Yoqub o'g'illariga Benyamin haqida qat'iy vasiyat qilib, dedi: “Sizlar ketayotgan yo'lda undan ehtiyot bo'linglar, yo'lda ham, Misrda ham undan ajralmanglar.
26 Yoqub o'g'illari orasidan turib, qo'llarini uzatdi va o'g'illari uchun Xudovandga ibodat qildi: “Ey osmonu yerning Xudosi — Egamiz, otamiz Ibrohim bilan qilgan ahdingni yodingda tut, otam Ishoq bilan qilgan ahdingni yodingda tut, o'g'illarimga mehr-shafqat qil va ularni Misr shohi qo'liga topshirma. Ey Xudo, rahm-shafqating haqi, shunday qilgin, barcha bolalarimni qutqargin va ularni Misr hukmronligidan qutqargin, ularga ikki aka-ukasini yuborgin.”
27 Yoqub o'g'illarining barcha xotinlari va ularning bolalari ko'zlarini osmonga ko'tarib, Egamiz oldida yig'lashdi va ota-bobolarini Misr shohi qo'lidan qutqarishini so'rab Unga iltijo qilishdi.
28 Yoqub Misr shohiga bir yozuv yozib, uni Yahudo va o'g'illarining qo'liga Misr shohi uchun berdi:
29 Xudoning shahzodasi, ibroniy Ibrohimning o'g'li, Ishoqning o'g'li, qulingiz Yoqubdan qudratli va dono shohga, sirlarni oshkor qiluvchi Misr shohiga salom!
30 Misr shohi hazratlari, ma'lum bo'lsinki, Kan'on yurtida bizni qattiq ocharchilik qamrab olgan edi. Shuning uchun o'g'illarimni sizdan ozgina oziq-ovqat sotib olishlari uchun yubordim.
31 O'g'illarim meni o'rab olishgan edi, men juda qarib qolganim uchun ko'zlarim bilan ko'ra olmayapman. Yoshim o'tib, ko'zlarim og'irlashib qoldi. O'g'lim Yusuf uchun har kuni yig'lab, ko'zlarim og'irlashib qoldi. Men o'g'illarimga Misrga kelganlarida, bu yurt aholisi tufayli shahar darvozalaridan kirmasliklarini buyurdim.
32 Men ularga o'g'lim Yusufni qidirib topish uchun Misr bo'ylab borishni buyurdim, ehtimol uni u yerda topishar. Ular shunday qilishdi va siz ularni o'sha yerning josuslari deb bildingiz.
33 Fir'avnning tushini ta'birlab, unga rost gapirganingizni eshitmadikmi? Unda qanday qilib o'g'illarim josusmi yoki yo'qmi, donoligingiz bilan bilmaysiz?
34 Shunday ekan, ey shoh hazratlari, o‘g‘illarimga aytganingizdek, men o‘g‘limni sizdan oldin yubordim. U akalari bilan tinch-totuv holda menga qaytarilgunga qadar, unga ko‘zingizni yumishingizni iltimos qilaman.

35 Xudoyimiz fir’avn onam Sorani olib ketganida unga nima qilganini, Filistlar shohi Abumalekka uning uchun nima qilganini, shuningdek, otamiz Ibrohim Elamning to‘qqizta shohiga nima qilganini, u bilan birga bo‘lgan bir nechta odam bilan ularning hammasini qanday qirib tashlaganini bilmaysizmi yoki eshitmadingizmi?
36 Ikki o'g'lim Shimo'n va Levi Amor xalqining sakkizta shahriga nima qilishdi, singlisi Dina tufayli ularni qanday vayron qilishdi?
37 Shuningdek, ular akalari Benyamin uchun akasi Yusufning o'limi uchun o'zlarini tasalli topdilar; agar ular biron bir xalqning qo'li ularning ustidan g'alaba qozonayotganini ko'rsalar, u uchun nima qilishadi?
38 Ey Misr shohi, Xudoning qudrati biz bilan ekanligini va Xudo ibodatlarimizni eshitib, bizni har kuni tark etmasligini bilmaysanmi?
39 O'g'illarim menga sizning ularga qilgan muomalangiz haqida gapirib berishganida, men siz haqingizda Egamizga iltijo qilmadim. Aks holda, o'g'lim Benyamin sizning oldingizga kelmasdan oldin, siz odamlaringiz bilan birga halok bo'lar edingiz. Lekin o'g'lim Shimo'n sizning uyingizda bo'lgani uchun, ehtimol, siz unga yaxshilik qilasiz deb o'yladim, shuning uchun sizga bunday qilmadim.
40 Endi esa, o‘g‘lim Benyamin o‘g‘illarim bilan sening oldingga kelyapti. Unga ehtiyot bo‘ling va ko‘zingizni yuming, shunda Xudo senga va butun shohligingga nazar tashlaydi.
41 Endi men senga yuragimdagi hamma narsani aytib berdim. Mana, o'g'illarim akalari bilan birga sening oldingga kelishmoqda. Ular uchun butun yer yuzini tekshirib ko'r va ularni birodarlari bilan tinchlikda qaytarib yubor.
42 Yoqub yozuvni Misr shohiga berish uchun o'g'illariga Yahudoning qaramog'iga berdi.

53-BOB

1 Yoqubning o'g'illari o'rnidan turib, Benyaminni va barcha sovg'alarni olib, Misrga borib, Yusufning oldida turishdi.
2 Yusuf ular bilan birga ukasi Benyaminni ko'rib, ularga salom berdi. Bu odamlar Yusufning uyiga kelishdi.
3 Yusuf uy boshqaruvchisiga akalariga ovqat berishni buyurdi va ularga shunday qildi.
4 Peshin vaqtida Yusuf odamlarni Benyamin bilan birga uning oldiga chaqirtirdi. Ular Yusufning uy boshqaruvchisiga xaltalariga qaytarilgan kumushlar haqida xabar berishdi. Yusuf ularga: «Sizlarga yaxshi bo‘ladi, qo‘rqmanglar», dedi. Shunday qilib, u akalari Shimo‘nni ularning oldiga olib keldi.
5 Shimo‘n aka-ukalariga dedi: — Misrliklarning xo‘jayini menga juda mehr ko‘rsatdi. Ko‘zingiz ko‘rib turganingizdek, u meni bog‘lamadi. Shahardan chiqqaningizda, u meni ozod qildi va uyida menga mehr ko‘rsatdi.
6 Yahudo Benyaminning qo'lidan ushlab, Yusufning oldiga keldi va yergacha unga ta'zim qildi.
7 Ular sovg'alarni Yusufga berishdi va hamma uning oldiga o'tirishdi. Yusuf ulardan so'radi: "Sizlar yaxshimisizlar, bolalaringiz yaxshimi, keksa otangiz yaxshimi?" Ular: "Yaxshi", - deyishdi. Yahudo Yoqub yuborgan yozuvni olib, Yusufning qo'liga berdi.
8 Yusuf xatni o'qib, otasining yozuvini bildi va yig'lamoqchi bo'lib, ichki xonaga kirib, qattiq yig'ladi va tashqariga chiqib ketdi.
9 Yusuf boshini ko'tarib, ukasi Benyaminni ko'rdi va: «Menga aytgan akangiz shumi?» — deb so'radi. Benyamin Yusufga yaqinlashdi. Yusuf qo'lini uning boshiga qo'yib: «Xudo senga marhamat qilsin, o'g'lim», — dedi.
10 Yusuf onasining o'g'li bo'lgan akasini ko'rgach, yana yig'lamoqchi bo'ldi. U xonaga kirdi va u yerda yig'ladi, yuzini yuvdi va tashqariga chiqib, yig'lamasdan o'zini tiydi va: "Ovqat tayyorlanglar", dedi.
11 Yusufda bir kosa bor edi, u kumushdan yasalgan, aqiq toshlari va bdelliy bilan chiroyli qilib bezatilgan edi. Yusuf akalari bilan birga ovqatlanayotganlarida, ularning ko'z o'ngida kosani urdi.
12 Yusuf odamlarga dedi: — Men bu kosadan bilamanki, to‘ng‘ich o‘g‘il Ruben, Shimo‘n, Levi, Yahudo, Issaxor va Zabulun bir onadan tug‘ilgan. Tug‘ilgan kuningizdagidek ovqatlaning.
13 U boshqalarni ham tug'ilishlariga qarab tartiblab, dedi: “Bilaman, bu eng kichik ukangizning akasi yo'q, mening ham, u kabi, akam yo'q, shuning uchun u men bilan birga ovqatlanadi”.
14 Benyamin Yusufning oldiga chiqib, taxtga o'tirdi. Odamlar Yusufning ishlarini ko'rib, hayratda qolishdi. Ular o'sha paytda Yusuf bilan birga yeb-ichishdi, keyin u ularga sovg'alar berdi. Yusuf Benyaminga bittadan sovg'a berdi. Manashe va Efrayim otalarining ishlarini ko'rib, unga ham sovg'alar berishdi. Osnat unga bittadan sovg'a berdi va ular Benyaminning qo'lida beshta sovg'a bo'lishdi.
15 Yusuf ularga ichish uchun sharob olib chiqdi, lekin ular ichmadilar. Ular: “Yusuf vafot etgan kundan beri biz sharob ichmadik, hech qanday mazali taom yemadik”, dedilar.
16 Yusuf ularga qasam ichdi va ularni qattiq qiynadi. O'sha kuni ular u bilan birga ko'p ichishdi. Keyin Yusuf akasi Benyamin bilan gaplashish uchun unga o'girildi. Benyamin hali ham Yusufning oldida taxtda o'tirgan edi.
17 Yusuf undan: «Sen biron farzand ko‘rdingmi?» deb so‘radi. U: «Qulingning o‘nta o‘g‘li bor, ularning ismlari: Bela, Bexer, Ashbal, Gera, Na’mon, Axi, Rosh, Mupim, Chupim va Ord. Men ularning ismlarini ko‘rmagan akamning ismi bilan ataganman», – dedi.
18 U ularga Yusuf hamma zamonlarni biladigan yulduzlar xaritasini olib kelishni buyurdi. Yusuf Benyaminga: «Ibroniylar barcha donolikni bilishadi, deb eshitdim, sen bu haqda biron narsa bilasanmi?» — dedi.
19 Benyamin: — Qulingiz ham otam menga o‘rgatgan barcha donolikni biladi, — dedi. Yusuf Benyaminga: — Mana bu asbobga qarang va akangiz Yusuf Misrda qayerda ekanligini bilib oling. Sizlar aytgan edingizki, u Misrga ketgan.
20 Benyamin osmon yulduzlari xaritasi tushirilgan asbobni ko'rdi va dono bo'lib, akasi qayerda ekanligini bilish uchun unga qaradi. Benyamin butun Misr yerini to'rt qismga bo'lib, uning oldida taxtda o'tirgan akasi Yusuf ekanligini ko'rdi. Benyamin juda hayron bo'ldi. Yusuf akasi Benyaminning juda hayratda qolganini ko'rib,

Benyamindan: «Nima ko'rding va nega hayron qolding?» deb so'radi.
21 Benyamin Yusufga dedi: — Ko‘rib turibmanki, akam Yusuf men bilan birga taxtda o‘tiribdi. Yusuf unga: — Men sening akang Yusufman, bu haqda akalaringga aytma. Ular ketganlarida seni ham ular bilan birga yuboraman. Ularni shaharga qaytarib olib kelishlarini buyuraman va seni ulardan tortib olaman, — dedi.
22 Agar ular jonlarini fido qilib, siz uchun jang qilsalar, Men ularning menga qilgan ishlaridan tavba qilganlarini bilaman va Men ularga O'zimni ma'lum qilaman. Agar Men sizni olib ketganimda ular sizni tark etsalar, siz men bilan qolasiz. Men ular bilan janjallashaman va ular ketadilar va Men ularga ma'lum bo'lmayman.
23 O'sha paytda Yusuf o'z amaldoriga ularning qoplarini oziq-ovqat bilan to'ldirishni, har birining pulini o'z qopiga solishni, kosani esa Benyaminning qopiga solib, yo'l uchun oziq-ovqat berishni buyurdi. Ular ham shunday qilishdi.
24 Ertasi kuni ular erta tongda turishdi va eshaklariga donlarini ortib, Benyamin bilan birga yo'lga chiqishdi. Ular akalari Benyamin bilan Kan'on yurtiga yo'l olishdi.
25 Ular Misrdan uzoqlashmaganlarida, Yusuf o‘z uyi ustidan nazoratchiga: “O‘rningdan tur, bu odamlar Misrdan uzoqlashib ketmasinlar, ularni ta’qib qil va ularga: “Nega xo‘jayinimning kosasini o‘g‘irladingizlar?” deb ayt”, dedi.
26 Yusufning xizmatkori o'rnidan turib, ularga yetib bordi va Yusufning barcha so'zlarini aytib berdi. Ular bu gapni eshitgach, juda g'azablanib: “Xo'jayiningizning kosasi kimning qo'lida topilsa, o'ladi va biz ham qul bo'lamiz”, dedilar.
27 Ular shoshilib, har biri eshagidan qopini tushirdi. Qoplarini ko'rishdi va qadah Benyaminning qopidan topildi. Hammalari kiyimlarini yirtib, shaharga qaytib kelishdi. Benyaminni yo'lda urishdi. U shaharga kirguncha uni urishdi. Yusufning oldida turishdi.
28 Yahudoning g'azabi qaynab, dedi: — Bu odam meni bugun Misrni vayron qilish uchun qaytarib olib keldi.
29 Odamlar Yusufning uyiga kelishdi va Yusufni taxtida o'tirgan holda ko'rishdi. Barcha qudratli odamlar uning o'ng va chap tomonida turishardi.
30 Yusuf ularga dedi: — Nima qildingizlar, kumush qadahimni olib, ketib qoldingizlar? Lekin akangizning qaysi yurtda ekanligini bilish uchun qadahimni olganingizni bilaman.
31 Yahudo dedi: — Hazratimizga nima deymiz, nima deymiz va o‘zimizni qanday oqlaymiz? Xudo bugun barcha qullaringizning gunohini topdi, shuning uchun U bugun bizga shunday qildi.
32 Yusuf o'rnidan turib, Benyaminni ushlab, akalaridan zo'rlik bilan ushladi. Uyga kirib, eshikni qulflab qo'ydi. Yusuf uy boshqaruvchisiga: “Shoh shunday demoqda: Otangizning oldiga tinchlik bilan boringlar. Mana, men qo'lida kosam topilgan odamni oldim”, deb aytishni buyurdi.

54-BOB

1 Yahudo Yusufning ular bilan qilayotgan ishlarini ko'rgach, unga yaqinlashdi va eshikni sindirib ochdi va akalari bilan Yusufning oldiga keldi.
2 Yahudo Yusufga: «Bu hazratimga og‘ir tuyulmasin, qulingiz sizga bir og‘iz so‘z aytsin», – dedi. Yusuf unga: «Gapiring», – dedi.
3 Yahudo Yusufga gapirdi, uning akalari esa ularning oldida turishardi. Yahudo Yusufga dedi: — Biz xo‘jayinimizning oldiga oziq-ovqat sotib olish uchun kelganimizda, siz bizni josuslar deb bilgan edingiz. Biz Benyaminni sizning oldingizga olib keldik, siz esa bugun ham bizni masxara qilyapsiz.
4 Shuning uchun shoh mening so'zlarimni eshitsin va iltimos qilamanki, akamizni yuboring, u biz bilan birga otamizning oldiga borsin, aks holda bugun sizning joning Misr aholisining hammasi bilan birga halok bo'ladi.
5 Mening ikki akam — Shimo‘n va Levi — singlimiz Dina tufayli Shakam shahriga va Amor xalqining yetti shahriga nima qilganliklarini, shuningdek, akalari Benyamin uchun nima qilishlarini bilmaysizmi?
6 Agar ukamizni yuborishni istamasang, men ikkalasidan ham kuchliroq va ulug'roq bo'lgan kuchim bilan bugun senga va yeringga hujum qilaman.
7 Bizni tanlab olgan Xudoyimiz fir’avnga onamiz Sora tufayli nima qilganini eshitmadingizmi? U otamizdan onamiz Sorani olib, uni va uning xonadonini og‘ir o‘latlarga duchor qildi. Misrliklar bu mo‘jizani shu kungacha bir-birlariga aytib kelishmoqda. Xudoyimiz Benyamin tufayli sizga ham shunday qiladimi? Siz bugun otasidan olgan Benyamin uchun va bugun yurtingizda bizga yomonliklar yog‘dirayotganingiz uchun Xudoyimiz sizga ham shunday qiladi. Chunki Xudoyimiz otamiz Ibrohim bilan tuzgan ahdini eslab, sizga balo keltiradi, chunki siz bugun otamizning ruhini xafa qildingiz.
8 Endi bugun sizga aytgan so'zlarimni tinglang va birodarimizni yuboring, u ketsin, aks holda siz va yurtingizdagi odamlar qilichdan halok bo'lasizlar, chunki sizlarning hammangiz ham mendan ustun kela olmaysizlar.
9 Yusuf Yahudoga javoban dedi: — Nega og‘zingni katta ochding va nega biz bilan maqtanib, “Kuch sen bilan”, deyapsan? Fir’avnning hayoti haqi, agar men barcha jasur odamlarimga sen bilan jang qilishni buyursam, sen va bu birodarlaring loyga botib ketasizlar.
10 Yahudo Yusufga dedi: — Sen va xalqing Mendan qo'rqishingiz kerak. Xudo haqi, agar qilichimni bir marta sug'urib olsam, butun Misrni yo'q qilmagunimcha, uni qiniga solmayman. Sendan boshlab xo'jayining Fir'avn bilan tugataman.
11 Yusuf unga javoban dedi: — Kuch faqat senda emas. Men sendan kuchliroq va qudratliroqman. Agar qilichingni sug'urib olsang, uni sening va barcha aka-ukalarning bo'yniga sanchaman.
12 Yahudo unga: «Agar bugun senga qarshi og‘zimni ochsam, seni yutib yuboraman, yer yuzidan yo‘q qilib yuboraman va bugun shohligingdan yo‘q bo‘lib ketaman», – dedi. Yusuf esa: «Agar og‘zingni ochsang, og‘zingni tosh bilan berkitib qo‘yishga kuchim va qudratim yetadi, toki bir og‘iz ham gapira olmay qolguningcha. Qara, oldimizda qancha tosh bor, chindan ham tosh olib, og‘zingga solib, jag‘laringni sindirib tashlay olaman», – dedi.
13 Yahudo: «Xudo bizning o‘rtamizda guvohdir, biz hali sen bilan jang qilishni xohlamagan edik, faqat ukamizni bizga bering, shunda biz sizdan ketamiz», dedi. Yusuf esa javob berib: «Fir’avn tirikligida qasam ichamanki, agar

Kan’onning barcha shohlari sizlar bilan birga kelsalar ham, uni mening qo‘limdan tortib olmas edingiz», – dedi.
14 Endi otangning oldiga bor, akang menga qul bo'ladi, chunki u shohning uyini talon-taroj qildi. Yahudo dedi: — Bu senga yoki shohning fe'l-atvoriga nima aloqasi bor? Shoh o'z uyidan butun yurt bo'ylab sovg'a yoki xarajatlar sifatida kumush va oltin jo'natadi, sen esa akamizning sumkasiga solgan kosang haqida gapiryapsanmi va u sendan o'g'irladi, deyapsanmi?
15 Xudo bizning birodarimiz Benyamin yoki Ibrohim avlodidan bo'lgan biror kishining sizdan yoki boshqa birovdan, xoh shohdan, xoh shahzodadan yoki boshqa birovdan o'g'irlash uchun bunday qilishini asrasin.
16 Endi bu ayblovni bas qiling, aks holda butun dunyo sizning: “Misr shohi ozgina kumush evaziga odamlar bilan janjallashib, ularni ayblab, akalarini qul qilib oldi”, degan so‘zlaringizni eshitmasin.
17 Yusuf javob berib: «Bu kosani o‘zingizga oling va mendan keting, akangizni qul qilib qoldiring, chunki o‘g‘rining qul bo‘lishi hukmdir», – dedi.
18 Yahudo dedi: — Nega so‘zlaringdan uyalmayapsan, akamizni tashlab, kosangni olishdan? Agar bizga kosangni yoki undan ming baravar ko‘p bersang ham, biz akamizni hech kimning qo‘lidagi kumush uchun tashlab ketmaymiz, u uchun o‘lmaymiz.
19 Yusuf javob berdi: — Nimaga akangni tashlab, uni shu kungacha yigirma kumush tangaga sotding? Unda nega akangga ham shunday qilmaysan?
20 Yahudo dedi: — Egamiz shohid, biz sizning janglaringizni xohlamaymiz. Endi ukamizni bizga bering, shunda biz janjalsiz ketamiz.
21 Yusuf javob berdi: — Agar yurtning barcha shohlari to‘plansalar, akangizni mening qo‘limdan tortib ololmaydilar. Yahudo esa: — Agar akamiz biz bilan kelmayotganini va u uchun qayg‘urayotganini ko‘rsa, otamizga nima deymiz? — dedi.
22 Yusuf javob berdi: — Otangizga: “Arqon chelakning orqasidan ketdi”, deb ayting.
23 Yahudo dedi: — Haqiqatan ham sen shohsan. Nega bu gaplarni gapiryapsan, yolg‘on hukm chiqaryapsan? Senga o‘xshagan shohning holiga voy!
24 Yusuf javob berib dedi: — Ukangiz Yusuf haqida aytgan gapimda yolg‘on hukm yo‘q. Sizlar uni Midiyonliklarga yigirma kumush tangaga sotdingizlar. Otangizga esa buni rad etib, unga: “Yovuz hayvon uni yeb qo‘ydi, Yusuf yirtilib ketdi”, dedingizlar.
25 Yahudo dedi: — Mana, Somning olovi yuragimda yonmoqda, endi men butun yeringizni olov bilan kuydiraman. — Yusuf javob berib dedi: — O‘g‘illaringizni o‘ldirgan keliningiz Tamar Shakamning olovini o‘chirdi.
26 Yahudo dedi: — Agar tanamdan bitta sochni yulib olsam, butun Misrni uning qoni bilan to‘ldiraman.
27 Yusuf javob berdi: — Sizlar sotgan akangizga qilgan odatingiz shunday. Uning ko'ylagini qonga botirib, otangizga olib keldingiz. U yovuz hayvon uni yeb qo'ydi, mana uning qoni, desin.
28 Yahudo bu gapni eshitib, juda g'azablandi va ichida g'azab alanga oldi. O'sha joyda uning oldida to'rt yuz misqol og'irlikdagi tosh bor edi. Yahudoning g'azabi qaynab, u toshni bir qo'li bilan osmonga otdi va chap qo'li bilan ushladi.
29 Keyin u toshni oyoqlari ostiga qo'ydi va bor kuchi bilan ustiga o'tirdi. Shunda Yahudoning kuchi toshni changga aylantirdi.
30 Yusuf Yahudoning qilmishini ko'rib, juda qo'rqib ketdi. U o'g'li Manashaga buyruq berdi va Yahudoning qilmishiga o'xshash boshqa tosh bilan ham ishladi. Yahudo birodarlariga dedi: — Hech kim: “Bu odam misrlik, lekin bu ishi bilan u bizning otamizning avlodidan”, demasin.
31 Yusuf dedi: — Kuch faqat senga berilmaydi, chunki biz ham kuchli odamlarmiz. Nimaga hammamiz bilan maqtanib yurasan? — Yahudo Yusufga: — Iltimos, akamizni yubor, bugun yurtingni vayron qilma, — dedi.
32 Yusuf ularga javob berib dedi: — Boringlar, otangizga aytinglar, akangiz Yusuf haqida aytganlaringizdek, uni yovuz hayvon yeb qo'yibdi.
33 Yahudo ukasi Naftali bilan gaplashib, unga: «Tez borib, Misrning barcha ko'chalarini sanab chiq va menga xabar ber», dedi. Shimo'n unga: «Bu ish seni bezovta qilmasin. Endi men tog'ga borib, tog'dan bitta katta toshni olib, uni Misrdagi har bir kishiga tashlayman va undagi hammani o'ldiraman», – dedi.
34 Yusuf akalarining unga aytgan barcha so'zlarini eshitdi, lekin ular Yusufning ularni tushunganini bilishmadi, chunki ular uni ibroniy tilida gapira olmasligini o'ylashdi.
35 Yusuf akalarining Misrni vayron qilishlaridan qo'rqib, o'g'li Manashega shunday buyurdi: — Tez borib, Misrning barcha aholisini va barcha jasur odamlarini mening oldimga to'pla. Ular otda, piyoda va har xil musiqa asboblari bilan mening oldimga kelishsin. Manashe borib shunday qildi.
36 Naftali Yahudoning buyrug'iga binoan yo'lga chiqdi, chunki Naftali chaqqon kiyiklardan biriday yengil tortardi. U boshoqlarni sindirib tashlamasdi.
37 U borib, Misrning barcha ko'chalarini sanab chiqdi va ularning o'n ikkita ekanligini aniqladi. U shoshilib kelib, Yahudoga xabar berdi. Yahudo birodarlariga: «Tezroq boringlar, har biringiz qilichingizni belingizga bog'langlar, shunda biz Misr ustidan o'tib, hammasini qirib tashlaymiz, birortasini ham qoldirmaymiz», dedi.
38 Yahudo dedi: — Mana, men o‘z kuchim bilan uchta ko‘chani vayron qilaman, sizlar esa bitta ko‘chani vayron qilasizlar. Yahudo bu gapni aytib turganida, Misr aholisi va barcha kuchli jangchilar har xil musiqa asboblari va baland ovozda ularga yaqinlashib kelishdi.
39 Ularning soni besh yuz otliq va o'n ming piyoda askar hamda qilich va nayzasiz, faqat qo'llari va kuchlari bilan jang qila oladigan to'rt yuz kishi edi.
40 Barcha kuchli jangchilar qattiq shovqin va baqiriq bilan kelishdi. Ularning hammasi Yoqub o'g'illarini o'rab olib, ularni dahshatga solishdi. Ularning baqiriqlaridan yer titradi.
41 Yoqubning o'g'illari bu qo'shinni ko'rib, jonlaridan juda qo'rqishdi. Yusuf esa Yoqubning o'g'illarini qo'rqitib, tinchlantirish uchun shunday qildi.
42 Yahudo ba'zi birodarlarining qo'rqib ketganini ko'rib, ularga dedi: — Xudoning inoyati biz bilan bo'lsa-da, nega qo'rqyapsizlar? Yahudo butun Misr xalqi Yusufning buyrug'i bilan ularni o'rab olganini ko'rgach, faqat Yusuf ularga: — Ularning hech biriga tegmanglar, — dedi.

43 Yahudo shoshilib, qilichini sug'urib oldi va baland va achchiq qichqiriq bilan qilichini urdi va yerga sakrab tushdi va butun xalqqa qarshi baqirishda davom etdi.
44 U bu ishni qilganda, Egamiz Yahudo va uning birodarlarini jasur jangchilar va ularni o'rab turgan barcha xalqqa dahshat soldi.
45 Ularning hammasi qichqiriqdan qochib ketishdi. Ular vahimaga tushib, birin-ketin yiqilishdi. Ko'plari yiqilib o'lishdi. Ularning hammasi Yahudo, uning aka-ukalari va Yusufdan qochib ketishdi.
46 Ular qochib ketayotganlarida, Yahudo va uning aka-ukalari ularni fir'avnning saroyigacha quvib ketishdi va ularning hammasi qochib qutulishdi. Yahudo yana Yusufning oldida o'tirdi va unga sherday bo'kirib, unga baland va dahshatli qichqiriq bilan baqirdi.
47 Uzoqdan qichqiriq eshitildi. Sukkot aholisining hammasi buni eshitdi. Butun Misr qichqiriqdan titradi. Misr va Goshen yerlarining devorlari yer titraganidan qulab tushdi. Fir'avn ham taxtidan yerga yiqildi. Misr va Goshenning barcha homilador ayollari ham zilzila ovozini eshitib, juda qo'rqib ketishdi.
48 Fir’avn xabar yuborib: “Bugun Misrda nima bo‘ldi?” deb so‘radi. Ular kelib, hamma narsani boshidan oxirigacha aytib berishdi. Fir’avn esa vahimaga tushib, hayron bo‘lib, juda qo‘rqib ketdi.
49 Bu gaplarning hammasini eshitib, u qo'rqib ketdi va Yusufga: “Sen butun Misrni vayron qilish uchun ibroniylarni menga olib kelding. Bu o'g'ri qul bilan nima qilmoqchisan? Uni qo'yib yubor, akalari bilan ketsin, biz ham, sen ham, butun Misr ham ularning yovuzligidan halok bo'lmaylik”, deb xabar yubordi.
50 Agar buni qilishni istamasangiz, barcha qimmatbaho narsalarimni tashlab, agar xohlasangiz, ular bilan birga ularning yurtiga boring, chunki ular bugun butun yurtimni vayron qilishadi va barcha xalqimni o'ldirishadi; hatto Misrning barcha ayollari ham qichqiriqlari tufayli homilador bo'lishdi; ularning shunchaki qichqiriqlari va gaplari bilan nima qilganliklarini ko'ring, agar ular qilich bilan jang qilsalar, yurtni vayron qilishadi; endi xohlaganingizni tanlang, xoh men bo'lsin, xoh ibroniylar bo'lsin, xoh Misr bo'lsin, xoh ibroniylar bo'lsin, xoh ibroniylar yurti bo'lsin.
51 Ular kelib, fir’avnning u haqida aytgan barcha so‘zlarini Yusufga aytib berishdi. Yusuf fir’avn va Yahudoning so‘zlaridan juda qo‘rqib ketdi. Uning aka-ukalari esa hali ham Yusufning oldida g‘azablanib, g‘azab bilan turishardi. Yoqubning barcha o‘g‘illari dengiz va to‘lqinlarning shovqini kabi Yusufga baqirishdi.
52 Yusuf akalaridan va fir'avndan juda qo'rqardi. Yusuf butun Misrni vayron qilmasliklari uchun akalariga o'zini ko'rsatish uchun bahona qidirdi.
53 Yusuf o‘g‘li Manashega buyruq berdi. Manashe borib, Yahudoga yaqinlashdi va qo‘lini yelkasiga qo‘ydi. Shunda Yahudoning g‘azabi bosildi.
54 Yahudo birodarlariga dedi: — Hech kim bu misrlik yigitning qilmishini aytmasin, chunki bu mening otam xonadonining qilmishidir.
55 Yusuf Yahudoning g'azabi bosilganini ko'rib va bilib, Yahudoga muloyimlik bilan gapirish uchun yaqinlashdi.
56 Yusuf Yahudoga dedi: — Sen rost gapiryapsan va bugun kuching haqidagi gaplaringni tasdiqlading. Sendan mamnun bo‘lgan Xudoying farovonligingni oshirsin. Lekin menga rostini ayt, nega barcha aka-ukalaringiz orasidan bu bola tufayli men bilan janjallashyapsan? Ularning hech biri menga bu bola haqida bir og‘iz ham gapirmagan.
57 Yahudo Yusufga javoban dedi: — Bilasizmi, men bolaning otasiga kafolat bergan edim. Agar uni uning oldiga olib kelmasam, abadiy uning aybini o'z zimmamga olaman, deb aytgan edim.
58 Shuning uchun men barcha birodarlarim orasidan sizga murojaat qildim, chunki siz uni sizdan ketishiga yo'l qo'ymasligingizni ko'rdim; endi men sizning nazaringizda marhamat topsam, uni biz bilan birga yuborishingiz mumkin va men uning o'rnini bosuvchi bo'lib qolaman, xohlagan narsangizda sizga xizmat qilaman, chunki meni qayerga yuborsangiz ham, men sizga katta g'ayrat bilan xizmat qilish uchun boraman.
59 Meni sizga qarshi isyon ko'targan qudratli podshohning oldiga yuboring, shunda men unga va uning yurtiga nima qilishimni bilib olasiz; garchi uning otliq va piyoda askarlari yoki juda kuchli xalqi bo'lsa ham, men ularning hammasini o'ldiraman va podshohning boshini sizning oldingizga keltiraman.
60 Otamiz Ibrohim o‘z xizmatkori Eliazar bilan birga Elamning barcha shohlarini bir kechada qo‘shinlari bilan qirib tashlaganini, ulardan birortasini ham tirik qoldirmaganini bilmaysizmi yoki eshitmadingizmi? O‘sha kundan boshlab otamizning kuchi bizga va avlodlarimizga abadiy meros bo‘lib qoldi.
61 Yusuf javob berib dedi: — Siz rost gapiryapsiz, og'zingizda yolg'on yo'q. Chunki bizga ibroniylarning kuchi borligi va ularning Xudosi — Egamiz ulardan juda mamnun ekanligi aytilgan edi, unda kim ularning oldida tura oladi?
62 Ammo, agar siz uning akasini, onasining o'g'lini, sizlar uning sizlardan Misrga ketganini aytgan bo'lsangiz, mening oldimga olib kelsangiz, akangizni yuboraman. Agar siz uning akasini mening oldimga olib kelsangiz, men uni o'rniga olaman, chunki sizlardan birortasi otangiz oldida unga garov bo'lmagan. U mening oldimga kelganida, men sizlar bilan garov bo'lgan akasini yuboraman.
63 Yahudo Yusuf bu gapni aytganida, unga g'azablandi va ko'zlaridan qon oqdi. U birodarlariga: «Bu odam bugun qanday qilib o'zini va butun Misrni halokatga duchor qilmoqchi?» dedi.
64 Shimo'n Yusufga javoban dedi: — Biz sizga boshidanoq uning qayerga borganini, o'lganmi yoki tirikmi, bilmasligimizni aytmaganmidik? Nima uchun hazratim bunday gaplarni aytdi?
65 Yusuf Yahudoning yuziga qarab, unga: “Bu akaning o‘rniga boshqa akangizni menga olib keling”, deb aytganda, g‘azabi alangalana boshlaganini payqadi.
66 Yusuf akalariga dedi: — Sizlar akangizning o'lganini yoki yo'qolganini aytgan edingizlar. Agar men uni bugun chaqirib, u sizning oldingizda kelsa, uni akasi o'rniga menga berasizlarmi?
67 Yusuf gapira boshladi va baqirdi: Yusuf, Yusuf, bugun mening oldimga kel, akalaringga ko'rin va ularning oldida o'tir.
68 Yusuf bu gapni ularga aytganda, ular Yusufning qayerdan ularning oldiga kelishini ko'rish uchun har biri turlicha qarashdi.

69 Yusuf ularning barcha qilmishlarini kuzatib, ularga dedi: — Nega u yoqdan bu yoqqa qarab turibsizlar? Men sizlar Misrga sotgan Yusufman. Shuning uchun meni sotganingizdan xafa bo'lmanglar, chunki ocharchilik paytida Xudo meni sizlardan oldin qo'llab-quvvatlash uchun yubordi.
70 Yusufning so'zlarini eshitgan akalari undan qo'rqib ketishdi, Yahudo esa undan juda qo'rqib ketdi.
71 Benyamin Yusufning so'zlarini eshitgach, uyning ichkari qismida ularning oldida turdi. Benyamin ukasi Yusufning oldiga yugurib borib, uni quchoqlab, bo'yniga o'tirdi va ular yig'lashdi.
72 Yusufning akalari Benyaminning akasining bo'yniga osilib, unga qo'shilib yig'laganini ko'rgach, ular ham Yusufning ustiga o'tirib, uni quchoqlab, Yusuf bilan birga qattiq yig'lashdi.
73 Yusuf xonadonida ularning Yusufning akalari ekanligi haqidagi ovoz eshitildi va bu fir'avnga juda yoqdi, chunki u ulardan Misrni vayron qilishlaridan qo'rqardi.
74 Fir'avn Yusufga kelgan birodarlari uchun uni tabriklash uchun xizmatkorlarini yubordi. Misrdagi barcha qo'shinlar va qo'shinlar boshliqlari Yusuf bilan birga xursand bo'lishdi va butun Misr Yusufning birodarlari uchun juda xursand bo'lishdi.
75 Fir’avn o‘z xizmatkorlarini Yusufga yuborib: “Aka-ukalaringga ayt, ulardagi hamma narsani olib kelishsin va mening oldimga kelishsin, men ularni Misrning eng yaxshi joyiga joylashtiraman”, dedi. Ular shunday qilishdi.
76 Yusuf uy boshqaruvchisiga akalariga sovg'alar va kiyim-kechaklarni olib kelishni buyurdi. U ularga ko'plab kiyimlar, qirollik liboslari va ko'plab sovg'alar olib keldi va Yusuf ularni akalari orasida taqsimladi.
77 U har bir aka-ukasiga oltin va kumushdan liboslar va uch yuz kumush tanga berdi va Yusuf ularning barchasini shu liboslarni kiyib, Fir'avn huzuriga olib kelishni buyurdi.
78 Fir'avn Yusufning barcha aka-ukalarining jasur va chiroyli odamlar ekanligini ko'rib, juda xursand bo'ldi.
79 Shundan keyin ular fir'avnning huzuridan chiqib, Kan'on yurtiga, otalarining oldiga borishdi. Ularning akasi Benyamin ham ular bilan birga edi.
80 Yusuf o'rnidan turib, ularga fir'avnning o'n bitta aravasini berdi. Yusuf ularga o'zining aravasini berdi, u Misrda toj kiygan kuni otasini Misrga olib kelish uchun minib keldi. Yusuf barcha akalarining o'g'illariga ularning soniga qarab kiyim-kechak va har biriga yuzta kumush tanga yubordi, shuningdek, u akalarining xotinlariga shoh xotinlarining kiyimlaridan kiyim-kechak yubordi va ularni jo'natdi.
81 U har bir aka-ukasiga o'nta kishini Kan'on yurtiga borib, ularga xizmat qilish, farzandlariga va Misrga kelishda ularga tegishli bo'lgan barcha odamlarga xizmat qilish uchun berdi.
82 Yusuf akasi Benyamin orqali o'nta o'g'li uchun o'nta ko'ylak yubordi, bu Yoqub o'g'illarining qolgan o'g'illaridan bir qism ko'proq edi.
83 Fir’avn uchun har biriga ellikta kumush tanga va o‘nta arava yubordi. Fir’avn otasiga Misrning barcha ne’matlari ortilgan o‘nta eshak va otasi va u bilan birga bo‘lganlarning barchasiga yo‘l uchun oziq-ovqat sifatida don, non va oziq-ovqat ortilgan o‘nta urg‘ochi eshak yubordi.
84 U singlisi Dinaga kumush va oltindan liboslar, xushbo'y tutatqilar, mirra, aloe va ayollar uchun juda ko'p zeb-ziynatlarni yubordi. Fir'avnning xotinlaridan Benyaminning xotinlariga ham shularni yubordi.
85 U barcha aka-ukalariga, shuningdek, ularning xotinlariga har xil oniks toshlari va bdelliy berdi va Misrning buyuk xalqi orasida mavjud bo'lgan barcha qimmatbaho narsalardan, Yusuf otasining xonadoniga yuborgan narsalardan boshqa hech narsa qolmadi.
86 U aka-ukalarini jo'natdi, ular ketishdi. U ular bilan birga ukasi Benyaminni ham yubordi.
87 Yusuf ular bilan birga Misr chegaralariga boradigan yo'lda ularga hamrohlik qilish uchun yo'lga chiqdi va otasi va oilasi haqida Misrga kelishni buyurdi.
88 U ularga dedi: «Yo'lda janjallashmanglar, chunki bu narsa Egamizdan buyuk xalqni ochlikdan saqlash uchun edi, chunki yurtda yana besh yil qahatchilik bo'ladi».
89 U ularga buyurdi: “Kan’on yurtiga kelganingizda, bu ishda otamning oldiga to‘satdan kelmanglar, balki donoligingiz bilan ish tutinglar.
90 Yusuf ularga buyruq berishni to'xtatdi va orqasiga o'girilib, Misrga qaytib ketdi. Yoqubning o'g'illari esa quvonch va shodlik bilan Kan'on yurtiga, otalari Yoqubning oldiga borishdi.
91 Ular yer chegaralariga yetib kelishdi va bir-birlariga: “Bu masalada otamiz oldida nima qilamiz? Agar biz to'satdan uning oldiga kelib, bu haqda unga aytsak, u bizning so'zlarimizdan juda qo'rqib ketadi va bizga ishonmaydi”, dedilar.
92 Ular uylariga yaqinlashguncha yo'l bosib, Asherning qizi Seraxni kutib olishdi. Qiz juda chiroyli va aqlli edi va arfa chalishni bilardi.
93 Ular uni chaqirishdi va u ularning oldiga kelib, ularni o'pdi. Ular uni olib, unga arfa berishdi: “Endi otamizning oldiga bor, uning oldida o'tir, arfani chalib, mana bu so'zlarni ayt”, dedilar.
94 Ular unga uylariga borishni buyurdilar. U arfani olib, ularning oldida yugurib bordi va Yoqubning yoniga kelib o'tirdi.
95 U yaxshi chalib, qo'shiq aytib, shirin so'zlari bilan: “Amakim Yusuf tirik, u butun Misr yurtida hukmronlik qiladi va o'lmagan”, deb aytdi.
96 U bu so'zlarni takrorlashda davom etdi va Yoqub uning so'zlarini eshitdi va ular unga ma'qul keldi.
97 U ayol ularni ikki-uch marta takrorlayotganida quloq soldi va Yoqubning qalbiga uning so'zlarining shirinligidan quvonch kirdi va Xudoning ruhi unga ta'sir qildi va u ayolning barcha so'zlari haqiqat ekanligini bildi.
98 Yoqub Seraxga bu so'zlarni aytganda, uni duo qildi. Serax unga: «Qizim, o'lim senga hech qachon g'alaba keltirmasin, chunki sen mening ruhimni tiriltirding. Faqat aytganingdek, mening oldimda gapir, chunki sen barcha so'zlaringiz bilan meni xursand qilding», dedi.
99 U bu so'zlarni kuylashda davom etdi. Yoqub tingladi va bu unga yoqdi, u xursand bo'ldi va Xudoning ruhi uning ustida edi.
100 U hali u bilan gaplashayotganda, o'g'illari otlar, aravalar, shohona liboslar va oldinda yugurib yurgan xizmatkorlar bilan uning oldiga kelishdi.

101 Yoqub ularni kutib olish uchun o'rnidan turdi va o'g'illarining shohona liboslarda ekanligini va Yusuf ularga yuborgan barcha xazinalarni ko'rdi.
102 Ular unga: «Ma’lum bo‘lsinki, akamiz Yusuf tirik, u butun Misr yurtini boshqaradi va biz sizga aytganimizdek, u bizga gapirdi», – deyishdi.
103 Yoqub o'g'illarining barcha so'zlarini eshitdi va ularning so'zlaridan yuragi titrab ketdi, chunki u Yusuf ularga bergan hamma narsani, unga yuborgan narsalarni va Yusuf ularga aytgan barcha mo"jizalarni ko'rmaguncha, ularga ishonolmadi.
104 Ular uning oldida eshiklarini ochib, Yusuf yuborgan hamma narsani unga ko'rsatishdi, har biriga Yusuf yuborgan narsani berishdi va u ularning haqiqatni aytganini bildi va o'g'li haqidagi xabardan juda xursand bo'ldi.
105 Yoqub: «O‘g‘lim Yusuf tirikligi menga yetarli, o‘limimdan oldin uni ko‘rishga borib kelaman», – dedi.
106 O'g'illari unga boshlariga tushgan hamma narsani aytib berishdi. Yoqub: «Men o'g'limni va uning avlodlarini ko'rish uchun Misrga boraman», dedi.
107 Yoqub o'rnidan turib, Yusuf yuborgan kiyimlarni kiydi. Yuvib, sochlarini qirib tashlagandan so'ng, Yusuf yuborgan sallani boshiga kiydi.
108 Yoqub xonadonidagi barcha odamlar va ularning xotinlari Yusuf yuborgan kiyimlarni kiyishdi va Yusufning tirikligidan va Misrda hukmronlik qilayotganidan juda xursand bo'lishdi.
109 Kan'on aholisining hammasi bu voqeani eshitib, kelib, Yoqubning tirikligidan xursand bo'lishdi.
110 Yoqub ular uchun uch kun ziyofat uyushtirdi. Kan'onning barcha shohlari va yurt zodagonlari Yoqub xonadonida yeb-ichishdi va xursand bo'lishdi.

55-BOB

1 Shundan keyin Yoqub: «Men Misrga borib, o‘g‘limni ko‘raman, keyin esa Xudo Ibrohimga aytgan Kan’on yurtiga qaytib boraman, chunki men tug‘ilgan yurtimni tark eta olmayman», – dedi.
2 Mana, Egamizning so'zi unga ayon bo'ldi: “Butun oilang bilan Misrga borib, u yerda qol. Misrga borishdan qo'rqma, chunki Men u yerda sendan buyuk xalq yarataman.
3 Yoqub o'ziga: «Men borib, o'g'limni ko'rib kelay, Misr aholisi orasida Xudodan qo'rqish hissi hali ham bormikin», – dedi.
4 Shunda Egamiz Yoqubga dedi: — Yusufdan qo‘rqma, chunki u hali ham menga xizmat qilish uchun sodiqligini saqlab qoldi, bu sizning nazaringizda ma’qul ko‘rinsa. Yoqub o‘g‘li uchun juda xursand bo‘ldi.
5 O'sha paytda Yoqub o'g'illari va xonadoniga Egamizning amriga binoan Misrga borishni buyurdi. Yoqub o'g'illari va butun xonadoni bilan birga o'rnidan turib, Kan'on yurtidan Bershevadan quvonch va shodlik bilan chiqib, Misr yurtiga yo'l oldi.
6 Ular Misrga yaqinlashganda, Yoqub Yahudoni Yusufga Misrdagi vaziyatni ko'rsatish uchun yubordi. Yahudo otasining aytganini qildi. U shoshilib yugurib, Yusufning oldiga keldi. Ular butun oilasi uchun Goshen yeridan joy ajratishdi. Yahudo qaytib, otasining oldiga yo'l oldi.
7 Yusuf aravani qo'ydi, barcha dovyuraklarini, xizmatkorlarini va Misrning barcha amaldorlarini otasi Yoqubni kutib olish uchun to'pladi. Yusufning farmoni Misrda e'lon qilindi: Yoqubni kutib olmaganlarning hammasi o'ladi.
8 Ertasi kuni Yusuf butun Misr bilan birga ulkan va qudratli qo'shin bilan yo'lga chiqdi. Ularning hammasi mayin zig'ir va binafsha rangli kiyimlar kiygan, kumush va oltindan yasalgan asboblar va jangovar asboblarini ko'targan edi.
9 Ularning hammasi turli xil musiqa asboblari, baraban va timbllar bilan Yoqubni kutib olgani borishdi. Yo'l bo'ylab mirra va aloe sepishdi. Hammalari shu yo'ldan borishdi va ularning baqiriqlaridan yer larzaga keldi.
10 Misrliklarning barcha ayollari Yoqubni kutib olish uchun Misr tomlariga va devorlarga chiqishdi. Yusufning boshida fir'avnning shohlik toji bor edi, chunki fir'avn uni otasi bilan uchrashish uchun Yusufga yuborgan edi.
11 Yusuf otasidan ellik tirsak narida yetib kelganida, aravadan tushib, otasi tomon yurdi. Misrning barcha amaldorlari va zodagonlari Yusufning otasi tomon piyoda ketayotganini ko'rib, ular ham tushib, Yoqub tomon yurdilar.
12 Yoqub Yusufning qarorgohiga yaqinlashganda, Yoqub Yusuf bilan birga unga tomon kelayotgan qarorgohni ko'rdi va bu uni xursand qildi va Yoqub bundan hayratda qoldi.
13 Yoqub Yahudodan so'radi: — Misr qarorgohida qirollik liboslarini kiygan, qizil libos kiygan, boshida shohona toj bo'lgan, aravasidan tushib, biz tomon kelayotgan odam kim? — deb so'radi Yahudo otasiga: — Bu sizning o'g'lingiz Yusuf, shoh, — deb javob berdi. Yoqub o'g'lining ulug'vorligini ko'rib xursand bo'ldi.
14 Yusuf otasining oldiga yaqinlashib, unga ta'zim qildi. Lagerdagi barcha odamlar Yoqubning oldida u bilan birga yerga egilib ta'zim qilishdi.
15 Shunda Yoqub yugurib borib, o'g'li Yusufning oldiga yugurdi va bo'yniga o'tirib, uni o'pdi. Ular yig'lashdi. Yusuf ham otasini quchoqlab o'pdi. Ular yig'lashdi va butun Misr xalqi ular bilan birga yig'lashdi.
16 Yoqub Yusufga: «Endi yuzingni ko‘rganimdan keyin xursand bo‘lib o‘laman, chunki sen hali ham tiriksan va shon-shuhratdasan», – dedi.
17 Yoqubning o'g'illari, ularning xotinlari, bolalari, xizmatkorlari va Yoqubning butun xonadoni Yusuf bilan birga qattiq yig'lashdi, uni o'pishdi va birga qattiq yig'lashdi.
18 Shundan so'ng Yusuf va uning barcha odamlari Misrga qaytib kelishdi. Yoqub, uning o'g'illari va uning barcha xonadonidagi bolalar Yusuf bilan birga Misrga kelishdi. Yusuf ularni Misrning eng yaxshi joyiga, Go'shen yerlariga joylashtirdi.
19 Yusuf otasi va aka-ukalariga dedi: — Men borib, fir’avnga: “Akalarim, otamning xonadoni va ularning barcha mol-mulki mening oldimga kelishdi. Mana, ular Goshen yerida”, deb aytaman.
20 Yusuf shunday qildi va akalari Ruben, Issaxor Zabulun va ukasi Benyaminni fir’avn huzuriga olib keldi.
21 Yusuf fir’avnga dedi: — Akalarim, otamning xonadoni va ularning barcha mol-mulki, qo‘y-echkilari bilan birga Misrda yashash uchun Kan’on yurtidan menga kelishdi, chunki ular ocharchilikdan aziyat chekishgan edi.

22 Fir’avn Yusufga dedi: — Otangni va aka-ukalaringni yerning eng yaxshi joyiga joylashtir. Ulardan hamma yaxshi narsani ayama va yerning hosilidan yedirma.
23 Yusuf javob berdi: — Mana, men ularni Goshen yurtiga joylashtirdim, chunki ular cho‘ponlar, shuning uchun ular Misrliklardan alohida Goshen yurtida qolib, podalarini boqishsin.
24 Fir’avn Yusufga: «Akalaringiz sizga nima desa, shuni qiling», – dedi. Yoqubning o‘g‘illari fir’avnga ta’zim qilib, uning yonidan tinchlik bilan chiqib ketishdi. Shundan so‘ng Yusuf otasini fir’avnning huzuriga olib keldi.
25 Yoqub kelib, fir’avnga ta’zim qildi. Yoqub fir’avnni duo qildi va u chiqib ketdi. Yoqub, uning barcha o‘g‘illari va butun xonadoni Go‘shen yerida yashadi.
26 Yoqubning hayotining ikkinchi yili, ya'ni bir yuz o'ttizinchi yilida, Yusuf otasini, aka-ukalarini va otasining butun xonadonini ocharchilik kunlarida bolalariga qarab non bilan ta'minladi; ular hech narsadan muhtoj bo'lmadilar.
27 Yusuf ularga butun yer yuzining eng yaxshi yerlarini berdi; ular Yusufning butun umri davomida Misrning eng yaxshi yerlariga ega edilar; Yusuf ham ularga va otasining butun xonadoniga har yili kiyim-kechak va kiyim-kechak berib turardi; Yoqubning o'g'illari akalarining butun umri davomida Misrda xavfsiz yashashdi.
28 Yoqub doim Yusufning dasturxonida ovqatlanardi. Yoqub va uning o'g'illari kechayu kunduz Yusufning dasturxonidan chiqmasdilar, Yoqubning bolalari uylarida yeb-ichganlaridan tashqari.
29 Ocharchilik kunlarida butun Misr Yusuf xonadonidan non yedi, chunki ocharchilik tufayli barcha misrliklar o'zlariga tegishli bo'lgan hamma narsani sotdilar.
30 Yusuf fir’avn hisobidan Misrning barcha yerlari va dalalarini non evaziga sotib oldi. Qahatchilik kunlarida Yusuf butun Misrni non bilan ta’minladi. Yusuf butun yurt bo‘ylab don sotib olgan barcha kumush va oltinni yig‘di. U juda ko‘p oltin va kumush to‘pladi, bundan tashqari, pullari tugagach, yurtning har bir burchagidan Yusufga olib kelingan juda ko‘p oniks toshlari, bdellium va qimmatbaho kiyimlar ham bor edi.
31 Yusuf qo'liga tushgan barcha kumush va oltinni, yetmish ikki talantga yaqin oltin va kumushni, shuningdek, juda ko'p miqdorda oniks toshlari va bdelliyni oldi. Yusuf borib, ularni to'rt qismga bo'lib yashirdi. Bir qismini Qizil dengiz yaqinidagi cho'lda, bir qismini Perat daryosi bo'yida, uchinchi va to'rtinchi qismlarini esa Fors va Midiya cho'lining ro'parasidagi cho'lda yashirdi.
32 Qolgan oltin va kumushning bir qismini olib, barcha aka-ukalariga, otasining xonadoniga va otasining xonadonidagi barcha ayollarga berdi, qolganini esa fir'avnning xonadoniga yigirma talantga yaqin oltin va kumush olib keldi.
33 Yusuf qolgan barcha oltin va kumushni fir'avnga berdi va fir'avn ularni xazinaga qo'ydi. Shundan keyin yurtda ocharchilik kunlari to'xtadi. Ular butun yurtga ekin ekib, o'rib olishdi va yildan-yilga odatdagidek miqdorda hosil olishdi; ular hech narsadan mahrum bo'lishmadi.
34 Yusuf Misrda xotirjam yashadi va butun yurt uning nazorati ostida edi. Otasi va barcha aka-ukalari Goshen yerlarida yashab, uni egallab olishdi.
35 Yusuf juda qarib, yoshi ulg'aygan edi. Uning ikki o'g'li Efrayim va Manashe esa, aka-ukalari bilan birga Yoqubning xonadonida doim qolib, Egamizning yo'llarini va Uning qonunlarini o'rganishardi.
36 Yoqub va uning o'g'illari Misrda, Go'shen yerlarida yashab, u yerni egallab olishdi va u yerda barakali bo'lib, ko'payishdi.

56-BOB

1 Yoqub Misr yurtida o'n yetti yil yashadi. Yoqubning umri bir yuz qirq yetti yil bo'ldi.
2 O'sha paytda Yoqub o'limga olib kelgan kasallikka chalindi va u o'g'li Yusufni Misrdan chaqirtirdi. O'g'li Yusuf Misrdan keldi va Yusuf otasining oldiga keldi.
3 Yoqub Yusufga va uning o'g'illariga dedi: — Mana, men o'layapman. Ota-bobolaringizning Xudosi sizlarni yo'qlab, sizlarni Egamiz sizlarga va sizdan keyingi avlodlaringizga qasam ichgan yurtga qaytaradi. Endi men o'lganimdan keyin, meni ota-bobolarim yonidagi Kan'on yurtidagi Xevrondagi Maxpeladagi g'orga dafn qilinglar.
4 Yoqub o'g'illariga uni Xevrondagi Maxpelada dafn qilishga qasam ichdirdi va o'g'illari bu haqda unga qasam ichdilar.
5 U ularga shunday buyurdi: “Egangiz Xudoga xizmat qilinglar, chunki ota-bobolaringizni qutqargan sizlarni barcha balolardan qutqaradi”.
6 Yoqub: «Barcha bolalaringizni mening oldimga chaqiringlar», dedi. Yoqubning barcha o‘g‘illari kelib, uning oldiga o‘tirishdi. Yoqub ularni duo qilib, ularga dedi: «Ota-bobolaringizning Xudosi — Egangiz sizlarga ming barobar ko‘p bersin va sizlarga baraka bersin, U sizlarga otangiz Ibrohimning barakasini bersin». Yoqubning barcha o‘g‘illari o‘sha kuni u ularni duo qilganidan keyin chiqib ketishdi.
7 Ertasi kuni Yoqub yana o'g'illarini chaqirdi. Ularning hammasi to'planib, uning oldiga kelib, uning oldida o'tirishdi. O'sha kuni Yoqub o'limidan oldin o'g'illarini duo qildi, har kim o'z duosiga yarasha duo qildi; mana bu Isroilga tegishli Egamizning qonun kitobida yozilgan.
8 Yoqub Yahudoga dedi: — Bilaman, o‘g‘lim, sen birodarlaring uchun kuchli odamsan. Ular ustidan hukmronlik qil, o‘g‘illaring esa ularning o‘g‘illari ustidan abadiy hukmronlik qiladilar.
9 O'g'illaringizga faqat kamonni va barcha jang qurollarini o'rgating, toki ular dushmanlari ustidan hukmronlik qiladigan birodarlarining janglarida qatnashsinlar.
10 Yoqub o'sha kuni o'g'illariga yana vasiyat qilib dedi: — Mana, men bugun o'z xalqim orasida bo'laman. Meni Misrdan olib chiqib, sizlarga buyurganimdek, Maxpela g'origa dafn qilinglar.
11 Shunga qaramay, ehtiyot bo'linglar, o'g'illaringizdan hech biri meni ko'tarmasin, faqat o'zingiz ko'taring. Jasadimni Kan'on yurtiga dafn qilish uchun olib ketayotganingizda, menga shunday qilinglar.
12 Yahudo, Issaxor va Zabulun tobutimni sharq tomonda ko'tarib yurishadi; janubda Ruben, Shimo'n va Gad, g'arbda Efrayim, Manashe va Benyamin, shimolda Dan, Osher va Naftali.
13 Levi o'zlaringiz bilan olib ketmasin, chunki u va uning o'g'illari Egamizning ahd sandig'ini Isroil xalqi bilan lagerda ko'tarib yurishadi. O'g'lim Yusuf ham ko'tarib yurishmasin, chunki shoh qanday bo'lsa, uning shon-

shuhrati ham shunday bo'lsin. Biroq, Efrayim va Manashe ularning o'rnini egallaydi.
14 Meni olib ketayotganingda menga shunday qilgin; senga buyurgan hamma narsadan voz kechma; va sen menga shunday qilsang, Egam seni va sendan keyingi bolalaringni abadiy eslab qoladi.
15 Sizlar, o'g'illarim, har biringiz birodaringizni va qarindoshingizni hurmat qiling. O'g'illaringizga va o'zingizdan keyingi avlodlaringizga ota-bobolaringizning Xudosi - Egamizga doimo xizmat qilishni buyuring.
16 Toki sizlar, farzandlaringiz va nabiralaringizning nabiralari yer yuzida abadiy umr ko'rsinlar. Agar sizlar Egangiz Xudo oldida yaxshi va to'g'ri ishlar qilsangizlar, Uning barcha yo'llaridan yursangizlar.
17 Sen, o'g'lim Yusuf, aka-ukalarning senga yetkazgan barcha yomonliklarini va gunohlarini kechirgin, chunki Xudo buni sening va farzandlaringning manfaati uchun qilgan edi.
18 Ey o'g'lim, birodarlaringizni Misr aholisiga qoldirmangiz va ularning qalblarini og'ritmang, chunki men ularni Xudoning qo'liga va sizning qo'lingizga topshirib, ularni misrliklardan himoya qilyapman. Yoqubning o'g'illari otalariga javob berishdi: "Ey otamiz, bizga nima buyursangiz, shuni bajaramiz; faqat Xudo biz bilan bo'lsin".
19 Yoqub o'g'illariga dedi: «Agar sizlar Uning barcha yo'llaridan yursangiz, Xudo sizlar bilan bo'lsin. Uning nazarida yaxshi va to'g'ri ishlarni qilishda Uning yo'llaridan o'ngga ham, chapga ham og'manglar.
20 Chunki bilamanki, keyingi kunlarda yurtingizda sizlarga ko'p va og'ir muammolar keladi, ha, farzandlaringiz va nabiralaringizning nabiralari, faqat Egamizga xizmat qilinglar, shunda U sizlarni barcha balolardan qutqaradi.
21 Sizlar Xudoga xizmat qilish uchun ergashsangizlar va o'zingizdan keyingi farzandlaringizga va farzandlaringizning farzandlariga Xudoni bilishni o'rgatsangizlar, Xudo sizlarga va farzandlaringizga farzandlaringiz orasidan bir xizmatkorni tayinlaydi. U sizlarni barcha azob-uqubatlardan qutqaradi va sizlarni Misrdan olib chiqadi va ota-bobolaringizning yurtiga, uni xavfsiz meros qilib olish uchun qaytarib olib keladi.
22 Yoqub o'g'illariga amr berishni to'xtatdi, oyoqlarini to'shakka qo'ydi, vafot etdi va o'z avlodlari oldiga jo'nadi.
23 Yusuf otasining ustiga yiqildi. U yig'lab, uni o'pdi. U achchiq ovozda: “Otajon, otajon”, deb baqirdi.
24 O'g'lining xotinlari va butun xonadoni kelib, Yoqubni ustiga yiqildilar va uni yo'qlab yig'ladilar va Yoqub uchun baland ovozda baqirishdi.
25 Yoqubning barcha o'g'illari o'rnidan turib, kiyimlarini yirtib, bellariga qanor kiyib, yuz tuban yiqilishdi va boshlariga tuproq sachrashdi.
26 Bu voqea Yusufning xotiniga aytildi. U o'rnidan turib, qopni yeb qo'ydi. U va barcha Misrlik ayollar kelib, Yoqub uchun motam tutib yig'ladilar.
27 Yoqubni bilgan butun Misr xalqi ham o'sha kuni bu voqeani eshitib yig'ilishdi va butun Misr xalqi uzoq kunlar davomida yig'ladi.
28 Yoqubning o'lganini eshitgan ayollar Kan'on yurtidan Misrga kelishdi va Misrda yetmish kun davomida u uchun yig'lashdi.
29 Shundan keyin Yusuf xizmatkorlari bo'lgan tabiblarga otasining jasadini mirra, xushbo'y tutatqilar va har xil xushbo'y moddalar bilan mumiyalashni buyurdi. Tabiblar esa Yusuf buyurganidek, Yoqubni mumiyalashdi.
30 Misr xalqi, oqsoqollar va Goshen yerlarining barcha aholisi Yoqub uchun yig'lab, motam tutdilar. Uning barcha o'g'illari va xonadonidagi bolalar otalari Yoqub uchun ko'p kunlar motam tutib, motam tutdilar.
31 Yig'lagan kunlari o'tib, yetmish kundan keyin Yusuf fir'avnga: «Otam menga qasam ichganidek, men borib, Kan'on yurtida dafn qilaman, keyin qaytib kelaman», dedi.
32 Fir’avn Yusufga: “Borib, otang aytganidek va qasam ichganidek, uni dafn qil”, deb aytdi. Yusuf barcha aka-ukalari bilan birga otalari Yoqubni dafn qilish uchun Kan’on yurtiga borish uchun yo‘lga chiqdi.
33 Fir’avn bu haqda butun Misr bo‘ylab e’lon qilishni buyurdi va shunday dedi: “Kimki Yusuf va uning aka-ukalari bilan Yoqubni dafn qilish uchun Kan’on yurtiga bormasa, o‘sha o‘ladi”.
34 Fir’avnning bu xabarini butun Misr xalqi eshitib, hammasi birga o‘rnidan turishdi. Fir’avnning barcha xizmatkorlari, uning saroyidagi oqsoqollar va Misr yurtining barcha oqsoqollari Yusuf bilan birga ketishdi. Fir’avnning barcha amaldorlari va zodagonlari Yusufning xizmatkorlari kabi Yoqubni Kan’on yurtiga dafn qilish uchun borishdi.
35 Yoqubning o'g'illari otalari buyurganidek, Yoqub yotgan tobutni ko'tarishdi. O'g'illari ham unga shunday qilishdi.
36 Tobut sof oltindan yasalgan bo‘lib, atrofi oniks va bdelliy bilan qoplangan edi; tobutning qoplamasi oltindan to‘qilgan bo‘lib, iplar bilan bog‘langan edi, ustiga oniks va bdelliy ilgaklari qo‘yilgan edi.
37 Yusuf otasi Yoqubning boshiga katta oltin toj kiydirdi va qo'liga oltin tayoq tutqazdi. Ular shohlar hayotlik davridagi odatga ko'ra tobutni o'rab oldilar.
38 Misrning barcha qo'shinlari, avval fir'avnning barcha qudratli odamlari va Yusufning qudratli odamlari, ulardan keyin esa Misrning qolgan aholisi uning oldida saf tortib yurishdi. Ularning hammasi qilich va sovut kiygan, jangovar liboslar bilan qurollangan edi.
39 Yig'layotganlar va motam tutganlarning hammasi tobutning ro'parasida uzoqqa borib, yig'lab, nola qilishdi. Qolgan odamlar esa tobutning orqasidan ketishdi.
40 Yusuf va uning oilasi yalangoyoq yig'lab tobut yoniga kelishdi. Yusufning qolgan xizmatkorlari esa uning atrofida yurishardi. Har birining ustida bezaklari bor edi va ularning hammasi jang qurollari bilan qurollangan edi.
41 Yoqubning ellikta xizmatkori tobut oldidan o'tib, yo'lga mirra, aloe va har xil atirlar sepdilar. Tobutni ko'targan Yoqubning barcha o'g'illari atirlar ustida yurishdi. Yoqubning xizmatkorlari ulardan oldinda borib, atirlarni yo'lga sepishdi.
42 Yusuf og'ir qo'shin bilan yo'lga chiqdi. Ular har kuni shunday qilishdi, to Kan'on yurtiga yetib borgunlaricha va Iordan daryosining narigi tomonidagi Otad xirmoniga yetib kelishdi. O'sha yerda ular juda qattiq va motam tutishdi.
43 Kan’onning barcha shohlari bu voqeani eshitib, o‘ttiz bitta Kan’on shohi o‘z xonadonidan chiqib ketishdi. Ularning hammasi Yoqub uchun motam tutib, yig‘lash uchun odamlari bilan kelishdi.

44 Bu shohlarning barchasi Yoqubning tobutiga qarashdi va Yusufning toji uning ustida edi. Ular ham tojlarini tobutga qo'yib, atrofini tojlar bilan o'rab olishdi.
45 Bu shohlarning barchasi o'sha yerda Yoqub o'g'illari va Misr bilan birga Yoqub uchun katta va og'ir motam tutdilar, chunki Kan'onning barcha shohlari Yoqub va uning o'g'illarining jasoratini bilishardi.
46 Esovga: “Yoqub Misrda vafot etdi. O‘g‘illari va butun Misrliklar uni dafn qilish uchun Kan’on yurtiga olib ketishyapti”, degan xabar yetib keldi.
47 Esov bu voqeani eshitib, Seir tog‘ida yashayotgan edi. U o‘g‘illari, butun xalqi va butun xonadoni bilan o‘rnidan turdi. Ular juda katta bir xalq edilar. Ular Yoqub uchun motam tutib, yig‘lash uchun kelishdi.
48 Esov kelib, ukasi Yoqub uchun motam tutdi. Butun Misr va butun Kan’on xalqi yana o‘rnidan turib, Esov bilan birga o‘sha yerda Yoqub uchun katta motam tutdi.
49 Yusuf va uning akalari otalari Yoqubni o'sha yerdan olib kelishdi va uni otalari yonidagi g'orga dafn qilish uchun Xevronga borishdi.
50 Ular Qirat-Arba g'origa yetib kelishdi. Ular yetib kelganlarida, Esov o'g'illari bilan Yusuf va uning aka-ukalariga qarshi g'orda to'siq bo'lib: “Yoqub u yerga dafn qilinmasin, chunki u bizniki va otamizniki”, dedi.
51 Yusuf va uning akalari Esovning o'g'illarining so'zlarini eshitib, juda g'azablandilar. Yusuf Esovga yaqinlashib: «Ular nima deyishyapti? Otam Yoqub bu yerni sendan yigirma besh yil oldin Ishoq vafotidan keyin katta boylikka sotib olgan edi», – dedi. U butun Kan'on yerlarini sendan, o'g'illaringdan va sendan keyingi avlodlaringdan sotib olgan edi.
52 Yoqub bu yerni o‘g‘illari va undan keyingi avlodlari uchun abadiy meros qilib sotib oldi. Nega bugun bu gaplarni gapiryapsan?
53 Esov javob berdi: — Sen yolg‘on gapiryapsan, yolg‘on gapiryapsan. Sen aytganingdek, men bu yerda o‘zimga tegishli hech narsani sotmadim, akam Yoqub ham bu yerda menga tegishli hech narsa sotib olmadi.
54 Esov Yusufni so'zlari bilan aldash uchun bu gaplarni aytdi, chunki Esov Kan'on yurtidagi bor mol-mulkini Yoqubga sotgan kunlarda Yusuf u yerda yo'qligini bilar edi.
55 Yusuf Esovga: — Otam bu narsalarni sen bilan birga sotib olish hujjatiga yozib qo‘ygan va guvohlar bilan tasdiqlagan, mana bu hujjat Misrda bizda.
56 Esov unga javoban: — Yozuvda topganlaringizning hammasini olib keling, biz ham shunday qilamiz, — dedi.
57 Yusuf akasi Naftali opasini chaqirib: «Tezroq bo‘l, to‘xtama, Misrga yugurib borib, barcha yozuvlarni — sotib olish yozuvini, muhrlangan yozuvni va ochiq yozuvni, shuningdek, tug‘ilganlik huquqi bitimlari yozilgan barcha dastlabki yozuvlarni olib kel», – dedi.
58 Ularni bu yerga olib keling, toki biz ulardan bugun Esov va uning o'g'illarining aytgan barcha so'zlarini bilib olaylik.
59 Naftali Yusufning gapiga quloq solib, Misrga borish uchun shoshildi. Naftali sahrodagi kiyiklarning barchasidan yengilroq edi, chunki u boshoqlarni ezib tashlamasdi.
60 Esov Naftali yozuvlarni olib kelish uchun ketganini ko'rgach, o'g'illari bilan g'orga qarshilik ko'rsatishni kuchaytirdi. Esov va uning butun xalqi Yusuf va uning aka-ukalariga qarshi jang qilish uchun qo'zg'olon ko'tarishdi.
61 Yoqubning barcha o‘g‘illari va Misr xalqi Esov va uning odamlari bilan jang qilishdi. Esovning o‘g‘illari va uning xalqi Yoqub o‘g‘illari oldida mag‘lub bo‘lishdi. Yoqubning o‘g‘illari Esovning odamlaridan qirq kishini o‘ldirishdi.
62 Yoqubning o‘g‘li Danning o‘g‘li Xushim o‘sha paytda Yoqubning o‘g‘illari bilan birga edi, lekin u jang maydonidan yuz tirsak uzoqlikda edi, chunki u Yoqubning tobuti yonida, Yoqubning o‘g‘illari bilan birga qolib, uni qo‘riqlardi.
63 Chushim soqov va kar bo'lsa ham, odamlar orasidagi dahshat ovozini tushunardi.
64 U so'radi: "Nega o'liklarni dafn qilmaysizlar? Bu qanday dahshatli voqea?" Ular unga Esov va o'g'illarining so'zlarini aytishdi; u jangning o'rtasida Esovning oldiga yugurib bordi va Esovni qilich bilan o'ldirdi va boshini kesib tashladi, boshi uzoqqa sakrab tushdi va Esov jangdagi odamlar orasida yiqildi.
65 Xushim bu ishni qilganda, Yoqubning o'g'illari Esovning o'g'illaridan ustun kelishdi va Yoqubning o'g'illari otalari Yoqubni zo'rlik bilan g'orga ko'mishdi. Esovning o'g'illari buni ko'rishdi.
66 Yoqub Xevronda, Ibrohim Xet o'g'illaridan dafn qilish uchun sotib olgan Maxpela g'origa dafn qilindi va qimmatbaho kiyimlarga solib dafn qilindi.
67 Hech bir podshoh Yusuf otasining o'limida unga berganidek hurmat ko'rsatmagan edi, chunki u uni podshohlar dafn etilganidek katta hurmat bilan dafn qildi.
68 Yusuf va uning akalari otalari uchun yetti kun motam tutdilar.

57-BOB

1 Shundan keyin Esovning o'g'illari Yoqubning o'g'illari bilan urush boshladilar. Esovning o'g'illari Xevronda Yoqubning o'g'illari bilan jang qilishdi. Esov hali ham o'lik holda yotardi va dafn qilinmagan edi.
2 Ular o'rtasida jang shiddatli bo'ldi. Esovning o'g'illari Yoqubning o'g'illari oldida mag'lub bo'lishdi. Yoqubning o'g'illari Esovning o'g'illaridan sakson kishini o'ldirishdi, ammo Yoqubning o'g'illaridan birortasi ham o'lmadi. Yusufning qo'li Esovning barcha o'g'illari ustidan g'alaba qozondi. U Esovning o'g'li, Elifazning o'g'li Zefoni va ellik kishini asirga oldi va ularni temir zanjirlar bilan bog'lab, Misrga olib borish uchun xizmatkorlarining qo'liga berdi.
3 Yoqubning o'g'illari Zefo va uning odamlarini asirga olganlarida, Esov xonadonidan qolganlarning hammasi o'z jonlaridan qo'rqib, asirga olinib qolmasliklari uchun hammalari Esovning o'g'li Elifaz va uning odamlari bilan birga Esovning jasadi bilan qochib ketishdi va Seir tog'iga yo'l olishdi.
4 Ular Seir tog‘iga yetib kelishdi va Esovni Seirga dafn qilishdi. Lekin uning boshini o‘zlari bilan Seirga olib kelishmagan edi, chunki u Xevrondagi jang bo‘lgan joyda dafn qilingan edi.
5 Esovning o‘g‘illari Yoqubning o‘g‘illaridan qochib ketganlarida, Yoqubning o‘g‘illari ularni Seir chegaralarigacha ta’qib qilishdi. Lekin ularni ta’qib qilganlarida, ulardan birortasini ham o‘ldirmadilar, chunki ular bilan olib kelgan Esovning jasadi ularni hayratga soldi. Shuning uchun ular qochib ketishdi. Yoqubning o‘g‘illari

ulardan orqaga qaytib, akalari Xevronga yetib kelishdi. Ular oʻsha kuni ham, ertasi kuni ham jangdan dam olguncha oʻsha yerda qolishdi.
6 Uchinchi kuni ular Xori xalqidan bo'lgan Seirning barcha o'g'illarini va sharqdagi barcha o'g'illarni, dengiz qumi kabi ko'p odamlarni to'plashdi. Ular birodarlarini qutqarish uchun Yusuf va uning aka-ukalari bilan jang qilish uchun Misrga borishdi.
7 Yusuf va Yoqubning barcha o'g'illari Esovning o'g'illari va sharq xalqlari birodarlarini qutqarish uchun jangga kelganini eshitishdi.
8 Yusuf, uning aka-ukalari va Misrning kuchli odamlari Ramses shahrida jang qilishdi. Yusuf va uning aka-ukalari Esov o'g'illari va sharq xalqlari orasida katta mag'lubiyatga uchradilar.
9 Ular olti yuz ming kishini o'ldirishdi va ular orasida Xorit Seir avlodining barcha kuchli jangchilarini ham o'ldirishdi; ulardan ozginasi qoldi, shuningdek, sharq xalqi va Esov avlodlarining ko'pchiligini o'ldirishdi; Esov o'g'li Elifaz va sharq xalqi Yusuf va uning aka-ukalaridan qochib ketishdi.
10 Yusuf va uning aka-ukalari ularni Sukkotga yetib borguncha ta'qib qilishdi. Sukkotda ulardan o'ttiz kishini o'ldirishdi, qolganlari esa qochib, har biri o'z shahriga qochib ketishdi.
11 Yusuf, uning aka-ukalari va Misrning qudratli odamlari barcha dushmanlarini mag'lub etganlari uchun quvonch va shodlik bilan ulardan qaytib ketishdi.
12 Elifaz o'g'li Zefo va uning odamlari hali ham Misrda Yoqub o'g'illarining qulligida edilar va ularning azoblari kuchayib borardi.
13 Esov va Seir oʻgʻillari oʻz yurtlariga qaytib kelishganida, Seir oʻgʻillari Esov oʻgʻillarining jangi tufayli Yoqub oʻgʻillari va Misr xalqi qoʻliga tushib qolganliklarini angladilar.
14 Seir oʻgʻillari Esov oʻgʻillariga: — Koʻrdingizlar, shuning uchun ham bilasizlarki, bu qoʻshin sizlar uchun boʻlgan, birorta ham kuchli yoki mohir jangchi qolmagan.
15 Endi bizning yurtimizdan ketinglar, bizdan Kanʼon yurtiga, ota-bobolaringiz yashagan yurtga ketinglar; nega keyinchalik farzandlarimizning merosxoʻrlari sizning farzandlaringiz boʻladi?
16 Esov avlodlari Seir avlodlariga quloq solishni istamadilar va Seir avlodlari ular bilan urush qilishni rejalashtirdilar.
17 Esov avlodlari Afrika shohi Angeyasga, yaʼni Dinhabaga yashirincha xabar yuborib, dedilar:
18 Bizga odamlaringizdan bir nechtasini yuboring, ular bizning oldimizga kelishsin. Biz Xoritlik Seir avlodlari bilan birga jang qilamiz, chunki ular bizni yurtdan haydab chiqarish uchun biz bilan jang qilishga qaror qilishdi.
19 Dinhaba shohi Angeas shunday qildi, chunki u o'sha paytlarda Esov avlodlariga do'stona munosabatda edi. Angeas Esov avlodlariga besh yuz jasur piyoda askar va sakkiz yuz otliq askar yubordi.
20 Seir xalqi sharq xalqiga va Midiyon xalqiga xabar yuborib: “Esov avlodlari bizga nima qilganini koʻrdingizlar. Yoqub avlodlari bilan boʻlgan jangda biz deyarli hammamiz halok boʻldik”, dedi.
21 Endi bizga keling va bizga yordam bering, biz ular bilan birgalikda jang qilamiz, ularni yurtdan quvib chiqaramiz va ular uchun o'z birodarlari Yoqub o'g'illari bilan bo'lgan jangda halok bo'lgan birodarlarimiz uchun qasos olamiz.
22 Sharq xalqlarining hammasi Seir xalqining gaplariga quloq solib, ularga qarshi sakkiz yuzga yaqin qilich ushlagan odam bordi. Esov xalqi o'sha paytda Paran cho'lida Seir xalqi bilan jang qildi.
23 Seir avlodlari Esov avlodlaridan ustun kelishdi. O'sha kuni Seir avlodlari Dinhaba shohi Angeas avlodidan ikki yuzga yaqin odamni o'ldirdilar.
24 Ikkinchi kuni Esov avlodlari Seir avlodlari bilan ikkinchi marta jang qilish uchun yana kelishdi. Bu safar ham Esov avlodlari bilan jang qattiqlashdi va Seir avlodlari ularni juda bezovta qildi.
25 Esov avlodlari Seir avlodlari oʻzlaridan kuchliroq ekanliklarini koʻrishgach, Esov avlodlaridan baʼzilari orqaga qaytib, Seir avlodlariga dushmanlariga yordam berishdi.
26 Dinhaba shohi Angeyasda bo'lgan ikkinchi jangda Esov avlodidan yana ellik sakkiz kishi halok bo'ldi.
27 Uchinchi kuni Esov avlodlari ba'zi birodarlarining ikkinchi jangda ularga qarshi jang qilish uchun ulardan yuz o'girganini eshitishdi va Esov avlodlari bu voqeani eshitib, motam tutishdi.
28 Ular: “Dushmanlarimiz Seir oʻgʻillariga yordam berish uchun bizdan yuz oʻgirgan birodarlarimizga nima qilamiz?” deb soʻrashdi. Esov oʻgʻillari yana Dinhaba shohi Angeyasga xabar yuborib:
29 Bizga yana boshqa odamlarni yuboring, ular bilan birga Seir o'g'illari bilan jang qilaylik, chunki ular bizdan ikki baravar ko'p bo'lishdi.
30 Angeas yana Esov avlodlariga olti yuzga yaqin jasur odamni yubordi va ular Esov avlodlariga yordam berish uchun kelishdi.
31 O'n kundan keyin Esov avlodlari yana Paran cho'lida Seir avlodlari bilan urush boshladilar. Seir avlodlari bilan jang juda shiddatli bo'ldi. Esov avlodlari o'sha paytda Seir avlodlaridan ustun kelishdi. Seir avlodlari Esov avlodlari oldida mag'lub bo'lishdi va Esov avlodlari ulardan ikki mingga yaqin odamni o'ldirishdi.
32 Seir oʻgʻillarining barcha jasur jangchilari bu jangda halok boʻlishdi, shaharlarida faqat yosh bolalari qoldi.
33 Midiyon xalqi va sharq xalqi jangdan qochib qutulishga qaror qilishdi. Ular Seir xalqini tashlab, jangning shiddatli bo'lganini ko'rib, qochib ketishdi. Esov xalqi sharq xalqining hammasini o'z yurtlariga yetib borguncha ta'qib qilishdi.
34 Esov avlodlari ulardan yana ikki yuz ellikka yaqin odamni o'ldirdilar, Esov avlodlaridan esa o'ttizga yaqin odam o'sha jangda halok bo'ldi. Ammo bu balo ularning boshiga tushdi, chunki ularning birodarlari xor xalqidan bo'lgan Seir avlodlariga yordam berish uchun ulardan yuz o'girishdi. Esov avlodlari yana birodarlarining yomon ishlari haqida eshitib, yana bu voqeadan motam tutishdi.
35 Jangdan keyin Esov o'g'illari orqaga qaytib, Seirga qaytishdi. Esov o'g'illari Seir o'g'illari yurtida qolganlarni o'ldirishdi. Ularning xotinlari va bolalarini ham o'ldirishdi. Ellik nafar o'g'il va qizdan boshqa hech kimni tirik qoldirmadilar, ularni tirik qoldirdilar. Esov o'g'illari ularni o'ldirmadilar, yigitlar ularning qullari bo'lib, qizlarni xotinlikka oldilar.

36 Esov avlodlari Seir avlodlari oʻrniga Seirda yashab, ularning yerlarini meros qilib oldilar va mulk qilib oldilar.
37 Esov oʻgʻillari yer yuzidagi barcha mol-mulkni, shuningdek, ularning qoʻy-echkilarini, hoʻkizlarini va mol-mulklarini, shuningdek, Seir oʻgʻillariga tegishli boʻlgan hamma narsani Seir oʻgʻillariga oʻtkazib berishdi. Esov oʻgʻillari bugungi kungacha Seir oʻgʻillarining oʻrnida Seirda yashab kelishdi. Esov oʻgʻillari yerni Esovning besh oʻgʻliga oilalariga koʻra boʻlib berishdi.
38 O'sha kunlarda Esov avlodlari o'zlari egallab olgan yerlarda o'zlariga shoh tayinlashga qaror qilishdi. Ular bir-birlariga: "Yo'q, u bizning yurtimizda bizga hukmronlik qiladi, biz uning maslahatiga bo'ysunamiz va u bizning dushmanlarimizga qarshi jang qiladi", deyishdi. Ular shunday qilishdi.
39 Esovning barcha o'g'illari qasam ichdilar: "Ularning birodarlaridan hech biri ularga hukmronlik qilmasin, faqat birodarlaridan bo'lmagan begona odam hukmronlik qilmasin", dedilar. Chunki Esovning barcha o'g'illari Seir o'g'illari bilan jang qilganlarida birodarlaridan ko'rgan yomonliklari uchun o'g'liga, akasiga va do'stiga qarshi g'azablangan edilar.
40 Shuning uchun Esovning o'g'illari qasam ichdilar: "O'sha kundan boshlab ular o'z birodarlaridan emas, balki bugungi kungacha begona yurtdan shoh tanlaydilar", dedilar.
41 U yerda Dinhaba shohi Angeas xalqidan bir kishi bor edi; uning ismi Beor o'g'li Bela edi. U juda jasur, go'zal, kelishgan va barcha donolikda dono, aqlli va maslahatchi odam edi; va Angeas xalqi orasida unga o'xshashi yo'q edi.
42 Esovning barcha o'g'illari uni olib kelib, moy surtib, shoh qilib tayinladilar. Unga ta'zim qilib: "Shoh tirik bo'lsin, shoh tirik bo'lsin", dedilar.
43 Ular choyshabni yoyib, har biri unga oltin va kumush sirg'alar, uzuklar yoki bilaguzuklar olib kelishdi. Uni kumush va oltin, oniks toshlari va bdelliy bilan boyitdilar. Unga shohona taxt yasab, boshiga shohona toj kiydirishdi. Unga saroy qurib, u yerda yashadi. U Esovning barcha o'g'illari ustidan shoh bo'ldi.
44 Angeasliklar jang uchun Esov avlodlaridan haqlarini olib, o'sha paytda Dinhabadagi xo'jayinlarining oldiga qaytib ketishdi.
45 Bela Esov avlodlari ustidan o'ttiz yil hukmronlik qildi. Esov avlodlari Seir avlodlari o'rniga o'sha yurtda yashab, bugungi kungacha ularning o'rnida bexatar yashab kelishdi.

58-BOB

1 Isroilliklar Misrga borganlarining o'ttiz ikkinchi yilida, ya'ni Yusufning hayotining yetmish birinchi yilida, o'sha yili Misr shohi fir'avn vafot etdi va uning o'rniga o'g'li Magron shoh bo'ldi.
2 Fir'avn Yusufning o'limidan oldin unga o'g'li Magronga ota bo'lishni va Magron Yusufning qaramog'ida va maslahati ostida bo'lishini buyurdi.
3 Butun Misrliklar Yusufning ular ustidan shoh bo'lishiga rozi bo'lishdi, chunki barcha Misrliklar ilgari Yusufni yaxshi ko'rishardi, faqat fir'avnning o'g'li Magron otasining taxtida o'tirar edi va u o'sha kunlarda otasining o'rniga shoh bo'ldi.
4 Magron hukmronlik qila boshlaganida qirq bir yoshda edi va Misrda qirq yil hukmronlik qildi. Butun Misr xalqi unga otasining ismi bilan Fir'avn deb nom berishdi, xuddi Misrda ularga hukmronlik qilgan har bir shohga shunday qilish odati bor edi.
5 Fir'avn otasining o'rniga hukmronlik qilganida, otasi buyurganidek, Misr qonunlarini va barcha boshqaruv ishlarini Yusufning qo'liga topshirdi.
6 Yusuf butun Misr ustidan hukmronlik qilgani uchun Misr ustidan shoh bo'ldi. Butun Misr uning qaramog'ida va maslahati ostida edi. Chunki fir'avnning o'limidan keyin butun Misr Yusufga moyil bo'ldi va ular uni o'zlari ustidan hukmronlik qilish uchun juda yaxshi ko'rishdi.
7 Ammo ular orasida uni yoqtirmaydiganlar ham bor edi: "Bizga begona hukmronlik qilmasin", deyishardi. Shunga qaramay, oʻsha kunlarda fir'avn vafotidan keyin butun Misr hukmronligi Yusufga oʻtdi. Yusuf butun yurt boʻylab hech kimning aralashmasdan oʻz xohishiga koʻra ishlar qilardi.
8 Butun Misr Yusufning qaramog'ida edi. Yusuf atrofdagi barcha dushmanlari bilan urush olib, ularni bo'ysundirdi; shuningdek, butun yerni va Kan'on chegaralarigacha bo'lgan barcha Filistlarni Yusuf bo'ysundirdi va ularning barchasi uning qo'li ostida edi va ular Yusufga yillik soliq to'lashardi.
9 Misr shohi fir'avn otasining o'rniga taxtga o'tirdi, lekin u dastlab otasining nazorati ostida bo'lgani kabi, Yusufning nazorati va maslahati ostida edi.
10 U faqat Misr yurtida, Yusufning maslahati ostida hukmronlik qilmadi, balki o'sha paytda Yusuf butun yurt ustida, Misrdan tortib buyuk Perat daryosigacha hukmronlik qildi.
11 Yusuf barcha ishlarida muvaffaqiyatga erishdi va Egamiz u bilan birga edi. Egamiz Yusufga misrliklarning va butun yurtning qalbida qo'shimcha donolik, sharaf, shon-sharaf va mehr-muhabbat ato etdi. Yusuf butun yurt ustida qirq yil hukmronlik qildi.
12 Filistlarning barcha yerlari, Kan'on, Sidon va Iordan daryosining narigi tomonidagi yerlar Yusufga butun umri davomida sovg'alar olib kelishardi. Butun yer Yusufning qo'lida edi. Ular unga har yili belgilangan miqdorda soliq to'lab turishardi, chunki Yusuf atrofdagi barcha dushmanlariga qarshi jang qilib, ularni mag'lub etgan edi. Butun yer Yusufning qo'lida edi. Yusuf Misrda taxtida bexatar o'tirardi.
13 Shuningdek, uning barcha aka-ukalari, Yoqubning o'g'illari, Yusufning butun umri davomida yurtda xavfsiz yashadilar. Ular yurtda juda ko'payib, barakali bo'lishdi. Otalari Yoqub buyurganidek, ular butun umrlari davomida Egamizga xizmat qilishdi.
14 Oradan ko'p kunlar va yillar o'tgach, Esov avlodlari o'z yurtlarida shohlari Bela bilan tinchgina yashab kelganlarida, Esov avlodlari yurtda ko'payib, ko'payib ketishdi. Ular Yoqub o'g'illari va butun Misr bilan jang qilishga, akalari Elifazning o'g'li Zefo va uning odamlarini qutqarishga qaror qilishdi, chunki ular o'sha paytlarda Yusufning qullari edilar.
15 Esov avlodlari sharqdagi barcha xalqlarga xabar yubordilar va ular bilan sulh tuzdilar. Sharqdagi barcha xalqlar Esov avlodlari bilan birga Misrga jang qilish uchun ularning oldiga kelishdi.

16 Dinhaba shohi Angeas xalqidan ham ularning oldiga kelishdi. Ular Ismoil avlodlariga ham xabar yuborishdi va ular ham ularning oldiga kelishdi.
17 Bu xalqning hammasi to'planib, Esov avlodlariga jangda yordam berish uchun Seirga kelishdi. Bu qo'shin juda katta va odamlar bilan to'lib-toshgan edi, dengiz qumi kabi ko'p edi, taxminan sakkiz yuz ming piyoda va otliq askarlar. Bu qo'shinlarning barchasi Yoqub o'g'illari bilan jang qilish uchun Misrga tushishdi va Ramses yaqinida qarorgoh qurishdi.
18 Yusuf aka-ukalari bilan Misrning olti yuzga yaqin kuchli odamlari bilan birga yo'lga chiqdi va ular Rameses yerida ular bilan jang qilishdi; o'sha paytda Yoqubning o'g'illari yana Esovning o'g'illari bilan jang qilishdi. Yoqubning o'g'illari Misrga borganlarining elliginchi yilida, ya'ni Seirda Esovning o'g'illari ustidan Bela hukmronlik qilganining o'ttizinchi yilida.
19 Egamiz Esovning va sharq xalqining barcha qudratli jangchilarini Yusuf va uning aka-ukalarining qo'liga berdi. Esov xalqi va sharq xalqi Yusuf oldida mag'lub bo'ldi.
20 Esov qabilasidan va sharq xalqidan halok bo'lganlarning soni ikki yuz mingga yaqin edi. Ularning shohi Beor o'g'li Bela ham ular bilan birga jangda halok bo'ldi. Esov avlodlari shohlarining jangda halok bo'lganini va o'lganini ko'rib, jangda qo'llari zaiflashdi.
21 Yusuf, uning aka-ukalari va butun Misr hali ham Esov xonadonini qirib tashlayotgan edi. Esovning butun xalqi Yoqub o'g'illaridan qo'rqib, ulardan qochib ketdi.
22 Yusuf, uning aka-ukalari va butun Misrliklar ularni bir kunlik yo'l bosib ta'qib qilishdi va ulardan yana uch yuzga yaqin odamni o'ldirishdi, yo'lda ularni qirib tashlashda davom etishdi; keyin ular ulardan yuz o'girishdi.
23 Yusuf va uning barcha aka-ukalari Misrga qaytib kelishdi, ulardan birortasi ham yo'qolmadi, lekin misrliklardan o'n ikki kishi halok bo'ldi.
24 Yusuf Misrga qaytib kelgach, Zefo va uning odamlarini qo'shimcha ravishda bog'lashni buyurdi va ular ularni temir bilan bog'lab, qayg'ularini yanada kuchaytirdilar.
25 Esov avlodining va sharq xalqining hammasi sharmanda bo'lib, o'z shahriga qaytib ketishdi, chunki ular bilan birga bo'lgan barcha jasur jangchilar jangda halok bo'lishgan edi.
26 Esov avlodlari shohlarining jangda halok bo'lganini ko'rgach, shoshilib, sharq xalqidan bir kishini, Bozrax yurtidan Zarax o'g'li Yo'vobni olib, shohlari Belax o'rniga uni o'zlariga shoh qilib qo'yishdi.
27 Yo'vob Belaning o'rniga taxtga o'tirdi va Yo'vob Edomda Esovning barcha o'g'illari ustidan o'n yil hukmronlik qildi. O'sha kundan boshlab Esovning o'g'illari Yoqub o'g'illari bilan urushga bormadilar, chunki Esovning o'g'illari Yoqub o'g'illarining jasoratini bilishardi va ulardan juda qo'rqishardi.
28 Ammo o'sha kundan boshlab, Esov avlodlari Yoqub o'g'illaridan nafratlanishdi. Ularning orasida bugungi kungacha nafrat va adovat juda kuchli edi.
29 O'n yildan so'ng, Bozra shahridan bo'lgan Zarax o'g'li Yo'vob vafot etdi. Esov avlodlari Temon yurtidan Xusham ismli bir kishini olib, Yo'vob o'rniga o'zlariga shoh qilib tayinladilar. Xusham Edomda yigirma yil davomida Esov avlodlari ustidan hukmronlik qildi.
30 Misr shohi Yusuf, uning aka-ukalari va barcha Isroil xalqi o'sha kunlarda Misrda, Yusufning barcha o'g'illari va aka-ukalari bilan birga hech qanday to'siqsiz yoki yomon voqeasiz xavfsiz yashadilar. O'sha paytda Misr yurti Yusuf va uning aka-ukalari davrida urushdan xotirjam edi.

59-BOB

1 Misrda yashagan, Yoqub bilan birga kelgan Isroil o'g'illarining ismlari quyidagicha edi: Yoqubning barcha o'g'illari, har biri o'z oilasi bilan Misrga kelishdi.
2 Leaning o'g'illari Ruben, Shimo'n, Levi, Yahudo, Issaxor va Zabulun hamda ularning Dina ismli singillari edi.
3 Rohilaning o'g'illari Yusuf va Benyamin edi.
4 Leaning cho'risi Zilpaning o'g'illari Gad va Osher edi.
5 Rohilaning cho'risi Bilhaning o'g'illari Dan va Naftali edi.
6 Ular otalari Yoqub bilan Misrga kelishlaridan oldin, Kan'on yurtida tug'ilgan avlodlari mana shular edi.
7 Rubenning o‘g‘illari Xano‘x, Pallu, Xesron va Karmi edilar.
8 Shimo'nning o'g'illari: Yemuel, Yomin, Ohad, Yoxin, Zo'xar va Kan'onlik ayolning o'g'li Shoul.
9 Levining o'g'illari Gershon, Kehat va Merari hamda ularning Misrga ketayotganlarida tug'ilgan singlisi Yoxabed edi.
10 Yahudoning o'g'illari Er, Onan, Shelax, Peres va Zarax edi.
11 Er va Onan Kan'on yurtida vafot etdilar; Perezning o'g'illari Xezron va Xamul edi.
12 Issaxorning o'g'illari To'la, Puva, Ayub va Shomron edi.
13 Zabulunning o‘g‘illari Sered, Elon va Yaxleol edi. Danning o‘g‘li Kushim edi.
14 Naftali o‘g‘illari Yaxziyol, Guni, Yetzer va Shilam edilar.
15 Gadning o'g'illari Ziphyon, Chaggi, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi va Areli edi.
16 Osherning o'g'illari: Yimna, Yishvo, Yishvi, Bariyo va ularning singillari Serax; Bariyoning o'g'illari esa Xaber va Malxiyol edi.
17 Benyaminning o‘g‘illari Bela, Bexer, Ashbel, Gera, Naman, Axi, Rosh, Mupim, Xupim va Ord edi.
18 Yusufning Misrda tug'ilgan o'g'illari Manashe va Efrayim edi.
19 Yoqubning naslidan chiqqanlarning hammasi yetmishta edi; otalari Yoqub bilan birga Misrga yashash uchun kelganlar ana shular edi. Yusuf va uning barcha aka-ukalari Misrda xotirjam yashab, Yusufning umri davomida Misrning eng yaxshi taomlaridan tanovul qilishdi.
20 Yusuf Misr yurtida to'qson uch yil yashadi va butun Misr ustidan sakson yil hukmronlik qildi.
21 Yusufning o'lim kunlari yaqinlashganda, u aka-ukalarini va otasining barcha xonadonini chaqirtirdi. Ularning hammasi to'planib, uning oldida o'tirishdi.
22 Yusuf aka-ukalariga va otasining butun xonadoniga dedi: — Mana, men olamdan o‘tyapman. Xudo sizlarni albatta yo‘qlab, ota-bobolaringizga qasam ichgan yurtga olib boradi.
23 Xudo sizlarni bu yerdan ota-bobolaringizning yurtiga olib ketish uchun tashrif buyurganda, suyaklarimni ham bu yerdan olib chiqinglar.
24 Yusuf Isroil o‘g‘illarini o‘zlaridan keyingi avlodlari uchun qasamyod qilishga majburlab: “Xudo albatta sizlarni

ko‘radi va sizlar mening suyaklarimni bu yerdan olib chiqasizlar”, dedi.
25 Shundan keyin Yusuf o'sha yili, Isroil xalqi Misrga borganlarining yetmish birinchi yilida vafot etdi.
26 Yusuf Misr yurtida vafot etganida bir yuz o'n yoshda edi. Uning barcha aka-ukalari va barcha xizmatkorlari o'rnidan turib, odatlariga ko'ra Yusufni mumiyalashdi. Uning aka-ukalari va butun Misr aholisi yetmish kun davomida u uchun motam tutdilar.
27 Yusufni ziravorlar va har xil xushbo'y moddalar bilan to'ldirilgan tobutga solib, uni Sixor daryosi bo'yiga, o'g'illari, barcha aka-ukalari va otasining butun xonadoni yetti kun aza tutdilar.
28 Yusuf vafotidan keyin o'sha kunlarda barcha misrliklar Isroil xalqi ustidan hukmronlik qila boshladilar. Otasining o'rniga hukmronlik qilgan Misr shohi Fir'avn Misrning barcha qonunlarini qabul qildi va butun Misr boshqaruvini uning maslahati ostida boshqardi. U o'z xalqi ustidan xavfsiz hukmronlik qildi.

60-BOB

1 Yusuf vafotidan keyin, Isroil xalqi Misrga ketganidan keyin yetmish ikkinchi yil o'tgach, Esovning o'g'li Elifazning o'g'li Zefo odamlari bilan Misrdan qochib ketdi.
2 U Afrikaga, ya'ni Dinhabaga, Afrika shohi Angeasning huzuriga keldi. Angeas ularni katta sharaf bilan kutib oldi va Zefoni o'z qo'shinining sardori qilib tayinladi.
3 Zefo Angeasning va uning xalqining nazarida iltifotga sazovor bo'ldi va Zefo ko'p kunlar davomida Afrika qiroli Angeasning qo'shin qo'mondoni bo'ldi.
4 Zefo Afrika qiroli Angeasni butun qo'shinini to'plab, misrliklar va Yoqubning o'g'illari bilan jang qilishga va ulardan birodarlarining ishini o'chirishga ko'ndirdi.
5 Lekin Angeas Zefoning bu ishni qilishini tinglashni istamadi, chunki Angeas Yoqub o'g'illarining kuchini va ular Esov o'g'illari bilan bo'lgan urushda uning qo'shiniga nima qilganliklarini bilar edi.
6 O'sha kunlarda Zefo Angeas va uning butun xalqi oldida juda buyuk edi va ularni Misrga qarshi urushga undashda davom etdi, ammo ular rozi bo'lmadilar.
7 O'sha kunlarda Chittim yurtida Puzimna shahrida Uzu ismli bir kishi bor edi. U Chittim bolalari tomonidan buzuqlashib, xudoga aylandi. Bu odam vafot etdi va uning o'g'li yo'q edi, faqat Janiya ismli bitta qizi bor edi.
8 Qiz nihoyatda go'zal, kelishgan va aqlli edi, butun yurtda go'zallik va donolik jihatidan unga teng keladigani yo'q edi.
9 Afrika qiroli Angeas xalqi uni ko'rib, kelib, unga maqtov aytdi. Angeas Chittim bolalariga xabar yubordi va u uni o'ziga xotin qilib olishni iltimos qildi va Chittim xalqi uni unga xotin qilib berishga rozi bo'ldi.
10 Angeas elchilari Chittim yurtidan yo'lga chiqish uchun jo'nab ketayotganlarida, Bibentu shohi Turnusning elchilari Chittimga kelishdi. Bibentu shohi Turnus ham o'z elchilarini Janiyadan o'ziga xotin olishini so'rash uchun yubordi, chunki uning barcha odamlari ham uni maqtashgan edi, shuning uchun u barcha xizmatkorlarini uning oldiga yubordi.
11 Turnusning xizmatkorlari Chittimga kelib, Janiyani o'z shohlari Turnusga xotinlikka olishni so'rashdi.
12 Xittim xalqi ularga: “Biz uni bera olmaymiz, chunki Afrika qiroli Angeas siz kelmasdan oldin uni o‘ziga xotin qilib olishni va biz uni unga berishimizni xohlagan edi. Shuning uchun biz Angeasni qizdan mahrum qilib, uni Turnusga berish uchun bunday qila olmaymiz”, dedi.
13 Biz Angeasdan juda qo'rqamiz, aks holda u bizga qarshi jang qilib, bizni yo'q qiladi. Xo'jayiningiz Turnus bizni uning qo'lidan qutqara olmaydi.
14 Turnus xabarchilari Chittim o'g'illarining barcha so'zlarini eshitgach, xo'jayinlariga qaytib, Chittim o'g'illarining barcha so'zlarini aytib berishdi.
15 Chittim o'g'illari Angeasga shunday deb eslatma yuborishdi: “Mana, Turnus Janiyani o'ziga xotin qilib olish uchun chaqirtirdi va biz unga shunday javob berdik; va biz uning butun qo'shinini sizga qarshi urushga borish uchun to'plaganini va ukangiz Lukusga qarshi jang qilish uchun Sarduniya yo'lidan o'tishni niyat qilganini va shundan keyin u sizga qarshi jang qilish uchun kelganini eshitdik.
16 Angeas Chittim o'g'illarining yozuvda unga yuborgan so'zlarini eshitdi va g'azablandi. U o'rnidan turib, butun qo'shinini to'plab, dengiz orollari orqali Sarduniyaga boradigan yo'l orqali ukasi Lyukning oldiga keldi. Lyuk Sarduniya shohi oldiga.
17 Lyukusning o'g'li Niblos amakisi Angeas kelayotganini eshitib, uni kutib olish uchun katta qo'shin bilan chiqdi va uni o'pib, quchoqladi. Niblos Angeasga: «Otamdan sog'-salomatligini so'raganingizda, men siz bilan Turnus bilan jang qilish uchun borganimda, meni qo'shiniga sardor qilib tayinlashini so'rang», dedi. Angeas shunday qildi va u akasining oldiga keldi, akasi esa uni kutib olish uchun keldi va u undan hol-ahvol so'radi.
18 Angeas ukasi Lukdan uning ahvolini so'radi va o'g'li Niblosni qo'shin sardori qilib tayinladi. Lukus shunday qildi. Angeas va uning ukasi Lukus qo'zg'olon ko'tarib, Turnus tomon jang qilishdi. Ular bilan birga katta qo'shin va og'ir odamlar bor edi.
19 U kemalarda keldi va ular Ashtorash viloyatiga kelishdi. Turnus ularga tomon kelayotgan edi, chunki u Sarduniyaga yo'l oldi va uni vayron qilishni va keyin u yerdan Angeasga u bilan jang qilishni niyat qilgan edi.
20 Angeas va uning ukasi Lukus Kanopiya vodiysida Turnus bilan uchrashishdi va o'sha joyda ular o'rtasida kuchli va shiddatli jang bo'ldi.
21 Sarduniya shohi Lyuk bilan jang shiddatli bo'ldi va uning barcha qo'shini halok bo'ldi, uning o'g'li Niblos ham o'sha jangda halok bo'ldi.
22 Amakisi Angeas xizmatkorlariga buyruq berdi va ular Niblos uchun oltin tobut yasab, uni ichiga qo'yishdi. Angeas yana Turnusga qarshi jang qildi. Angeas undan kuchliroq edi va uni o'ldirdi va butun xalqini qilich bilan qirib tashladi. Angeas ukasi o'g'li Niblosning va ukasi Lyukning qo'shinining ishini qasos oldi.
23 Turnus vafot etganida, jangdan omon qolganlarning qo'llari zaiflashdi va ular Angeas va uning ukasi Lukusdan qochib ketishdi.
24 Angeas va uning ukasi Lukus ularni Alfanu va Romah o'rtasidagi katta yo'lgacha ta'qib qilishdi va Turnusning butun qo'shinini qilich bilan qirib tashlashdi.
25 Sarduniya shohi Luk o'z xizmatkorlariga misdan tobut yasashni va o'g'li Niblosning jasadini unga qo'yishni buyurdi va uni o'sha joyga dafn qilishdi.

26 Ular u yerda katta yo'l ustida baland minora qurdilar va uni bugungi kungacha Niblos nomi bilan atashdi. Bibentu shohi Turnusni ham o'sha yerda Niblos bilan birga dafn qilishdi.
27 Mana, Alfanu va Roma o'rtasidagi katta yo'lda bir tomonda Niblosning qabri, ikkinchi tomonda Turnusning qabri bor va ular orasida bugungi kungacha yo'l bor.
28 Niblos dafn etilgandan so'ng, otasi Lyuk qo'shini bilan Sarduniya yurtiga qaytib keldi va uning ukasi Afrika qiroli Angeas o'z xalqi bilan Turnus shahri bo'lgan Bibentu shahriga yo'l oldi.
29 Bibentu aholisi uning shuhrati haqida eshitib, undan juda qo'rqib, yig'lab va yolvorib uni kutib olishga chiqishdi. Bibentu aholisi Angeasdan ularni o'ldirmaslikni va shaharlarini vayron qilmaslikni iltimos qilishdi; va u shunday qildi, chunki o'sha paytlarda Bibentu Chittim o'g'illarining shaharlaridan biri hisoblanardi; shuning uchun u shaharni vayron qilmadi.
30 Ammo o'sha kundan boshlab Afrika qirolining qo'shinlari Chittimga talon-taroj qilish va uni talon-taroj qilish uchun borardilar va ular borganlarida, Angeas qo'shinining sardori Zefo ular bilan birga borardi.
31 Shundan so'ng, Angeas qo'shini bilan qaytib, Puzimna shahriga keldi. Angeas u yerdan Uzuning qizi Janiyani xotinlikka olib, uni Afrikadagi o'z shahriga olib keldi.

61-BOB

1 O'sha paytda Misr shohi fir'avn butun xalqiga Misrda mustahkam saroy qurishni buyurdi.
2 Shuningdek, u Yoqubning o'g'illariga qurilishda misrliklarga yordam berishni buyurdi va misrliklar qirollik uyi uchun chiroyli va nafis saroy qurdilar. U yerda yashab, o'z hukmronligini yangiladi va xavfsiz hukmronlik qildi.
3 Yoqub o‘g‘li Zabulun o‘sha yili, ya’ni Isroil xalqi Misrga tushganining yetmish ikkinchi yilida vafot etdi. Zabulun bir yuz o‘n to‘rt yoshida vafot etdi va tobutga solib, farzandlarining qo‘liga topshirildi.
4 Yetmish beshinchi yili uning ukasi Shimo'n vafot etdi. U 120 yoshida vafot etdi. Uni ham tobutga solib, bolalarining qo'liga berishdi.
5 Dinhaba shohi Angeyasning qo‘shinboshisi, Esovning nevarasi Elifazning o‘g‘li Zefo esa har kuni Angeyasni Misrda Yoqub o‘g‘illari bilan jang qilish uchun jangga tayyorlanishga undardi. Angeyas esa buni qilishni istamadi, chunki uning xizmatkorlari unga Yoqub o‘g‘illarining barcha qudratini, Esov o‘g‘illari bilan jangda ularga nima qilganliklarini aytib berishgan edi.
6 O'sha kunlarda Zefo har kuni Angeasni Yoqubning o'g'illari bilan jang qilishga undardi.
7 Bir muncha vaqt o'tgach, Angeas Zefoning so'zlariga quloq solib, unga Misrda Yoqub o'g'illari bilan jang qilishga rozi bo'ldi. Angeas butun xalqini dengiz bo'yidagi qumday ko'p qilib tartibladi va Misrga jang qilishga qaror qildi.
8 Angeasning xizmatkorlari orasida o'n besh yoshli bir yigit bor edi, uning ismi Baor o'g'li Balom edi. Bu yigit juda dono edi va jodugarlik san'atini tushunardi.
9 Angeas Balomga: «Iltimos, bizga sehrgarlik bilan maslahat ber, toki biz hozir davom etayotgan bu jangda kim g'alaba qozonishini bilaylik», dedi.
10 Balom ularga mum olib kelishni buyurdi va undan Angeas qo'shini va Misr qo'shinini ifodalovchi aravalar va otliqlarning tasvirini yasab, ularni shu maqsadda tayyorlagan ayyorona suvlarga soldi. Qo'liga mirt daraxtlarining shoxlarini oldi va ayyorligini qo'lladi va ularni suv ustida birlashtirdi. Suvda unga Angeas qo'shinlarining tasvirlari misrliklar va Yoqub o'g'illarining tasvirlari oldida yiqilib tushayotgandek ko'rindi.
11 Balom bu voqeani Angeasga aytib berdi. Angeas umidsizlikka tushib, Misrga jang qilish uchun qurollanmadi va o'z shahrida qoldi.
12 Elifaz o'g'li Zefo Angeasning misrliklar bilan jang qilishdan umidini uzganini ko'rgach, Afrikadan Angeasdan qochib ketdi va Xittimaga keldi.
13 Chittimning barcha aholisi uni katta hurmat bilan kutib olishdi va uni kun bo'yi jang qilish uchun yollashdi. Zefo o'sha kunlarda juda boyib ketdi va Afrika qirolining qo'shinlari o'sha kunlarda ham tarqalib ketdi. Chittim bolalari to'planib, Afrika qiroli Angeasning qo'shinlari ularga hujum qilayotgani sababli Kuptiziya tog'iga yo'l olishdi.
14 Bir kuni Zefo yosh g'unajinni yo'qotib qo'ydi. U uni qidirib ketdi va tog' atrofida uning mo'ralayotganini eshitdi.
15 Zefo borib qaradi va tog‘ etagida katta g‘or borligini va g‘orning og‘zida katta tosh borligini ko‘rdi. Zefo toshni yorib, g‘orga kirdi va qaradi, katta bir hayvon ho‘kizni yeb qo‘yayotgan edi; o‘rtasidan yuqoriga qarab u odamga, o‘rtasidan pastga qarab esa hayvonga o‘xshardi. Zefo hayvonga qarshi chiqib, uni qilichlari bilan o‘ldirdi.
16 Chittim aholisi bu voqeani eshitib, juda xursand bo'lishdi va: “Bizning chorvamizni yeb qo'ygan bu hayvonni o'ldirgan bu odamga nima qilamiz?” dedilar.
17 Hammalari yiliga bir kunni unga bag'ishlash uchun yig'ilishdi va bu kunni Zefo deb atashdi. O'sha kuni har yili unga ichimlik nazrlarini keltirishdi va unga sovg'alar keltirishdi.
18 O'sha paytda qirol Angeasning xotini Uzuning qizi Janiya kasal bo'lib qoldi va uning kasalligi Angeas va uning amaldorlariga qattiq ta'sir qildi. Angeas donishmandlariga: "Janiyaga nima qilaman va uni kasallikdan qanday davolayman?" deb so'radi. Donishmandlari unga: "Yurtimizning havosi Chittim yerlarining havosiga o'xshamagani va suvimiz ularning suviga o'xshamagani uchun malika kasal bo'lib qoldi", dedilar.
19 Chunki u havo va suvning o'zgarishi tufayli kasal bo'lib qoldi, shuningdek, o'z yurtida faqat ajdodlari ko'priklar bilan o'stirgan Purmadan keladigan suvni ichgani uchun.
20 Angeas xizmatkorlariga buyurdi va ular Chittimga tegishli Purma suvlarini idishlarda unga olib kelishdi. Ular bu suvlarni Afrika yerlarining barcha suvlari bilan tortishdi va bu suvlar Afrika suvlaridan yengilroq ekanligini aniqladilar.
21 Angeas buni ko'rib, barcha zobitlariga minglab va o'n minglab tosh kesuvchilarni yig'ishni buyurdi. Ular son-sanoqsiz tosh kesdilar. Quruvchilar kelib, nihoyatda mustahkam ko'prik qurdilar va Chittim yeridan Afrikaga suv bulog'ini olib keldilar. Bu suvlar malika Janiya va uning barcha tashvishlari uchun, ulardan ichish, pishirish, yuvish va cho'milish, shuningdek, oziq-ovqat olish mumkin

bo'lgan barcha urug'larni va yerning barcha mevalarini sug'orish uchun edi.
22 Shoh ularga katta kemalarda Chittim tuprog'idan olib kelishni buyurdi, ular esa toshlarni ham olib kelishdi. Quruvchilar malika Yaniya uchun saroylar qurishdi va malika kasalligidan tuzalib ketdi.
23 Yilning inqilobida Afrika qo'shinlari odatdagidek talon-taroj qilish uchun Chittim yurtiga kelishda davom etishdi. Elifaz o'g'li Zefo ularning xabarini eshitib, ularga buyruq berdi va ular bilan jang qildi, ular esa undan qochib ketishdi va u Chittim yurtini ulardan qutqardi.
24 Xittim oʻgʻillari Zefoning jasoratini koʻrib, qatʼiyat bilan qaror qilishdi va Zefoni oʻzlariga shoh qilib qoʻyishdi. Zefo ular ustidan shoh boʻldi. Zefo hukmronlik qilayotgan paytda ular Tubal oʻgʻillarini va atrofdagi barcha orollarni boʻysundirish uchun yoʻlga tushishdi.
25 Ularning shohi Zefo ularga qarshi chiqib, Tubal va orollar bilan urush boshladi va ularni bo'ysundirdi. Jangdan qaytgach, uning hukmronligini yangiladilar va uning shohona uyi va taxti uchun juda katta saroy qurdilar va unga katta taxt yasadilar. Zefo butun Kittim va Italiya yerlari ustidan ellik yil hukmronlik qildi.

62-BOB

1 O'sha yili, Isroil xalqi Misrga tushganining yetmish to'qqizinchi yilida, Yoqub o'g'li Ruben Misr yurtida vafot etdi. Ruben 125 yoshida vafot etdi. Uni tobutga solib, bolalarining qo'liga topshirishdi.
2 Saksoninchi yili uning ukasi Dan vafot etdi; u 120 yoshida vafot etdi va u ham tobutga solib, bolalarining qo'liga topshirildi.
3 O'sha yili Edom shohi Xushom vafot etdi. Undan keyin Bedad o'g'li Hadad o'ttiz besh yil hukmronlik qildi. Sakson birinchi yili Yoqub o'g'li Issaxor Misrda vafot etdi. Issaxor vafot etganida 122 yoshda edi. U Misrda tobutga solindi va farzandlarining qo'liga topshirildi.
4 Sakson ikkinchi yilida uning ukasi Osher vafot etdi. U 123 yoshida vafot etdi. U Misrda tobutga solib, farzandlarining qo'liga topshirildi.
5 Gad sakson uchinchi yilida vafot etdi. U 125 yoshida vafot etdi. U Misrda tobutga solib, farzandlarining qo'liga topshirildi.
6 Edom shohi Bedad oʻgʻli Hadad hukmronligining sakson toʻrtinchi yilida, yaʼni ellikinchi yilida Hadad Esovning barcha oʻgʻillarini toʻplab, butun qoʻshinini, taxminan toʻrt yuz ming kishini tayyorladi. U Moab yurtiga yoʻl oldi. Moabliklar bilan jang qilish va ularni oʻziga boʻysundirish uchun yoʻlga tushdi.
7 Moab xalqi bu voqeani eshitib, juda qo'rqib ketdi. Ular Edom shohi Bedad o'g'li Hadadga qarshi jang qilishda Midiyon xalqiga yordam berish uchun odamlarni yuborishdi.
8 Hadad Moab yurtiga yetib keldi. Moab va Midiyon xalqi uni kutib olish uchun chiqdilar va Moab dalasida unga qarshi saf tortdilar.
9 Hadad Moab xalqi bilan jang qildi. Moab va Midiyon xalqlaridan ikki yuz mingga yaqin odam halok bo'ldi.
10 Moab ustidan jang juda shiddatli bo'ldi. Moab xalqi jangning og'ir kechayotganini ko'rib, qo'llarini bo'shatib, orqaga chekinishdi va Midiyon xalqini jangni davom ettirishga qoldirib ketishdi.
11 Midiyon xalqi Moabning niyatini bilmasdi, lekin ular jangda o'zlarini kuchaytirib, Hadad va uning butun qo'shiniga qarshi jang qilishdi va butun Midiyon xalqi uning oldida yiqildi.
12 Hadad butun Midiyon xalqini qattiq qirib tashladi, ularni qilich bilan qirib tashladi, Moabga yordam berish uchun kelganlardan birortasini ham tirik qoldirmadi.
13 Midiyon xalqining hammasi jangda halok bo'lgandan va Moab xalqi qochib ketgandan so'ng, Hadad o'sha paytda butun Moab xalqini unga bo'ysundirdi va ular uning qo'liga o'tdilar. Ular buyurilganidek, har yili soliq to'ladilar. Hadad esa o'z yurtiga qaytib ketdi.
14 Yil boshida, yurtdagi qolgan Midiyon xalqi barcha birodarlarining Moab xalqi uchun Hadad bilan jangda halok bo'lganini eshitgach, Moab xalqi jangda orqaga chekinib, Midiyon xalqini tark etgan edi. Shunda Midiyon xalqining besh nafar beklari o'z yurtlarida qolgan birodarlari bilan birga birodarlarining manfaatlarini himoya qilish uchun Moab xalqi bilan jang qilishga qaror qilishdi.
15 Midiyon xalqi Moabga qarshi jang qilish uchun Midiyon xalqiga yordam berish uchun sharqdagi barcha birodarlariga va barcha birodarlariga, Keturaning barcha avlodlariga xabar yuborishdi.
16 Moab xalqi bu voqeani eshitib, sharq xalqining hammasi ularga qarshi jang qilish uchun to'planganidan juda qo'rqib ketdi. Moab xalqi Edom yurtiga Bedad o'g'li Hadadga shunday deb eslatma yubordi:
17 Endi bizga yordam beringlar, biz Midiyonlarni mag'lub etamiz. Ularning hammasi birlashib, sharqdagi barcha birodarlari bilan birga bizga qarshi jang qilish uchun, jangda halok bo'lgan Midiyonlar uchun qasos olish uchun kelishdi.
18 Edom shohi Bedad o'g'li Hadad butun qo'shini bilan Moab yurtiga Midiyonlar bilan jang qilish uchun yo'l oldi. Midiyonlar va sharq xalqlari Moab dalasida Moab bilan jang qilishdi va ular o'rtasida juda qattiq jang bo'ldi.
19 Hadad barcha Midiyon xalqini va sharq xalqini qilich bilan qirdi. O'sha paytda Hadad Moab xalqini Midiyon qo'lidan qutqardi. Midiyon xalqining qolganlari va sharq xalqi Hadad va uning qo'shinidan qochib ketishdi. Hadad ularni o'z yurtlariga quvib yetdi va ularni juda qattiq qirib tashladi. O'ldirilganlar yo'lda yiqildi.
20 Hadad Moabni Midiyon qo'lidan qutqardi, chunki Midiyonning barcha o'g'illari qilichdan halok bo'lgan edi. Hadad esa orqaga qaytib, o'z yurtiga qaytdi.
21 O'sha kundan boshlab Midiyon xalqi Moab xalqidan nafratlandi, chunki ular jangda halok bo'lishdi va ular o'rtasida kun bo'yi katta va kuchli adovat bor edi.
22 Moab yurti yo'lida Midiyonliklarning hammasi Moab qilichidan halok bo'ldi, Midiyon yurti yo'lida Moabliklarning hammasi Midiyonliklarning qilichidan halok bo'ldi; Midiyonliklar Moabga, Moabliklar esa Midiyonlarga ko'p kunlar davomida shunday qilishdi.
23 O'sha paytda, Yoqubning o'g'li Yahudo Misrda vafot etdi. Yoqub Misrga kelganining sakson oltinchi yilida Yahudo 129 yoshda edi. Uni mumiyalab, tobutga solib, bolalarining qo'liga berishdi.

24 Naftali sakson to'qqizinchi yili bir yuz o'ttiz ikki yoshida vafot etdi. Uni tobutga solib, bolalarining qo'liga berishdi.
25 Isroil xalqi Misrga borganlarining to'qson birinchi yilida, ya'ni Esovning nabirasi, Elifazning o'g'li Zefo Xittim avlodlari ustidan hukmronlik qilganining o'ttizinchi yilida, Afrika xalqi odatdagidek Xittim avlodlarini talon-taroj qilish uchun ularga hujum qildi, ammo ular bu o'n uch yil davomida ularga hujum qilmagan edilar.
26 O'sha yili ular ularga yetib kelishdi. Elifaz o'g'li Zefo o'z odamlari bilan ularga qarshi chiqib, ularni qattiq qirib tashladi. Afrika qo'shinlari Zefodan qochib ketishdi va o'ldirilganlar uning oldida yiqildi. Zefo va uning odamlari ularni ta'qib qilib, Afrikaga yaqinlashguncha ularni qirib tashladilar.
27 Afrika qiroli Angeas Zefoning qilgan ishini eshitib, juda xafa bo'ldi va Angeas kun bo'yi Zefodan qo'rqardi.

63-BOB

1 To'qson uchinchi yilida Yoqubning o'g'li Levi Misrda vafot etdi. Levi 137 yoshida vafot etdi. Uni tobutga solib, bolalarining qo'liga topshirishdi.
2 Levi vafotidan keyin butun Misrliklar Yusufning akalari Yoqubning o'g'illari o'lganini ko'rishganda, barcha Misrliklar Yoqubning o'g'illariga zulm o'tkaza boshladilar va o'sha kundan to Misrdan chiqqan kunlarigacha ularning hayotini achchiqlantira boshladilar. Ular Yusuf bergan barcha uzumzorlar va dalalarni, Isroil xalqi yashaydigan barcha hashamatli uylarni va Misrning barcha go'zalliklarini ularning qo'lidan tortib oldilar. O'sha kunlarda Misrliklar Yoqubning o'g'illaridan hamma narsani tortib oldilar.
3 O'sha kunlarda butun Misr xalqining qo'li Isroil xalqiga qarshi yanada qattiqlashdi. Misrliklar Isroil xalqiga shunchalik azob berishdiki, Isroil xalqi Misrliklar tufayli jonlaridan toyguncha azob chekishdi.
4 O'sha kunlarda, Isroil xalqining Misrga ko'chib o'tganining yuz ikkinchi yilida, Misr shohi fir'avn vafot etdi. Uning o'rniga o'g'li Melol shoh bo'ldi. Misrning barcha qudratli odamlari va Yusuf bilan uning aka-ukalarini bilgan barcha avlod o'sha kunlarda vafot etdi.
5 Ularning o'rniga Yoqub o'g'illarini, ularga qilgan barcha yaxshiliklarini va Misrdagi barcha qudratlarini bilmagan boshqa avlod paydo bo'ldi.
6 Shu kundan boshlab butun Misr Yoqub o'g'illarining hayotini achchiqlantira boshladi va ularni har xil og'ir ishlar bilan qiynay boshladi, chunki ular ocharchilik davrida ularni qutqargan ota-bobolarini bilmas edilar.
7 Bu ham Egamizdan edi, Isroil xalqi uchun, ularning keyingi kunlarida ularga foyda keltirsin, toki barcha Isroil xalqi o'zlarining Xudosi Egamizni tanib bilsin.
8 Va Egamizning Misrda O'z xalqi Isroil uchun ko'rsatadigan alomatlari va qudratli mo"jizalarini bilish uchun, Isroil xalqi ota-bobolarining Xudosi Egamizdan qo'rqib, Uning barcha yo'llaridan yurishlari uchun, ular va ularning avlodlari kun bo'yi.
9 Melol yigirma yoshida hukmronlik qila boshladi va to'qson to'rt yil hukmronlik qildi. Butun Misr xalqi unga otasining ismi bilan Fir'avn deb ism qo'ydi, xuddi Misrda ularga hukmronlik qilgan har bir shohga shunday qilish odati bor edi.
10 O'sha paytda Afrika qiroli Angeasning barcha qo'shinlari odatdagidek talon-taroj qilish uchun Chittim yeriga yoyilishdi.
11 Esovning nabirasi, Elifazning o'g'li Zefo ularning xabarini eshitib, qo'shini bilan ularga qarshi chiqishga chiqdi va yo'lda ular bilan jang qildi.
12 Zefo Afrika qirolining qo'shinlarini qilich bilan qirib tashladi, ulardan birortasini ham tirik qoldirmadi va hatto birortasi ham Afrikadagi xo'jayiniga qaytib kelmadi.
13 Angeas Elifaz o'g'li Zefoning barcha qo'shinlariga qilgan ishini eshitib, ularni yo'q qildi. Angeas barcha qo'shinlarini, Afrika yerlarining barcha odamlarini, dengiz bo'yidagi qum kabi ko'p sonli xalqni to'pladi.
14 Angeas ukasi Lukusga xabar yuborib: “Barcha odamlaring bilan menga kelinglar va Zefo va mening odamlarimni qirib tashlagan barcha Chittim o‘g‘illarini mag‘lub etishimga yordam beringlar”, dedi. Lukus butun qo‘shini, juda katta kuch bilan ukasi Angeasga Zefo va Chittim o‘g‘illari bilan jang qilishda yordam berish uchun keldi.
15 Zefo va Xitim o'g'illari bu voqeani eshitib, juda qo'rqib ketishdi va yuraklariga qattiq dahshat tushdi.
16 Zefo Edom yurtiga, Edom shohi Bedad o‘g‘li Hadadga va Esovning barcha avlodlariga shunday maktub yubordi:
17 Afrika qiroli Angeas bizga qarshi jang qilish uchun akasi bilan kelayotganini eshitdim va biz undan juda qo'rqamiz, chunki uning qo'shini juda katta, ayniqsa u bizga qarshi akasi va qo'shini bilan kelayotgani sababli.
18 Endi sizlar ham men bilan birga chiqib, menga yordam beringlar. Biz Angeas va uning ukasi Lukusga qarshi birgalikda jang qilamiz. Sizlar bizni ularning qo'lidan qutqarasizlar. Aks holda, bilinglarki, barchamiz o'lamiz.
19 Esov avlodlari Xittim avlodlariga va ularning shohi Zefoga maktub yuborib, shunday dedilar: “Biz Angeas va uning xalqiga qarshi jang qila olmaymiz, chunki biz o‘rtamizda tinchlik ahdi shuncha yillardan beri mavjud. Birinchi shoh Bela davridan va Misr shohi Yoqub o‘g‘li Yusuf davridan beri. Biz u bilan Iordan daryosining narigi tomonida, otasi dafn etilganida jang qilganmiz.
20 Zefo akalari Esovning o'g'illarining gaplarini eshitgach, ulardan o'zini tiydi. Zefo esa Angeyasdan juda qo'rqdi.
21 Angeas va uning ukasi Lukus barcha qo'shinlarini, taxminan sakkiz yuz ming kishini, Xittim o'g'illariga qarshi saf tortdilar.
22 Chittimning barcha o'g'illari Zefoga: «Ota-bobolaringizning Xudosiga biz uchun ibodat qiling, ehtimol U bizni Angeas va uning qo'shinining qo'lidan qutqarar, chunki biz Uning buyuk Xudo ekanligini va Unga ishonganlarning hammasini qutqarishini eshitdik», dedilar.
23 Zefo ularning so'zlarini eshitdi va Egamizga iltijo qilib dedi:
24 0 Ey ota-bobolarim Ibrohim va Ishoqning Xudosi — Egam, bugun bilamanki, Sen haq Xudosan, barcha xalqlarning xudolari esa behuda va foydasizdir.
25 Ota-bobolarimiz bizga aytib bergan Ibrohim bilan tuzgan ahdingni bugun eslagin. Ota-bobolarimiz Ibrohim va Ishoq uchun menga bugun marhamat ko'rsatgin. Meni va Xittim avlodlarini bizga qarshi jangga kelayotgan Afrika shohining qo'lidan qutqargin.

26 Egamiz Zefoning ovozini eshitdi va Ibrohim va Ishoq tufayli unga e'tibor berdi. Egamiz Zefo va Xittim avlodlarini Angeyas va uning xalqi qo'lidan qutqardi.
27 Zefo o'sha kuni Afrika shohi Angeas va uning barcha xalqiga qarshi jang qildi. Egamiz Angeasning barcha xalqini Xittim o'g'illari qo'liga berdi.
28 Angeas ustida shiddatli jang bo'ldi. Zefo Angeasning barcha odamlarini va uning ukasi Lukusni qilich bilan o'ldirdi. O'sha kuni kechqurungacha ulardan to'rt yuz mingga yaqin odam halok bo'ldi.
29 Angeas barcha odamlarining halok bo'lganini ko'rgach, Afrikaning barcha aholisiga jangda unga yordam berish uchun xat yubordi va xatda shunday deb yozdi: "Afrikada topilganlarning barchasi o'n yosh va undan katta yoshdagilar oldimga kelishsin; ularning hammasi mening oldimga kelishsin, agar u kelmasa, o'ladi va uning bor-yo'g'ini, butun xonadonini shoh olib ketadi".
30 Afrikaning qolgan barcha aholisi Angeasning so'zlaridan dahshatga tushishdi va shahardan o'n yoshdan katta uch yuz mingga yaqin erkak va o'g'il bolalar chiqib, Angeasga kelishdi.
31 O'n kundan keyin Angeas Zefo va Chittim o'g'illariga qarshi jangni qayta boshladi va ular o'rtasida juda katta va shiddatli jang bo'ldi.
32 Angeas va Lukus qo'shinidan Zefo ikki mingga yaqin yaradorlarni o'z qo'liga yubordi va Angeas qo'shinining sardori Sosiftar o'sha jangda halok bo'ldi.
33 Sosiftar yiqilganda, Afrika qo'shinlari qochish uchun orqalariga o'girilib, qochib ketishdi. Angeas va uning ukasi Lyuk ham ular bilan birga edilar.
34 Zefo va Xittim o'g'illari ularni ta'qib qilishdi va yo'lda ularni hali ham qattiq qirib tashlashdi, taxminan ikki yuz kishi. Ular otasi bilan qochib ketgan Angeas o'g'li Azdrubalni ta'qib qilishdi va yo'lda uning yigirma kishisini o'ldirishdi. Azdrubal Xittim o'g'illaridan qochib qutuldi, ammo uni o'ldirishmadi.
35 Angeas va uning ukasi Lukus qolgan odamlari bilan qochib ketishdi va qochib, Afrikaga qochib ketishdi. Angeas esa Elifaz o'g'li Zefo u bilan urushga kirishidan doim qo'rqib yurar edi.

64-BOB

1 Baor o'g'li Balom o'sha paytda Angeas bilan jangda edi. Zefo Angeasdan ustun kelganini ko'rib, u yerdan qochib, Xittimaga keldi.
2 Zefo va Xitim o'g'illari uni katta hurmat bilan kutib olishdi, chunki Zefo Balomning donoligini bilar edi. Zefo Balomga ko'p sovg'alar berdi va u Balom bilan qoldi.
3 Zefo urushdan qaytgach, u bilan birga jangga kirgan barcha Chittim o'g'illarini sanab chiqishni buyurdi va birortasi ham yo'qolmaganini ko'rdi.
4 Zefo bu voqeadan xursand bo'ldi va shohligini yangiladi va barcha fuqarolari uchun ziyofat uyushtirdi.
5 Ammo Zefo Egamizni eslamadi va Egamiz unga jangda yordam berganini, uni va xalqini Afrika shohining qo'lidan qutqarganini o'ylamadi, balki Chittim va Esovning yovuz o'g'illarining yo'llaridan yurib, akalari Esovning o'g'illari unga o'rgatgan boshqa xudolarga sig'indi; shuning uchun: "Yomondan yovuzlik chiqadi", deyiladi.
6 Zefo barcha Chittim o'g'illari ustidan bexatar hukmronlik qildi, lekin uni va butun xalqini Afrika shohining qo'lidan qutqargan Xudovandni bilmas edi; Afrika qo'shinlari odatdagidek Chittimga talon-taroj qilish uchun kelmasdilar, chunki ular hammasini qilichdan o'ldirgan Zefoning kuchini bilishardi, shuning uchun Angeas Elifaz o'g'li Zefodan va Chittim o'g'illaridan doim qo'rqardi.
7 Zefo urushdan qaytgach, Zefo Afrika xalqlarini qanday mag'lub etganini va ularni jangda qilichdan o'tkazganini ko'rgach, Xittim o'g'illariga Yoqub o'g'illari va Misr shohi fir'avn bilan jang qilish uchun Misrga borishni maslahat berdi.
8 Zefo Misrning qudratli jangchilari o'lganini, Yusuf va uning aka-ukalari, Yoqubning o'g'illari o'lganini va ularning barcha farzandlari, Isroil o'g'illari Misrda qolganini eshitdi.
9 Zefo ularga va butun Misrga qarshi jang qilishni, aka-ukalari Esovning o'g'illari uchun qasos olishni o'yladi. Yusuf aka-ukalari va butun Misr xalqi Yoqubni dafn qilish uchun Xevronga borganlarida Kan'on yurtida ularni qirib tashlagan edi.
10 Zefo Edom shohi Bedad o‘g‘li Hadadga va uning barcha birodarlari — Esov avlodlariga xabarchilar yuborib, shunday dedi:
11 Siz Afrika qiroliga qarshi jang qilmasligingizni aytmadingizmi, chunki u sizning ahdingizning a'zosi? Mana, men u bilan jang qildim va uni va uning barcha xalqini qirdim.
12 Shuning uchun men Misrga va u yerdagi Yoqub avlodlariga qarshi jang qilishga qaror qildim. Yusuf, uning aka-ukalari va ota-bobolari otalarini dafn qilish uchun Xevronga borganlarida Kan'on yurtida bizga nima qilgan bo'lsa, men ulardan qasos olaman.
13 Endi agar sizlar ularga va Misrga qarshi jang qilishda menga yordam berish uchun kelishga tayyor bo'lsangizlar, biz birodarlarimizning ishini o'chira olamiz.
14 Esov avlodlari Zefoning so'zlariga quloq solishdi. Esov avlodlari juda katta bir xalq bo'lib, Zefo va Xitim avlodlariga yordam berish uchun yo'lga tushishdi.
15 Zefo sharqdagi barcha o‘g‘illarga va Ismoilning barcha o‘g‘illariga shunga o‘xshash so‘zlar bilan xabar yubordi. Ular Misrga qarshi urushda Zefo va Xitim o‘g‘illariga yordam berish uchun to‘planishdi.
16 Bu shohlarning barchasi, Edom shohi va sharq xalqlari, Ismoilning barcha avlodlari va Xitim shohi Zefo borib, barcha qo'shinlarini Xevronda saf tortdilar.
17 Lager juda og'ir edi, uzunligi uch kunlik yo'l edi, odamlari dengiz qirg'og'idagi qumday ko'p edi, ularni sanab bo'lmas edi.
18 Bu shohlarning hammasi va ularning qo'shinlari pastga tushib, butun Misrga qarshi jang qilishdi va Patros vodiysida birgalikda qarorgoh qurishdi.
19 Butun Misr ularning xabarini eshitdi va ular ham to'planishdi, Misr yurtining va Misrga qarashli barcha shaharlarning barcha aholisi, taxminan uch yuz ming kishi.
20 Misrliklar o'sha paytda Go'shen yurtida yashagan Isroil xalqiga ham xabar yuborib, bu shohlar bilan jang qilishlarini so'rashdi.
21 Isroil xalqi to'planib, taxminan bir yuz ellik kishi bo'lib, misrliklarga yordam berish uchun jangga kirishdi.

22 Isroil va Misrliklar, taxminan uch yuz ming va bir yuz ellik kishi, jang qilish uchun bu shohlarga yo'l olishdi va Goshen yeridan tashqarida, Patros ro'parasida joylashishdi.
23 Misrliklar Isroil xalqining ular bilan birga lagerlarda jang qilishiga ishonishmadi, chunki barcha misrliklar: "Balki Isroil xalqi bizni Esov va Ismoil avlodlarining qo‘liga topshirar, chunki ular ularning birodarlari", dedilar.
24 Shunda butun misrliklar Isroil xalqiga: "Shu yerda birga turinglar, biz borib Esov va Ismoil avlodlariga qarshi jang qilamiz", dedilar. Agar bu shohlar bizdan ustun kelsalar, sizlar ularga qarshi chiqib, bizga yordam beringlar. Isroil xalqi shunday qildi.
25 Xitim shohi Esovning nevarasi Elifazning o'g'li Zefo, Edom shohi Bedadning o'g'li Hadad va ularning barcha qo'shinlari, sharqdagi barcha odamlar va qum kabi ko'p bo'lgan Ismoil avlodlari Taxpanxesning ro'parasidagi Patros vodiysida birga qarorgoh qurishdi.
26 Oramlik Baor o‘g‘li Balom esa Zefo qarorgohida edi. U Xitim avlodlari bilan birga jangga kelgan edi. Balom Zefo va uning odamlari nazarida juda hurmatga sazovor odam edi.
27 Zafo Balomga: — Bizga folbinlik qilib ko‘r, jangda kim g‘alaba qozonishini bilaylik, bizmi yoki misrlikmi, — dedi.
28 Balom o'rnidan turib, folbinlik san'atini sinab ko'rdi. U folbinlikda mohir edi, lekin u chalkashib ketdi va qo'lidagi ish barbod bo'ldi.
29 U yana urinib ko'rdi, lekin muvaffaqiyatga erisha olmadi. Balom umidsizlikka tushib, uni tark etdi va oxiriga yetkazmadi, chunki bu Egamizdan edi. Zefo va uning xalqi urushda ota-bobolarining Xudosi — Egamizga ishongan Isroil xalqining qo'liga tushishi uchun shunday qilingan edi.
30 Zefo va Hadad o'z qo'shinlarini jangga tayyorladilar. Barcha misrliklar, taxminan uch yuz ming kishi, ularga qarshi yolg'iz o'zlari chiqishdi, ular bilan birga birorta ham isroillik yo'q edi.
31 Misrliklarning hammasi Patros va Taxpanxesga qarshi bu shohlar bilan jang qilishdi va misrliklarga qarshi jang shiddatli bo'ldi.
32 O'sha jangda shohlar misrliklardan kuchliroq edilar. O'sha kuni Misrliklardan yuz saksonga yaqin odam, shohlarning qo'shinlaridan o'ttizga yaqin odam halok bo'ldi. Misrliklarning hammasi shohlardan qochib ketishdi. Esov va Ismoil o'g'illari misrliklarni ta'qib qilib, ularni Isroil o'g'illari qarorgohi joylashgan joyga qadar qirib tashlashda davom etishdi.
33 Shunda butun misrliklar Isroil xalqiga faryod qilib: "Bizga tez kelinglar, bizga yordam beringlar, bizni Esov, Ismoil va Xittim avlodlarining qo‘lidan qutqaringlar", dedilar.
34 Isroil xalqining yuz ellik kishisi o'z joylaridan shu shohlarning qarorgohlariga qochib ketdi. Isroil xalqi ularni qutqarish uchun Egasi Xudoga iltijo qildi.
35 Egamiz Isroil xalqining iltijosini tingladi va barcha shohlarni ularning qo'liga berdi. Isroil xalqi bu shohlarga qarshi jang qildi. Isroil xalqi to'rt mingga yaqin shohning odamlarini o'ldirdi.
36 Egamiz shohlar qarorgohini qattiq vahimaga soldi, Isroil xalqidan qo'rqish ularni qamrab oldi.
37 Shohlarning barcha qo'shinlari Isroil xalqidan qochib ketishdi. Isroil xalqi ularni Kush yurti chegaralarigacha ta'qib qilib, qirib tashladi.
38 Isroil xalqi yo'lda ulardan yana ikki ming kishini o'ldirdi, ammo Isroil xalqidan birortasi ham o'lmadi.
39 Misrliklar Isroil xalqi shohlar bilan juda kam odam bilan jang qilganini va ularga qarshi jang juda qattiq bo'lganini ko'rib,
40 Misrliklar shiddatli jang tufayli jonlaridan juda qo'rqib ketishdi. Misrliklar qochib ketishdi, har biri saf tortgan qo'shinlardan yashirinib, yo'lga yashirindi. Isroil xalqini jang qilish uchun qoldirib ketdi.
41 Isroil xalqi shohning odamlariga qattiq zarba berdi va ularni Kush yurti chegarasigacha quvib chiqargandan keyin orqaga qaytdi.
42 Misrliklar ularga nima qilganini, jangda ulardan qochib, yolg'iz jang qilishga tashlab ketganini butun Isroil xalqi bildi.
43 Isroil xalqi ham ayyorlik bilan ish tutdi. Jangdan qaytayotganlarida, yo'lda ba'zi misrliklarni topib, o'sha yerda o'ldirdilar.
44 Ularni o'ldirishganda, ularga quyidagi so'zlarni aytishdi:
45 Nima uchun bizni ozchilik bo'lgan holda tashlab ketdingiz, o'z jonlaringizni qutqarish uchun bizni mag'lub etish uchun ko'p xalqi bo'lgan bu shohlarga qarshi jang qildingiz?
46 Yo'lda duch kelgan ba'zi isroilliklar haqida Isroil xalqi bir-biriga: "Uringlar, uringlar, chunki u ismoiliy yoki edomlik yoki xitimliklardan", dedi. Ular uning ustiga chiqib, uni o'ldirishdi va uning misrlik ekanligini bilishdi.
47 Isroil xalqi misrliklarga qarshi ayyorona ishlar qildi, chunki ular jangda ularni tashlab qochib ketishgan edi.
48 Isroil xalqi yo'lda ikki yuzga yaqin misrlikni shunday o'ldirdi.
49 Misrliklarning hammasi Isroil xalqining ularga qilgan yomonliklarini ko'rib, butun Misrliklar Isroil xalqidan juda qo'rqishdi, chunki ular Isroil xalqining buyuk kuchini va ulardan birortasi ham halok bo'lmaganini ko'rishgan edi.
50 Shunday qilib, butun Isroil xalqi xursandchilik bilan Goshenga qaytib ketdi. Misrning qolgan aholisi esa o'z uylariga qaytib ketishdi.

65-BOB

1 Shundan so'ng, Misr shohi fir'avnning barcha maslahatchilari va Misrning barcha oqsoqollari to'planib, shohning oldiga kelishdi va yerga egilib, uning oldida o'tirishdi.
2 Misr maslahatchilari va oqsoqollari shohga shunday dedilar:
3 Mana, Isroil xalqi bizdan ko'ra ko'proq va kuchliroq. Jangdan qaytganimizda, ular yo'lda bizga qilgan barcha yomonliklarni bilasiz.
4 Siz ularning kuchli kuchini ham ko'rdingiz, chunki bu kuch ularga ota-bobolaridan beri kelgan. Chunki bir nechta odam qumday ko'p bo'lgan xalqqa qarshi chiqib, ularni qilichdan o'tkazdi, ammo ularning birortasi ham halok bo'lmadi. Agar ular ko'p bo'lganlarida, ularni butunlay yo'q qilishardi.
5 Endi bizga maslahat bering, ularni oramizdan asta-sekin yo'q qilmagunimizcha, ular bilan nima qilishimiz kerak, aks holda ular yer yuzida bizdan ko'payib ketar.
6 Agar Isroil farzandlari yurtda ko'payib ketsa, ular bizga to'siq bo'ladilar va agar biron bir urush bo'lib o'tsa, ular

o'zlarining ulkan kuchlari bilan dushmanlarimizga qo'shilib, bizga qarshi jang qiladilar, bizni yurtdan yo'q qiladilar va u yerdan chiqib ketadilar.
7 Shoh Misr oqsoqollariga shunday javob berdi: — Isroilga qarshi shunday reja tuzilganki, biz undan hech qachon qaytmaymiz.
8 Mana, yurtda Pitom va Ramses bor, ular jangga bardosh bera olmaydigan mustahkam shaharlardir. Siz va biz ularni qurishimiz va mustahkamlashimiz kerak.
9 Endi borib, ularga qarshi ayyorona ish tuting va shohning buyrug'i bilan Misr va Goshen yerlarida bir ovoz e'lon qiling:
10 Ey Misrliklarning hammasi, Goshenliklar, Patroslar va ularning barcha aholisi! Shoh bizga Pitom va Ramsesni qurishni va ularni jang uchun mustahkamlashni buyurdi. Isroil xalqi va shahar aholisi orasidan biz bilan birga qurishni istagan har bir kishiga shohning buyrug'i bilan har kuni maosh beriladi. Shuning uchun avval boringlar va ayyorlik bilan ish tutinglar, to'planib, Pitom va Ramsesga qurilish uchun kelinglar.
11 Qurilish paytida, shohning buyrug'i bilan har kuni butun Misr bo'ylab shunday e'lonlar e'lon qiling.
12 Isroil xalqidan ba'zilari siz bilan birga qurilish uchun kelganlarida, ularga bir necha kunlik ish haqini har kuni berib turing.
13 Ular siz bilan kundalik ijara haqi evaziga qurib bo'lgach, har kuni yashirincha birma-bir ulardan uzoqlashinglar, shunda sizlar o'rnidan turib, ularning ish boshqaruvchilari va nazoratchilari bo'lasizlar. Keyin ularni ish haqisiz qurishga qoldirasizlar. Agar ular rad etsalar, ularni bor kuchingiz bilan qurishga majbur qilinglar.
14 Agar shunday qilsangiz, Isroil o'g'illariga qarshi yurtimizni mustahkamlashimiz bizga yaxshi bo'ladi, chunki qurilish va ishning charchaganligi sababli, Isroil o'g'illari kamayib ketadi, chunki siz ularni kundan-kunga xotinlaridan mahrum qilasiz.
15 Misrning barcha oqsoqollari shohning maslahatini eshitdilar. Bu maslahat ularga, fir’avnning xizmatkorlariga va butun Misr xalqiga ma’qul ko‘rindi va ular shohning aytganini qildilar.
16 Barcha xizmatkorlar shohning huzuridan chiqib ketishdi va butun Misr bo'ylab, Taxpanxes va Goshen yerlarida va Misrni o'rab turgan barcha shaharlarda shunday deb e'lon qilishdi:
17 Esov va Ismoil avlodlari bizga nima qilganini ko'rdingiz. Ular bizga qarshi urushga chiqib, bizni yo'q qilishni niyat qilishdi.
18 Shuning uchun shoh bizga yerni mustahkamlashni, Pitom va Rameses shaharlarini qurishni va agar ular yana bizga qarshi chiqsalar, ularni jang qilish uchun mustahkamlashni buyurdi.
19 Sizlardan butun Misrdan va Isroil xalqidan biz bilan birga qurilish uchun kelgan har bir kishiga shohning buyrug'i bo'yicha kundalik maoshi beriladi.
20 Misrliklar va butun Isroil xalqi fir’avnning xizmatkorlari aytgan gaplarni eshitgach, misrliklar va Isroil xalqidan fir’avnning xizmatkorlari Pitom va Rameses bilan birga qurilish uchun kelishdi, ammo Levi avlodidan hech kim birodarlari bilan qurilish uchun kelmadi.
21 Fir’avnning barcha xizmatkorlari va uning a’yonlari dastlab hiyla bilan butun Isroil xalqini kundalik yollangan ishchilar sifatida qurish uchun kelishdi va ular dastlab Isroil xalqiga kundalik ish haqini berishdi.
22 Fir’avnning xizmatkorlari butun Isroil xalqi bilan birga qurilish ishlarini bajarishdi va Isroil xalqi bilan bir oy davomida shu ishda ishlashdi.
23 Oy oxirida fir’avnning barcha xizmatkorlari har kuni Isroil xalqidan yashirincha chiqib keta boshladilar.
24 O'sha paytda Isroil ishini davom ettirdi, lekin ular o'sha paytda kundalik ish haqini olishardi, chunki o'sha paytda Misrliklarning ba'zilari hali ham Isroil bilan ishlayotgan edilar; shuning uchun misrliklar o'sha kunlarda Isroilga ish haqini berishdi, toki ular, misrliklar, o'z hamkasblari ham o'z mehnatlari evaziga haq olishlari mumkin bo'lsin.
25 Bir yilu to'rt oydan keyin barcha misrliklar Isroil xalqidan chiqib ketishdi, shuning uchun Isroil xalqi yolg'iz ish bilan band bo'lib qoldi.
26 Misrliklarning hammasi Isroil xalqidan chiqib ketgandan keyin, ular qaytib kelib, ularga zulm o'tkazuvchi va nazoratchi bo'lishdi. Ularning ba'zilari Isroil xalqi ustidan nazoratchi bo'lib, ulardan mehnatlari evaziga bergan barcha narsalarini olishardi.
27 Misrliklar Isroil xalqiga har kuni shunday qilishardi, ularning ishlarida azob berishardi.
28 Isroil xalqining hammasi yolg'iz o'zi mehnat bilan band edilar va o'sha paytdan boshlab misrliklar Isroil xalqiga hech qanday haq to'lashdan bosh tortdilar.
29 Isroil xalqidan ba'zilari maoshlari to'lanmagani uchun ishlashdan bosh tortganlarida, fir'avnning xizmatkorlari va qarz oluvchilari ularni zulm ostiga olib, qattiq kaltakladilar va ularni birodarlari bilan ishlashga majbur qildilar. Misrliklar butun kun davomida Isroil xalqiga shunday qilishdi.
30 Bu masalada butun Isroil xalqi misrliklardan juda qo'rqib ketdi. Shuning uchun barcha Isroil xalqi qaytib, yolg'iz o'zi bepul ishlay boshladi.
31 Isroil xalqi Pitom va Ramesesni qurdilar. Barcha Isroil xalqi ish bilan band bo'ldi, ba'zilari g'isht quydi, ba'zilari esa qurilish ishlarini qildi. Isroil xalqi butun Misr yerini va uning devorlarini qurib, mustahkamladi. Isroil xalqi ko'p yillar davomida ish bilan band bo'ldi, toki Egamiz ularni eslab, Misrdan olib chiqquncha.
32Levi avlodlari Isroil xalqi bilan birga Misrdan chiqqan kunlarigacha ishlamadilar.
33 Levi qabilasining barcha o'g'illari misrliklar bu so'zlarning barchasini isroilliklarga yolg'on bilan aytganini bilishardi, shuning uchun Levi qabilasining o'g'illari birodarlari bilan ishga yaqinlashishdan tiyilishdi.
34 Misrliklar Levi avlodlarini keyinroq ishga majburlashmadi, chunki ular boshida birodarlari bilan birga bo'lmagan edilar, shuning uchun misrliklar ularni yolg'iz qoldirishdi.
35 Misrliklarning qo'llari Isroil xalqiga qarshi qattiqqo'llik bilan ish tutdi va misrliklar Isroil xalqini qattiqqo'llik bilan ishg'ol qildilar.
36 Misrliklar Isroil xalqining hayotini og'ir mehnat, ohak va g'isht terish va dala ishlari bilan achchiqlantirdilar.
37 Isroil xalqi Misr shohi Melolni “Meror, Misr shohi” deb atashardi, chunki uning davrida misrliklar ularning hayotini har xil mehnat bilan achchiqlantirgan edilar.
38 Misrliklar Isroil xalqini qiynoqqa solish uchun ularni qattiq mehnatga majbur qilishdi. Lekin ular qanchalik ko'p

qiynoqqa solsalar, shuncha ko'payib, misrliklar Isroil xalqi uchun xafa bo'lishdi.

66-BOB

1 O'sha paytda Edom shohi Bedad o'g'li Hadad vafot etdi. Uning o'rniga sharq xalqlari yurtidan bo'lgan Mesrekalik Samla shoh bo'ldi.
2 Misr shohi fir'avn hukmronligining o‘n uchinchi yilida, ya'ni Isroil xalqining Misrga bostirib kirganining bir yuz yigirma beshinchi yilida Samla Edom ustidan o‘n sakkiz yil hukmronlik qildi.
3 U hukmronlik qilgandan keyin, Elifaz o'g'li Zefo va Xittim o'g'illariga qarshi jang qilish uchun qo'shinlarini safarbar qildi, chunki ular Afrika shohi Angeasga qarshi urush olib, uning butun qo'shinini yo'q qilishgan edi.
4 Lekin u u bilan til biriktirmadi, chunki Esovning avlodlari: “Bu ularning akasi”, deb uni to‘xtatdilar. Shuning uchun Samla Esovning avlodlarining gapiga quloq solib, butun qo‘shinini olib Edom yurtiga qaytib ketdi va Elifaz o‘g‘li Zefoga qarshi jang qilmadi.
5 Misr shohi fir'avn bu gapni eshitib: “Edom shohi Samla Xitim o‘g‘illari bilan jang qilishga qaror qildi, keyin esa Misrga qarshi jang qiladi”, dedi.
6 Misrliklar bu voqeani eshitgach, Hadad davrida Esov avlodlari bilan urushda qilganlaridek, Isroil xalqi ham ularga shunday qilmasin, deb Isroil xalqiga nisbatan ko'proq ish tutdilar.
7 Misrliklar Isroil xalqiga: “Tezroq ishlaringizni qilinglar, vazifalaringizni tugatinglar va yurtni mustahkamlanglar, aks holda aka-ukalaringiz Esovning avlodlari bizga qarshi jang qilish uchun kelmasin, chunki ular sizlar tufayli bizga qarshi chiqishadi”, dedilar.
8 Isroil xalqi kundan-kunga Misrliklarning ishini qilar, Misrliklar esa Isroil xalqini yurtda xor qilish uchun ularga zulm o'tkazardilar.
9 Misrliklar Isroil xalqiga ko'p mehnat qilganlari sari, Isroil xalqi ham ko'payib, ko'payib bordi. Butun Misr Isroil xalqiga to'lib ketdi.
10 Isroil xalqi Misrga bostirib kirganining bir yuz yigirma beshinchi yilida, barcha misrliklar Isroil xalqiga qarshi niyatlari muvaffaqiyatsiz bo'lganini, aksincha, tobora ko'payib borayotganini ko'rishdi. Misr va Go'shen yerlari Isroil xalqi bilan to'lib-toshgan edi.
11 Shunday qilib, Misrning barcha oqsoqollari va donishmandlari shohning huzuriga kelib, unga ta'zim qilib, uning oldida o'tirishdi.
12 Misrning barcha oqsoqollari va donishmandlari shohga: — Shoh umri uzoq bo‘lsin! Siz bizga Isroil xalqiga qarshi maslahat berdingiz, biz esa shohning so‘ziga muvofiq ularga shunday qildik, — dedilar.
13 Ammo mehnatning ko'payishiga qarab, ular yer yuzida ham ko'payib, o'sib bormoqda va mana, butun yurt ular bilan to'lib-toshgan.
14 Endi, shoh hazratlari va janoblari, butun Misr xalqining ko'zi sizda, ularga donoligingiz bilan maslahat berasiz, ular Isroil xalqini mag'lub etib, ularni yo'q qilish yoki yurtdan chiqarib yuborish uchun maslahat berishingiz kerak. Shoh ularga javoban: «Ularga nima qilishni bilishimiz uchun bu masalada maslahat beringlar», dedi.
15 Shoh maslahatchilaridan biri, Mesopotamiyadan, Uz yurtidan bo'lgan Ayub ismli bir amaldor shohga javoban dedi:
16 Agar shoh ma'qul ko'rsa, xizmatkorining maslahatini tinglasin. Shoh unga: «Gapir», dedi.
17 Ayub shoh, beklar va Misrning barcha oqsoqollari oldida shunday dedi:
18 Mana, shohning Isroil xalqining mehnati haqida ilgari bergan maslahati juda yaxshi, va siz ulardan abadiy ayrilmasligingiz kerak.
19 Ammo agar shoh ularni qiynashni ma'qul ko'rsa, ularni yengillashtirish uchun mana shu maslahat berilgan.
20 Mana, biz uzoq vaqtdan beri urushdan qo'rqib kelganmiz va: “Isroil yurtda ko'payib ketsa, urush bo'lsa, bizni yurtdan haydab chiqaradi”, deb aytganmiz.
21 Agar shoh ma'qul ko'rsa, shoh farmoni chiqarsin va Misr qonunlariga bekor qilinmaydigan farmon yozilsin: Isroil xalqidan tug'ilgan har bir o'g'il bola uchun uning qoni yerga to'kilsin.
22 Siz buni qilsangiz, Isroilning barcha erkak o'g'illari o'lgandan keyin, ularning urushlarining yovuzligi tugaydi; shoh shunday qilsin va barcha ibroniy doyalarini chaqirib, ularga bu ishni bajarishni buyursin; bu ish shoh va beklarga ma'qul keldi va shoh Ayubning so'zlariga muvofiq ish tutdi.
23 Shoh ibroniy doyalarini chaqirtirib keldi. Ularning birining ismi Shefra, ikkinchisining ismi Pua edi.
24 Doyalar shohning huzuriga kelib, uning huzurida turishdi.
25 Shoh ularga dedi: — Sizlar ibroniy ayollarga doyalik qilib, ularning axlatda turganini ko‘rsangiz, agar o‘g‘il tug‘ilsa, uni o‘ldiringlar, agar qiz tug‘ilsa, tirik qolsin.
26 Agar bu ishni qilmasangizlar, Men sizlarni va barcha uylaringizni olov bilan yoqib yuboraman.
27 Ammo doyalar Xudodan qo'rqib, Misr shohiga ham, uning so'zlariga ham quloq solmadilar. Ibroniy ayollari doyaga o'g'il yoki qiz tug'dirganda, doya chaqaloq uchun zarur bo'lgan hamma narsani qildi va uni tirik qoldirdi; doyalar har kuni shunday qilishardi.
28 Bu voqea shohga yetib bordi va u doyalarni chaqirtirib, ularga: “Nega bunday qildingizlar va bolalarni tirik qoldirdingizlar?” deb so‘radi.
29 Doyalar shohning oldida javob berib, shunday dedilar:
30 Shohimiz ibroniy ayollarini misrlik ayollar kabi deb o'ylamasin. Chunki Isroil xalqining hammasi sog'lom, doya kelmasdan oldin tug'iladi. Biz, cho'rilaringiz, ko'p kunlardan beri hech bir ibroniy ayol bizga tug'dirmagan. Chunki barcha ibroniy ayollar o'zlarining doyalari, chunki ular sog'lom.
31 Fir'avn ularning so'zlarini eshitib, bu masalada ularga ishondi. Doyalar shohning oldidan ketishdi. Xudo ularga yaxshilik qildi. Xalq juda ko'payib, ko'payib ketdi.

67-BOB

1 Misrda Levi avlodidan bo'lgan Amrom ismli bir odam bor edi. Uning ismi Kaxatning o'g'li, Levi Isroil o'g'li edi.
2 Bu odam borib, otasining singlisi Levining qizi Yoxebedga uylandi. U yuz yigirma olti yoshda edi va u bilan birga bo'ldi.

3 Ayol homilador bo'lib, qiz tug'di va uning ismini Maryam qo'ydi, chunki o'sha paytlarda misrliklar Isroil xalqining hayotini achchiqlantirgan edilar.
4 U yana homilador bo'lib, o'g'il tug'di va uning ismini Horun qo'ydi, chunki u homilador bo'lgan paytda fir'avn Isroil o'g'illarining qonini to'ka boshladi.
5 O'sha kunlarda Xitim shohi Esovning nevarasi, Elifazning o'g'li Zefo vafot etdi va uning o'rniga Yaneas shoh bo'ldi.
6 Zefo Xittim avlodlari ustidan ellik yil hukmronlik qildi. U vafot etdi va Xittim yurtidagi Nabna shahrida dafn qilindi.
7 Undan keyin Xittim avlodining eng kuchli jangchilaridan biri bo'lgan Yaneas shoh bo'ldi va ellik yil hukmronlik qildi.
8 Xittim shohi vafotidan keyin Baor o'g'li Balom Xittim yurtidan qochib, Misrga, Misr shohi fir'avnning oldiga keldi.
9 Fir’avn uning donoligi haqida eshitgani uchun uni katta hurmat bilan kutib oldi. Unga sovg‘alar berdi, maslahatchi qilib tayinladi va uni ulug‘ladi.
10 Balom Misrda shohning barcha zodagonlari bilan birga shon-sharafga sazovor bo'lib yashadi. Zodagonlar uni yuksaltirishdi, chunki ularning barchasi uning donoligini o'rganishga intilardi.
11 Isroil xalqi Misrga borganining bir yuz o'ttizinchi yilida, fir'avn tushida shohlik taxtida o'tirganini ko'rdi. U boshini ko'tarib, ro'parasida bir chol turganini ko'rdi. Cholning qo'lida savdogarlar foydalanadigan tarozilar bor edi.
12 Chol tarozilarni olib, fir’avnning oldiga osib qo‘ydi.
13 Chol Misrning barcha oqsoqollarini, barcha zodagonlari va buyuklarini olib, ularni birlashtirib, bitta taroziga qo'ydi.
14 U sutli uloqchani olib, boshqa taroziga qo'ydi. Uloq hammadan ustun keldi.
15 Fir'avn bu dahshatli vahiydan hayratda qoldi, nega uloq hammadan ustun keldi. Fir'avn uyg'onib, bu tush ekanligini ko'rdi.
16 Fir’avn erta tongda turib, barcha xizmatkorlarini chaqirib, ularga tushini aytib berdi. Odamlar juda qo‘rqib ketishdi.
17 Shoh barcha donishmandlariga: — Iltimos, ko‘rgan tushimni ta’birlab beringlar, shunda men uni bilib olaman, — dedi.
18 Baor o'g'li Balom shohga javoban dedi: — Bu oxirgi kunlarda Misrga qarshi chiqadigan katta falokatdan boshqa hech narsani anglatmaydi.
19 Chunki Isroilda bir o'g'il tug'iladi, u butun Misrni va uning aholisini vayron qiladi va Isroil xalqini qudratli qo'l bilan Misrdan olib chiqadi.
20 Endi, ey shoh hazratlari, Misrga qarshi bu falokat kelmasdan oldin, Isroil xalqining umidlarini va umidlarini barbod qilish uchun bu masala bo'yicha maslahatlashing.
21 Shoh Balomga: — Isroil xalqiga nima qilamiz? — dedi. — Avvaliga ularga qarshi ma’lum bir yo‘l bilan maslahatlashgan edik, ammo ularni mag‘lub eta olmadik.
22 Endi ularga qarshi maslahat bersangiz, biz ularni mag'lub etishimiz mumkin.
23 Balom shohga javoban: — Hozir ikki maslahatchingizni chaqirib keling, ularning bu masala bo‘yicha qanday maslahat berishlarini ko‘rib chiqamiz, keyin esa qulingiz gapiradi, — dedi.
24 Shoh ikki maslahatchisini — Midiyonlik Rauel va Uzlik Ayubni chaqirtirdi. Ular kelib, shohning oldida o‘tirishdi.
25 Shoh ularga dedi: — Mana, sizlar men ko‘rgan tushni va uning ta’birini eshitdingizlar. Endi maslahat beringlar, Isroil xalqiga nima qilish kerakligini bilib olinglar, shunda biz ularni mag‘lub etamiz, ularning yovuzligi bizga qarshi chiqmaguncha.
26 Midiyonlik Ruvel shohga javoban: — Shohimiz abadiy yashasin, shohimiz abadiy yashasin, — dedi.
27 Agar shohga ma'qul bo'lsa, ibroniylardan voz kechib, ularni tark etsin va ularga qarshi qo'lini ko'tarmasin.
28 Chunki Egamiz qadimgi zamonlarda tanlab olgan va yer yuzidagi barcha xalqlar va yer yuzi shohlari orasidan O‘z merosiga qur’a sifatida olgan odamlardir. Xudosidan qasos olmagan, jazosiz ularga qarshi qo‘lini ko‘targan kim bor?
29 Bilasizmi, Ibrohim Misrga borganida, Misrning sobiq shohi fir’avn xotini Sorani ko‘rib, unga xotinlik qildi. Chunki Ibrohim: “U mening singlim”, deb aytgan edi. Chunki u Misrliklar uni xotini uchun o‘ldirishlaridan qo‘rqardi.
30 Misr shohi Sorani olib ketganida, Xudo uni va uning xonadonini og'ir o'latlarga duchor qildi. Sora Ibrohimga qaytarilgunga qadar, u sog'ayib ketdi.
31 Filistlar shohi Gerorlik Abumalekni Xudo Ibrohimning xotini Sora tufayli odamdan hayvongacha bo'lgan har bir bachadonni to'xtatib qo'ygani uchun jazoladi.
32 Ularning Xudosi tunda tushida Abumalekka kelib, uni qo'rqitib, o'zi olgan Sorani Ibrohimga qaytarib berishini aytdi. Shundan so'ng, Geror aholisining hammasi Sora tufayli jazolandi. Ibrohim ular uchun Xudosiga ibodat qildi va U ularga iltijo qildi va ularni sog'aytirdi.
33 Abumalek o'zi va xalqiga keladigan barcha yomonliklardan qo'rqib, Ibrohimning oldiga qaytib keldi va xotini Sora bilan birga unga ko'p sovg'alar berdi.
34 Is’hoqni Gerordan quvib chiqarganida, Xudo unga ham shunday qildi. Xudo unga ajoyib ishlar qildi: Gerorning barcha suv oqimlari qurib qoldi va ularning serhosil daraxtlari hosil bermadi.
35 Gerorlik Abumalek, uning do'stlaridan biri Oxuzat va lashkarboshisi Pixol uning oldiga borib, egilib, yerga muk tushib ta'zim qilishdi.
36 Ular undan ular uchun ibodat qilishini so'rashdi va u ular uchun Xudoga ibodat qildi. Xudovand uning iltijosini qabul qildi va ularni sog'aytirdi.
37 Yoqub ham o‘zining benuqsonligi tufayli akasi Esov va uning jonini qasd qilgan onasining akasi suriyalik Lobonning qo‘lidan, shuningdek, unga va uning bolalariga qarshi chiqib, ularni yo‘q qilish uchun birlashgan barcha Kan’on shohlarining qo‘lidan qutqarildi. Egamiz ularni ularning qo‘lidan qutqardi, ular ularga hujum qilib, ularni mag‘lub etdi. Kim ularga jazosiz qo‘l ko‘targan edi?
38 Shubhasiz, otangizning otasi bo'lgan avvalgi fir'avn Yoqub o'g'li Yusufning donoligini ko'rib, uni Misr yurtining barcha beklaridan ustun qo'ydi, chunki u o'zining donoligi bilan yurt aholisining barchasini ocharchilikdan qutqardi.
39 Shundan so'ng, u Yoqub va uning bolalariga Misrga kelishni buyurdi, toki ularning fazilatlari tufayli Misr va Goshen yerlari ocharchilikdan qutqarilsin.
40 Endi agar bu sizning ko'zingizga ma'qul bo'lsa, Isroil xalqini yo'q qilishni bas qiling. Agar ularning Misrda

yashashini istamasangiz, ularni bu yerdan chiqarib yuboring, toki ular ota-bobolari yashagan Kan'on yurtiga ketsinlar.
41 Fir’avn Yatroning so‘zlarini eshitgach, unga qattiq g‘azablandi. U uyalib, shohning huzuridan turdi va Yusufning tayoqchasini olib, o‘z yurti Midiyonga ketdi.
42 Shoh Uz xalqidan bo'lgan Ayubdan: — Ayub, sen nima deysan va ibroniylarga qanday maslahat berasan? — deb so'radi.
43 Ayub shohga dedi: — Mana, yurtning barcha aholisi sizning qo‘lingizda, shoh o‘z nazarida nima ma’qul bo‘lsa, shuni qilsin.
44 Shoh Balomga: — Nima deysan, Balom, gapingni ayt, biz eshitaylik, — dedi.
45 Balom shohga: — Shoh ibroniylarga qarshi bergan barcha maslahatlaridan ular qutuladilar, shoh esa hech qanday maslahat bilan ularni mag‘lub eta olmaydi, — dedi.
46 Agar siz ularni alangali olov bilan yo'q qilishni o'ylasangiz ham, ular ustidan g'alaba qozona olmaysiz, chunki ularning Xudosi otalari Ibrohimni Xaldeyning Ur shahridan qutqargan; va agar siz ularni qilich bilan yo'q qilishni o'ylasangiz, unda ularning otasi Ishoq undan qutqarilgan va uning o'rniga qo'chqor qo'yilgan.
47 Agar siz ularni mashaqqatli mehnat bilan yo'qotishni o'ylasangiz ham, bunda ham g'alaba qozona olmaysiz, chunki ularning otasi Yoqub Lobonga har qanday mashaqqatli ishda xizmat qildi va muvaffaqiyatga erishdi.
48 Endi, ey shoh, mening so'zlarimni eshiting, chunki bu ularga qarshi berilgan maslahat, siz ular ustidan g'alaba qozonasiz va undan qaytmasligingiz kerak.
49 Agar shoh ma'qul ko'rsa, bugundan boshlab tug'iladigan barcha bolalarini suvga tashlashni buyursin, chunki bu bilan siz ularning ismini o'chirib tashlay olmaysiz, chunki ularning hech biri va otalari bu tarzda sudlanmagan.
50 Shoh Balomning so'zlarini eshitdi va bu gap shohga ham, a'yonlarga ham yoqdi. Shoh Balomning so'zlarini bajardi.
51 Shoh butun Misr yurtida: “Bugundan boshlab ibroniylarda tug‘ilgan har bir o‘g‘il bola suvga tashlanadi”, deb farmon va qonun chiqarishni buyurdi.
52 Fir’avn barcha xizmatkorlarini chaqirib: «Boringlar, Isroil xalqi yashaydigan Goshen yerlarini qidirib topinglar. Ibroniylarning har bir o‘g‘li daryoga tashlanishini, har bir qiz bola tirik qolishi uchun ularga g‘amxo‘rlik qilinglar», dedi.
53 Isroil xalqi fir'avnning o'g'il bolalarini daryoga tashlashni buyurganini eshitgach, ba'zilari xotinlaridan ajralib, boshqalari ularga yopishib oldi.
54 O'sha kundan boshlab, erlari bilan qolgan Isroil ayollarining tug'ish vaqti kelganda, ular dalaga borib, u yerda tug'ishdi va dalada tug'ishdi, bolalarini dalada qoldirib, uylariga qaytishdi.
55 Ota-bobolariga ularni ko'paytirishga qasam ichgan Rabbimiz osmondagi xizmatkor farishtalaridan birini har bir bolani suvda yuvish, moy surtish va artish uchun yubordi va uning qo'llariga ikkita silliq tosh berdi, ulardan biri sut, ikkinchisi asal so'rib oldi. U uning sochlarini tizzalarigacha o'stirdi, bu toshlar bilan u o'zini qoplashi mumkin edi; unga rahm-shafqati bilan uni yupatish va unga yopishish uchun.
56 Xudo ularga rahm qilib, ularni yer yuzida ko'paytirishni istagach, yerlariga ularni ulg'ayguncha saqlashni buyurdi. Shundan keyin yer og'zini ochib, ularni qusdi va ular shahardan yer o'tlari va o'rmon o'tlari kabi unib chiqdi. Ularning har biri o'z oilasiga va otasining uyiga qaytib, ular bilan qoldi.
57 Isroil o'g'illarining go'daklari Xudoning marhamati bilan yer yuzida dala o'tlari kabi edilar.
58 Bu voqeani ko'rgan barcha misrliklar, har biri o'zining ho'kizlari va omochlari bilan o'z dalasiga chiqib, yerni urug' yetganday haydab yuborishdi.
59 Ular yer haydashganda, Isroil o'g'illarining go'daklariga zarar yetkaza olmadilar, shuning uchun xalq ko'payib, juda ko'payib ketdi.
60 Fir’avn har kuni o‘z a’yonlariga Isroil o‘g‘illarining go‘daklarini qidirish uchun Go‘shenga borishni buyurardi.
61 Ular bittasini qidirib topgach, uni onasining bag'ridan zo'rlik bilan olib, daryoga tashladilar, qiz bolani esa onasi bilan qoldirdilar. Misrliklar har kuni Isroil xalqiga shunday qilishardi.

68-BOB

1 O'sha paytda Xudoning Ruhi Horunning singlisi Amramning qizi Maryamga tushdi. Maryam tashqariga chiqib, xonadon haqida bashorat qilib: «Mana, bu safar ota-onamdan bizga o'g'il tug'iladi va u Isroilni Misr qo'lidan qutqaradi», dedi.
2 Amrom qizining so'zlarini eshitgach, borib, xotinini uyiga qaytarib olib ketdi. Fir'avn Yoqub xonadonidagi barcha o'g'il bolalarni suvga tashlashni buyurgan paytda, uni haydab yuborgan edi.
3 Shunday qilib, Amrom xotini Yoxabedni haydab yuborganidan uch yil o'tgach, uni oldi. Yoxabed uning yoniga keldi va u homilador bo'ldi.
4 Homiladorligidan yetti oy o'tgach, u o'g'il tug'di. Butun uy quyosh va oy porlagan paytdagidek yorug'likka to'ldi.
5 Ayol chaqaloqning yaxshi va yoqimli ekanligini ko'rgach, uni uch oy davomida ichki xonaga yashirdi.
6 O'sha kunlarda misrliklar u yerdagi barcha ibroniylarni qirib tashlash uchun til biriktirishdi.
7 Misrlik ayollar Isroil xalqi yashaydigan Goshenga borishdi. Ular hali gapira olmaydigan go'daklarini yelkalariga ko'tarishdi.
8 O'sha kunlarda, Isroil xalqining ayollari tug'ayotgan paytda, har bir ayol o'g'lini misrliklardan yashirgan edi, toki misrliklar ularning tug'ilishini bilmasinlar va ularni yurtdan yo'q qilmasinlar.
9 Misrlik ayollar Goshenga kelishdi, ularning gapira olmaydigan bolalari esa yelkalarida edi. Misrlik ayol ibroniy ayolning uyiga kirganida, uning go'dagi yig'lay boshladi.
10 U qichqirganda, ichki xonadagi bola javob berdi. Misrlik ayollar borib, bu haqda fir'avnning saroyiga xabar berishdi.
11 Fir’avn bolalarni olib, o‘ldirish uchun ofitserlarini yubordi; Misrliklar har kuni ibroniy ayollariga shunday qilishardi.
12 O'sha paytda, Yo'xabed o'g'lini yashirganidan uch oycha o'tgach, bu voqea fir'avn saroyida ma'lum bo'ldi.

13 Ayol zobitlar kelishidan oldin o'g'lini olib ketishga shoshildi. U qamishdan yasalgan sandiq olib, uni loy va qatron bilan surtdi. Bolani ichiga solib, daryo bo'yidagi qoziqlarga qo'ydi.
14 Uning singlisi Maryam unga nima qilinishini va uning so'zlari nima bo'lishini bilish uchun uzoqdan turib turdi.
15 O'sha paytda Xudo Misr yurtiga dahshatli jazirama yog'dirdi, u odam tanasini quyosh kabi kuydirib yubordi va misrliklarni qattiq qiynadi.
16 Misrliklarning hammasi jazirama issiqdan tanalarini kuydirib yuborgani uchun daryoga cho'milish uchun tushishdi.
17 Fir'avnning qizi Batiya ham jazirama issiq tufayli daryoga cho'milgani bordi. Uning xizmatkorlari va Misrning barcha ayollari ham daryo bo'yida yurishdi.
18 Batiya ko'zlarini daryoga qaratdi va suv ustida kemani ko'rdi va uni olib kelish uchun xizmatkorini yubordi.
19 Ayol uni ochib, bolani ko'rdi. Mana, chaqaloq yig'layapti. Unga rahmi kelib: «Bu ibroniy bolalaridan biri», – dedi.
20 Daryo bo'yida yurgan barcha Misrlik ayollar uni emizishni xohlashdi, lekin u emizishni istamadi, chunki bu Egamizning xohishi bilan edi, uni onasining ko'kragiga qaytarish uchun.
21 Uning singlisi Maryam o'sha paytda daryo bo'yida misrlik ayollar orasida edi. U buni ko'rib, fir'avnning qiziga: «Borib, ibroniy ayollaridan bir enaga chaqirib kelaymi, u sizga chaqaloqni emizsin», dedi.
22 Fir'avnning qizi unga: «Bor», dedi. Qiz borib, bolaning onasini chaqirdi.
23 Fir'avnning qizi Yoxavedga: «Bu bolani olib ket va menga emiz», dedi. Men senga har kuni ikki tanga kumushdan maosh to'layman. Ayol bolani olib, emizdi.
24 Ikki yildan so'ng, bola ulg'aygach, uni fir'avnning qiziga olib keldi. U fir'avnning qiziga o'g'ilday bo'lib qoldi. U: "Men uni suvdan chiqarib oldim", deb, unga Muso deb ism qo'ydi.
25 Otasi Amrom unga Xabar deb ism qo'ydi, chunki u: “U xotinini o'g'irlab ketgan edi”, dedi.
26 Onasi Yoxebed unga Yokutiyol deb ism qo'ydi, chunki u: “Men uni Qodir Xudodan umid qilgan edim va Xudo uni menga qaytardi”, dedi.
27 Singlisi Maryam uning oqibati nima bo'lishini bilish uchun uning orqasidan daryoga tushdi va uni Yered deb atadi.
28 Akasi Horun unga Abi Zanuch deb ism qo'ydi va: “Otam onamni tashlab, uning uchun qaytib keldi”, dedi.
29 Amromning otasi Kehat unga Abigdor deb ism qo'ydi, chunki Xudo Yoqub xonadonining yorilishini tuzatdi va ular endi o'g'il bolalarini suvga tashlay olmadilar.
30 Ularning enagasi uni Abi Soxo deb atab: «U Xom o‘g‘illari tufayli uch oy davomida o‘z chodirida yashirinib yurdi», dedi.
31 Butun Isroil xalqi uning ismini Natanil o'g'li Shamayo deb qo'ydi, chunki ular: “Xudo uning davrida ularning faryodlarini eshitdi va ularni zulmkorlardan qutqardi”, dedilar.
32 Muso fir’avnning uyida edi va fir’avnning qizi Botiyaning o‘g‘li edi. Muso shohning farzandlari orasida ulg‘aydi.

69-BOB

1 Edom shohi o'sha kunlarda, hukmronligining o'n sakkizinchi yilida vafot etdi va Edom yurtida o'zi uchun shohona qarorgoh sifatida qurgan ma'badiga dafn qilindi.
2 Esovning o‘g‘illari daryo bo‘yidagi Petorga xabar yubordilar. Ular u yerdan Shoul ismli, chiroyli ko‘zli va kelishgan bir yigitni olib kelib, Samla o‘rniga o‘zlariga shoh qilib qo‘yishdi.
3 Shoul Edom yurtida Esovning barcha avlodlari ustidan qirq yil hukmronlik qildi.
4 Misr shohi fir’avn Balomning Isroil xalqiga bergan maslahati muvaffaqiyatsiz bo‘lganini, ammo ular baribir Misr yurti bo‘ylab ko‘payib, barakali bo‘lib qolganini ko‘rdi.
5 O'sha kunlarda fir'avn butun Misr bo'ylab Isroil o'g'illariga: “Hech kim o'zining kundalik mehnatidan hech narsani kamaytirmasin”, deb farmon chiqardi.
6 Agar biror kishi har kuni bajaradigan ishida, xoh ohakda, xoh g'ishtda, kamchilik topsa, uning o'rniga kenja o'g'li qo'yiladi.
7 O'sha kunlarda Misrdagi mehnat Isroil xalqi ustidan kuchayib borardi. Agar biror kishining kundalik mehnatida bitta g'isht yetishmasa, misrliklar uning eng kichik o'g'lini onasidan zo'rlik bilan tortib olib, otasi yetishmayotgan g'isht o'rniga binoga qo'yib yuborishardi.
8 Misrliklar uzoq vaqt davomida kun sayin barcha Isroil xalqiga shunday qilishdi.
9 Ammo Levi qabilasi o'sha paytda boshidanoq o'z birodarlari bilan ishlamagan edi, chunki Levi qabilasi misrliklarning dastlab Isroil xalqiga nisbatan qo'llagan ayyorliklarini bilishardi.

70-BOB

1 Muso tug'ilganidan keyin uchinchi yilida, fir'avn ziyofatda o'tirgan edi. Malika Alparanit uning o'ng tomonida, Batiya chap tomonida o'tirar, yosh Muso uning bag'rida, Baor o'g'li Balom esa ikki o'g'li bilan va shohlikning barcha shahzodalari shohning huzurida dasturxon atrofida o'tirishardi.
2 Yigit qo'lini shohning boshiga uzatdi va tojni shohning boshidan olib, o'z boshiga qo'ydi.
3 Shoh va beklar bolaning qilgan ishini ko'rib, dahshatga tushishdi. Bir kishi qo'shnisiga hayratini bildirdi.
4 Shoh dasturxon oldida o'tirgan beklardan so'radi: — Ey beklar, bu masalada nima deysizlar va bu qilmish uchun bolaga qanday hukm chiqarilsin?
5 Sehrgar Baor o'g'li Balom shoh va a'yonlar oldida javob berib dedi: — Ey shohim, ko'p kunlardan beri ko'rgan tushingizni va qulingiz sizga ta'bir qilgan tushingizni eslang.
6 Demak, bu ibroniy bolalaridan bo'lgan bola, unda Xudoning ruhi bor. Shoh hazratlari, bu yigit bu ishni bilmasdan qilgan deb o'ylamasinlar.
7 Chunki u ibroniy o'g'li. U hali go'dak bo'lsa ham, donolik va aql-idrokka ega. U buni donolik bilan qildi va o'zi uchun Misr shohligini tanladi.
8 Chunki barcha ibroniylarning shohlarni va ularning zodagonlarini aldash, yer yuzi shohlari va odamlarini

titroqqa solish uchun bularning barchasini ayyorlik bilan qilish odati shunday.
9 Shubhasiz, ularning otasi Ibrohim shunday qilganini bilasiz. U Bobil shohi Nimrod va Geror shohi Abumalekning qo'shinlarini aldagan va Xet xalqining yerlarini va Kan'onning barcha shohliklarini o'ziga olgan.
10 U Misrga tushib, xotini Sora haqida: “U mening singlim”, dedi. Bu Misrni va uning shohini yo‘ldan ozdirish uchun qilingan edi.
11 Uning o'g'li Ishoq ham Gerorga borib, u yerda yashadi va Filistlar shohi Abumalekning qo'shinidan ustun keldi.
12 U shuningdek, xotini Rivqoni o'zining singlisi deb aytib, Filistlar shohligini qoqintirishni ham o'yladi.
13 Yoqub akasiga ham xiyonat qildi, uning qo'lidan to'ng'ichlik huquqini va duosini tortib oldi.
14 Keyin u Paddon-Oramga, onasining ukasi Lobonning uyiga bordi. Ayyorlik bilan qizini, mol-mulkini va bor mol-mulkini tortib oldi va qochib, Kan'on yurtiga, otasining oldiga qaytib ketdi.
15 O'g'illari akalari Yusufni sotishdi. Yusuf Misrga borib, qul bo'ldi va o'n ikki yil zindonda qoldi.
16 Sobiq fir'avn tush ko'rdi va uni zindondan chiqarib yubordi va tushlarini ta'birlagani uchun uni Misrdagi barcha shahzodalardan ustun qo'ydi.
17 Xudo butun yurtga ocharchilik yuborganida, u otasini, barcha aka-ukalarini va otasining butun xonadonini chaqirib, ularga hech qanday bepul va mukofotsiz yordam berdi va misrliklarni qullikka sotib oldi.
18 Endi, shoh hazratlari, mana bu bola Misrda ularning o'rniga o'rnidan turib, ularning qilmishlarini bajarishga va har bir shoh, shahzoda va sudya bilan hazillashishga kirishdi.
19 Agar shohimiz ma'qul ko'rsa, uning qonini yerga to'kib tashlaymiz, toki u ulg'ayib, hokimiyatni sizning qo'lingizdan tortib olmasin va u hukmronlik qilganidan keyin Misrning umidlari puchga chiqmasin.
20 Balom shohga dedi: — Kelinglar, Misrning barcha hakamlari va donishmandlarini chaqirib, siz aytganingizdek, bu bolaga o‘lim jazosi kerakmi yoki yo‘qmi, bizga xabar bering, shunda biz uni o‘ldiramiz.
21 Fir'avn Misrning barcha donishmandlarini chaqirtirib keldi. Ular shohning huzuriga kelishdi. Egamizning farishtasi ularning orasiga kirib keldi. U Misr donishmandlaridan biriga o'xshardi.
22 Shoh donishmandlarga dedi: — Uydagi bu ibroniy bola nima qilganini eshitgansizlar, Balom esa bu masalada shunday hukm chiqardi.
23 Endi sizlar ham hukm qilinglar va bolaning qilgan ishi uchun nima qilishi kerakligini bilib olinglar.
24 Fir’avnning donishmandlaridan biriga o‘xshagan farishta Misrning barcha donishmandlari, shoh va beklar oldida shunday javob berdi:
25 Agar shoh ma'qul ko'rsa, shoh o'zining oldiga oniks toshi va olovli ko'mir olib kelib, bolaning oldiga qo'yadigan odamlarni yuborsin. Agar bola qo'lini uzatib, oniks toshini olsa, biz yigitning qilgan barcha ishlarini donolik bilan qilganini bilib olamiz va biz uni o'ldirishimiz kerak.
26 Agar u qo'lini ko'mirga uzatsa, biz uning bu ishni bilmaganligini bilib olamiz va u tirik qoladi.
27 Bu ish shoh va beklarga ma'qul tuyuldi. Shoh Egamizning farishtasining so'ziga binoan ish tutdi.
28 Shoh oniks toshi va ko'mirni olib kelib, Musoning oldiga qo'yishni buyurdi.
29 Ular bolani ularning oldiga qo'yishdi. Bola qo'lini oniks toshiga uzatmoqchi bo'ldi. Lekin Egamizning farishtasi uning qo'lini olib, ko'mir ustiga qo'ydi. Ko'mir qo'lida so'nib qoldi. U ko'tarib og'ziga soldi. Lablarining bir qismini va tilining bir qismini kuydirib yubordi. Og'zi va tili og'irlashib qoldi.
30 Shoh va a’yonlar buni ko‘rib, Muso shohning boshidan tojni yechishda oqilona ish qilmaganini angladilar.
31 Shunday qilib, shoh va beklar bolani o'ldirmadilar. Muso fir'avnning uyida qoldi va ulg'ayib bordi. Egamiz u bilan birga edi.
32 Bola shoh saroyida bo'lganida, binafsha libos kiygan edi va shohning o'g'illari orasida ulg'aydi.
33 Muso shoh saroyida ulg'ayganida, fir'avnning qizi Botiya uni o'g'il deb bildi. Fir'avnning butun xonadoni uni hurmat qildi va barcha Misrliklar undan qo'rqishdi.
34 U har kuni Goshen yerlariga borib, birodarlari Isroil xalqi yashaydigan yerga borardi. Muso ularni har kuni nafas qisilishi va mashaqqatli mehnatda ko'rardi.
35 Muso ulardan so'radi: — Nima uchun bu mehnat sizlarga har kuni beriladi?
36 Ular unga boshlariga tushgan hamma narsani va fir'avn tug'ilishidan oldin ularga bergan barcha buyruqlarni aytib berishdi.
37 Ular unga Baor o‘g‘li Balom ularga qarshi qanday maslahat berganini va shohning tojini boshidan olganida, Balom uni o‘ldirish uchun qanday maslahat berganini aytib berishdi.
38 Muso bu gaplarni eshitgach, Balomga qarshi g'azablandi va uni o'ldirmoqchi bo'ldi va har kuni uni pistirib turdi.
39 Balom Musodan qo'rqdi va ikki o'g'li bilan Misrdan chiqib ketdi. Ular qochib, jonlarini qutqarib, Kush yurtiga, Kush shohi Kikianusning oldiga qochib ketishdi.
40 Muso shohning saroyida bo'lib, kirib-chiqib yurgan edi. Egamiz unga fir'avn, uning barcha xizmatkorlari va butun Misr xalqining iltifotini ko'rsatdi. Ular Musoni juda yaxshi ko'rishardi.
41 Muso birodarlarini ko'rish uchun Goshenga borgan kun keldi. U Isroil xalqini ularning og'ir yuklari va mashaqqatli mehnati ostida ko'rdi. Muso ular uchun xafa bo'ldi.
42 Muso Misrga qaytib, fir’avnning saroyiga keldi va shohning huzuriga kirdi. Muso shohga ta’zim qildi.
43 Muso fir’avnga dedi: — Hazratim, sizdan kichik bir iltimos so‘rab keldim, yuzimni bo‘sh qaytarmang. — Fir’avn unga: — Gapiring, — dedi.
44 Muso fir’avnga dedi: — Goshendagi qullaringizga — Isroil xalqiga — bir kun dam olish uchun vaqt bering.
45 Shoh Musoga javoban dedi: — Mana, men bu ishda sizning iltimosingizni bajarish uchun yuzingizni ko'tardim.
46 Fir’avn butun Misr va Go‘shen yerlari bo‘ylab shunday degan farmonni e’lon qilishni buyurdi:
47 Shoh shunday demoqda: “Ey Isroil xalqi, olti kun davomida ishingizni qilib, mehnat qilinglar. Yettinchi kuni esa dam olinglar va hech qanday ish qilmanglar. Shoh va Botiya o‘g‘li Muso buyurganidek, kun bo‘yi shunday qilinglar.

48 Muso shoh unga bergan bu narsadan xursand bo'ldi va barcha Isroil xalqi Musoning buyrug'ini bajardi.
49 Chunki bu narsa Isroil xalqiga Egamizdan edi, chunki Egamiz Isroil xalqini ota-bobolari haqi qutqarish uchun eslay boshlagan edi.
50 Egamiz Muso bilan birga edi va uning shuhrati butun Misrga tarqaldi.
51 Muso butun misrliklar va butun Isroil xalqi oldida ulug' bo'ldi. U o'z xalqi Isroil uchun yaxshilik tilar va ular haqida shohga tinchlik so'zlarini aytdi.

71-BOB

1 Muso o'n sakkiz yoshga to'lganida, ota-onasini ko'rishni istab, Goshenga, ularning oldiga bordi. Muso Goshenga yaqinlashganda, Isroil xalqi ish bilan band bo'lgan joyga keldi va ularning og'ir yuklarini ko'rdi va bir misrlikning ibroniy birodarlaridan birini urib o'tirganini ko'rdi.
2 Kaltaklangan odam Musoni ko'rgach, yordam so'rab yugurib keldi, chunki Muso fir'avn xonadonida juda hurmatga sazovor edi. U unga: “Hazratim, menga e'tibor bering, bu misrlik kechasi uyimga kelib, meni bog'lab, xotinimning oldiga mening oldimga keldi, endi esa jonimni olmoqchi”, dedi.
3 Muso bu yomon gapni eshitgach, misrlikga g'azablandi. U u yoqdan bu yoqqa burildi. U yerda hech kim yo'qligini ko'rgach, misrlikni urib, qumga yashirdi va ibroniyni uni urganning qo'lidan qutqardi.
4 Ibroniy uyiga ketdi, Muso esa uyiga qaytib, shohning saroyiga qaytib keldi.
5 Odam uyga qaytgach, xotinidan voz kechishni o'yladi, chunki Yoqub xonadonida hech kimning xotini bulg'anganidan keyin uning oldiga kelishi to'g'ri emas edi.
6 Ayol borib akalariga aytdi. Ayolning akalari uni o'ldirmoqchi bo'lishdi, lekin u uyiga qochib qutuldi.
7 Ikkinchi kuni Muso akalari oldiga borib, ikki kishi janjallashayotganini ko'rdi va yovuzga: «Nega qo'shningni uryapsan?» dedi.
8 Muso unga javob berib: «Seni kim bizga hukmdor va hakam qilib tayinladi? Misrlikni o'ldirganingdek meni ham o'ldirmoqchimisan?» — dedi. Muso qo'rqib: «Bu voqea ma'lum bo'ldimi?» — dedi.
9 Fir'avn bu voqeani eshitib, Musoni o'ldirishni buyurdi. Xudo farishtasini yubordi va u Fir'avnga qo'riqchilar boshlig'i qiyofasida ko'rindi.
10 Shunda Egamizning farishtasi qo'riqchilar boshlig'ining qo'lidan qilichni olib, boshini uzib tashladi, chunki qo'riqchilar boshlig'ining surati Musoga o'xshab qoldi.
11 Egamizning farishtasi Musoning o'ng qo'lidan ushlab, uni Misrdan olib chiqdi va qirq kunlik yo'l masofasida, Misr chegarasidan tashqariga qo'ydi.
12 Uning ukasi Horun Misr yurtida yolg'iz qoldi va Isroil xalqiga bashorat qilib dedi:
13 Ota-bobolaringizning Xudosi — Egamiz shunday demoqda: “Har bir inson o‘z ko‘zidagi jirkanch narsalarni tashlab yuborsin va o‘zingizni Misr butlari bilan bulg‘amang.
14 Isroil xalqi o'sha paytda isyon ko'tarib, Horunga quloq solmadi.
15 Agar Egamiz Ibrohim, Ishoq va Yoqub bilan tuzgan ahdini eslamaganida, Egamiz ularni yo'q qilishni niyat qildi.
16 O'sha kunlarda fir'avnning qo'li Isroil farzandlariga nisbatan shafqatsiz bo'lib qoldi. U ularni ezib, zulm qildi, toki Xudo O'z kalomini yuborib, ularga e'tibor bermaguncha.

72-BOB

1 O'sha kunlarda Kush xalqi bilan Sharq xalqi va Oram xalqi o'rtasida katta urush bo'ldi va ular o'zlarini qo'lga olgan Kush shohiga qarshi isyon ko'tarishdi.
2 Shunday qilib, Kush shohi Kikianus qumday ko'p bo'lgan Kush xalqining hammasi bilan yo'lga chiqdi. U Oram va sharq xalqlariga qarshi jang qilib, ularni bo'ysundirdi.
3 Kikianus tashqariga chiqqanida, sehrgar Balomni ikki o'g'li bilan shaharni va yer yuzidagi eng past odamlarni qo'riqlash uchun qoldirdi.
4 Shunday qilib, Kikianus Oram va sharq xalqlariga qarshi chiqib, ularga qarshi jang qildi va ularni mag'lub etdi. Ularning hammasi Kikianus va uning xalqi oldida yarador bo'lib yiqildi.
5 U ularning ko'plarini asirga oldi va avvalgidek ularni bo'ysundirdi va odatdagidek ulardan soliq olish uchun ularning yerlarida qarorgoh qurdi.
6 Baor o'g'li Balom Kush shohi uni shaharni va shaharning kambag'allarini qo'riqlash uchun qoldirganida, u o'rnidan turib, xalqqa Kikianus shohiga qarshi isyon ko'tarishni va uyiga qaytishi kerak bo'lganida uni shaharga kiritmaslikni maslahat berdi.
7 Yurt xalqi unga quloq solib, qasamyod qilib, uni o'zlariga shoh, ikki o'g'lini esa qo'shin boshliqlari qilib tayinladilar.
8 Shunday qilib, ular o'rnidan turib, shaharning ikki burchagidagi devorlarni ko'tarib, nihoyatda mustahkam bino qurdilar.
9 Uchinchi burchakda esa shahar bilan butun Kush yurtini o'rab turgan daryo o'rtasida son-sanoqsiz ariqlar qazishdi va daryo suvlarini u yerdan to'lqinlantirdilar.
10 To'rtinchi burchakda ular sehr va ilohiy ilonlarni to'plab, shaharni mustahkamlab, u yerda yashadilar. Ulardan oldin hech kim chiqmadi yoki kirmadi.
11 Kikianus Oram va sharq xalqlariga qarshi jang qildi va ularni avvalgidek bo'ysundirdi. Ular unga odatdagidek soliq to'ladilar va u borib, o'z yurtiga qaytdi.
12 Kush shohi Kikianus va u bilan birga bo'lgan barcha qo'shin boshliqlari o'z shahriga yaqinlashganda, ular boshlarini ko'tarib, shahar devorlari qurilganini va juda baland ekanligini ko'rishdi. Odamlar bundan hayratda qolishdi.
13 Ular bir-birlariga: “Bizning jangda kechikkanimizni ko‘rib, bizdan juda qo‘rqishdi”, dedilar. Shuning uchun ular bu ishni qilishdi, shahar devorlarini ko‘tarib, mustahkamlashdi, toki Kan’on shohlari ularga qarshi jang qilmasin.
14 Shoh va qo'shin shahar darvozasiga yaqinlashdilar. Ular boshlarini ko'tarib, shaharning barcha darvozalari yopiq ekanligini ko'rishdi. Ular qo'riqchilarga: “Shaharga kirishimiz uchun bizga eshiklarni ochinglar”, deb baqirishdi.
15 Ammo qorovullar shohlari sehrgar Balomning buyrug'i bilan ularga eshikni ochishdan bosh tortdilar va ularga shaharlariga kirishga ruxsat bermadilar.

16 Shunday qilib, ular shahar darvozasi oldida ular bilan jang qilishdi va o'sha kuni Kikianusda bir yuz o'ttiz askar halok bo'ldi.
17 Ertasi kuni ular jangni davom ettirdilar va daryo bo'yida jang qilishdi; ular o'tishga harakat qilishdi, lekin uddalay olishmadi, shuning uchun ularning ba'zilari chuqurlarga cho'kib o'lishdi.
18 Shunday qilib, shoh ularga daraxtlarni kesib, sal yasashni buyurdi va ular shunday qilishdi.
19 Ular ariqlar joyiga yetib kelganlarida, suv tegirmonlar bilan aylanib, o'nta salda ikki yuz kishi cho'kib ketdi.
20 Uchinchi kuni ular ilonlar turgan tomonga jang qilish uchun kelishdi, lekin u yerga yaqinlasha olmadilar, chunki ilonlar ulardan 170 kishini o'ldirdi. Ular Kushga qarshi jang qilishni to'xtatdilar va to'qqiz yil davomida Kushni qamal qilishdi, hech kim chiqmadi yoki ichkariga kirmadi.
21 O'sha paytda urush va qamal Kushga qarshi bo'lganida, Muso Misrdan qochib ketdi. Fir'avn Misrlikni o'ldirgani uchun uni o'ldirmoqchi bo'lgan edi.
22 Muso fir’avnning huzuridan qochib, Misrdan o‘n sakkiz yoshda edi. U qochib, o‘sha paytda Kushni qamal qilayotgan Kikianusning qarorgohiga qochib ketdi.
23 Muso to'qqiz yil davomida Kush shohi Kikianusning qarorgohida bo'ldi, ular Kushni qamal qilishgan vaqt davomida. Muso ular bilan birga chiqib, kirdi.
24 Shoh, beklar va barcha jangchilar Musoni yaxshi ko'rishardi, chunki u buyuk va munosib edi, uning qaddi-qomati olijanob sherday, yuzi quyoshday, kuchi esa sherday edi. U shohning maslahatchisi edi.
25 To'qqiz yil o'tgach, Kikianus o'limga olib keladigan kasallikka chalindi va uning kasalligi uni yengib o'tdi va u yettinchi kuni vafot etdi.
26 Xizmatkorlari uni mumiyalab, olib borib, Misr yurtining shimolidagi shahar darvozasi ro'parasiga dafn qilishdi.
27 Ular uning ustiga chiroyli, mustahkam va baland bino qurdilar va ostiga katta toshlar qo'ydilar.
28 Shohning kotiblari o'sha toshlarga shoh Kikianusning barcha qudratini va u olib borgan barcha janglarini o'yib yozib qo'yishdi, mana ular bugungi kunda ham o'sha yerda yozilgan.
29 Kush shohi Kikianusning o'limidan so'ng, uning odamlari va qo'shinlari urush tufayli juda qayg'uga tushishdi.
30 Ular bir-birlariga: “Biz uylarimizdan to‘qqiz yil uzoqda, cho‘lda yashab kelayotganimiz sababli, hozir nima qilishimiz kerakligi haqida maslahat beringlar”, dedilar.
31 Agar biz shaharga qarshi jang qilamiz desak, ko'pchiligimiz yarador bo'lamiz yoki o'lamiz, agar qamalda qolsak, o'lamiz ham.
32 Endi Oram shohlari va sharq xalqlarining barcha shohlari shohimizning o'lganini eshitib, bizga to'satdan dushmanona hujum qilishadi, bizga qarshi jang qilishadi va bizdan hech kimni qoldirmaydilar.
33 Endi borib, o'zimizga shoh tayinlaylik. Shahar bizga taslim bo'lguncha qamalda qolaylik.
34 Ular o'sha kuni Kikianus qo'shinidan bir kishini podshohlikka tanlashni xohlashdi va ular ustidan hukmronlik qilish uchun Muso kabi tanlovga qarshi hech kimni topa olishmadi.
35 Ular shoshilib, har biri kiyimlarini yechib, yerga tashladilar va katta uyum hosil qilib, Musoni ustiga qo'ydilar.
36 Ular o'rnidan turib, karnay chalib, uning oldida baqirishdi: “Shoh tirik bo'lsin, shoh tirik bo'lsin!”
37 Barcha xalq va zodagonlar unga Kikianusning xotini Kushlik malika Adoniyani xotinlikka berishga qasam ichdilar va o'sha kuni Musoni o'zlariga shoh qilib ko'tarishdi.
38 O'sha kuni butun Kush xalqi: “Har bir kishi o'z mulkidan Musoga biror narsa berishi kerak”, deb e'lon qildi.
39 Ular uyum ustiga choyshab yoyishdi va har kim o'z narsasidan biror narsa tashladi: biri oltin sirg'a, ikkinchisi tanga.
40 Kush avlodi Musoga aqiq toshlari, bdellium, marvaridlar va marmardan juda ko'p miqdorda kumush va oltin tashladilar.
41 Muso barcha Kush o'g'illari unga bergan barcha kumush va oltinni, barcha idishlarni, bdellium va aqiq toshlarini olib, ularni o'z xazinalari orasiga qo'ydi.
42 O'sha kuni Muso Kush shohi Kikianusning o'rniga Kush avlodi ustidan hukmronlik qildi.

73-BOB

1 Misr shohi fir’avn hukmronligining ellik beshinchi yilida, ya’ni Isroil xalqining Misrga tushganining bir yuz ellik yettinchi yilida Muso Kushda shohlik qildi.
2 Muso Kush ustidan hukmronlik qila boshlaganida yigirma yetti yoshda edi va qirq yil hukmronlik qildi.
3 Egamiz Musoga Kushning barcha o'g'illarining ko'zida marhamat va marhamat ko'rsatdi. Kushning o'g'illari uni juda yaxshi ko'rishdi, shuning uchun Muso Egamizning ham, odamlarning ham marhamatiga sazovor bo'ldi.
4 Uning hukmronligining yettinchi kunida Kushning barcha avlodlari to'planib, Musoning oldiga kelib, yerga muk tushib ta'zim qilishdi.
5 Hamma bolalar shohning oldida bir ovozdan: “Bu shaharga nima qilish kerakligini ko‘rib chiqishimiz uchun bizga maslahat bering”, dedilar.
6 Mana, to'qqiz yildirki, biz shaharni qamal qilib yuramiz, bolalarimizni va xotinlarimizni ko'rmayapmiz.
7 Shoh ularga javoban dedi: — Agar sizlarga amr qiladigan hamma narsada mening ovozimga quloq solsangiz, Egamiz shaharni bizning qo'limizga beradi va biz uni bo'ysundiramiz.
8 Agar biz Kikianusning o'limidan oldin ular bilan bo'lgan avvalgi jangdagidek ular bilan jang qilsak, ko'pchiligimiz avvalgidek yarador bo'lib yiqilamiz.
9 Endi mana bu masalada sizlarga maslahat: agar mening gapimga quloq solsangiz, shahar bizning qo'limizga topshiriladi.
10 Shunda barcha qo'shinlar shohga javoban: — Hazratimiz nima buyursa, shuni qilamiz, — dedilar.
11 Muso ularga dedi: — Butun qarorgoh bo‘ylab borib, butun xalqqa shunday deb e’lon qilinglar:
12 Shoh shunday dedi: “O‘rmonga boringlar va har birining qo‘lida bittadan laylak bolasini olib kelinglar.
13 Shohning buyrug'ini buzgan va bolasini olib kelmagan har bir kishi o'ldiriladi va shoh unga tegishli bo'lgan hamma narsani tortib oladi.

14 Ularni olib kelganingda, ular sening ixtiyoringda bo'ladi, ular ulg'ayguncha ularni boqasan va ularga lochinlarning yosh bolalari kabi ot otishni o'rgatasan.
15 Kushning barcha avlodlari Musoning so'zlarini eshitib, o'rnidan turib, butun qarorgoh bo'ylab e'lon qilishdi:
16 Ey Kush xalqi, shohning buyrug'i shuki, hammangiz o'rmonga boringlar. Har biringiz qo'lingizda laylak yoshlarini tutib, uyingizga olib kelinglar.
17 Shohning buyrug'ini buzgan har bir kishi o'ladi va shoh unga tegishli bo'lgan hamma narsani oladi.
18 Hamma odamlar shunday qilishdi. Ular oʻrmonga chiqib, archa daraxtlariga chiqib, har biri qoʻlida bittadan laylak bolalarini tutdi. Ularni choʻlga olib kelib, shohning buyrugʻi bilan boqib, yosh qirgʻiylarga oʻxshab otishlarini oʻrgatdilar.
19 Yosh laylaklar boqilgandan keyin, podshoh ularni uch kun och qoldirishni buyurdi va butun xalq och qoldi.
20 Uchinchi kuni shoh ularga: “Oʻzingizni mustahkamlang va jasur boʻlinglar, har biringiz oʻz zirhingizni kiying, qilichingizni belingizga bogʻlang, otingizga mining va qoʻlingizga yosh laylakni olinglar”, dedi.
21 Biz esa shaharga qarshi ilonlar turgan joyda jang qilamiz; va butun xalq shohning buyrug'ini bajardi.
22 Ular har biri oʻz bolasini qoʻliga olib, joʻnab ketishdi. Ilonlar yashaydigan joyga yetib kelganlarida, shoh ularga: “Har biri oʻz bolasini ilonlar ustiga yuborsin”, dedi.
23 Shohning buyrug'i bilan har biri o'zining yosh laylakini yubordi. Yosh laylaklar ilonlarga hujum qilib, ularning hammasini yeb, o'sha yerdan yo'q qilib yubordi.
24 Shoh va xalq o'sha yerda barcha ilonlar yo'q qilinganini ko'rgach, butun xalq baland ovozda baqirdi.
25 Ular shaharga yaqinlashib, unga qarshi jang qilishdi, uni egallab olishdi va bo'ysundirishdi. Shaharga kirishdi.
26 O'sha kuni shahar aholisidan ming bir yuz kishi, shaharda yashovchi barcha odamlar halok bo'ldi, ammo qamalda bo'lganlardan birortasi ham o'lmadi.
27 Shunday qilib, Kushning barcha o'g'illari o'z uylariga, xotinlari, bolalari va unga qarashli barcha odamlari oldiga ketishdi.
28 Sehrgar Balom shahar qoʻlga olinganini koʻrgach, darvozani ochdi va ikki oʻgʻli va sakkiz akasi bilan qochib, Misrga, Misr shohi fir’avnning oldiga qaytib ketdi.
29 Ular Tavrot kitobida tilga olingan sehrgarlar va sehrgarlardir. Ular Egamiz Misrga o'lat yuborganida Musoga qarshi turishgan.
30 Shunday qilib, Muso o'zining donoligi bilan shaharni egallab oldi va Kush avlodi uni Kush shohi Kikianus o'rniga taxtga o'tqazdilar.
31 Ular uning boshiga shohona tojni kiydirishdi va unga Kikianusning xotini Kushlik malikasi Adoniyani xotinlikka berishdi.
32 Muso ota-bobolarining Xudosi — Egamizdan qoʻrqardi, shuning uchun u ayolga yaqinlashmadi va unga koʻz qirini ham qaratmadi.
33 Muso Ibrohimning xizmatkori Eliazarga: “Oʻgʻlim Ishoq uchun Kan’on qizlaridan birorta ham xotin olma”, deb qasam ichdirganini esladi.
34 Yoqub akasidan qochib ketganida, Ishoq unga: “Kan’on qizlaridan xotin olma, Xom oʻgʻillaridan birortasi bilan ittifoq tuzma”, deb buyurganida nima qilgan boʻlsa, shuni ham eslang.
35 Chunki Xudoyimiz Egamiz Nuh o'g'li Xomni, uning nasllarini va barcha zurriyotlarini Som va Yofet nasllariga, ulardan keyingi nasllariga esa abadiy qul qilib berdi.
36 Shuning uchun Muso Kush ustidan hukmronlik qilgan kunlarida Kikianusning xotiniga ko'zlarini ham, qalbini ham qaratmadi.
37 Muso butun umri davomida Egasi Xudodan qo'rqardi. Muso butun qalbi va joni bilan Egasi oldida haqiqat bilan yurdi. U butun umri davomida to'g'ri yo'ldan og'madi, Ibrohim, Ishoq va Yoqub yurgan yo'ldan o'ngga ham, chapga ham og'madi.
38 Muso Kush avlodining shohligida o'zini mustahkamladi va Kush avlodini o'zining odatiy donoligi bilan boshqardi va Muso o'z shohligida muvaffaqiyat qozondi.
39 O'sha paytda Oram va sharq xalqlari Kush shohi Kikianusning o'lganini eshitib, o'sha kunlarda Oram va sharq xalqlari Kushga qarshi isyon ko'tarishdi.
40 Muso Kush xalqining hammasini, taxminan o'ttiz ming kishilik juda kuchli bir xalqni to'plab, Oram xalqi va sharq xalqlari bilan jang qilish uchun yo'lga chiqdi.
41 Ular avval sharq xalqiga yo'l olishdi. Sharq xalqlari ularning xabarini eshitgach, ularga qarshi chiqishdi va ular bilan jang qilishdi.
42 Sharq xalqlariga qarshi urush shiddatli bo'ldi, shuning uchun Egamiz sharq xalqining hammasini Musoning qo'liga berdi va uch yuzga yaqin odam halok bo'ldi.
43 Sharq xalqining hammasi orqaga chekinishdi. Muso va Kush xalqi ularning orqasidan ergashib, ularni bo'ysundirishdi va odatlariga ko'ra, ularga soliq solishdi.
44 Shunday qilib, Muso va u bilan birga bo'lgan barcha odamlar u yerdan jang qilish uchun Oram yurtiga yo'l olishdi.
45 Oram xalqi ham ularga qarshi chiqish uchun bordi va ular bilan jang qildi. Egamiz ularni Musoning qo'liga berdi. Oram xalqining ko'plari yarador bo'lib yiqildi.
46 Oram xalqi ham Muso va Kush xalqi tomonidan bo'ysundirildi va odatdagidek soliq to'ladi.
47 Muso Oram xalqini va sharq xalqini Kush xalqiga bo'ysundirdi. Muso va u bilan birga bo'lgan barcha odamlar Kush yurtiga qaytib ketishdi.
48 Muso Kush avlodining shohligida o'zini mustahkamladi va Egamiz u bilan edi va barcha Kush avlodlari undan qo'rqishardi.

74-BOB

1 Bir necha yil o'tgach, Edom shohi Shoul vafot etdi va uning o'rniga Axbor o'g'li Baalxanon shoh bo'ldi.
2 Muso Kush ustidan hukmronlik qilganining oʻn oltinchi yilida Axbor oʻgʻli Baalxanon Edom yurtida barcha Edom xalqi ustidan oʻttiz sakkiz yil hukmronlik qildi.
3 Uning davrida Moab xalqi Edom hukmronligiga qarshi isyon ko'tardi. Bedad o'g'li Hadad davridan beri Edom hukmronligida edi. Hadad ularni va Midiyon xalqini mag'lub etib, Moabni Edomga bo'ysundirdi.
4 Axbor oʻgʻli Baalxanon Edom ustidan hukmronlik qilganda, Moʻabning barcha oʻgʻillari Edomdan yuz oʻgirishdi.
5 O'sha kunlarda Afrika qiroli Angeas vafot etdi va uning o'rniga o'g'li Azdrubal taxtga o'tirdi.

6 O'sha kunlarda Chittim avlodlarining shohi Yaneas vafot etdi va uni Kanopiya tekisligida o'zi uchun turar joy sifatida qurgan ma'badiga dafn qilishdi va uning o'rniga Latinus shohlik qildi.
7 Musoning Kush avlodlari ustidan hukmronligining yigirma ikkinchi yilida, Lotinus Chittim avlodlari ustidan qirq besh yil hukmronlik qildi.
8 Shuningdek, u o'zi uchun ulkan va qudratli minora qurdi va odat bo'yicha o'z hukumatini yuritish uchun u yerda o'z qarorgohi uchun nafis ma'bad qurdi.
9 Hukmronligining uchinchi yilida u barcha mohir odamlariga farmon chiqardi va ular unga ko'plab kemalar yasadilar.
10 Latinus barcha qo'shinlarini to'plab, kemalarga tushib, Afrika qiroli Angeasning o'g'li Azdrubal bilan jang qilish uchun u yerga bordi va ular Afrikaga kelib, Azdrubal va uning qo'shini bilan jang qilishdi.
11 Latinus Azdrubal ustidan g'alaba qozondi va Latinus Azdrubaldan otasi Uzining qizi Yaniyani xotinlikka olganida Chittim o'g'illaridan olib kelgan suv o'tkazgichni tortib oldi. Shunday qilib, Latinus suv o'tkazgich ko'prigini ag'darib tashladi va Azdrubalning butun qo'shinini qattiq mag'lub etdi.
12 Azdrubalning qolgan kuchli odamlari o'zlarini mustahkamladilar va qalblari hasadga to'ldi, ular o'limni orzu qilishdi va yana Chittim qiroli Latinus bilan jang qilishdi.
13 Afrikaning barcha odamlari uchun jang shiddatli bo'ldi va ularning barchasi Latinus va uning xalqi oldida yarador bo'lib yiqildi, qirol Azdrubal ham o'sha jangda halok bo'ldi.
14 Qirol Azdrubalning Ushpezena ismli juda go'zal qizi bor edi va Afrikaning barcha erkaklari uning go'zalligi va chiroyli ko'rinishi tufayli kiyimlariga uning qiyofasini kashta qilishardi.
15 Lotin odamlari Azdrubalning qizi Ushpezenani ko'rib, uni o'z shohlari Lotinlarga maqtashdi.
16 Latinus uni o'ziga olib kelishni buyurdi va Latinus Ushpezenani xotinlikka oldi va u Chittimga qaytib ketdi.
17 Angeas o'g'li Azdrubalning o'limidan so'ng, Latinus jangdan o'z yurtiga qaytib kelganida, Afrikaning barcha aholisi qo'zg'olon ko'tarib, Azdrubalning ukasi Angeas o'g'li Anibalni olib, uni butun Afrika yurti ustidan akasiga shoh qilib tayinladilar.
18 U hukmronlik qilgandan so'ng, ukasi Azdrubalning va Afrika aholisining ishini qo'llab-quvvatlash uchun Chittim bolalari bilan jang qilish uchun Chittimga borishga qaror qildi va shunday qildi.
19 U ko'plab kemalar yasab, butun qo'shini bilan u yerga kelib, Xittimaga yo'l oldi.
20 Shunday qilib, Anibal Chittim o'g'illari bilan jang qildi va Chittim o'g'illari Anibal va uning qo'shini oldida yarador bo'lib yiqildilar va Anibal akasining ishidan qasos oldi.
21 Anibal Chittim o'g'illari bilan o'n sakkiz yil davomida urushni davom ettirdi va Anibal Chittim yerida yashab, u yerda uzoq vaqt qarorgoh qurdi.
22 Anibal Chittim o'g'illarini juda qattiq qirib tashladi, ularning buyuklarini va beklarini o'ldirdi, qolgan odamlardan esa sakson mingga yaqin odamni o'ldirdi.
23 Kunlar va yillar o'tgach, Anibal o'zining Afrika yurtiga qaytib keldi va ukasi Azdrubalning o'rniga ishonchli hukmronlik qildi.

75-BOB

1 O'sha paytda, Isroil xalqi Misrga kirganining bir yuz saksoninchi yilida, Yusuf o'g'li Efrayim avlodidan bo'lgan Isroil xalqidan o'ttiz ming piyoda jasur odamlar Misrdan chiqib kelishdi.
2 Chunki ular Egamiz qadimgi zamonlarda Isroil xalqiga belgilab bergan, Ibrohimga aytgan davr tugadi, deyishardi.
3 Bu odamlar belbog‘larini bog‘lab, har biri qilichini yoniga, zirhini ustiga qo‘ydi. Ular o‘z kuchiga tayanib, Misrdan qudratli qo‘l bilan birga chiqib ketishdi.
4 Lekin ular yo'l uchun hech qanday oziq-ovqat olib kelishmadi, faqat kumush va oltin, hatto o'sha kun uchun non ham olib kelishdi. Chunki ular Filistlardan pul evaziga oziq-ovqat olishni, agar bo'lmasa, uni zo'rlik bilan tortib olishni o'ylashdi.
5 Bu odamlar juda kuchli va jasur edilar. Bitta odam ming kishini ta'qib qila olardi, ikkitasi esa o'n ming kishini mag'lub eta olardi. Shuning uchun ular o'z kuchlariga tayanib, birga yo'l olishdi.
6 Ular Gat yurtiga qarab yo'l olishdi va pastga tushib, Gat cho'ponlarini Gat o'g'illarining mollarini boqayotgan holda topdilar.
7 Ular cho'ponlarga: “Bizga qo'ylardan pul evaziga beringlar, yeylik, chunki biz ochmiz, chunki bugun non yemadik”, dedilar.
8 Cho'ponlar: “Bu bizning qo'ylarimizmi yoki mollarimizmi, ularga pul evaziga berishimiz kerakmi?” deb so'rashdi. Shunday qilib, Efrayim o'g'illari ularni zo'rlik bilan olish uchun yaqinlashdilar.
9 Gat cho'ponlari ularning ustiga baqirishdi, ularning faryodi uzoqdan eshitildi. Shunday qilib, barcha Gat aholisi ularning oldiga chiqishdi.
10 Gat xalqi Efrayim xalqining yomon ishlarini ko'rib, qaytib kelib, Gat xalqini to'pladilar va har biri o'z qurollarini kiyib, jang qilish uchun Efrayim xalqiga qarshi chiqdi.
11 Ular Gat vodiysida ular bilan to'qnashdilar. Jang shiddatli bo'ldi va o'sha kuni ular bir-birlaridan juda ko'p odamni o'ldirishdi.
12 Ikkinchi kuni Gat xalqi Filistlarning barcha shaharlariga yordam so'rab xabar yubordilar:
13 Bizga yordam beringlar. Misrdan mollarimizni tortib olish va bizga qarshi asossiz jang qilish uchun chiqqan Efrayim avlodlarini mag'lub etaylik.
14 Efrayim avlodlari ochlik va chanqoqlikdan holdan toygan edilar, chunki ular uch kundan beri non yemagan edilar. Filistlar shaharlaridan qirq ming kishi Gat aholisiga yordam berish uchun yo'l oldi.
15 Bu odamlar Efrayim qabilasiga qarshi jang qilishgan edi, Egamiz ularni Filistlar qo'liga berdi.
16 Ular Misrdan chiqqan barcha Efrayim avlodlarini qirib tashladilar. Jangdan qochib ketgan o'nta odamdan boshqa hech kim qolmadi.
17 Chunki bu falokat Efrayim o'g'illariga Egamizdan edi. Chunki ular qadimgi kunlarda Egamiz Isroil xalqiga belgilagan vaqt kelmasdan oldin, Misrdan chiqib, Egamizning amriga xilof ish tutdilar.

18 Filistlardan ham juda ko'p, yigirma mingga yaqin odam halok bo'ldi. Ularning birodarlari ularni olib, o'z shaharlariga dafn qilishdi.
19 Efrayim qabilasining o'ldirilganlari Gat vodiysida ko'p kunlar va yillar davomida tashlab ketildi va dafn qilinmadi. Vodiy odam suyaklari bilan to'lib ketdi.
20 Jangdan qochib qutulganlar Misrga kelib, boshlariga tushgan hamma narsani Isroil xalqiga aytib berishdi.
21 Otalari Efrayim ular uchun ko'p kunlar motam tutdi. Akalari uni yupatgani kelishdi.
22 U xotinining oldiga keldi va u o'g'il tug'di. U xotinining uyida baxtsiz bo'lgani uchun, uning ismini Bariyo qo'ydi.

76-BOB

1 O'sha paytda Amrom o'g'li Muso hali ham Kush yurtida shoh edi va u o'z shohligida gullab-yashnadi va Kush avlodini adolat, to'g'rilik va halollik bilan boshqardi.
2 Kush xalqining hammasi Muso ular ustidan hukmronlik qilgan kunlarda uni sevib qolishdi va Kush yurtining barcha aholisi undan juda qo'rqishdi.
3 Musoning Kush ustidan hukmronligining qirqinchi yilida Muso shohlik taxtida o'tirgan edi, malika Adoniya esa uning oldida edi va barcha zodagonlar uning atrofida o'tirishardi.
4 Malika Adoniyo shoh va beklar oldida so'radi: — Sizlar, Kush o'g'illari, shuncha vaqtdan beri nima qilib kelyapsizlar?
5 Albatta, bilasizki, bu odam Kush ustidan qirq yil hukmronlik qilganidan beri menga yaqinlashmadi va Kush o'g'illarining xudolariga sig'inmadi.
6 Endi quloq solinglar, ey Kush o'g'illari, bu odam endi sizlarga hukmronlik qilmasin, chunki u bizning naslimizdan emas.
7 Mana, o'g'lim Menakr ulg'aydi, u senga hukmronlik qilsin, chunki Misr shohining quliga, begona odamga xizmat qilishdan ko'ra, xo'jayiningning o'g'liga xizmat qilganing yaxshiroqdir.
8 Kush xalqining barcha a’yonlari va zodagonlari malika Adoniyaning quloqlariga aytgan so‘zlarini eshitishdi.
9 Butun xalq kechgacha tayyorgarlik ko'rdi va ertalab erta turib, Kikianusning o'g'li Menakrusni o'zlariga shoh qilib tayinladi.
10 Kushning barcha avlodlari Musoga qo'l ko'tarishdan qo'rqishdi, chunki Egamiz Muso bilan edi va Kushning avlodlari Musoga bergan qasamlarini eslab, unga hech qanday yomonlik qilmadilar.
11 Ammo Kush avlodi Musoga ko'p sovg'alar berishdi va uni o'zlaridan katta sharaf bilan jo'natishdi.
12 Shunday qilib, Muso Kush yurtidan chiqib, uyiga qaytib, Kush ustidan hukmronlik qilishni to'xtatdi. Muso Kush yurtidan chiqqanida oltmish olti yoshda edi, chunki bu Egamizdan edi, chunki U qadimgi kunlarda Isroilni Xom avlodining azob-uqubatlaridan qutqarish uchun belgilagan vaqt kelgan edi.
13 Muso fir’avn tufayli Misrga qaytishdan qo‘rqib, Midiyon yurtiga bordi va Midiyon yurtidagi bir suvli quduq yoniga o‘tirdi.
14 Midiyonlik Ruvelning yetti qizi otalarining qo'ylarini boqish uchun ketishdi.
15 Ular quduqqa kelib, otalarining qo'ylarini sug'orish uchun suv tortishdi.
16 Shunday qilib, Midiyon cho'ponlari kelib, ularni quvib yubordi. Muso o'rnidan turib, ularga yordam berdi va podalarni sug'ordi.
17 Ular uylariga otalari Ruvelning oldiga qaytib kelishdi va Muso ular uchun nima qilganini unga aytib berishdi.
18 Ular: “Misrlik bizni cho‘ponlar qo‘lidan qutqardi, u biz uchun suv tortib, podalarni sug‘ordi”, dedilar.
19 Ruvel qizlaridan: — U qayerda? Nega uni tashlab ketdingizlar? — deb so‘radi.
20 Reuel odam yuborib, uni chaqirtirdi va uyiga olib keldi. Yoqub u bilan birga non yedi.
21 Muso Reuelga Misrdan qochib ketganini va Kush ustidan qirq yil hukmronlik qilganini, keyin esa ular undan hokimiyatni tortib olib, uni tinchlik bilan, sharaf va sovg'alar bilan jo'natib yuborganini aytib berdi.
22 Ruel Musoning so'zlarini eshitgach, o'ziga: «Men bu odamni zindonga tashlayman, u yerda Kush xalqidan qochib ketganini ko'rib, ularni yarashtiraman», – dedi.
23 Ular uni olib, zindonga tashladilar. Muso o'n yil qamoqda edi. Muso zindonda bo'lganida, Reuelning qizi Zippora unga rahmi kelib, uni doim non va suv bilan qo'llab-quvvatladi.
24 Isroil xalqining hammasi hali ham Misr yurtida misrliklarga har xil og'ir ishlarda xizmat qilishardi. O'sha kunlarda Misr xalqi Isroil xalqiga nisbatan qattiqqo'llikda davom etdi.
25 O'sha paytda Egamiz Misr shohi fir'avnni jazoladi va uni oyog'ining tagidan boshining tepasigacha moxov kasalligiga yo'liqtirdi. Isroil xalqining shafqatsizligi tufayli o'sha paytda Egamiz Misr shohi fir'avnga shunday ofat yubordi.
26 Chunki Egamiz O‘z xalqi — Isroil o‘g‘illarining ibodatlarini eshitdi va ularning mehnati tufayli faryodi Unga yetib bordi.
27 Shunday bo'lsa ham, uning g'azabi ulardan qaytmadi. Fir'avnning qo'li hali ham Isroil xalqiga qarshi cho'zilgan edi. Fir'avn Egamiz oldida bo'ynini tosh qilib, Isroil xalqiga bo'yinturug'ini kuchaytirdi va ularning hayotini har xil og'ir mehnat bilan achchiqlantirdi.
28 Egamiz Misr shohi fir’avnga o‘lat yuborganida, donishmandlari va sehrgarlaridan uni davolashni so‘radi.
29 Uning donishmandlari va sehrgarlari unga: «Agar yaralariga kichkina bolalarning qoni surtilsa, u tuzalib ketadi», – deyishdi.
30 Fir’avn ularning gapiga quloq solib, o‘z xizmatkorlarini Isroil xalqining kichik bolalarini olib ketish uchun Goshenga yubordi.
31 Fir’avnning a’yonlari borib, Isroil o‘g‘illarining go‘daklarini onalarining bag‘ridan zo‘rlik bilan olib ketishdi. Ular har kuni, har kuni bittadan chaqaloqni Fir’avnning oldiga olib kelishardi. Shifokorlar ularni so‘yib, o‘latga sepishardi. Ular kun bo‘yi shunday qilishardi.
32 Fir'avn o'ldirgan bolalarning soni uch yuz yetmish beshta edi.
33 Ammo Egamiz Misr shohining tabiblariga quloq solmadi va o'lat tobora kuchayib bordi.
34 Fir'avn o'n yil davomida o'sha ofatdan azob chekdi, ammo fir'avnning yuragi Isroil avlodiga nisbatan qattiqlashib borardi.

35 O'n yil o'tgach, Egamiz fir'avnni yana vayronkor o'latlar bilan qiynadi.
36 Egamiz uni qorniga yomon o'sma va achchiq kasallikka yo'liqtirdi va bu o'lat qattiq chivinga aylandi.
37 O'sha paytda fir'avnning ikki a'zosi barcha Isroil xalqi yashaydigan Goshen yeridan kelib, fir'avnning uyiga borib: «Biz Isroil xalqining ishda sustkashlik qilayotganini va ishlarida beparvolik qilayotganini ko'rdik», dedilar.
38 Fir'avn o'z a'yonlarining so'zlarini eshitgach, Isroil xalqiga qattiq g'azablandi, chunki u o'zining jismoniy azobidan juda xafa bo'ldi.
39 U javob berdi: — Isroil xalqi mening kasal ekanligimni bilib, orqaga qaytib, bizni masxara qilishyapti. Endi aravamni menga qo‘shinglar. Men Goshenga borib, Isroil xalqining meni masxara qilishini ko‘raman. Shunday qilib, xizmatkorlari aravani unga qo‘shishdi.
40 Ular uni olib, otga mindirdilar, chunki u o'zi mina olmas edi.
41 U o'zi bilan o'nta otliq va o'nta piyoda askarni olib, Go'shendagi Isroil xalqi oldiga yo'l oldi.
42 Ular Misr chegarasiga yetib kelganlarida, shohning oti uzumzorning ichi bo'sh qismidagi tor joyga kirib ketdi, ikki tomoni to'silgan edi, pasttekislik esa narigi tomonda edi.
43 Otlar o'sha yerda tez yugurib, bir-birlarini itarishdi, boshqa otlar esa shohning otini itarishdi.
44 Shoh minib ketayotgan paytda, uning oti pasttekislikka yiqildi. U yiqilganda, arava shohning yuziga ag'darilib, ot shohning ustiga yotdi. Shoh baqirdi, chunki uning tanasi juda og'rigan edi.
45 Shohning tanasi yirtilib, suyaklari sindirildi va u mina olmay qoldi, chunki bu narsa unga Egamizdan edi, chunki Egamiz O'z xalqi - Isroil o'g'illarining faryodlarini va azob-uqubatlarini eshitgan edi.
46 Xizmatkorlari uni yelkalariga ko'tarib, Misrga olib ketishdi. U bilan birga bo'lgan otliqlar ham Misrga qaytib kelishdi.
47 Ular uni to'shagiga yotqizishdi. Shoh uning o'limi yaqinlashayotganini bildi. Shunda uning rafiqasi malika Aparanit kelib, shohning oldida yig'ladi. Shoh ham u bilan birga qattiq yig'ladi.
48 O'sha kuni uning barcha zodagonlari va xizmatkorlari kelib, shohni o'sha azobda ko'rishdi va u bilan birga qattiq yig'lashdi.
49 Shohning beklari va uning barcha maslahatchilari shohga o'g'illari orasidan tanlaganini o'z o'rniga yurtda hukmronlik qilishni maslahat berishdi.
50 Shohning kanizaklaridan tug'ilgan bolalaridan tashqari, malika Aparanitning uchta o'g'li va ikkita qizi bor edi.
51 Ularning ismlari quyidagicha edi: to'ng'ich o'g'li O'tri, ikkinchisi Adikam va uchinchisi Morion, va singillari, katta o'g'lining ismi Bathia va boshqasining ismi Akuzi edi.
52 Shohning to'ng'ich o'g'li O'tri ahmoq, shoshqaloq va so'zlarida shoshilinch edi.
53 Adikam ayyor va dono odam edi. Misrning barcha donoligidan xabardor edi. Lekin u qiyofasi yomon, semiz va bo'yi juda past edi. Uning bo'yi bir tirsak edi.
54 Shoh o'g'li Adikamning hamma narsada aqlli va dono ekanligini ko'rgach, vafotidan keyin uning o'rniga shoh bo'lishga qaror qildi.
55 Ibrohim o'n yoshli Abilotning qizi Gedudani o'ziga xotinlikka oldi. Geduda unga to'rt o'g'il tug'ib berdi.
56 Keyin u borib, uchta xotin oldi va sakkiz o'g'il va uch qiz tug'di.
57 Shohning boshiga tartibsizlik tushdi va uning tanasi yozda, quyoshning jaziramasida dalaga tashlangan jasadning go'shtiday badbo'y hidlanib qoldi.
58 Shoh o'zining kasalligi kuchayib ketganini ko'rgach, o'g'li Adikamni uning oldiga olib kelishni buyurdi va uni o'rniga yurt ustidan shoh qilib qo'ydi.
59 Uch yildan keyin shoh sharmandalik, sharmandalik va jirkanchlik ichida vafot etdi. A'yonlari uni olib kelib, Zo'an-Misraimdagi Misr shohlari qabriga dafn qilishdi.
60 Ammo ular uni odatdagidek, podshohlar singari mumiyalamadilar, chunki uning tanasi chirigan edi va badbo'y hid tufayli uni mumiyalashga yaqinlasha olmadilar, shuning uchun uni shoshilib dafn qilishdi.
61 Chunki bu yomonlik unga Egamizdan edi, chunki Egamiz uning davrida Isroilga qilgan yomonliklari uchun unga yomonlik qilgan edi.
62 U dahshat va sharmandalik bilan o'ldi. Uning o'rniga o'g'li Adikam shoh bo'ldi.

77-BOB

1 Adikam Misr ustidan hukmronlik qilganida yigirma yoshda edi va to'rt yil hukmronlik qildi.
2 Isroil xalqining Misrga ko'chib o'tganining ikki yuz oltinchi yilida Adikam Misr ustidan hukmronlik qildi, ammo u ota-bobolari kabi uzoq vaqt Misr ustidan hukmronlik qilmadi.
3 Uning otasi Melol Misrda to'qson to'rt yil hukmronlik qildi, ammo o'n yil kasal bo'lib, vafot etdi, chunki u Egamiz oldida qabihlik qilgan edi.
4 Misrliklar Misrda odat bo'yicha, Adikam fir'avnning ismini ota-bobolarining ismlari kabi chaqirishdi.
5 Fir’avnning barcha donishmandlari Adikamni Ahuz deb atashardi, chunki bu nom Misr tilida qisqacha Ahuz deb ataladi.
6 Adikam nihoyatda xunuk edi, bo'yi bir tirsak va bir qarich edi, soqoli esa oyoqlarigacha yetib borardi.
7 Fir’avn Misr ustidan hukmronlik qilish uchun otasining taxtiga o‘tirdi va Misrni o‘z donoligi bilan boshqardi.
8 U hukmronlik qilgan davrida otasidan va undan oldingi barcha shohlardan yovuzlikda ustun keldi va Isroil xalqi ustidan bo'yinturug'ini kuchaytirdi.
9 U xizmatkorlari bilan Goshenga, Isroil xalqining oldiga bordi va ularning ishini kuchaytirdi. Ularga: “Har bir kunlik ishingizni bajaringlar, otam davridagidek, bugundan boshlab qo‘llaringiz bizning ishimizdan bo‘shashmasin”, dedi.
10 U Isroil xalqi orasidan ularning ustiga nazoratchilarni, xizmatkorlari orasidan esa nazoratchilarni qo'ydi.
11 Keyin ular har kuni shu miqdorda ishlasinlar deb, ustiga bir o‘lchov g‘isht qo‘ydi. Keyin Misrga qaytib ketdi.
12 O'sha paytda fir'avnning nazoratchilari fir'avnning buyrug'iga binoan Isroil xalqining nazoratchilariga shunday buyruq berishdi:
13 Fir’avn shunday deydi: “Har kuni ishingni qil, ishingni tugat, g‘ishtning kunlik miqdorini belgila, hech narsani kamaytirma.”
14 Agar kundalik g'ishtlaringiz yetishmasa, Men ularning o'rniga yosh bolalaringizni qo'yaman.

15 Misr nazoratchilari o'sha kunlarda fir'avn ularga buyurganidek qilishdi.
16 Isroil o‘g‘illarining kundalik g‘isht miqdorida biron bir kamchilik aniqlansa, fir’avnning ish boshqaruvchilari Isroil o‘g‘illarining xotinlariga borib, Isroil o‘g‘illarining go‘daklarini yetishmayotgan g‘ishtlar soniga qadar olib, ularni onalarining qo‘ynidan zo‘rlik bilan olib, g‘ishtlar o‘rniga binoga qo‘yar edilar.
17 Ota-onalari esa ularning ustidan yig'lab, bino devorida go'daklarining yig'isini eshitib yig'layotgan edilar.
18 Ish boshliqlari Isroil xalqini bolalarini binoga joylashtirishga undashdi. Shunday qilib, bir kishi o'g'lini devorga qo'yib, ustiga ohak qo'ydi, ko'zlari esa yoshlanib, yoshlari bolasiga oqdi.
19 Misrlik nazoratchilar Isroil xalqining go'daklariga ko'p kunlar davomida shunday qilishdi va hech kim Isroil xalqining go'daklariga rahm qilmadi yoki ularga rahm qilmadi.
20 Binoda o'ldirilgan bolalarning soni ikki yuz yetmish edi. Ulardan ba'zilari otalari tomonidan yetishmayotgan g'ishtlar o'rniga qurilgan, ba'zilari esa binodan o'lik holda olib chiqib ketilgan edi.
21 Adikam davrida Isroil xalqiga yuklatilgan mehnat otasining davridagidan ham ko'proq edi.
22 Isroil xalqi og'ir ishlari tufayli har kuni xo'rsinib yurar edi, chunki ular o'zlariga: “Mana, fir’avn o'lganda, uning o'g'li kelib, bizning ishimizni yengillashtiradi”, deyishgan edi.
23 Ammo ular avvalgisidan ko'ra ikkinchisining ishini ko'proq qilishdi. Isroil xalqi bundan xo'rsinib, mehnatlari tufayli faryodlari Xudoga yetib bordi.
24 Xudo o'sha kunlarda Isroil xalqining ovozini va ularning faryodlarini eshitdi va Xudo ularga Ibrohim, Ishoq va Yoqub bilan tuzgan ahdini esladi.
25 Xudo o'sha kunlardagi Isroil xalqining og'irligini va ularning og'ir mehnatini ko'rib, ularni qutqarishga qaror qildi.
26 O'sha paytlarda Amrom o'g'li Muso hali ham zindonda, Midiyonlik Ruvelning uyida edi. Ruvelning qizi Zippora esa uni har kuni yashirincha oziq-ovqat bilan ta'minlardi.
27 Muso o'n yil davomida Reuelning uyidagi zindonda qamab qo'yildi.
28 Fir’avn otasining o‘rniga Misr ustidan hukmronlik qilganining birinchi yili bo‘lgan o‘n yil oxirida,
29 Zippora otasi Ruvelga: — Sen o‘n yildan beri qamoqda ushlab turgan ibroniy odamning ortidan hech kim so‘ramaydi yoki izlamaydi, — dedi.
30 Endi, agar bu sizga ma'qul bo'lsa, keling, u tirikmi yoki o'lganmi, bilib kelaylik, lekin qizning otasi qizning uni qo'llab-quvvatlaganini bilmas edi.
31 Qizning otasi Reuel unga javob berib dedi: — O'n yil davomida ochlikdan zindonda qamalib, tirik qoladigan odam shunday bo'lganmi?
32 Zippora otasiga javoban dedi: — Ibroniylarning Xudosi buyuk va dahshatli ekanligini va ular uchun har doim mo"jizalar yaratishini eshitgansiz.
33 U Ibrohimni Xaldeyning Ur shahridan, Ishoqni otasining qilichidan, Yoqubni esa Yabbuk kechuvida u bilan kurashgan Egamizning farishtasidan qutqargan edi.
34 Bu odam bilan u ko'p ishlar qildi, uni Misr daryosidan, fir'avnning qilichidan va Kush o'g'illaridan qutqardi, shuning uchun uni ocharchilikdan qutqarib, tirik qoldira oladi.
35 Bu ish Reuelga ma'qul tuyuldi va u qizining aytganini qildi va Musoga nima bo'lganini bilish uchun zindonga odam yubordi.
36 U qaradi va mana, Muso zindonda yashayotgan odamni ko'rdi. U oyoqqa turib, ota-bobolarining Xudosiga hamdu sano aytib, ibodat qilardi.
37 Ruel Musoni zindondan chiqarishni buyurdi. Ular uning soqolini oldirdilar. U zindon kiyimlarini almashtirib, non yedi.
38 Shundan keyin Muso uyning orqasidagi Reuel bog'iga kirib, u yerda u uchun buyuk mo"jizalar ko'rsatgan Egasi Xudoga ibodat qildi.
39 Ibodat qilayotganda, u qarama-qarshi tomonga qaradi va bog'ning o'rtasiga yerga sapfir tayoq ekilganini ko'rdi.
40 U tayoqqa yaqinlashdi va qaradi, mana, tayoqqa Sarvari Olam — Egamizning ismi o‘yib yozilgan va yozilgan edi.
41 U qo'lini uzatib, o'rmon daraxti kabi chakalakzordan uzib oldi. Qo'lida tayoq bor edi.
42 Xudoyimiz osmonu yerni, ularning barcha qo‘shinlarini, dengizlar, daryolar va ularning barcha baliqlarini yaratgandan keyin, Uning barcha ishlari shu tayoq bilan bajarilgan.
43 Xudo Odam Atoni Adan bog'idan haydab chiqargandan so'ng, u qo'liga tayoqni oldi va borib, o'zi yaratilgan yerni haydadi.
44 Tayoq Nuhga tushdi va Som va uning avlodlariga berildi, toki u ibroniy Ibrohimning qo'liga tushguncha.
45 Ibrohim bor-yo‘g‘ini o‘g‘li Ishoqqa bergandan keyin, unga mana bu tayoqni ham berdi.
46 Yoqub Paddon-Oramga qochib ketganida, uni qo'liga oldi va otasining oldiga qaytib kelganida ham uni ortida qoldirmadi.
47 Misrga borgach, u yerni qo'liga olib, Yusufga akalaridan bir ulush ko'proq berdi, chunki Yoqub uni akasi Esovdan zo'rlik bilan tortib olgan edi.
48 Yusuf vafotidan keyin Misr zodagonlari Yusufning xonadoniga kelishdi. Tayoq Midiyonlik Reuelning qo'liga tushdi. U Misrdan chiqib ketayotganda, tayoqni qo'liga olib, o'z bog'iga ekdi.
49 Xinlarning barcha kuchli jangchilari uning qizi Zipporani qo'lga kiritishga urinishganda, uni tortib olishga harakat qilishdi, ammo ular muvaffaqiyatsizlikka uchradilar.
50 Shunday qilib, o'sha tayoq, uni olishga haqli bo'lgan odam kelib, uni olib ketguncha, Reuelning bog'ida o'tqazilgan holda qoldi.
51 Ruvel Musoning qo'lidagi tayoqni ko'rib, hayratda qoldi va unga qizi Zipporani xotinlikka berdi.

78-BOB

1 O'sha paytda Edom shohi Axbor o'g'li Baalxannon vafot etdi va Edom yurtidagi o'z uyiga dafn qilindi.
2 Esovning o'limidan so'ng, Esov avlodlari Edom yurtiga xabar yuborib, u yerdan Edomlik Hadad ismli bir odamni olib kelishdi va uni o'z shohlari Baalxannonning o'rniga shoh qilishdi.
3 Hadad Edom xalqi ustidan qirq sakkiz yil hukmronlik qildi.

4 U hukmronlik qilgandan keyin, Mo'ab xalqiga qarshi jang qilishga, ularni avvalgidek Esov xalqining hukmronligiga bo'ysundirishga qaror qildi, ammo buning uddasidan chiqa olmadi, chunki Mo'ab xalqi bu voqeani eshitib, o'z birodarlari orasidan o'zlariga shoh saylashga shoshildilar.
5 Shundan so'ng ular katta bir xalqni to'pladilar va Edom shohi Hadadga qarshi kurashish uchun birodarlarini Ommon xalqiga yordamga yubordilar.
6 Hadad Moab xalqining qilgan ishini eshitib, ulardan juda qo'rqib ketdi va ularga qarshi jang qilishdan o'zini tiydi.
7 O'sha kunlarda Midiyon yurtida Imrom o'g'li Muso Midiyonlik Ruvelning qizi Zipporani xotinlikka oldi.
8 Zippora Yoqubning qizlari yo'lidan yurdi, u Sora, Rivqo, Rohila va Leaning solihligidan kam emas edi.
9 Zippora homilador bo'lib, o'g'il tug'di va uning ismini Gershom qo'ydi, chunki u: «Men begona yurtda musofir edim», dedi. Lekin u qaynotasi Ruvelning buyrug'i bilan sunnat qilmadi.
10 U yana homilador bo'lib, o'g'il tug'di. Keyin uning sunnat terisini kesib, ismini Eliazar qo'ydi. Muso: «Ota-bobolarimning Xudosi mening yordamchim bo'ldi va meni fir'avnning qilichidan qutqardi», dedi.
11 Misr shohi fir’avn o‘sha kunlarda Isroil xalqining mehnatini ancha oshirdi va Isroil xalqiga bo‘yinturuqni og‘irlashtirdi.
12 U Misrda shunday farmon chiqarishni buyurdi: “Xalqqa g‘isht quyish uchun somon bermanglar. Ular borib, qo‘llaridan kelganicha somon yig‘ib olishsin”.
13 Ular har kuni g'isht quyadigan miqdorda pul bersinlar, hech narsa kamaytirmasinlar, chunki ular ishda dangasa.
14 Isroil xalqi buni eshitib, motam tutdilar va xo'rsindilar, jonlarining achchiqligidan Egamizga iltijo qildilar.
15 Egamiz Isroil xalqining faryodlarini eshitdi va misrliklarning ularga qanchalik zulm qilganini ko'rdi.
16 Egamiz O‘z xalqiga va merosxo‘rligiga hasad qildi, ularning ovozini eshitdi va ularni Misr azobidan qutqarishga, Kan’on yurtini ularga mulk qilib berishga qaror qildi.

79-BOB

1 O'sha kunlarda Muso qaynotasi Ruvelning qo'ylarini Sin cho'lining narigi tomonida boqayotgan edi. U qaynotasidan olgan tayoqni qo'lida ushlab turardi.
2 Bir kuni bir echki podadan adashib qoldi. Muso uni ta'qib qildi va u Xudoning tog'i — Xorevga yetib keldi.
3 U Xorebga yetib kelganida, Egamiz unga butada zohir bo'ldi. U butaning olov ichida yonayotganini ko'rdi, ammo olov butani yo'q qilishga qodir emas edi.
4 Muso bu manzaradan juda hayratda qoldi, chunki buta yonib ketmadi va u bu qudratli narsani ko'rish uchun yaqinlashdi. Egamiz Musoni olov ichidan chaqirib, unga Isroil xalqini qulligidan ozod qilish uchun Misrga, Misr shohi fir'avnning oldiga borishni buyurdi.
5 Shunda Egamiz Musoga dedi: — Bor, Misrga qayt, chunki sening joningni qasd qilganlarning hammasi o‘lgan. Sen esa fir’avnga Isroil xalqini o‘z yurtidan chiqarib yuborishini ayt.
6 Egamiz unga Misrda fir'avn va uning qo'l ostidagilarning ko'zi oldida alomat va mo"jizalar ko'rsatishni ko'rsatdi, toki ular uni Egamiz yuborganiga ishonishsin.
7 Muso Egamizning amrlariga quloq soldi. Qaynotasining oldiga qaytib, bo'lgan voqeani unga aytib berdi. Ruvel unga: «Eson-omon ket», dedi.
8 Muso Misrga borish uchun o'rnidan turdi. U xotini va o'g'illarini olib, yo'ldagi mehmonxonada edi. Xudoning farishtasi tushib, unga qarshi bahona izladi.
9 U to'ng'ich o'g'li tufayli uni o'ldirmoqchi edi, chunki u uni sunnat qilmagan va Egamiz Ibrohim bilan tuzgan ahdni buzgan edi.
10 Muso qaynotasining to'ng'ich o'g'lini sunnat qilmaslik haqidagi so'zlariga quloq solgani uchun uni sunnat qilmadi.
11 Zippora Egamizning farishtasi Musoga qarshi bahona izlayotganini ko'rdi va bu uning o'g'li Gershomni sunnat qilmagani uchun bo'lganini bildi.
12 Zippora shoshilib, u yerdagi o'tkir toshlardan birini oldi va o'g'lini sunnat qildi. Eri bilan o'g'lini Egamizning farishtasi qo'lidan qutqardi.
13 O'sha kuni Musoning akasi Amromning o'g'li Horun Misrda daryo bo'yida yurgan edi.
14 Shunda Egamiz o'sha yerda unga zohir bo'lib, unga: «Endi sahroga, Musoning oldiga bor», dedi. U borib, Xudoning tog'ida unga duch keldi va uni o'pdi.
15 Horun boshini ko'tarib, Musoning xotini Zipporani va uning bolalarini ko'rdi va Musodan: «Bular senga kimlar?» deb so'radi.
16 Muso unga: «Bular mening xotinim va o‘g‘illarim, Xudo menga Midiyonda bergan», – dedi. Bu voqea Horunni ayol va uning bolalari uchun xafa qildi.
17 Horun Musoga: — Ayolni va uning bolalarini otasining uyiga jo‘natib yuboringlar, — dedi. Muso Horunning so‘zlariga quloq solib, shunday qildi.
18 Zippora bolalari bilan qaytib keldi. Ular Ruvelning uyiga borishdi va Egamiz O'z xalqiga tashrif buyurib, ularni fir'avn qo'lidan Misrdan olib chiqqan vaqtgacha u yerda qolishdi.
19 Muso bilan Horun Misrga, Isroil xalqi jamoasiga kelib, ularga Egamizning barcha so'zlarini aytib berishdi. Xalq esa juda xursand bo'lib, katta quvonchga to'ldi.
20 Muso bilan Horun ertasi kuni erta tongda turishdi va qo'llariga Xudoning tayoqchasini olib, fir'avnning uyiga borishdi.
21 Ular shoh darvozasiga yetib kelishganida, u yerda ikkita yosh sher temir asboblar bilan qamab qo'yilgan edi. Ularning oldidan hech kim chiqmasdi va kirmasdi, faqat shoh buyurganlardan tashqari. Sehrgarlar kelib, sherlarni sehrlari bilan qaytarib olib ketishdi va bu ularni shohning oldiga olib keldi.
22 Muso shoshib, tayoqni sherlarning ustiga ko'tarib, ularni yechib yubordi. Muso bilan Horun shohning saroyiga kirishdi.
23 Sherlar ham ular bilan birga xursandchilik bilan kelishdi. Ular ham ularga ergashib, daladan kelgan xo'jayinidan xursand bo'lgan it kabi xursand bo'lishdi.
24 Fir'avn bu voqeani ko'rib, hayratda qoldi va bu xabardan juda dahshatga tushdi, chunki ularning tashqi ko'rinishi Xudoning farzandlarining tashqi ko'rinishiga o'xshardi.
25 Fir’avn Musoga: «Nima istaysan?» deb so‘radi. Ular unga javoban: «Ibroniylarning Xudosi — Egamiz bizni

senga: “Mening xalqimni menga xizmat qilish uchun yubor”, deb aytish uchun yubordi», — dedilar.
26 Fir'avn ularning so'zlarini eshitgach, juda qo'rqib ketdi va ularga: «Bugun boringlar, ertaga mening oldimga qaytib kelinglar», dedi. Ular shohning aytganini qilishdi.
27 Ular ketganlaridan keyin, fir'avn sehrgar Balomni, uning o'g'illari Yannis va Yambrisni, shuningdek, shohga tegishli bo'lgan barcha sehrgarlar, sehrgarlar va maslahatchilarni chaqirtirdi. Ularning hammasi kelib, shohning oldida o'tirishdi.
28 Shoh ularga Muso bilan ukasi Horunning aytgan barcha so'zlarini aytib berdi. Sehrgarlar shohga: — Darvozada qotib qolgan sherlar tufayli odamlar sizning oldingizga qanday kelishdi? — deb so'rashdi.
29 Shoh shunday dedi: — Chunki ular sherlarga qarshi tayoqlarini ko‘tarib, ularni yechib, mening oldimga kelishdi. Sherlar ham ularga it xo‘jayini bilan uchrashib xursand bo‘lganidek xursand bo‘lishdi.
30 Sehrgar Baorning o'g'li Balom shohga javoban: — Bular bizga o'xshagan sehrgarlardan boshqa hech kim emas, — dedi.
31 Endi ularni chaqirtiring, kelsinlar, biz ularni sinab ko'ramiz. Shoh shunday qildi.
32 Ertalab fir’avn Muso bilan Horunni shoh huzuriga chaqirtirdi. Ular Xudoning tayoqchasini olib, shoh huzuriga kelib, unga shunday dedilar:
33 Ibroniylarning Xudosi — Egamiz shunday dedi: “Mening xalqimni yubor, ular Menga xizmat qilishsin.
34 Shoh ularga dedi: — Lekin sizlar Xudoning elchilari ekanligingizga va Uning buyrug'i bilan menga kelganingizga kim ishonadi?
35 Endi bu ishda mo"jiza yoki alomat ko'rsating, shunda siz aytgan so'zlarga ishoniladi.
36 Horun shoshilib qo'lidagi tayoqni fir'avn va uning xizmatkorlari oldiga uloqtirdi va tayoq ilonga aylandi.
37 Sehrgarlar buni ko'rib, har biri o'z tayoqchasini yerga tashladi va ular ilonlarga aylandi.
38 Horunning tayoqchasidagi ilon boshini ko'tarib, sehrgarlarning tayoqchalarini yutib yuborish uchun og'zini ochdi.
39 Sehrgar Balom javob berdi: — Qadim zamonlardan beri shunday bo'lgan: ilon o'z sherigini yutib yuboradi, tirik mavjudotlar esa bir-birini yeb yutadi.
40 Endi uni avvalgidek tayoqqa qaytaring, biz ham tayoqlarimizni avvalgidek qaytaramiz. Agar tayoqchangiz tayoqchalarimizni yutib yuborsa, biz Xudoning ruhi sizda ekanligini bilamiz. Agar unday bo'lmasa, siz shunchaki bizga o'xshagan hunarmandsiz.
41 Horun shoshilib qo'lini uzatib, ilonning dumini ushladi va u qo'lida tayoqqa aylandi. Sehrgarlar ham tayoqlari bilan shunday qilishdi va har biri o'z ilonining dumidan ushlab oldi va avvalgidek tayoqqa aylandi.
42 Ular yana tayoqqa aylanganlarida, Horunning tayog'i ularning tayoqlarini yutib yubordi.
43 Shoh bu narsani ko'rgach, Misr shohlari haqidagi yozuvlar kitobini olib kelishni buyurdi. Ular Misr shohlarining yilnomalari yozilgan yozuvlar kitobini olib kelishdi. Unda Misrning barcha butlari yozilgan edi. Chunki ular unda Yahovaning ismini topishni o'ylashgan edi, lekin uni topa olishmadi.
44 Fir’avn Muso bilan Horunga dedi: — Mana, men bu kitobda Xudoyingizning ismini topmadim va uning ismini ham bilmayman.
45 Maslahatchilar va donishmandlar shohga javob berishdi: — Biz ibroniylarning Xudosi donishmandlarning o‘g‘li, qadimgi shohlarning o‘g‘li ekanligini eshitdik.
46 Fir’avn Muso bilan Horunga o‘girilib, ularga dedi: — Sizlar e’lon qilgan Egamizni men bilmayman, Uning xalqini ham yubormayman.
47 Ular shohga javoban: — Xudolarning Xudosi — Uning ismi. U ota-bobolarimiz davridan beri bizga O‘z ismini e’lon qilgan va bizni yuborib: “Fir’avnning oldiga borib, unga aytinglar: Mening xalqimni yuboringlar, ular menga xizmat qilishsin”, — dedilar.
48 Endi bizni yuboring, sahroda uch kunlik sayohatga chiqaylik va Unga qurbonlik keltiraylik. Chunki Misrga borgan kunlarimizdan beri U bizning qo'limizdan na kuydiriladigan qurbonliklarni, na na qurbonliklarni qabul qildi. Agar bizni yubormasangiz, Uning g'azabi sizga qarshi alangalanadi va Misrni o'lat yoki qilich bilan qirib tashlaydi.
49 Fir’avn ularga: «Endi menga uning qudrati va qudratini aytinglar», – dedi. Ular unga: «U osmonu yerni, dengizlarni va ulardagi barcha baliqlarni yaratdi, yorug‘likni yaratdi, qorong‘ulikni yaratdi, yerga yomg‘ir yog‘dirdi va uni sug‘ordi, o‘t-o‘lanlarni unib chiqardi, odamlarni, hayvonlarni, o‘rmon hayvonlarini, osmon qushlarini va dengiz baliqlarini yaratdi, ular Uning og‘zi bilan yashaydi va o‘ladi», – deyishdi.
50 U seni onangning qornida yaratdi, senga hayot nafasini soldi, seni tarbiyalab, Misr shohlik taxtiga o'tqazdi. U sening nafasingni va joningni sendan olib, seni olingan yerga qaytaradi.
51 Shoh ularning so'zlaridan g'azablanib, ularga dedi: — Lekin barcha xalqlarning xudolaridan kim buni qila oladi? Mening daryoim meniki, men uni o'zim uchun yaratganman.
52 U ularni o'zidan quvib chiqardi va Isroilga kechagi va avvalgidan ham og'irroq ish qilishni buyurdi.
53 Muso bilan Horun shohning huzuridan chiqib, Isroil xalqining ahvoli og'ir ekanligini ko'rishdi, chunki nazoratchilar ularning ishini juda og'irlashtirgan edilar.
54 Muso Egamizning huzuriga qaytib: — Nimaga xalqingga yomonlik qilding? Men sen meni yuborgan gapni fir’avnga aytish uchun kelganimdan beri, u Isroil farzandlariga juda yomonlik qildi, — dedi.
55 Egamiz Musoga dedi: — Mana, ko‘rasanki, fir’avn qo‘lini cho‘zib, og‘ir o‘latlar bilan Isroil farzandlarini o‘z yurtidan haydab chiqaradi.
56 Muso bilan Horun Misrda o'z birodarlari Isroil xalqi orasida yashadilar.
57 Misrliklar Isroil xalqiga esa og'ir ishlarni qilib, ularning hayotini achchiqlantirdilar.

80-BOB

1 Ikki yildan so'ng, Egamiz yana Musoni Isroil xalqini Misrdan chiqarib yuborish uchun fir'avnga yubordi.
2 Muso borib, fir’avnning uyiga keldi va uni yuborgan Egamizning so‘zlarini unga aytdi. Lekin fir’avn Egamizning ovoziga quloq solmadi. Xudo Misrda fir’avn

va uning qo‘l ostidagilarga qarshi qudratini ko‘rsatdi. Xudo fir’avn va uning xalqini juda katta va og‘ir o‘latlarga duchor qildi.
3 Egamiz Horun orqali Misrning barcha suvlarini, barcha daryolarini va irmoqlarini qonga aylantirdi.
4 Bir misrlik suv ichish uchun kelib, ko'zasiga qaradi va mana, butun suv qonga aylanib yotgan edi. U kosasidan ichish uchun kelganida, kosadagi suv qonga aylandi.
5 Bir ayol xamirini yorib, ovqatini pishirganda, ularning ko'rinishi qonga o'xshardi.
6 Egamiz yana odam yuborib, ularning barcha suvlaridan qurbaqalarni chiqardi. Qurbaqalar misrliklarning uylariga kirib keldi.
7 Misrliklar suv ichganlarida, qorinlari qurbaqalarga to'lib ketdi va ular daryoda raqsga tushgandek, qorinlarida ham raqsga tushishdi.
8 Ularning ichimlik va pishirish suvlari qurbaqalarga aylandi, to'shaklarida yotganlarida ham terlaridan qurbaqalar ko'paydi.
9 Shunga qaramay, Egamizning g'azabi ulardan yuz o'girmadi va U barcha misrliklarga qarshi qo'lini cho'zib, ularni har qanday og'ir o'lat bilan qirib tashladi.
10 U odam yuborib, ularning changini bitlarga urdi va bitlar Misrda yer yuzida ikki tirsak balandlikda paydo bo'ldi.
11 Misr aholisining hammasida, odamlar va hayvonlarning tanasida bitlar juda ko'p edi. Egamiz shoh va malika ustiga ham bitlarni yubordi va bitlar Misrni juda xafa qildi.
12 Shunga qaramay, Egamizning g'azabi so'nmadi va Uning qo'li hali ham Misrga qarshi cho'zilgan edi.
13 Egamiz Misrga turli xil dasht hayvonlarini yubordi. Ular kelib, butun Misrni, odamlarni, hayvonlarni, daraxtlarni va Misrdagi barcha narsalarni qirib tashladilar.
14 Egamiz olovli ilonlar, chayonlar, sichqonlar, suvsarlar, qurbaqalar va tuproqda sudralib yuruvchi boshqa hasharotlarni yubordi.
15 Pashshalar, shox-shabbalar, burgalar, hasharotlar va chivinlar — har biri o‘z turiga ko‘ra to‘da bo‘lib yuradi.
16 Barcha sudralib yuruvchilar va qanotli hayvonlar o'z turlariga ko'ra Misrga kelib, misrliklarni juda xafa qilishdi.
17 Misrliklarning ko'zlari va quloqlariga burgalar va pashshalar kirib keldi.
18 Shox ularga hujum qilib, ularni quvib yubordi. Ular shoxdan o'z xonalariga kirishdi va shox ularni ta'qib qildi.
19 Misrliklar hayvonlarning ko'pligidan yashirinishganda, orqalaridan eshiklarini qulflab qo'yishdi va Xudo dengizdagi Sulanutga Misrga chiqishni buyurdi.
20 Uning qo'llari uzun edi, uzunligi erkakning tirsagidek o'n tirsak edi.
21 U tomlarga chiqib, tomning tomi va pollarini yopdi va ularni kesib tashladi. Qo'lini uyga uzatib, qulf va murvatni ochdi va Misr uylarini ochdi.
22 Keyin Misr uylariga hayvonlar galasi kirib keldi. Misrliklar hayvonlar galasi bilan qirilib ketishdi va bu ularni juda xafa qildi.
23 Shunga qaramay, Egamizning g'azabi misrliklardan yuz o'girmadi va Uning qo'li hali ham ularga qarshi cho'zilgan edi.
24 Xudo o'lat yubordi va o'lat Misrni otlar, eshaklar, tuyalar, ho'kizlar, qo'ylar podalari va odamlar orasida tarqaldi.
25 Misrliklar erta tongda chorvalarini yaylovga olib chiqish uchun turishganida, barcha chorvalari o'lgan holda topildi.
26 Misrliklarning chorvasidan faqat o'ndan bittasi qoldi, Isroilning Goshendagi chorvasidan esa birortasi ham o'lmadi.
27 Xudo misrliklarning tanasiga kuydiruvchi yallig'lanish yubordi, bu yallig'lanish ularning terisini yorib yubordi. Bu yallig'lanish barcha misrliklarni oyoqlarining tagidan boshlarining tepasigacha qattiq qichishishga olib keldi.
28 Ularning tanasida ko'plab chipqonlar bor edi, shuning uchun ular chirigan va chirib ketgan edi.
29 Shunga qaramay, Egamizning g'azabi so'nmadi va Uning qo'li butun Misr ustidan cho'zilgan edi.
30 Egamiz juda kuchli do'l yog'dirdi, uzumzorlariga urdi, mevali daraxtlarini sindirib, quritdi.
31 Do'l orasidan olov tushib, do'l va olov hamma narsani kuydirib yuborganligi sababli, barcha ko'katlar qurib, nobud bo'ldi.
32 Shuningdek, tashqarida topilgan odamlar va hayvonlar olov va do'ldan nobud bo'lishdi, barcha yosh sherlar esa holdan toydi.
33 Egamiz Misrga ko'plab chigirtkalarni, Chasel, Salom, Chargol va Chagole chigirtkalarini yubordi. Chigirtkalar do'ldan qolgan hamma narsani yeb bitirdi.
34 Misrliklar chigirtkalardan xursand bo'lishdi, garchi ular dala hosilini yeb qo'yishgan bo'lsa ham, ularni mo'l-ko'l tutib, tuzlab yeyishdi.
35 Egamiz dengizdan kuchli shamolni qaytarib yubordi, u barcha chigirtkalarni, hatto tuzlanganlarini ham Qizil dengizga uloqtirib yubordi; Misr chegarasida birorta ham chigirtka qolmadi.
36 Xudo Misr ustiga zulmat yog'dirdi, butun Misr va Patros yerlari uch kun qorong'i tushdi. Shunday qilib, odam qo'lini og'ziga olib borganda ko'ra olmadi.
37 O'sha paytda Egamizga qarshi isyon ko'targan, Muso va Horunga quloq solmagan va Xudo ularni yuborganiga ishonmagan Isroil xalqining ko'plari vafot etdi.
38 Ular: “Biz Misrdan chiqmaymiz, aks holda kimsasiz sahroda ochlikdan o‘lamiz”, degan va Musoning ovoziga quloq solmaganlar.
39 Egamiz ularni uch kun qorong‘ulikda jazoladi. Isroil xalqi ularni o‘sha kunlarda ko‘mib qo‘ydi. Misrliklar ulardan bexabar ham, ular uchun xursand ham bo‘lmadi.
40 Misrda uch kun davomida juda qorong'ulik hukm surdi. Zulmat tushganda turgan har bir kishi o'z joyida turardi, o'tirgan o'tirardi, yotgan ham o'sha holatda yotardi, yurgan ham o'sha joyda yerda o'tirardi; va bu voqea barcha misrliklar bilan sodir bo'ldi, toki qorong'ulik yo'qolguncha.
41 Zulmat kunlari o'tib ketdi. Egamiz Muso va Horunni Isroil xalqiga yuborib, shunday dedi: “Bayramingizni nishonlang va Fisih ziyofatini o'tkazing. Mana, Men yarim tunda barcha misrliklar orasida bo'laman va ularning barcha to'ng'ichlarini, odamning to'ng'ichidan tortib hayvonning to'ng'ichiga qadar qirib tashlayman. Fisih ziyofatingizni ko'rganimda, sizlardan o'tib ketaman.
42 Isroil xalqi Egamiz Muso va Horunga amr etgan hamma narsani o'sha kechada bajardilar.
43 Yarim tunda Egamiz Misrning o'rtasiga chiqib, odamning to'ng'ichidan tortib hayvonning to'ng'ichiga qadar barcha misrliklarning to'ng'ichlarini o'ldirdi.

44 Fir’avn, uning barcha a’yonlari va barcha misrliklar tunda o‘rnidan turishdi. O‘sha kecha butun Misr bo‘ylab qattiq faryod ko‘tarildi, chunki jasad bo‘lmagan birorta ham uy yo‘q edi.
45 Shuningdek, Misrning to'ng'ich o'g'illarining uylarining devorlariga o'yilgan suratlari vayron bo'lib, yerga qulab tushdi.
46 Hatto bundan oldin vafot etgan va uylariga ko'milgan to'ng'ichlarining suyaklarini ham o'sha kecha Misrlik itlar yig'ib olib, misrliklarning oldiga sudrab olib ketishdi va ularning oldiga tashladilar.
47 Misrliklar to'satdan boshlariga tushgan bu falokatni ko'rib, baland ovozda baqirishdi.
48 O'sha kecha Misrning barcha oilalari, har biri o'g'li va to'ng'ich qizi uchun yig'ladi. O'sha kecha Misrning shovqini uzoqdan eshitildi.
49 Fir'avnning qizi Batiya o'sha kecha shoh bilan birga Muso va Horunni ularning uylarida qidirgani bordi. Ular ularni butun Isroil xalqi bilan birga yeb-ichib, xursandchilik qilayotgan holda topdilar.
50 Batiya Musoga dedi: — Men senga qilgan yaxshiligim uchun mukofot shumi? Men seni katta qildim va cho‘zdim, sen esa menga va otamning xonadoniga bu yomonlikni keltirding.
51 Muso unga: «Egamiz Misrga o‘nta falokat yuborgan ekan-ku! Ularning birortasi sizga biron yomonlik keltirdimi? Ulardan biri sizga ta’sir qildimi?» — dedi. Ayol esa: «Yo‘q», — dedi.
52 Muso unga dedi: — Sen onangning to‘ng‘ichi bo‘lsang ham, o‘lmaysan va Misrda senga hech qanday yomonlik yetmaydi.
53 Ayol: «Shohni, akamni, uning barcha xonadonini va fuqarolarini bu kulfatda ko‘rsam, menga nima foyda? Ularning to‘ng‘ichlari Misrliklarning barcha to‘ng‘ichlari bilan birga halok bo‘lyapti», – dedi.
54 Muso unga dedi: — Sening akang, uning xonadoni va Misr xalqi Egamizning so‘zlariga quloq solmadilar, shuning uchun ularning boshiga bu falokat keldi.
55 Misr shohi fir’avn Muso, Horun va ular bilan birga o‘sha yerda bo‘lgan ba’zi Isroil xalqining oldiga kelib, ularga ibodat qildi:
56 O'rningdan tur va yurtdagi barcha Isroil xalqini, ularning qo'ylari, ho'kizlari va barcha mulklarini olib ket. Ular hech narsa qoldirmasinlar, faqat men uchun Egangiz Xudoga ibodat qilinglar.
57 Muso fir’avnga dedi: — Sen onangning to‘ng‘ichi bo‘lsang ham, qo‘rqma, chunki sen o‘lmaysan, chunki Egamiz senga O‘zining buyuk qudrati va kuchli cho‘zilgan qo‘lini ko‘rsatish uchun yashashingni amr etgan.
58 Fir’avn Isroil farzandlarini jo‘natib yuborishni buyurdi. Misrliklarning hammasi: “Hammamiz halok bo‘lamiz”, deb ularni jo‘natishga jur’at etdi.
59 Shunday qilib, barcha misrliklar Isroil xalqini katta boylik, qo'ylar, ho'kizlar va qimmatbaho narsalar bilan jo'natib yuborishdi, bu Xudovand bilan otamiz Ibrohim o'rtasida bo'lgan qasamga muvofiq edi.
60 Isroil xalqi kechasi yo'lga chiqishni kechiktirdi. Misrliklar ularni olib chiqish uchun ularning oldiga kelishganda, ular: «Biz o'g'rimizmi, kechasi yo'lga chiqamizmi?» — deyishdi.
61 Isroil xalqi misrliklardan kumush, oltin va kiyim-kechak so'radi. Isroil xalqi misrliklarning kiyimlarini tortib oldi.
62 Muso shoshilib, Misr daryosiga bordi va u yerdan Yusufning tobutini olib, o'zi bilan olib ketdi.
63 Isroil xalqi ham otasining tobutini va o‘z qabilasining tobutini olib kelishdi.

81-BOB

1 Isroil xalqi Ramsesdan Sukkotgacha yo'l oldi. Bolalar va ularning xotinlaridan tashqari, olti yuz mingga yaqin piyoda odam bor edi.
2 Ular bilan birga turli xalq, qo‘y-echkilar, hatto ko‘plab qoramollar ham yo‘lga chiqdi.
3 Misr yurtida og'ir mehnat bilan yashagan Isroil xalqi ikki yuz o'n yil yashadi.
4 Ikki yuz o'n yil o'tgach, Egamiz Isroil xalqini qudratli qo'li bilan Misrdan olib chiqdi.
5 Isroil xalqi Misrdan, Goshen va Ramsesdan yo'lga chiqib, birinchi oyning o'n beshinchi kuni Sukkotda qarorgoh qurishdi.
6 Misrliklar Egamiz urgan barcha to'ng'ichlarini dafn qilishdi va barcha misrliklar o'liklarini uch kun dafn qilishdi.
7 Isroil xalqi Sukkotdan yo'lga chiqib, sahroning chekkasidagi Etomda qarorgoh qurishdi.
8 Misrliklar to‘ng‘ichlarini dafn qilganlaridan keyin uchinchi kuni ko‘p odamlar Misrdan chiqib, Isroil xalqini qullikdan ozod qilganlaridan pushaymon bo‘lishdi. Isroil xalqini Misrga qaytarish uchun ularni ta’qib qilishdi.
9 Bir kishi qo'shnisiga: — Muso bilan Horun fir'avnga: “Biz sahroda uch kunlik yo'l bosib, Egamiz Xudoga qurbonlik keltiramiz”, — dedilar.
10 Shuning uchun, kelinglar, erta tongda turib, ularni qaytarib yuboraylik. Agar ular biz bilan Misrga, xo'jayinlarining oldiga qaytib kelishsa, biz ularda ishonch borligini bilamiz. Agar ular qaytib kelmasa, biz ular bilan jang qilamiz va ularni buyuk kuch va kuchli qo'l bilan qaytarib yuboramiz.
11 Fir'avnning barcha zodagonlari ertalab turishdi va ular bilan birga yetti yuz mingga yaqin odam bor edi. Ular o'sha kuni Misrdan chiqib, Isroil xalqi turgan joyga kelishdi.
12 Misrliklar Muso, Horun va butun Isroil xalqi Pi-Xaxiro‘tning oldida o‘tirib, yeb-ichib, Egamizning bayramini nishonlayotganini ko‘rishdi.
13 Shunda barcha misrliklar Isroil xalqiga: — Sizlar: “Biz sahroda uch kun yo‘l yurib, Xudoyimizga qurbonlik qilib, qaytib kelamiz”, deb aytdingizlar.
14 Demak, bugun ketganingga besh kun bo'ldi. Nega xo'jayinlaring oldiga qaytib bormayapsan?
15 Muso bilan Horun ularga javob berib dedilar: — Chunki Xudoyimiz Egamiz bizga vasiyat qilib: “Sizlar endi Misrga qaytmaysizlar, biz esa ota-bobolarimizga qasam ichib, sut va asal oqib yotgan yurtga boramiz”, dedi.
16 Misr zodagonlari Isroil xalqi ularga quloq solmay, Misrga qaytishga qaror qilganini ko'rib, Isroil xalqi bilan jang qilish uchun qo'llarini bog'ladilar.
17 Egamiz Isroil xalqining qalbini misrliklarga qarshi qo'llab-quvvatladi, shuning uchun ular ularni qattiq kaltakladilar. Misrliklar ustidan jang avj oldi. Barcha

misrliklar Isroil xalqidan qochib ketishdi, chunki ularning ko'plari Isroil qo'lida halok bo'ldi.
18 Fir'avnning zodagonlari Misrga borib, fir'avnga: “Isroil farzandlari qochib ketishdi va endi Misrga qaytmaydilar”, dedilar. Muso bilan Horun biz bilan shunday gaplashdilar.
19 Fir'avn bu gapni eshitib, uning va barcha qo'l ostidagilarning qalbi Isroilga qarshi qaytdi va ular Isroilni yuborganlaridan pushaymon bo'lishdi; va barcha misrliklar fir'avnga Isroil farzandlarini ta'qib qilishni maslahat berishdi, shunda ularni o'z yuklariga qaytarib olishdi.
20 Ular birodarlaridan: “Biz Isroilni qullikdan ozod qilish uchun nima qildik?” deb so‘rashdi.
21 Egamiz barcha misrliklarning qalbini Isroil xalqini ta'qib qilishga undadi, chunki Egamiz misrliklarni Qizil dengizda mag'lub etishni niyat qilgan edi.
22 Fir’avn o‘rnidan turib, aravasini qo‘ydi va barcha misrliklarga to‘planishni buyurdi. Bolalar va ayollardan boshqa hech kim qolmadi.
23 Barcha misrliklar Isroil xalqini ta'qib qilish uchun fir'avn bilan birga yo'lga tushishdi. Misr qarorgohi juda katta va og'ir edi, taxminan o'n yuz ming kishi.
24 Butun lager Isroil xalqini Misrga qaytarish uchun ularni ta'qib qildi va Qizil dengiz bo'yida qarorgoh qurib, ularga yetib keldi.
25 Isroil xalqi boshlarini ko'tarib, barcha misrliklarning ularni ta'qib qilayotganini ko'rishdi. Isroil xalqi ulardan juda qo'rqib ketdi va Isroil xalqi Egamizga iltijo qildi.
26 Misrliklar tufayli Isroil xalqi to'rt qismga bo'lindi va ular Misrliklardan qo'rqib, o'z fikrlarida ikkiga bo'linishdi. Muso ularning har biri bilan gaplashdi.
27 Birinchi guruh Ruben, Shimo'n va Issaxor avlodlaridan edi. Ular misrliklardan juda qo'rqib, o'zlarini dengizga tashlashga qaror qilishdi.
28 Muso ularga dedi: — Qo‘rqmanglar, to‘xtanglar va bugun sizlar uchun amalga oshiradigan Egamizning najotini ko‘ringlar.
29 Ikkinchi bo'linma Zabulun, Benyamin va Naftali qabilalaridan edi va ular misrliklar bilan Misrga qaytishga qaror qilishdi.
30 Muso ularga dedi: — Qo‘rqmanglar, chunki bugun misrliklarni ko‘rganingizdek, ularni endi abadiy ko‘rmaysizlar.
31 Uchinchi bo'linma Yahudo va Yusuf avlodlaridan edi va ular misrliklar bilan jang qilish uchun ularga qarshi chiqishga qaror qilishdi.
32 Muso ularga dedi: — Joylaringizda turinglar, chunki Egamiz sizlar uchun jang qiladi, sizlar esa jim turinglar.
33 To'rtinchi bo'linma Levi, Gad va Osher avlodlaridan edi va ular misrliklarni sarosimaga solish uchun ularning orasiga borishga qaror qilishdi. Muso ularga: «O'z joylaringizda qolinglar va qo'rqmanglar, faqat sizlarni ularning qo'lidan qutqarishi uchun Egamizga iltijo qilinglar», dedi.
34 Shundan keyin Muso xalq orasidan turib, Egamizga ibodat qildi:
35 Ey butun yer yuzining Xudosi — Egamiz! Misrdan olib chiqqan xalqingni qutqargin. Misrliklar kuch va qudrat ularniki deb maqtanmasinlar.
36 Shunda Egamiz Musoga dedi: — Nega menga faryod qilyapsan? Isroil xalqiga ayt, ular yo‘lga chiqsinlar. Tayoqni dengizga uzatib, uni ikkiga bo‘l, shunda Isroil xalqi u yerdan o‘tadi.
37 Muso shunday qildi va tayog'ini dengizga ko'tarib, uni ikkiga bo'ldi.
38 Dengiz suvlari o'n ikki qismga bo'lindi va Isroil xalqi xuddi tayyor yo'ldan o'tayotgan odam kabi, poyabzalsiz piyoda o'tdi.
39 Egamiz Muso va Horun orqali Misrda va dengizda Isroil xalqiga mo'jizalarini ko'rsatdi.
40 Isroil xalqi dengizga kirganlarida, misrliklar ularning ortidan ergashishdi. Dengiz suvlari yana ularning ustiga qaytdi va ularning hammasi suvga cho'kdi. Fir'avndan boshqa hech kim qolmadi, u Egamizga shukur qildi va Unga ishondi, shuning uchun Egamiz uni o'sha paytda misrliklar bilan birga halok qilmadi.
41 Egamiz farishtaga uni misrliklar orasidan olib ketishni buyurdi. Misrliklar uni Nineva yurtiga tashladilar va u uzoq vaqt davomida u yerda hukmronlik qildi.
42 O'sha kuni Egamiz Isroilni Misr qo'lidan qutqardi. Barcha Isroil xalqi misrliklarning halok bo'lganini ko'rdilar va Egamizning Misrda va dengizda qilgan ishlarida Uning buyuk qo'lini ko'rdilar.
43 Egamiz Misrliklarni ularning oldida mag'lub etgan kuni Muso va Isroil xalqi Egamizga shu qo'shiqni kuylashdi.
44 Butun Isroil xalqi bir ovozdan qo'shiq aytib: “Egamizga qo'shiq aytaman, chunki U juda ulug'vor, otini va chavandozini dengizga uloqtirdi. Mana, bu Xudoning qonun kitobida yozilgan”, dedi.
45 Shundan keyin Isroil xalqi yo'lga chiqib, Marahda qarorgoh qurdi. Egamiz Marahdagi o'sha joyda Isroil xalqiga qonun-qoidalar va farmonlar berdi. Egamiz Isroil xalqiga Uning barcha yo'llaridan yurishni va Unga xizmat qilishni amr etdi.
46 Ular Maradan yo'l olib, Elimga kelishdi. Elimda o'n ikkita suv bulog'i va yetmishta xurmo daraxti bor edi, bolalar esa u yerda suv bo'yida chodir tikishdi.
47 Ular Elimdan yo'lga chiqib, Misrdan chiqqanlaridan keyin ikkinchi oyning o'n beshinchi kuni Sin cho'liga yetib kelishdi.
48 O'sha paytda Egamiz Isroil xalqiga yeyish uchun manna berdi va Isroil xalqi uchun osmondan kundan-kunga non yog'dirdi.
49 Isroil xalqi qirq yil davomida, sahroda bo'lgan kunlarida, Kan'on yurtiga egalik qilish uchun kelgunlaricha, manna yedilar.
50 Ular Sin sahrosidan yo'lga chiqib, Alushda qarorgoh qurishdi.
51 Ular Alushdan ketib, Refidimda qarorgoh qurishdi.
52 Isroil xalqi Refidimda bo'lganlarida, Zefoning ukasi, Esovning nevarasi, Elifazning o'g'li Amalek Isroil xalqiga qarshi jang qilish uchun keldi.
53 U o'zi bilan sakkiz yuz bir ming sehrgar va sehrgarlarni olib keldi va Rafidimda Isroil bilan jangga tayyorlandi.
54 Ular Isroilga qarshi katta va shiddatli jang qilishdi. Egamiz Amalek xalqini va uning xalqini Muso va Isroil xalqining qo'liga, shuningdek, Musoning xizmatkori, efratlik Nun o'g'li Yoshuaning qo'liga topshirdi.
55 Isroil xalqi Amalek xalqini va uning xalqini qilichdan o'tkazdi, ammo Isroil xalqi uchun jang juda og'ir kechdi.
56 Egamiz Musoga dedi: — Buni o‘zing uchun esdalik sifatida kitobga yozib, quling Nun o‘g‘li Yoshuaning

qo‘liga qo‘y. Isroil xalqiga: “Kan’on yurtiga kelganingda, Amalek xalqining xotirasini osmon ostidan butunlay o‘chirib tashlaysan”, deb buyur.
57 Muso shunday qildi va kitobni olib, ustiga quyidagi so'zlarni yozdi:
58 Misrdan chiqayotganingizda Amalek xalqi sizga nima qilganini eslang.
59 Yo'lda seni uchratib, orqangdan, hatto holdan toygan va holdan toygan paytingda ham seni urgan.
60 Shuning uchun, Egangiz Xudo sizlarga mulk qilib berayotgan yurtda atrofingizdagi barcha dushmanlaringizdan xalos bo'lib, osoyishtalik berganida, siz Amalek xalqining xotirasini osmon ostidan o'chirib tashlaysiz, buni hech qachon unutmaysiz.
61 Agar shoh Amalek xalqiga, uning xotirasiga yoki avlodiga rahm qilsa, Men undan buni talab qilaman va uni xalqi orasidan yo'q qilaman.
62 Muso bularning hammasini kitobga yozib qo'ydi va Isroil avlodlariga bularning barchasini buyurdi.

82-BOB

1 Isroil xalqi Misrdan chiqqanlaridan keyin uchinchi oyda Refidimdan yo'lga chiqib, Sinay sahrosida qarorgoh qurishdi.
2 O'sha paytda Musoning qaynatasi, Midiyonlik Ruvel, qizi Zippora va ikki o'g'li bilan keldi. Chunki u Egamizning Isroil xalqiga ko'rsatgan mo'jizalari, ularni Misr qo'lidan qutqargani haqida eshitgan edi.
3 Ruvel Musoning oldiga, Xudoning tog'i joylashgan sahroga keldi.
4 Muso qaynatasini kutib olish uchun katta sharaf bilan chiqdi, butun Isroil xalqi u bilan birga edi.
5 Ruvel va uning o'g'illari Isroil xalqi orasida ancha kun qolishdi. O'sha kundan boshlab Ruvel Egamizni bildi.
6 Isroil xalqi Misrdan chiqqanidan keyin uchinchi oyning oltinchi kunida Egamiz Sinay tog'ida Isroil xalqiga o'nta amr berdi.
7 Butun Isroil xalqi bu amrlarning barchasini eshitdi va o'sha kuni butun Isroil xalqi Egamizdan juda xursand bo'ldi.
8 Egamizning ulug'vorligi Sinay tog'ida to'xtadi va U Musoga murojaat qildi. Muso bulut orasida kelib, toqqa chiqdi.
9 Muso qirq kunu qirq kecha tog'da bo'ldi; u non yemadi va suv ichmadi. Egamiz unga Isroil xalqiga ta'lim berish uchun qonunlar va hukmlarni o'rgatdi.
10 Egamiz Isroil xalqiga amr qilgan o'nta amrni ikkita tosh lavhaga yozdi. U bu amrlarni Isroil xalqiga amr qilish uchun Musoga berdi.
11 Qirq kunu qirq kechadan so'ng, Egamiz Sinay tog'ida Muso bilan gaplashib bo'lgach, unga Xudoning barmog'i bilan yozilgan tosh lavhalarni berdi.
12 Isroil xalqi Musoning tog‘dan tushishni kechiktirganini ko‘rib, Horunning atrofiga to‘planib: “Bu Musoga nima bo‘lganini bilmaymiz”, dedilar.
13 Endi o'rningdan tur, bizga oldinda yuradigan xudo yasa, toki sen o'lmaysan.
14 Horun xalqdan juda qo'rqib, ularga oltin olib kelishni buyurdi va undan xalq uchun eritilgan buzoq yasadi.
15 Muso tog‘dan tushmasdan oldin, Egamiz unga: “Tush, chunki sen Misrdan olib chiqqan xalqing o‘zlarini buzib qo‘ydi”, dedi.
16 Ular o'zlariga eritilgan buzoq yasab, unga sajda qilishdi. Endi Meni tark etinglar, toki men ularni yer yuzidan yo'q qilib tashlayman, chunki ular o'jar xalqdir.
17 Muso Xudovandga iltijo qildi va xalq yasagan buzoq uchun Xudovandga iltijo qildi. Keyin u tog'dan tushdi va qo'lida Xudo Isroil xalqiga buyruq berish uchun bergan ikkita tosh lavha bor edi.
18 Muso qarorgohga yaqinlashib, xalq yasagan buzoqni ko'rganda, Musoning g'azabi qaynab, tog' ostidagi lavhalarni sindirib tashladi.
19 Muso qarorgohga keldi va buzoqni olib, olovda kuydirdi va mayda chang bo'lguncha maydaladi. Uni suvga sepib, Isroil xalqiga ichdirdi.
20 Buzoqni yasagan uch mingga yaqin odam bir-birining qilichidan halok bo'ldi.
21 Ertasi kuni Muso xalqqa: — Men Egamizning huzuriga chiqaman, balki sizlarning Egamizga qilgan gunohlaringiz uchun kafforat keltirarman, — dedi.
22 Muso yana Egamizning huzuriga chiqdi va qirq kunu qirq kecha Egamizning huzurida qoldi.
23 Qirq kun davomida Muso Isroil xalqi uchun Egamizga iltijo qildi. Egamiz Musoning iltijosini ijobat qildi va Egamiz Isroil xalqi uchun unga iltijo qildi.
24 Shunda Egamiz Musoga ikkita tosh lavhani kesib, ularni Egamizga olib kelishni buyurdi. Egamiz ularga O'nta amrni yozib qo'ysin.
25 Muso shunday qildi. U pastga tushib, ikkita lavhani kesib, Sinay tog'iga, Egamizning huzuriga chiqdi. Egamiz lavhalarga O'nta amrni yozdi.
26 Muso yana qirq kunu qirq kecha Egamiz bilan qoldi. Egamiz unga Isroil xalqiga qonun-qoidalar va farmonlarni o'rgatdi.
27 Egamiz unga Isroil xalqi haqida shunday amr berdi: “Egamizning ismi u yerda ulug‘lanishi uchun unga muqaddas joy qurishni buyurdi. Egamiz unga muqaddas joyning va uning barcha buyumlarining qiyofasini ko‘rsatdi.
28 Qirq kundan keyin Muso tog'dan tushdi va ikkita lavha uning qo'lida edi.
29 Muso Isroil xalqining oldiga kelib, ularga Egamizning barcha so'zlarini aytib berdi, ularga Egamiz o'rgatgan qonunlar, farmonlar va hukmlarni o'rgatdi.
30 Muso Isroil xalqiga Egamizning so'zini aytdi: “U Isroil xalqi orasida yashashi uchun muqaddas joy qursin”.
31 Xalq Egamizning Muso orqali ularga aytgan barcha yaxshiliklaridan juda xursand bo'ldi va: “Egamiz sizga aytgan hamma narsani qilamiz”, dedi.
32 Xalq bir odamday o'rnidan turib, Egamizning ma'badiga saxovatli nazrlar keltirdi. Har bir kishi ma'badning ishi va undagi barcha xizmatlar uchun Egamizga nazrlar keltirdi.
33 Isroil xalqining hammasi o‘z mulkida topilgan barcha narsalarni — oltin, kumush, mis va ma’badda xizmat qilish uchun barcha narsalarni — Egamizning muqaddas uyini qurish uchun olib kelishdi.
34 Ish bilan band bo'lgan barcha dono odamlar kelib, Egamiz amr etgan hamma narsaga muvofiq, har biri o'z ishini bajarayotgan holda, Egamizning muqaddas joyini qurdilar. Barcha dono odamlar Egamiz Musoga amr

etganidek, muqaddas joyni, uning jihozlarini va muqaddas xizmat uchun barcha buyumlarni o'z qalblari bilan yasashdi.
35 Muqaddas chodirning qurilishi besh oy ichida tugallandi. Isroil xalqi Egamiz Musoga amr etgan hamma narsani qildi.
36 Ular Musoga muqaddas xonani va uning barcha jihozlarini olib kelishdi; Egamiz Musoga ko'rsatgan vahiyda Isroil xalqi ham shunday qilishdi.
37 Muso ishning bajarilishini ko'rdi va ular buni Egamiz buyurganidek qilishdi. Muso ularni duo qildi.

83-BOB

1 O‘n ikkinchi oyning yigirma uchinchi kunida Muso Horun va uning o‘g‘illarini olib, ularga kiyimlarini kiydirdi, moy surtdi va Egamiz amr etganidek qildi. Muso o‘sha kuni Egamiz amr etgan barcha qurbonliklarni olib keldi.
2 Shundan keyin Muso Horun va uning o‘g‘illarini chaqirib, ularga dedi: “Menga shunday amr berilgani uchun yetti kun Muqaddas chodirning kiraverishida qolinglar.
3 Horun va uning o‘g‘illari Egamiz Muso orqali amr etgan hamma narsani qildilar va yetti kun chodirning kiraverishida qolishdi.
4 Isroilliklar Misrdan chiqqanidan keyingi ikkinchi yilning sakkizinchi kuni, birinchi oyning birinchi kunida Muso muqaddas chodirni qurdi. Muso chodirning barcha jihozlarini va muqaddas chodirning barcha jihozlarini o'rnatdi va Egamiz unga amr etgan hamma narsani qildi.
5 Muso Horun va uning o‘g‘illarini chaqirdi. Ular Egamiz Musoga amr etganidek, o‘zlari va Isroil xalqi uchun kuydiriladigan qurbonlik va gunoh qurbonligini olib kelishdi.
6 O'sha kuni Horunning ikki o'g'li Nadov va Abihu noma'lum olovni olib, ularga amr etmagan Egamizning oldiga olib kelishdi. Egamizning oldidan olov chiqib, ularni kuydirib yubordi va ular o'sha kuni Egamizning oldida o'lishdi.
7 Muso muqaddas joyni qurib bo‘lgan kuni Isroil xalqining yo‘lboshchilari qurbongohni bag‘ishlash marosimi uchun Egamizga o‘z nazrlarini keltira boshladilar.
8 Ular har bir shahzoda bir kun, har kuni bitta shahzoda o'n ikki kun davomida qurbonliklarini keltirdilar.
9 Har bir kishi o‘z davrida olib kelgan barcha nazrlar: og‘irligi bir yuz o‘ttiz misqol bo‘lgan bitta kumush likopcha, muqaddas joyning misqoliga teng yetmish misqollik bitta kumush lagan. Ikkalasi ham don nazri uchun zaytun moyi bilan aralashtirilgan sifatli un bilan to‘ldirilgan edi.
10 Tutatqi bilan to'ldirilgan, og'irligi o'n misqol bo'lgan bitta qoshiq.
11 Kuydiriladigan qurbonlik uchun bitta buqa, bitta qo'chqor va bitta bir yoshli qo'zi.
12 Gunoh qurbonligi uchun bitta echkini olib kelinglar.
13 Tinchlik qurbonligi uchun ikkita ho'kiz, beshta qo'chqor, beshta taka, beshta bir yoshli qo'zi olib kelinglar.
14 Isroilning o'n ikki beklari har kuni, har biri o'z davrida shunday qilishardi.
15 Shundan keyin, oyning o'n uchinchi kunida Muso Isroil xalqiga Fisih bayramini nishonlashni buyurdi.
16 Isroil xalqi Egamiz Musoga amr etganidek, oyning o'n to'rtinchi kunida Fisih bayramini o'z vaqtida nishonladilar. Isroil xalqi ham shunday qildi.
17 Ikkinchi oyning birinchi kunida Egamiz Musoga shunday dedi:
18 Isroil xalqining yigirma yosh va undan yuqori yoshdagi barcha erkaklarini, sen, akang Horun va Isroilning o'n ikki bekini sanab chiqinglar.
19 Muso shunday qildi. Horun Isroilning o‘n ikki bekasi bilan birga Sinay sahrosida Isroil xalqini sanab chiqdi.
20 Isroil xalqining yigirma yosh va undan yuqori yoshdagilari ota-bobolari xonadonlari bo'yicha sanalganda, olti yuz uch ming besh yuz ellik kishi edi.
21 Ammo Levi avlodlari o‘z birodarlari — Isroil avlodlari qatoriga kiritilmagan edi.
22 Isroil xalqining bir oylik va undan yuqori yoshdagi barcha erkaklari soni yigirma ikki ming ikki yuz yetmish uch kishi edi.
23 Levi qabilasining bir oylik va undan yuqori yoshdagi o'g'illari soni yigirma ikki ming edi.
24 Muso Egamiz Musoga amr etganidek, ruhoniylar va levilarning har birini o‘z xizmatiga va yukiga, ya’ni Muqaddas chodirda xizmat qilishga tayinladi.
25 Oyning yigirmanchi kunida bulut shahodat chodiridan ko'tarildi.
26 O'sha paytda Isroil xalqi Sinay sahrosidan yo'llarini davom ettirdilar va uch kunlik yo'lni bosib o'tdilar. Bulut Paran sahrosi ustiga to'xtadi. U yerda Egamizning g'azabi Isroil xalqiga qarshi alanga oldi, chunki ular Egamizdan ovqat so'rab, Uni g'azablantirgan edilar.
27 Egamiz ularning ovozini eshitdi va ularga bir oy davomida go'sht berdi.
28 Ammo shundan keyin Egamiz ularga qarshi g'azablandi va ularni qattiq qirg'in qildi. Ular o'sha yerda dafn qilindi.
29 Isroil xalqi bu joyni Kebrot-Xattaavo deb atadi, chunki ular u yerda go'shtga chanqoq odamlarni dafn qilishgan edi.
30 Ular Kebrot-Xattaavodan ketib, Paran cho'lidagi Xazerotda qarorgoh qurishdi.
31 Isroil xalqi Xazerotda bo'lganlarida, Muso tufayli Maryamga Egamizning g'azabi keldi va u moxov kasalligiga chalinib, qorday oqarib ketdi.
32 U moxov kasalligidan keyin yana qabul qilinmaguncha, yetti kun lagerdan tashqarida qamoqda qoldi.
33 Shundan keyin Isroil xalqi Xazerotdan yo'lga chiqib, Paran cho'lining chekkasida qarorgoh qurishdi.
34 O'sha paytda Egamiz Musoga Isroil o'g'illaridan o'n ikki kishini, har bir qabilaga bittadan, Kan'on yurtini aylanib chiqish uchun yuborishni buyurdi.
35 Muso o‘n ikki kishini yubordi. Ular Kan’on yurtiga kelib, uni tekshirdilar. Sin cho‘lidan tortib, Xamo‘tga yetib boradigan Rexobgacha bo‘lgan butun yurtni tekshirdilar.
36 Qirq kundan keyin ular Muso va Horunning oldiga kelishdi va unga yuraklaridagi gapni aytishdi. O'nta kishi Isroil xalqiga o'zlari ko'rib chiqqan yer haqida yomon xabar tarqatib: “Bu yerga, aholisini yo'q qiladigan yerga borganimizdan ko'ra, Misrga qaytganimiz yaxshiroq”, dedilar.
37 Lekin yerni ko'rib chiqqanlardan Nun o'g'li Yoshua va Yafunaning o'g'li Xolib: “Yer juda yaxshi”, dedilar.
38 Agar Egamiz bizdan rozi bo'lsa, bizni bu yurtga olib borib, uni bizga beradi, chunki bu yer sut va asal oqib yotgan yurtdir.

39 Lekin Isroil xalqi ularga quloq solmadi. Ular yurt haqida yomon xabar tarqatgan oʻnta odamning soʻzlariga quloq solishdi.
40 Egamiz Isroil xalqining noliganini eshitib, g'azablandi va qasam ichdi:
41 Bu yovuz avloddan yigirma yosh va undan yuqori yoshdagi birorta ham odam bu yurtni ko'rmaydi, faqat Yafuna o'g'li Xolib va Nun o'g'li Yoshua bundan mustasno.
42 Ammo bu yovuz avlod, albatta, bu sahroda halok bo'ladi va ularning farzandlari bu yerga kelib, uni egallab olishadi; shuning uchun Egamizning g'azabi Isroilga qarshi alanga oldi va ularni qirq yil davomida sahroda kezib yurishga majbur qildi, toki o'sha yovuz avlodning oxirigacha, chunki ular Egamizga ergashmadilar.
43 Xalq uzoq vaqt Paran cho'lida yashadi va keyin Qizil dengiz yo'li bilan cho'lga yo'l oldi.

84-BOB

1 O'sha paytda Levining nabirasi Kehatning nevarasi, Yetzerning o'g'li Ko'rax Isroil xalqidan ko'p odamlarni olib ketdi. Ular qo'zg'olon ko'tarib, Muso, Horun va butun jamoa bilan janjallashdilar.
2 Egamiz ularga g'azablandi, yer og'zini ochdi va ularni, uylarini, ularga tegishli bo'lgan barcha narsalarni va Ko'raxga tegishli bo'lgan barcha odamlarni yutib yubordi.
3 Shundan keyin Xudo xalqni Seir togʻi boʻylab uzoq vaqt aylanib yurishga majbur qildi.
4 O'sha paytda Egamiz Musoga dedi: — Esov avlodiga qarshi urush qo'zg'atmanglar. Men sizlarga ularning birortasini ham bermayman, oyoqlaringiz bosa oladigan darajada. Chunki Men Seir tog'ini Esovga meros qilib berganman.
5 Shuning uchun Esov avlodlari ilgari Seir avlodlariga qarshi jang qilishgan edi. Egamiz Seir avlodlarini Esov avlodlarining qo'liga berib, ularni yo'q qilgan edi. Esov avlodlari bugungacha ularning o'rnida yashab kelmoqdalar.
6 Shuning uchun Egamiz Isroil xalqiga dedi: “Birodarlaringiz Esov avlodlariga qarshi urushmanglar, chunki ularning yurtidagi hech narsa sizniki emas. Ulardan pulga oziq-ovqat sotib olib, yeyishingiz, suv sotib olib ichishingiz mumkin.
7 Isroil xalqi Egamizning so'ziga muvofiq ish tutdi.
8 Isroil xalqi sahro bo'ylab uzoq vaqt Sinay tog'i bo'ylab aylanib, Esov avlodlariga tegmadi. Ular o'sha yerda o'n to'qqiz yil yashadilar.
9 O'sha paytda Xittim avlodlarining shohi Latinus hukmronligining qirq beshinchi yilida, ya'ni Isroil avlodlari Misrdan chiqib ketganining o'n to'rtinchi yilida vafot etdi.
10 Uni o'zi uchun Chittim yerida qurgan joyiga dafn qilishdi. Abimnas uning o'rniga o'ttiz sakkiz yil hukmronlik qildi.
11 O'sha kunlarda, o'n to'qqiz yil o'tgach, Isroil xalqi Esov avlodining chegarasidan o'tib, Mo'ab cho'lining yo'lidan o'tdi.
12 Egamiz Musoga dedi: — Moabni qamal qilmang va ularga qarshi jang qilmang, chunki Men sizlarga ularning yerlaridan hech narsa bermayman.
13 Isroil xalqi o'n to'qqiz yil davomida Mo'ab sahrosi yo'lidan o'tdi va ularga qarshi jang qilmadi.
14 Isroil xalqi Misrdan chiqqanining o'ttiz oltinchi yilida Egamiz Amor xalqining shohi Sixonning yuragini urdi. U urush boshladi va Mo'ab xalqiga qarshi jang qilish uchun yo'lga chiqdi.
15 Sixon Misr shohining maslahatchisi, Yaneyasning o'g'li, Balomning nevarasi Beorga va uning o'g'li Balomga Moabni la'natlab, Sixonning qo'liga topshirish uchun xabarchilar yubordi.
16 Xabarchilar borib, Yaneas oʻgʻli Beor va uning oʻgʻli Balomni Mesopotamiyadagi Petordan olib kelishdi. Beor va uning oʻgʻli Balom Sixon shahriga kelib, Amor xalqining shohi Sixonning oldida Moʻabni va ularning shohini laʼnatladilar.
17 Shunday qilib, Sixon butun qo'shini bilan Moabga borib, ularga qarshi jang qildi va ularni mag'lub etdi. Egamiz ularni uning qo'liga berdi va Sixon Moab shohini o'ldirdi.
18 Sixon jangda Moabning barcha shaharlarini egalladi; Xashbonni ham ulardan tortib oldi, chunki Xashbon Moab shaharlaridan biri edi. Sixon o'zining beklari va zodagonlarini Xashbonga joylashtirdi va o'sha paytlarda Xashbon Sixonga tegishli edi.
19 Shuning uchun masalchi Baor va uning o'g'li Balom shunday dedilar: “Xeshbonga kelinglar, Sixon shahri qurilib, mustahkam bo'ladi.
20 Ey Moab, holingga voy! Ey Kemosh xalqi, adashib qolding! Mana, bu Xudoning qonun kitobida yozilgan.
21 Sixon Moabni zabt etgach, Moabdan tortib olgan shaharlariga qo'riqchilar qo'ydi. Moab o'g'illarining ko'pchiligi jangda Sixonning qo'liga o'tdi. U ularning ko'pchiligini, o'g'il-qizlarini asirga oldi va ularning shohini o'ldirdi. Shunday qilib, Sixon o'z yurtiga qaytib ketdi.
22 Sixon Baor va uning o'g'li Balomga ko'p miqdorda kumush va oltin sovg'alar berdi. Balom ularni jo'natib yubordi va ular Mesopotamiyaga, o'z yurtlariga ketishdi.
23 O'sha paytda butun Isroil xalqi Moab sahrosidan o'tib, orqaga qaytib, Edom sahrosini o'rab oldi.
24 Shunday qilib, butun jamoa Misrdan chiqqanlaridan keyin qirqinchi yilning birinchi oyida Sin cho'liga yetib keldi. Isroil xalqi u yerda, Sin cho'lining Kadesh shahrida yashadi. Maryam o'sha yerda vafot etdi va u yerga dafn qilindi.
25 O'sha paytda Muso Edom shohi Hadadga xabarchilar yuborib, shunday dedi: “Birodaring Isroil shunday demoqda: “Ijozat ber, menga yeringdan o'tib ket. Biz dalalar va uzumzorlardan o'tmaymiz, quduq suvini ichmaymiz. Shohning yo'lidan yuramiz.”
26 Edom unga: “Mening yurtimdan oʻtolmaysiz”, dedi. Edom esa Isroil xalqiga qarshi kuchli bir xalq bilan chiqdi.
27 Esov avlodlari Isroil xalqini oʻz yurtlaridan oʻtkazishga ijozat bermadilar, shuning uchun Isroil xalqi ulardan qochib, ularga qarshi jang qilmadi.
28 Chunki bundan oldin Egamiz Isroil xalqiga: “Esov avlodlariga qarshi jang qilmanglar”, deb amr etgan edi. Shuning uchun Isroil xalqi ulardan qochib, ularga qarshi jang qilmadi.
29 Shunday qilib, Isroil xalqi Kadeshdan jo'nab ketdi va butun xalq Xo'r tog'iga yetib keldi.
30 O'sha paytda Egamiz Musoga dedi: — Akang Horunga ayt, u o'sha yerda o'ladi, chunki u Men Isroil xalqiga bergan yurtga kelmaydi.

31 Horun Egamizning amriga binoan qirqinchi yili, beshinchi oyning birinchi kunida Xo‘r tog‘iga chiqdi.
32 Horun Xo‘r tog‘ida vafot etganida bir yuz yigirma uch yoshda edi.

85-BOB

1 Janubda yashagan Kan’onlik Arad shohi Isroil xalqining ayg‘oqchilar yo‘lidan kelayotganini eshitib, Isroil xalqiga qarshi jang qilish uchun qo‘shinlarini joylashtirdi.
2 Isroil xalqi undan juda qo'rqishdi, chunki uning katta va og'ir qo'shini bor edi, shuning uchun Isroil xalqi Misrga qaytishga qaror qildi.
3 Isroil xalqi Arad shohidan juda qo'rqib, uch kunlik yo'lni bosib o'tib, Maserath Beni Yaakongacha qaytib ketdi.
4 Isroil xalqi o'z joylariga qaytishni istamadi, shuning uchun ular Beni Yaakonda o'ttiz kun qolishdi.
5 Levi qabilasi Isroil xalqi orqaga qaytmasligini ko'rib, Egamiz uchun hasad qildi. Ular qo'zg'olon qilib, birodarlari Isroil xalqiga qarshi jang qilishdi va ulardan katta birodarlarini o'ldirishdi va ularni o'z joylariga, Xo'r tog'iga qaytarishga majbur qilishdi.
6 Ular qaytib kelishganida, shoh Arad hali ham Isroil xalqiga qarshi jang qilish uchun qo'shinini joylashtirayotgan edi.
7 Isroil xalqi qasam ichdi: “Agar bu xalqni mening qo‘limga topshirsang, ularning shaharlarini butunlay vayron qilaman”, dedi.
8 Egamiz Isroil xalqining ovozini eshitib, Kan’on xalqini ularning qo‘liga berdi. Ularni va shaharlarini butunlay vayron qildi va bu joyga Xormax deb nom berdi.
9 Isroil xalqi Xo‘r tog‘idan yo‘lga chiqib, Obo‘tda qarorgoh qurishdi. Ular Obo‘tdan yo‘lga chiqib, Mo‘ab chegarasidagi Ije-Abarimda qarorgoh qurishdi.
10 Isroil xalqi Moabga xabar yuborib: “Endi sizning yeringizdan o‘z joyimizga o‘tib ketaylik”, dedi. Lekin Moab xalqi Isroil xalqining o‘z yerlaridan o‘tishiga yo‘l qo‘ymadi. Moab xalqi Amor xalqlarining shohi Sixon ularning yerlarini egallab olib, ko‘plarini qirib tashlaganiday, Isroil xalqi ularga ham shunday qilmasin, deb juda qo‘rqardi.
11 Shuning uchun Moab Isroil xalqining o‘z yurtidan o‘tishiga yo‘l qo‘ymadi. Egamiz Isroil xalqiga: “Moabga qarshi jang qilmanglar”, deb buyurdi. Shunday qilib, Isroil xalqi Moabdan chiqib ketdi.
12 Isroil xalqi Moab chegarasidan yo'lga chiqib, Moab bilan Amor xalqlari orasidagi Arnonning narigi tomoniga, Moab chegarasiga yetib keldi. Ular Kedemo't cho'lidagi Amor xalqining shohi Sixon chegarasida qarorgoh qurishdi.
13 Isroil xalqi Amor xalqining shohi Sixonga xabarchilar yuborib, shunday dedi:
14 Bizga yeringizdan o'tishga ijozat bering. Biz dalalarga yoki uzumzorlarga kirmaymiz. Chegarangizdan o'tgunimizcha shoh yo'lidan yuramiz. Lekin Sixon Isroil xalqining o'tishiga ijozat bermadi.
15 Shunday qilib, Sixon barcha Amor xalqini to'plab, Isroil xalqiga qarshi sahroga chiqdi va Yaxazda Isroil xalqiga qarshi jang qildi.
16 Egamiz Amor xalqining shohi Sixonni Isroil xalqi qo'liga berdi. Isroil xalqi Sixonning barcha aholisini qilichdan o'tkazdi va Moab xalqi uchun qasos oldi.
17 Isroil xalqi Oramdan Yobukgacha bo'lgan Sixon yerlarini, Ommon xalqini egallab oldi va shaharlardagi barcha o'ljalarni qo'lga kiritdi.
18 Isroil bu shaharlarning hammasini egallab oldi va Amor xalqining barcha shaharlarida yashay boshladi.
19 Isroil xalqining hammasi Ammon xalqiga qarshi jang qilib, ularning yerlarini ham egallab olishga qaror qilishdi.
20 Shunda Egamiz Isroil xalqiga dedi: “Ommon xalqini qamal qilmanglar, ularga qarshi jang qilmanglar. Chunki Men sizlarga ularning yerlaridan hech narsa bermayman. Isroil xalqi Egamizning so‘ziga quloq solib, Ommon xalqiga qarshi jang qilmadi.
21 Isroil xalqi Bashan yo‘lidan o‘tib, Bashan shohi Ogning yurtiga yo‘l oldi. Bashan shohi Og Isroil xalqiga qarshi jangga chiqdi. Uning yonida ko‘plab jasur jangchilar va Amor xalqidan juda kuchli qo‘shin bor edi.
22 Bashan shohi Og juda kuchli odam edi, lekin uning o'g'li No'ron nihoyatda kuchli edi, hatto undan ham kuchliroq edi.
23 O‘g o‘z ko‘nglida dedi: “Mana, butun Isroil qo‘shinlari uch parsa joy egallaydi, endi men ularni qilichsiz va nayzasiz birdaniga qirib tashlayman.
24 Og Yaxaz tog‘iga chiqib, u yerdan uzunligi uch parsa bo‘lgan katta toshni oldi. Uni boshiga qo‘ydi va Isroil xalqining qarorgohiga tashlab, barcha Isroil xalqini o‘sha tosh bilan qirib tashlashga qaror qildi.
25 Shunda Egamizning farishtasi kelib, toshni Ogning boshiga sanchdi. Tosh Ogning bo'yniga tushdi. Og bo'ynidagi toshning og'irligidan yerga yiqildi.
26 O'sha paytda Egamiz Isroil xalqiga dedi: “Undan qo'rqmanglar, chunki Men uni, uning butun xalqini va butun yerini sizning qo'lingizga berdim. Sizlar esa Sixonga qilgan ishlaringizni unga ham qilasizlar.
27 Muso Isroil xalqining bir nechtasi bilan uning oldiga tushdi. Muso Ogning to'piqlariga tayoq bilan urib, uni o'ldirdi.
28 Shundan keyin Isroil xalqi Ogning o‘g‘illarini va uning butun xalqini ta’qib qilib, ularni birorta ham tirik jon qoldirmaguncha qirib tashladi.
29 Shundan keyin Muso Isroil o'g'illaridan bir nechtasini Yazerni ayg'oqchilikka yubordi, chunki Yazer juda mashhur shahar edi.
30 Ayg‘oqchilar Yazerga borib, u yerni o‘rganib chiqdilar. Ayg‘oqchilar Egamizga ishonib, Yazer aholisiga qarshi jang qilishdi.
31 Bu odamlar Yazerni va uning qishloqlarini egallab olishdi. Egamiz ularni ularning qo'liga berdi. Ular u yerda yashagan Amor xalqini quvib chiqarishdi.
32 Isroil xalqi Iordan daryosining narigi tomonidagi Arnon soyligidan Xerman tog'igacha bo'lgan oltmishta shaharni — ikki Amor shohining yerlarini egallab oldi.
33 Isroil xalqi yo'lga chiqib, Iordan daryosining narigi tomonidagi Yerixo yonidagi Mo'ab tekisligiga yetib keldi.
34 Moab xalqi Isroil xalqining Amor xalqining ikki shohi Sixon va Ogga qilgan barcha yomonliklarini eshitdi. Shuning uchun Moab xalqining hammasi Isroil xalqidan juda qo'rqib ketdi.
35 Moab oqsoqollari shunday dedilar: — Mana, Amor xalqining ikki shohi — Sixon va Og yer yuzidagi barcha shohlardan kuchliroq edilar. Ular Isroil xalqiga qarshi tura olmadilar, biz ularga qanday qarshi tura olamiz?

36 Ular bizga ilgari ham xabar yuborishgan edi, yo'llarida yurtimizdan o'tishlari uchun, biz ularga yo'l qo'ymadik, endi ular bizga og'ir qilichlari bilan hujum qilib, bizni yo'q qilishadi; Moab Isroil o'g'illari tufayli xafa bo'ldi va ulardan juda qo'rqishdi va Isroil o'g'illariga nima qilish kerakligi haqida maslahatlashishdi.
37 Moab oqsoqollari qaror qilib, oʻz odamlaridan birini, Moablik Zipporning oʻgʻli Boloqni olib, oʻsha paytda oʻzlariga shoh qilib tayinladilar. Boloq juda dono odam edi.
38 Moab oqsoqollari qo'zg'olon qilib, Midiyon xalqi bilan sulh tuzish uchun ularga xabar yubordilar. Chunki o'sha kunlarda Moab bilan Midiyon xalqi o'rtasida katta jang va adovat bo'lgan edi. Edom shohi Bedad o'g'li Hadad Moab dalasida Midiyon xalqini mag'lub etgan kundan boshlab shu kungacha davom etgan edi.
39 Moab xalqi Midiyon xalqiga xabar yubordi va ular bilan sulh tuzdilar. Midiyon xalqining oqsoqollari Midiyon xalqi uchun sulh tuzish uchun Moab yurtiga kelishdi.
40 Moab oqsoqollari Midiyon oqsoqollari bilan Isroil qo'lidan jonlarini saqlab qolish uchun nima qilish kerakligi haqida maslahatlashdilar.
41 Moab xalqining hammasi Midiyon oqsoqollariga: — Isroil xalqi atrofimizdagi hamma narsani hoʻkiz dala oʻtlarini yalaganidek yalayapti, chunki ular bizdan kuchliroq boʻlgan Amor xalqining ikki shohiga shunday qilishdi, — deyishdi.
42 Midiyon oqsoqollari Moabga shunday deyishdi: — Eshitganimizga qaraganda, Amor xalqining shohi Sixon sizlarga qarshi jang qilib, sizlarni magʻlub etib, yerlaringizni egallab olgan edi. U Mesopotamiyadan Yaneas oʻgʻli Beor va uning oʻgʻli Balomga xabar yuborgan ekan. Ular kelib, sizlarni laʼnatlashgan ekan. Shuning uchun Sixon sizlarni magʻlub etib, yerlaringizni egallab olgan ekan.
43 Endi sizlarni ham uning oʻgʻli Balomning oldiga yuboringlar, chunki u hali ham oʻz yurtida yashaydi. Unga haqini beringlar, toki u kelib, sizlar qoʻrqadigan barcha xalqni laʼnatlasin. Moʻab oqsoqollari bu gapni eshitib, Baʼor oʻgʻli Balomning oldiga xabar yuborishga rozi boʻlishdi.
44 Moʻab shohi Zippor oʻgʻli Boloq Balomga xabarchilar yuborib, shunday dedi:
45 Mana, Misrdan bir xalq chiqib kelmoqda, Ular yer yuzini qoplab, Mening ro'paramda joylashgan.
46 Endi kelib, bu xalqni men uchun la'natlang, chunki ular mendan juda kuchli. Balki men ularga qarshi jang qilib, ularni quvib chiqara olarman. Chunki siz duo qilgan odam duo qilinadi, siz la'natlagan odam esa la'natlanadi, deb eshitdim.
47 Shunday qilib, Boloqning xabarchilari Balomning oldiga borib, Moabga qarshi jang qilish uchun xalqni la'natlash uchun Balomni olib kelishdi.
48 Balom Isroilni la'natlash uchun Boloqning oldiga keldi. Egamiz Balomga: «Bu xalqni la'natlama, chunki u baraka topgan», – dedi.
49 Boloq har kuni Balomni Isroilni la'natlashga undardi, lekin Balom Balomga aytgan Egamizning so'zi tufayli Balomga quloq solmadi.
50 Boloq Balomning xohishini bajarmaganini ko'rib, o'rnidan turib, uyiga ketdi. Balom ham o'z yurtiga qaytib, u yerdan Midiyon yurtiga yo'l oldi.
51 Isroil xalqi Moab tekisligidan yo'lga chiqib, Iordan daryosi bo'yida, Bayt-Yesimo'tdan Moab tekisligining chekkasidagi Avel-Shittimgacha chodir tikdi.
52 Isroil xalqi Shittim tekisligida joylashganda, Mo'ab qizlari bilan zino qila boshladilar.
53 Isroil xalqi Moabga yaqinlashdi. Moab xalqi Isroil xalqi qarorgohining ro'parasida chodirlarini tikdi.
54 Mo'ab xalqi Isroil xalqidan qo'rqib, ularning barcha qizlarini va chiroyli va kelishgan xotinlarini olib, ularga oltin, kumush va qimmatbaho kiyimlar kiydirdi.
55 Moab xalqi oʻsha ayollarni chodirlarining kiraverishiga oʻtqazdi, toki Isroil xalqi ularni koʻrib, ularga yuzlansin va Moab xalqiga qarshi jang qilmasin.
56 Moab xalqining hammasi Isroil xalqiga shunday qilishdi. Har bir erkak oʻz xotini va qizini chodirining eshigiga qoʻydi. Moab xalqining qilmishini koʻrgan Isroil xalqi Moab xalqiga yuzlanib, ularga havas qilib, ularning oldiga borishdi.
57 Bir ibroniy Moab chodirining eshigiga kelib, Moablik bir qizni ko'rib, uni ko'nglida yoqtirib qolsa va chodirning eshigi oldida u bilan xohlagan narsasini gapirsa, ular birgalikda gaplashayotganlarida, chodirdagi odamlar chiqib, ibroniyga quyidagi so'zlarni aytishardi:
58 Bilasizmi, biz birodarmiz, hammamiz Lutning avlodimiz va uning ukasi Ibrohimning avlodimiz. Unda nega biz bilan qolmaysiz, nega nonimizni va qurbonligimizni yemaysiz?
59 Mo'ab xalqi uni o'z so'zlari bilan mag'lub etib, xushomadgo'y so'zlari bilan o'ziga jalb qilgandan so'ng, uni chodirga o'tqazib, unga taom pishirib, qurbonlik qildi. U ularning qurbonligidan va nonidan yedi.
60 Keyin unga sharob berishdi, u ichib, mast bo'ldi. Uning oldiga go'zal bir qizni qo'yishdi. U qiz bilan xohlaganini qildi, chunki u nima qilayotganini bilmasdi, chunki u ko'p sharob ichgan edi.
61 Moab xalqi Shittim tekisligida Isroil xalqiga shunday munosabatda bo'ldi. Bu ish tufayli Egamizning g'azabi Isroil xalqiga qarshi alanga oldi. U ularning orasiga o'lat yubordi va Isroil xalqidan yigirma to'rt ming kishi nobud bo'ldi.
62 Shimoʻn avlodidan Zimri ismli bir odam bor edi. U Salu oʻgʻli edi. U butun Isroil xalqining koʻz oʻngida Midiyon shohi Zurning qizi Kosbi bilan aloqada boʻldi.
63 Ruhoniy Horunning nabirasi, Elazerning o'g'li Finiyos Zimrining qilgan bu qabih ishini ko'rib, nayzasini oldi va ularning orqasidan ergashdi. Ikkalasini ham sanchib o'ldirdi. Shunda Isroil xalqidan o'lat to'xtadi.

86-BOB

1 O'latdan keyin o'sha paytda Egamiz Musoga va ruhoniy Horunning o'g'li Elazerga dedi:
2 Isroil oʻgʻillari jamoasining yigirma va undan yuqori yoshdagi barcha jangga borganlarni sanab chiqinglar.
3 Muso bilan Elazar Isroil xalqini oilalari bo'yicha sanab chiqdilar. Butun Isroil xalqining soni yetti yuz yetti yuz o'ttiz kishi edi.
4 Levi qabilasining bir oylik va undan yuqori yoshdagi o'g'illari soni yigirma uch ming edi. Ularning orasida Sinay sahrosida Muso va Horun tomonidan sanalgan birorta ham odam yo'q edi.

5 Chunki Egamiz ularga sahroda o'lishlarini aytgan edi, shuning uchun ularning hammasi o'ldi. Ulardan faqat Yafunax o'g'li Xolib va Nun o'g'li Yoshua qoldi.
6 Shundan keyin Egamiz Musoga dedi: — Isroil xalqiga ayt, ular oʻz birodarlari — Isroil xalqining ishi uchun Midiyon xalqidan qasos olishsin.
7 Muso shunday qildi. Isroil xalqi oʻz oralaridan har bir qabilaga mingdan, ya'ni oʻn ikki ming kishini tanlab, Midiyon yurtiga yoʻl oldi.
8 Isroil xalqi Midiyon xalqiga qarshi urush boshladi va barcha erkaklarni, shuningdek, Midiyonning beshta bekini o'ldirdi. Baor o'g'li Balomni esa qilich bilan o'ldirdi.
9 Isroil xalqi Midiyon xalqining xotinlarini, bolalarini, chorva mollarini va ularga tegishli bo'lgan barcha narsalarni asirga oldi.
10 Ular barcha oʻlja va oʻljalarni olib, Moʻab tekisligidagi Muso va Elazarga olib kelishdi.
11 Muso, Elazar va jamoaning barcha beklari ularni xursandchilik bilan kutib olish uchun chiqishdi.
12 Ular Midiyonlarning barcha oʻljalarini boʻlib olishdi. Isroil xalqi oʻz birodarlari Isroil xalqi uchun Midiyonlardan qasos olgan edi.

87-BOB

1 O'sha paytda Egamiz Musoga dedi: «Mana, kunlaringiz tugab qoldi. Endi qulingiz Nun o'g'li Yoshuani olib, chodirga qo'ygin. Men unga amr beraman. Muso shunday qildi.
2 Egamiz chodirda bulut ustuni ichida zohir bo'ldi va bulut ustuni chodirning kirish qismida turardi.
3 Egamiz Nun oʻgʻli Yoshuaga amr berib, unga dedi: "Kuchli va jasur boʻl, chunki sen Isroil xalqini Men ularga berishga qasam ichgan yurtga olib borasiz. Men sen bilan birga boʻlaman.
4 Muso Yoshuaga dedi: — Kuchli va jasur boʻl, chunki sen Isroil xalqini yer yuziga meros qilib olasan. Egamiz sen bilan birga boʻladi, U seni tark etmaydi va tashlab ketmaydi, qoʻrqma va tushkunlikka tushma.
5 Muso barcha Isroil xalqini chaqirib, ularga dedi: — Egangiz Xudo sahroda sizlar uchun qilgan barcha yaxshiliklarni koʻrdingizlar.
6 Endi ushbu qonunning barcha so'zlariga rioya qilinglar va Egangiz Xudoning yo'lidan yuringlar. Egamiz sizlarga amr etgan yo'ldan o'ngga ham, chapga ham og'manglar.
7 Muso Isroil xalqiga Egamiz amr etganidek, yurtda bajarishlari kerak bo'lgan qonun-qoidalarni, hukmlarni va qonunlarni o'rgatdi.
8 U ularga Egamizning yo'lini va Uning qonunlarini o'rgatdi; Mana, ular Muso orqali Isroil xalqiga bergan Xudoning qonun kitobida yozilgan.
9 Muso Isroil xalqiga amr berishni tugatgandan so'ng, Egamiz unga dedi: "Aborim tog'iga chiq va u yerda vafot et va akang Horun singari, o'z xalqingga qo'shilasan.
10 Muso Egamiz amr etganidek, Moʻab yurtiga yoʻl oldi. Isroil xalqi Misr yurtidan chiqqanidan qirqinchi yilida, Egamizning amriga koʻra, u yerda, Moʻab yurtida vafot etdi.
11 Isroil xalqi Moab tekisligida Muso uchun o'ttiz kun davomida yig'ladilar va Muso uchun yig'lash va motam tutish kunlari tugadi.

88-BOB

1 Musoning vafotidan keyin Egamiz Nun o'g'li Yoshuaga dedi:
2 O'rningdan tur va Iordan daryosidan o'tib, Men Isroil xalqiga bergan yurtga bor. Sen Isroil xalqiga bu yurtni meros qilib berasan.
3 Oyoqlaringiz bosgan har bir joy sizniki bo'ladi, Livan cho'lidan buyuk Perat daryosigacha chegarangiz bo'ladi.
4 Hayotingiz davomida hech kim sizga qarshi chiqa olmaydi; Men Muso bilan bo'lganim kabi, siz bilan ham bo'laman. Faqat Muso sizga buyurgan barcha qonunlarga rioya qilish uchun kuchli va jasoratli bo'ling. Yo'ldan o'ngga ham, chapga ham burilmang, toki qilgan barcha ishlaringizda muvaffaqiyat qozona olsangiz.
5 Yoshua Isroil qoʻmondonlariga shunday buyruq berdi: — Qarorgohni aylanib oʻtinglar va xalqqa: "Oʻzingiz uchun oziq-ovqat tayyorlanglar, chunki uch kundan keyin sizlar Iordan daryosidan oʻtib, yerni egallab olasizlar", deb aytinglar.
6 Isroil xalqining boshliqlari shunday qilishdi, xalqqa buyruq berishdi va ular Yoshua buyurgan hamma narsani bajarishdi.
7 Yoshua Yerixo yurtini aygʻoqqa joʻnatish uchun ikki kishini yubordi. Ular borib, Yerixoni aygʻoqqa joʻnatdilar.
8 Yetti kundan keyin ular qarorgohga — Yoshuaning oldiga kelib: — Egamiz butun yurtni bizning qoʻlimizga berdi, u yerdagi aholi bizdan qoʻrqib, vahimaga tushdi, — dedilar.
9 Shundan keyin Yoshua ertalab turdi va butun Isroil xalqi u bilan birga Shittimdan yo'lga chiqdi. Yoshua va butun Isroil xalqi Iordan daryosidan o'tdi. Yoshua sakson ikki yoshda edi, u Isroil xalqi bilan birga Iordan daryosidan o'tdi.
10 Xalq birinchi oyning o'ninchi kuni Iordan daryosidan chiqib, Yerixoning sharqiy burchagidagi Gilgalda qarorgoh qurdi.
11 Isroil xalqi Musoning qonunida yozilganidek, oyning o'n to'rtinchi kuni Yerixo tekisligidagi Gilgalda Fisih bayramini nishonladilar.
12 Fisih bayramining ertasi kuni manna to'xtadi va Isroil xalqi uchun endi manna qolmadi. Ular Kan'on yurtining hosilidan yedilar.
13 Yerixo Isroil xalqi uchun butunlay yopiq edi, hech kim chiqmadi va kirmadi.
14 Ikkinchi oyning birinchi kunida Egamiz Yoshuaga dedi: "Oʻrningdan tur, mana, Men Yerixoni va uning barcha aholisini sening qoʻlingga berdim. Barcha jangchilaring shaharni har kuni bir marta aylanib chiqsinlar, olti kun davomida shunday qilgin.
15 Ruhoniylar karnay chalishadi. Karnay ovozini eshitishingiz bilan, butun xalq baland ovozda baqiradi, shahar devorlari qulab tushadi. Barcha xalq har biri o'z dushmaniga qarshi chiqadi.
16 Yoshua Egamiz unga amr etgan hamma narsani qildi.
17 Yettinchi kuni ular shaharni yetti marta aylanib chiqishdi va ruhoniylar karnay chalishdi.
18 Yettinchi jangda Yoshua xalqqa dedi: — Baqiringlar, chunki Egamiz butun shaharni bizning qoʻlimizga berdi.

19 Faqat shahar va undagi hamma narsa Egamizga la'nat bo'lsin. Isroil qarorgohini la'natlab, unga kulfat keltirmaslik uchun o'zingizni la'natlangan narsadan saqlang.
20 Lekin barcha kumush, oltin, mis va temir Egamizga bag'ishlanadi, ular Egamizning xazinasiga kiritiladi.
21 Xalq karnay chalib, baland ovozda baqirdi. Yerixo devorlari qulab tushdi. Hamma odamlar uning oldida to'g'ri yurishdi. Ular shaharni egallab, undagi hamma narsani — erkak va ayolni, yosh va qarini, mol, qo'y va eshakni qilich bilan qirib tashladilar.
22 Ular butun shaharni olov bilan yoqib yuborishdi; faqat kumush, oltin, mis va temirdan yasalgan idishlarni Egamizning xazinasiga qo'yishdi.
23 Yoshua o'sha paytda qasam ichgan edi: "Yerixoni qurgan odam la'nati bo'lsin! U to'ng'ich o'g'lining poydevorini qo'yadi va kenja o'g'lining poydevorini o'rnatadi".
24 Yahudoning o‘g‘li Zeraxning nevarasi, Zabdining nevarasi, Karmining o‘g‘li Oxun la’natlangan narsaga xiyonat qildi. U la’natlangan narsadan birini olib, chodirga yashirdi. Shunda Egamizning g‘azabi Isroilga qarshi alanga oldi.
25 Shundan so'ng, Isroil xalqi Yerixoni yondirib bo'lgach, qaytib kelganlaridan keyin, Yoshua Ay shahrini ayg'oq qilish va unga qarshi jang qilish uchun odamlarni yubordi.
26 Odamlar borib, Ay shahrini ko'zdan kechirishdi va qaytib kelib: "Barcha odamlar sen bilan Ay shahriga bormasin, faqat uch mingga yaqin odam borib, shaharni bosib olsin, chunki u yerdagi odamlar oz", dedilar.
27 Yoshua shunday qildi. Isroil xalqidan uch mingga yaqin odam u bilan birga chiqib, Ay aholisiga qarshi jang qildi.
28 Isroil lashkariga qarshi jang shiddatli bo'ldi. Ay aholisi o'ttiz olti nafar Isroil odamini o'ldirdi. Isroil xalqi Ay aholisidan qochib ketdi.
29 Yoshua buni ko'rgach, kiyimlarini yirtib, Egamizning oldida yuz tuban yerga yiqildi. Isroil oqsoqollari boshlariga tuproq sochib yuborishdi.
30 Yoshua dedi: — Ey Egam, nega bu xalqni Iordan daryosidan o‘tkazding? Isroil xalqi dushmanlaridan orqaga chekingandan keyin nima deyman?
31 Endi bu yurtda yashovchi barcha Kan’on xalqlari bu voqeani eshitib, bizni o‘rab olib, nomimizni o‘chirib tashlashadi.
32 Egamiz Yoshuaga dedi: — Nega yuz tuban yiqilyapsan? O‘rningdan tur, yeringdan tush, chunki Isroil xalqi gunoh qildi va la’natlangan narsani oldi. Agar ular orasidan la’natlangan narsani yo‘q qilmasalar, Men ular bilan birga bo‘lmayman.
33 Yoshua o'rnidan turib, xalqni to'plab, Egamizning amriga binoan Urimni olib keldi. Yahudo qabilasi tanlab olindi, Karmi o'g'li Oxan esa tanlab olindi.
34 Yoshua Axanga: — O‘g‘lim, menga nima qilding, — dedi. Axan: — Men o‘lja orasida Shinardan yasalgan chiroyli kiyim, ikki yuz kumush tanga va ellik tanga og‘irlikdagi oltin qisqichni ko‘rdim. Men ularga havas qilib, ularni oldim. Mana, ularning hammasi chodirning o‘rtasida yerga yashiringan ekan.
35 Yoshua odamlarni yuborib, ularni Oxunning chodiridan olib keldi. Ular esa ularni Yoshuaga olib kelishdi.
36 Yoshua Oxunni va bu buyumlarni, uning o‘g‘il-qizlarini va unga tegishli bo‘lgan hamma narsani olib, Oxor vodiysiga olib kirdi.
37 Yoshua ularni o'sha yerda olovda yoqib yubordi. Barcha Isroil xalqi Oxunni toshbo'ron qilib, ustiga tosh uyumini qo'ydi. Shuning uchun u bu joyni Oxor vodiysi deb atadi. Shunda Egamizning g'azabi bosildi. Shundan keyin Yoshua shaharga kelib, u yerga qarshi jang qildi.
38 Egamiz Yoshuaga dedi: "Qo‘rqma va vahimaga tushma. Mana, Men Ayni, uning shohini va xalqini sening qo‘lingga berdim. Yerixo va uning shohiga qilganingdek, ularga ham shunday qilasan. Faqat o‘lja va chorva mollarini o‘zinglar uchun o‘lja qilib olasan. Shaharning orqasida pistirma qur.
39 Yoshua Egamizning so'zida bo'lgani kabi ish tutdi. U jangchilar orasidan o'ttiz ming jasur odamni tanlab oldi va ularni shaharni qo'riqlash uchun pistirma qurdi.
40 U ularga shunday buyruq berdi: "Bizni ko‘rganingizda, biz ayyorlik bilan ularning oldidan qochamiz va ular bizni ta’qib qilishadi. Keyin pistirmadan chiqib, shaharni egallab olinglar. Ular shunday qilishdi.
41 Yoshua jang qildi. Shahar aholisi Isroil lashkariga qarshi chiqib ketishdi, ammo ular shaharning orqasida pistirmada turganini bilishmadi.
42 Yoshua va butun Isroil xalqi ularning oldida o'zlarini charchagan qilib ko'rsatishdi va ayyorlik bilan sahro yo'lidan qochib ketishdi.
43 Ay aholisi Isroil xalqini ta'qib qilish uchun shahardagi barcha odamlarni to'pladilar. Ular shahardan chiqib ketishdi, birortasi ham qolmadi. Ular shaharni ochiq qoldirib, Isroil xalqini ta'qib qilishdi.
44 Pistirmada turganlar o'z joylaridan turib, shaharga shoshilib kirib, uni egallab olishdi va yoqib yuborishdi. Ay aholisi orqaga burilishdi va shaharning tutuni osmonga ko'tarilganini ko'rishdi va ular na u yoqqa, na bu yo'lga chekinishning iloji yo'q edi.
45 Ayning barcha odamlari Isroil lashkari orasida edilar. Ulardan birortasi ham tirik qolmadi.
46 Isroil xalqi Ay shohi Meloshni tiriklayin ushlab, Yoshuaning oldiga olib kelishdi. Yoshua uni daraxtga osib o'ldirdi.
47 Isroil xalqi shaharni yoqib yuborgandan keyin shaharga qaytib, u yerdagi hammani qilichdan o'tkazdi.
48 Ay aholisining halok bo'lgan erkak va ayol soni o'n ikki ming kishi edi; faqat Egamizning Yoshuaga aytgan so'ziga ko'ra, ular shaharning chorva mollari va o'ljalarini o'zlariga olishdi.
49 Iordan daryosining narigi tomonidagi barcha shohlar, Kan’on shohlarining hammasi Isroil xalqining Yerixo va Ay shaharlariga qilgan yomonliklarini eshitib, Isroil xalqiga qarshi jang qilish uchun bir joyga to‘planishdi.
50 Faqat Givon aholisi Isroil xalqiga qarshi jang qilishdan juda qo'rqib, ularning halok bo'lishidan qo'rqib, ayyorlik bilan harakat qilishdi. Ular Yoshua va butun Isroil xalqining oldiga kelib: "Biz uzoq yurtdan keldik, endi biz bilan ahd qilinglar", dedilar.
51 Givon aholisi Isroil xalqiga yetib keldi. Isroil xalqi ular bilan ahd tuzib, tinchlik o'rnatdi. Jamoa a'zolari ularga qasamyod qilishdi. Lekin keyin Isroil xalqi ularning qo'shni ekanliklarini va ular orasida yashayotganliklarini angladilar.

52 Lekin Isroil xalqi ularni o'ldirmadi, chunki ular Egamiz nomi bilan qasam ichgan edilar va o'tin kesuvchi va suv tashuvchi bo'lib qoldilar.
53 Yoshua ularga: — Nega meni aldab, bizga bunday qildingizlar? — deb so‘radi. Ular unga javoban: — Chunki sizning barcha Amor shohlariga qilgan barcha ishlaringiz qullaringizga aytilgan edi, biz esa jonimizdan juda qo‘rqib, shunday qildik, — dedilar.
54 Yoshua o‘sha kuni ularni o‘tin yorish va suv tortishga tayinladi va ularni barcha Isroil qabilalariga qul qilib taqsimladi.
55 Quddus shohi Adonizedek Isroil xalqining Yerixo va Ayga qilgan barcha ishlarini eshitgach, Xevron shohi Xohamga, Yarmut shohi Piramga, Laxish shohi Yofiyaga va Eglon shohi Deberga xabar yubordi:
56 Mening oldimga kelib, menga yordam beringlar. Biz Isroil xalqini va Isroil xalqi bilan sulh tuzgan Givon aholisini mag'lub etamiz.
57 Ular bir joyga to'planishdi va Amor xalqining beshta shohi barcha qo'shinlari bilan yo'lga chiqishdi. Ular dengiz qirg'og'idagi qum kabi son-sanoqsiz edilar.
58 Bu shohlarning barchasi kelib, Givon oldida qarorgoh qurishdi va Givon aholisiga qarshi jang qila boshladilar. Givonliklarning barcha odamlari Yoshuaga xabar yuborib: “Tezda bizga yordam beringlar, chunki barcha Amor shohlari bizga qarshi jang qilish uchun to‘planishdi”, dedilar.
59 Yoshua va barcha jangchi lashkar Gilgaldan chiqib ketishdi. Yoshua to'satdan ularning oldiga kelib, bu beshta shohni katta qirg'in qildi.
60 Egamiz ularni Isroil xalqi oldida sharmanda qildi. Ular Givonda ularni dahshatli qirg'in bilan qirib, Makkedoga olib boradigan Bayt-Xoron yo'lida ularni ta'qib qilishdi. Ular Isroil xalqidan qochib ketishdi.
61 Ular qochib ketayotganlarida, Egamiz ularga osmondan do'l yog'dirdi va Isroil xalqining qirg'inidan ko'ra, do'l toshlaridan o'lganlar ko'proq edi.
62 Isroil xalqi ularni ta'qib qildi va ular yo'lda ularni qirib, yo'ldan urishdi.
63 Ular mag'lub bo'lganlarida, kun kechga yaqinlashayotgan edi. Yoshua butun xalq oldida shunday dedi: “Ey quyosh, Givon ustida to'xta, oy esa Oyalon vodiysida bo'l, xalq dushmanlaridan qasos olguncha.”
64 Egamiz Yoshuaning ovozini eshitdi. Quyosh osmonning o'rtasida to'xtab qoldi. Quyosh o'ttiz olti daqiqa davomida to'xtab turdi. Oy ham to'xtab, kun botishga shoshilmadi.
65 Undan oldin ham, keyin ham Egamiz insonning ovozini eshitgan bunday kun bo'lmagan, chunki Egamiz Isroil uchun jang qilgan edi.

89-BOB

1 Egamiz Amor xalqini Yoshua va Isroil xalqining qo‘liga bergan kuni Yoshua butun Isroil xalqi oldida shunday qo‘shiq aytdi:
2 Ey Xudovand, Sen qudratli ishlar qilding, buyuk ishlar qilding. Senga o'xshagan kim bor? Lablarim Sening ismingni kuylaydi.
3 Mening yaxshiligim va qal'am, baland minoram, Senga yangi qo'shiq aytaman, Senga shukrona aytib kuylayman, Sen mening najotimning kuchisan.
4 Yer yuzidagi barcha shohlar Senga hamdu sano aytadilar, Dunyo shahzodalari Senga qo'shiq aytadilar, Isroil o'g'illari Sening najotingdan xursand bo'ladilar, Ular Sening kuchingni kuylab, ulug'laydilar.
5 Ey Xudovand, biz Senga ishonib topshirdik; Sen bizning Xudoyimizsan, dedik, chunki Sen bizning dushmanlarimizga qarshi boshpanamiz va mustahkam minoramizsan.
6 Biz Senga faryod qildik va uyalmadik, Senga ishondik va najot topdik; Senga faryod qilganimizda, Sen bizning ovozimizni eshitding, jonimizni qilichdan qutqarding, bizga inoyatingni ko'rsatding, bizga najotingni berding, qalbimizni kuching bilan quvontirding.
7 Sen bizning najotimiz uchun oldinga chiqding, O'z qo'ling bilan xalqingni qutqarding; Sen bizga muqaddasliging osmonidan javob berding, bizni o'n minglab odamlardan qutqarding.
8 Quyosh va oy osmonda to'xtab qoldi, Sen esa zulmkorlarimizga qarshi g'azabing bilan turding va ularga hukmlaringni buyurding.
9 Dunyoning barcha shahzodalari o'rnidan turishdi, xalqlarning shohlari to'planishdi, ular Sening huzuringda qo'zg'almadilar, Sening janglaringni xohlashdi.
10 Sen ularga g'azabing bilan qarshi chiqding, ularga g'azabingni yog'dirding, ularni g'azabing bilan yo'q qilding va yuragingda qirib tashlading.
11 Sening g'azabing xalqlarni vayron qildi, Sening g'azabing tufayli shohliklar tanazzulga yuz tutdi, Sen g'azabing kuni shohlarni yaralading.
12 Sen ularga g'azabingni yog'dirding, g'azabing ularni qamrab oldi; Sen ularning gunohlarini ularga qaratding va yovuzliklarida ularni yo'q qilding.
13 Ular tuzoq yoyishdi, unga yiqilishdi, to'rga yashirinishdi, oyoqlari ilib qo'yildi.
14 “Qilichlari bilan yurtni egallab oldilar, qo‘llari bilan shaharda yashadilar”, degan barcha dushmanlaringga qarshi qo‘ling tayyor edi. Sen ularning yuzlarini sharmandalikka to‘ldirding, shoxlarini yerga ag‘darding, g‘azabing bilan ularni dahshatga solding va g‘azabing bilan ularni yo‘q qilding.
15 Ular ustidagi bo'roningizning ovozidan yer titrab, larzaga keldi, Sen ularning jonlarini o'limdan ayamading va jonlarini qabrga tashlading.
16 Sen ularni bo'roningda ta'qib qilding, bo'roningda ularni yo'q qilding, yomg'irlarini do'lga aylantirding, ular chuqur chuqurlarga qulab tushishdi, shuning uchun ular turolmadilar.
17 Ularning jasadlari ko'chalar o'rtasidagi axlatga o'xshardi.
18 Ular Sening g'azabingda vayron bo'ldilar, Sen O'z xalqingni qudrating bilan qutqarding.
19 Shuning uchun qalbimiz Sendan shod bo'ladi, najotingdan jonimiz yuksaladi.
20 Tillarimiz Sening qudratingni so'zlaydi, Biz Sening mo'jizalaringni kuylab, madh etamiz.
21 Sen bizni dushmanlarimizdan qutqarding, bizga qarshi qo'zg'olon ko'targanlardan qutqarding, ularni oldimizda yo'q qilding va oyoqlarimiz ostiga ezding.
22 Ey Egam, barcha dushmanlaring shu tariqa yo'q bo'lib ketadilar, fosiqlar shamol haydagan somonday bo'ladilar, Sening sevimlilaring esa suv bo'yiga ekilgan daraxtlarday bo'ladilar.

23 Shunday qilib, Yoshua va butun Isroil lashkari barcha shohlarni mag'lub etib, ulardan birortasi ham tirik qolmasdan, Gilgaldagi qarorgohga qaytib ketishdi.
24 Beshta shoh jangdan yolg'iz piyoda qochib, g'orga yashirinishdi. Yoshua ularni jang maydonida qidirdi, ammo topa olmadi.
25 Keyin Yoshuaga: «Shohlar topildi va ular g‘orda yashirinib olishgan», – deb xabar berishdi.
26 Yoshua shunday dedi: “G‘orning og‘ziga odamlarni qo‘riqlanglar, toki ular o‘zlarini olib ketmasinlar.” Isroil xalqi shunday qildi.
27 Yoshua butun Isroil lashkarini chaqirib, jangchilarga dedi: — Oyoqlaringizni bu shohlarning bo‘yniga qo‘yinglar. Yoshua esa: — Egamiz barcha dushmanlaringizga shunday qiladi, — dedi.
28 Shundan keyin Yoshua shohlarni o'ldirib, g'orga tashlashni va g'orning og'ziga katta toshlar qo'yishni buyurdi.
29 Shundan so'ng, Yoshua o'sha kuni u bilan birga bo'lgan barcha odamlar bilan Makkedoga bordi va u yerdagi aholini qilich bilan qirib tashladi.
30 U shahar aholisini va barcha jonlarni butunlay qirib tashladi. Yerixoda qilganidek, shoh va uning aholisiga ham shunday qildi.
31 U yerdan Libnaga o‘tib, u yerga hujum qildi. Egamiz uni Libnaning qo‘liga berdi. Yoshua shaharni va uning barcha aholisini qilich bilan qirib tashladi. Yerixoga qilganidek, u yerga ham, uning shohiga ham shunday qildi.
32 U yerdan u Laxish shahriga hujum qilish uchun yo'l oldi. Gaza shohi Xo'ram Laxish aholisiga yordam berish uchun yo'lga chiqdi. Yoshua uni va uning xalqini hech kim qolmay qolguncha qirib tashladi.
33 Yoshua Laxish shahrini va uning barcha aholisini qo'lga kiritdi va Libnada qilganidek, u yerga ham shunday qildi.
34 Yoshua u yerdan Eglonga borib, uni ham qo‘lga kiritdi va shaharni va uning butun aholisini qilichdan o‘tkazdi.
35 U yerdan u Xevronga borib, u yerga hujum qildi, uni egallab oldi va butunlay vayron qildi. U yerdan butun Isroil xalqi bilan birga Debirga qaytib, u yerga hujum qilib, uni qilich bilan qirib tashladi.
36 U yerdagi barcha jonzotni qirib tashladi, hech kimni tirik qoldirmadi. Yerixoda qilganidek, u yerga va uning shohiga ham shunday qildi.
37 Yoshua Kadesh-Barneadan Ozahgacha bo'lgan barcha Amor shohlarini mag'lub etdi va ularning yerlarini darhol bosib oldi, chunki Egamiz Isroil uchun jang qilgan edi.
38 Yoshua butun Isroil lashkari bilan Gilgaldagi qarorgohga keldi.
39 O'sha paytda Xazor shohi Yobin Yoshuaning Amor shohlariga qilgan barcha ishlarini eshitgach, Midiyon shohi Yobatga, Shimron shohi Lobonga, Axshaf shohi Yafalga va barcha Amor shohlariga shunday dedi:
40 Tezda bizga kelinglar va bizga yordam beringlar. Isroil xalqi bizga hujum qilishidan va Amor xalqining boshqa shohlariga qilganlaridek, bizga ham shunday qilishidan oldin, biz ularni mag'lub etaylik.
41 Bu shohlarning barchasi Xazor shohi Yobinning so'zlariga quloq solib, barcha qo'shinlari bilan, o'n yetti shoh bilan yo'lga chiqdilar. Ularning xalqi dengiz qirg'og'idagi qumday son-sanoqsiz edi, otlari va aravalari son-sanoqsiz edi. Ular kelib, Merom suvlari bo'yida qarorgoh qurdilar va Isroilga qarshi jang qilish uchun birlashdilar.
42 Egamiz Yoshuaga dedi: — Ulardan qo‘rqma, chunki ertaga shu vaqtda Men ularning hammasini sizning oldingizda o‘ldiraman. Siz ularning otlarini kesib, aravalarini olovda kuydirib tashlaysiz.
43 Yoshua barcha jangchilar bilan to'satdan ularga hujum qilib, ularni mag'lub etdi. Ular Egamiz ularni Isroil xalqining qo'liga bergani uchun, ularning qo'liga tushdi.
44 Shunday qilib, Isroil xalqi bu shohlarning hammasini lagerlari bilan birga ta'qib qilib, ularni birortasi ham qolmaguncha qirib tashladi. Yoshua Egamiz aytganini qildi.
45 Yoshua o'sha paytda Xazorga qaytib keldi va u yerdagi hamma jonni qilich bilan qirib tashladi va uni olovda yoqib yubordi. Yoshua Xazordan Shimronga borib, uni butunlay qirib tashladi.
46 U yerdan u Axshafga o‘tdi va Shimronga qilganidek, u yerda ham shunday qildi.
47 U yerdan u Adulamga o‘tib, u yerdagi barcha odamlarni qirib tashladi. Axshaf va Shimronga qilganidek, Adulamga ham shunday qildi.
48 U ulardan qochib, mag'lub etgan shohlarning barcha shaharlariga bordi, qolgan barcha odamlarni qirib tashladi va butunlay qirib tashladi.
49 Isroil xalqi faqat o‘lja va chorva mollarini o‘zlariga o‘lja qilib oldi, lekin ular qirib tashlagan har bir odamni tirik qoldirmadi.
50 Egamiz Musoga amr etganidek, Yoshua va butun Isroil xalqi ham shunday qilishdi, ular hech narsada xato qilishmadi.
51 Shunday qilib, Yoshua va barcha Isroil xalqi Egamiz ularga amr etganidek, butun Kan’on yurtini mag‘lub etdilar. Ularning barcha shohlarini, ya’ni o‘ttiz bitta shohni o‘ldirdilar. Isroil xalqi ularning butun yurtini egallab oldi.
52 Iordan daryosining narigi tomonidagi Sixon va Og shohliklaridan tashqari, Muso ko'plab shaharlarni bosib olgan edi. Muso ularni Ruben, Gad qabilalariga va Manashe qabilasining yarmiga berdi.
53 Yoshua Iordan daryosining g‘arbidagi barcha shohlarni mag‘lub etib, ularni to‘qqiz qabilaga va Isroil qabilasining yarmiga meros qilib berdi.
54 Yoshua bu shohlar bilan besh yil urush olib bordi va ularning shaharlarini Isroil xalqiga berdi. Amor va Kan'on xalqlarining shaharlaridagi urushdan keyin yurt tinchlandi.

90-BOB

1 Isroil xalqi Iordan daryosidan o'tganidan keyingi beshinchi yilning o'sha paytda, Isroil xalqi Kan'on xalqi bilan urushdan dam olgandan keyin, o'sha paytda Edom va Xitm xalqi o'rtasida katta va shiddatli janglar bo'lib o'tdi va Xitm xalqi Edomga qarshi jang qildi.
2 Xitim shohi Abianus hukmronligining o'ttiz birinchi yilida, ya'ni o'sha yili, Xitim avlodlarining kuchli jangchilari bilan birga katta qo'shin bilan hujumga o'tdi va Esov avlodlariga qarshi jang qilish uchun Seirga yo'l oldi.
3 Edom shohi Hadad uning xabarini eshitib, ko'p sonli qo'shin va kuchli qo'shin bilan unga qarshi chiqishga chiqdi va Edom dalasida u bilan jang qildi.
4 Xittimning qo'li Esov avlodlari ustidan g'alaba qozondi. Xittim avlodlari Esov avlodlaridan yigirma ikki ming

kishini o'ldirdilar. Esovning barcha avlodlari ularning oldida qochib ketishdi.
5 Xittim o‘g‘illari ularni ta’qib qilib, Edom shohi Hadadga yetib kelishdi. Hadad ularning oldida yugurib kelayotgan edi. Uni tiriklayin tutib, Xittim shohi Abianusning oldiga olib kelishdi.
6 Abianus uni o'ldirishni buyurdi va Edom shohi Hadad hukmronligining qirq sakkizinchi yilida vafot etdi.
7 Xittim xalqi Edomni ta'qib qilishda davom etdi va ularni katta qirg'in bilan mag'lub etdi. Edom xalqi Xittim xalqiga qaram bo'lib qoldi.
8 Xittim avlodlari Edom ustidan hukmronlik qilishdi. Edom o'sha kundan boshlab Xittim avlodlari qo'liga o'tdi va bitta shohlikka aylandi.
9 O'sha vaqtdan boshlab ular endi boshlarini ko'tara olmadilar va ularning shohligi Chittim o'g'illari bilan birlashdi.
10 Abianus Edomga ofitserlar qo'ydi va Edomning barcha o'g'illari Abianusga bo'ysunib, soliq to'lovchi bo'lishdi va Abianus o'z yurti Xittimaga qaytib ketdi.
11 U qaytib kelgach, o‘z hukmronligini yangiladi va o‘zi uchun keng va mustahkam saroy qurdi, shohlik qarorgohi sifatida Chittim va Edom o‘g‘illari ustidan ishonchli hukmronlik qildi.
12 Isroil xalqi barcha Kan’on va Amor xalqlarini quvib chiqargan kunlarda, Yoshua qarib, yoshi ulg‘aygan edi.
13 Egamiz Yoshuaga dedi: — Sen qarib qolding, umring cho‘zilib qoldi, yerning katta qismi esa egalik qilish uchun qoldi.
14 Endi bu yerni to'qqiz qabilaga va Manashe qabilasining yarmiga meros qilib bo'lib bering. Yoshua o'rnidan turib, Egamiz aytganini qildi.
15 U butun yerni Isroil qabilalariga ularning bo'linmalariga ko'ra meros qilib berdi.
16 Lekin Levi qabilasiga u hech qanday meros bermadi, chunki Egamiz Muso orqali ularga aytganidek, Egamizning qurbonliklari ularning merosidir.
17 Egamiz Muso orqali aytganidek, Yoshua Yafunax o‘g‘li Xolibga Xevron tog‘ini aka-ukalaridan bir ulush yuqoriroq qilib berdi.
18 Shunday qilib, Xevron bugungacha Xolib va uning o'g'illariga meros bo'lib qoldi.
19 Yoshua Egamiz amr etganidek, butun yerni Isroil xalqiga meros qilib berish uchun qur’a tashlab berdi.
20 Isroil xalqi levilarga o‘z meroslaridan shaharlarni, chorva mollari uchun yaylovlarni va mulklarni berdi. Egamiz Musoga amr etganidek, Isroil xalqi ham yerni katta yoki kichik bo‘lishiga qaramay, qur’a bo‘yicha bo‘lib berdi.
21 Ular o‘z chegaralari bo‘yicha yerni egallab olish uchun yo‘lga tushishdi. Isroil xalqi Nun o‘g‘li Yoshuaga o‘zlari orasidan yer berdi.
22 Egamizning amri bilan ular unga Efrayim tog'idagi Timnat-Serax shahrini berishdi. U shaharni qurib, u yerda yashadi.
23 Ruhoniy Elazer, Nun o‘g‘li Yoshua va qabilalar boshliqlari Shilo‘da, Egamizning huzurida, Muqaddas chodir kiraverishida Isroil xalqiga qur’a bo‘yicha taqsimlab berishgan yerlar mana shulardir. Ular yerni bo‘lib berishni to‘xtatdilar.
24 Egamiz Isroil xalqiga yerni berdi va ular Egamiz ularga aytganidek va ota-bobolariga qasam ichganidek, yerni egallab oldilar.
25 Egamiz Isroil xalqini atrofdagi barcha dushmanlaridan tinchlik bilan ta’minladi. Hech kim ularga qarshi chiqa olmadi. Egamiz barcha dushmanlarini ularning qo‘liga berdi. Egamiz Isroil xalqiga aytgan barcha yaxshiliklarning birortasi ham bajarilmadi.
26 Yoshua barcha Isroil xalqini chaqirib, ularni duo qildi va ularga Egamizga xizmat qilishni buyurdi. Shundan so'ng, ularni jo'natib yubordi. Ular har biri o'z shahriga, har biri o'z mulkiga ketdi.
27 Yoshuaning butun umri davomida Isroil xalqi Egamizga xizmat qilishdi. Egamiz ularga atrofdagi hamma joydan tinchlik berdi va ular o'z shaharlarida xavfsiz yashashdi.
28 O'sha kunlarda Xitim shohi Abianus hukmronligining o'ttiz sakkizinchi yilida, ya'ni Edom ustidan hukmronlik qilgan yettinchi yilida vafot etdi va uni o'zi uchun qurgan joyiga dafn qilishdi va Latinus uning o'rniga ellik yil hukmronlik qildi.
29 U hukmronligi davrida qo'shin to'plab, Britaniya va Kernaniya aholisiga, Yavon o'g'li Elishayning avlodlariga qarshi jang qildi va ularni mag'lub etib, bosqinchi qildi.
30 Keyin u Edomning Xittim qo'l ostidan isyon ko'targanini eshitdi. Lotinlar ularga borib, ularni mag'lub etib, bo'ysundirdi va ularni Xittim o'g'illari qo'liga topshirdi. Edom esa Xittim o'g'illari bilan bir shohlikka aylandi.
31 Edomda ko'p yillar davomida shoh bo'lmagan va ularning boshqaruvi Xittim o'g'illari va shohlari qo'lida bo'lgan.
32 Isroil xalqi Iordan daryosidan o'tganlarining yigirma oltinchi yilida, ya'ni Isroil xalqi Misrdan chiqqanlarining oltmish oltinchi yilida Yoshua qarib, yoshi ulg'aygan edi. O'sha kunlarda u bir yuz sakkiz yoshda edi.
33 Egamiz barcha Isroil xalqini atrofdagi barcha dushmanlaridan tinchlik bilan ta’minlaganidan so‘ng, Yoshua butun Isroil xalqini, ularning oqsoqollarini, hakamlarini va nazoratchilarini chaqirdi. Yoshua Isroil oqsoqollariga va hakamlariga dedi: — Mana, men qarib qoldim, yoshim o‘tib ketdi. Egamiz sizlarning oldingizdan quvib chiqargan barcha xalqlarga nima qilganini ko‘rdingizlar, chunki Egamiz sizlar uchun jang qildi.
34 Shuning uchun endi Musoning qonunidagi barcha so'zlarga rioya qilishga va ularni bajarishga o'zingizni bag'ishlang, undan o'ngga ham, chapga ham og'mang, yurtda qolgan xalqlar orasida bo'lmang; ularning xudolarining ismini tilga olmang, balki bugungi kungacha qilganingizdek, Egangiz Xudoga sodiq qoling.
35 Yoshua Isroil xalqini umr bo'yi Egamizga xizmat qilishga qattiq nasihat qildi.
36 Shunda barcha Isroil xalqi: «Biz, farzandlarimiz, nabiralarimiz va avlodlarimiz umr bo‘yi Egamiz Xudoga xizmat qilamiz», – dedi.
37 Yoshua o'sha kuni xalq bilan ahd tuzdi va Isroil xalqini jo'natib yubordi. Ularning har biri o'z mulkiga va o'z shahriga ketdi.
38 O'sha kunlarda, Isroil xalqi o'z shaharlarida xavfsiz yashaganlarida, Misrdan olib kelgan ota-bobolarining tobutlarini har biri o'z farzandlarining merosxo'rligiga dafn qildi. Yoqubning o'n ikki o'g'li Isroil xalqi o'z farzandlarining mulkiga dafn qildi.

39 Isroil xalqi Misrdan olib chiqqan Yoqubning o'n ikki o'g'li dafn qilingan shaharlarning nomlari quyidagicha:
40 Ular Ruben va Gadni Iordanning narigi tomonida, Muso ularning farzandlariga bergan Rimiyada dafn qilishdi.
41 Shimo‘n va Levini Shimo‘n avlodlariga bergan Mauda shahrida dafn qilishdi. Shaharning chekka hududi Levi avlodlariga tegishli edi.
42 Yahudoliklar Benyamin shahrida, Baytlahm ro'parasida dafn qilindi.
43 Issaxor va Zabulun qabilalarining suyaklarini Sidonda, o'g'illariga tegishli bo'lgan yerga dafn qilishdi.
44 Dan o‘z farzandlarining shahri Eshtayelda dafn qilindi, Naftali va Osher esa Kadesh-Naftalida, har biri o‘z farzandlariga bergan joyiga dafn qilindi.
45 Yusufning suyaklarini Shakamga, Yoqub Xamordan sotib olgan va Yusufga meros bo'lib qolgan dalaning bir qismiga dafn qilishdi.
46 Ular Benyaminni Quddusda, Benyamin o'g'illariga berilgan Yobusliklar shahrining ro'parasida dafn qilishdi. Isroil o'g'illari ota-bobolarini o'z farzandlarining shahriga dafn qilishdi.
47 Ikki yildan so'ng, Nun o'g'li Yoshua bir yuz o'n yoshida vafot etdi. Yoshua Isroilga yigirma sakkiz yil hukmronlik qildi. Isroil umrining oxirigacha Egamizga xizmat qildi.
48 Yoshuaning boshqa ishlari, uning janglari va Isroilni tanbehlagan tanbehlari, ularga buyurgan barcha narsalari va uning davrida Isroil xalqi egalik qilgan shaharlarning nomlari Yoshuaning Isroil xalqiga aytgan so'zlari kitobida va Muso, Yoshua va Isroil xalqi yozgan Egamizning urushlari kitobida yozilgan.
49 Isroil xalqi Yoshuani Efrayim tog‘idagi unga berilgan Timnat-Seraxdagi mulkiga dafn qildi.
50 O'sha kunlarda Horunning o'g'li Elazer vafot etdi va uni o'g'li Finiyosga tegishli bo'lgan Efrayim tog'idagi tepalikka dafn qilishdi.

91-BOB

1 Yoshua vafotidan keyin o'sha paytda, Kan'on xalqi hali ham yurtda edi. Isroil xalqi ularni quvib chiqarishga qaror qildi.
2 Isroil xalqi Egamizdan: “Kan’on xalqiga qarshi jang qilish uchun bizdan kim birinchi bo‘lib chiqadi?” deb so‘radi. Egamiz: “Yahudo xalqi borsin”, dedi.
3 Yahudo qabilasi Shimo‘n qabilasiga: — Biz bilan birga yerga bor, biz Kan’on xalqiga qarshi jang qilamiz, biz ham siz bilan birga yerga boramiz, — dedi. Shunday qilib, Shimo‘n qabilasi Yahudo qabilalari bilan birga bordi.
4 Yahudo xalqi borib, Kan’on xalqiga qarshi jang qildi. Egamiz Kan’on xalqini Yahudo xalqining qo‘liga berdi. Ular Bezekda o‘n ming kishini qirib tashladilar.
5 Ular Bezekda Adonibezek bilan jang qilishdi, u esa ularning oldidan qochib ketdi. Ular uni ta'qib qilib, ushlashdi va uni ushlab, bosh barmoqlari va oyoq barmoqlarini kesib tashlashdi.
6 Adonibezek shunday dedi: — Bosh barmoqlari va oyoq barmoqlari kesilgan oltmishta shoh dasturxonim ostida ovqat yig‘ishtirib yurishardi. Men qilganimdek, Xudo menga shunday jazo berdi. Ular uni Quddusga olib kelishdi va u o‘sha yerda vafot etdi.
7 Shimo‘n avlodi Yahudo avlodlari bilan birga borib, Kan’on xalqini qilichdan o‘tkazdi.
8 Egamiz Yahudo o‘g‘illari bilan birga edi va ular tog‘ni egallab olishdi. Yusuf o‘g‘illari esa Baytilga, ya’ni Luzga chiqishdi va Egamiz ular bilan birga edi.
9 Yusuf avlodlari Baytilni ko'zdan kechirishdi. Qorovullar shahardan chiqib kelayotgan bir odamni ko'rib, uni ushlab olishdi va unga: “Bizga shaharga kirishni ko'rsating, shunda biz sizga mehr ko'rsatamiz”, dedilar.
10 O'sha odam ularga shaharga kirishni ko'rsatdi. Yusufning o'g'illari kelib, shahar aholisini qilich bilan qirib tashladilar.
11 Ular bu odamni oilasi bilan jo'natib yuborishdi. U Xet xalqining oldiga borib, shahar qurdi va uning nomini Luz deb atadi. Shunday qilib, barcha Isroil xalqi o'z shaharlarida, Isroil xalqining o'g'illari esa o'z shaharlarida yashadilar. Isroil xalqi Yoshuaning butun umri davomida va Yoshuadan keyin umrlarini uzaytirgan va Egamizning Isroil uchun qilgan buyuk ishlarini ko'rgan oqsoqollarning butun umri davomida Egamizga xizmat qilishdi.
12 Yoshuaning o'limidan keyin oqsoqollar o'n yetti yil davomida Isroil xalqiga hakamlik qilishdi.
13 Barcha oqsoqollar ham Isroil xalqining Kan’on xalqiga qarshi janglarida qatnashdilar. Egamiz Isroil xalqini o‘z yurtlariga joylashtirish uchun Kan’on xalqini Isroil xalqi oldidan quvib chiqardi.
14 U Ibrohim, Ishoq va Yoqubga aytgan barcha so'zlarini va ularga va ularning avlodlariga Kan'on xalqining yerlarini berishga qasamyod qilganini bajo keltirdi.
15 Egamiz Isroil xalqiga ota-bobolariga qasam ichganidek, butun Kan'on yurtini berdi. Egamiz ularga atrofdagilardan tinchlik berdi. Isroil xalqi o'z shaharlarida xavfsiz yashadi.
16 Egamizga abadiy hamdu sanolar bo'lsin, omin va omin.
17 O'zingizni mustahkamlang va Rabbimizga ishonganlarning qalbi jasoratli bo'lsin. Oxiri.